

e-ISSN: 2757 - 5489

TEYD

TOPLUM, EKONOMİ VE YÖNETİM DERGİSİ
JOURNAL OF SOCIETY, ECONOMICS AND MANAGEMENT

ARALIK 2024
SAYI FİLİSTİN

FİLİSTİN DOSYASI

ÖZEL SAYISI

TOPLUM, EKONOMİ VE YÖNETİM DERGİSİ
TEYD

JOURNAL OF SOCIETY, ECONOMICS AND MANAGEMENT
JSEM

**TEYD HAKEMLİ BİR DERGİDİR.
JSEM IS A PEER-REVIEWED JOURNAL**

Yayınlanan makalelerin sorumluluğu yazara/yazarlara aittir.
The responsibilities of the articles belong to the author/authors

Dergi İmtiyaz Sahibi: Prof. Dr. Süleyman KIZILTOPRAK
Journal Executive Owner

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Prof. Dr. Muhammed Sait GÖKALP
Editorial Board Secretary

Baş Editör: Doç. Dr. Üyesi Yusuf UYSAL
Editor in Chief

Editör: Öğr. Gör. Selçuk ASLAN
Editor

Editör Yardımcıları: Öğr. Gör. Nemra KANLI
Associate Editors Öğr. Gör. Serhat BAYRAK

Yabancı Dil Editörleri: Öğr. Gör. Sait SARIOĞLU
English Language Editors Öğr. Gör. İsmail KARABULUT

Türkçe Dil Editörleri: Öğr. Gör. Mehmet Ali DİNÇAY
Turkish Language Editors Duygu ATEŞ

Kapak Tasarımı: Öğr. Gör. Yaşar Emin AKÇA
Cover Design

TOPLUM, EKONOMİ VE YÖNETİM DERGİSİ (TEYD)

Dumlupınar Üniversitesi Gediz Meslek Yüksekokulu'nun resmi, hakemli ve bilimsel dergisidir. Dergi, bilginin serbest dolaşımı ve yaygınlaştırılması için çalışan açık erişimli bir elektronik dergidir.

Şubat, Haziran ve Ekim olmak üzere **dört ayda bir ve yılda üç kez** yayımlanmaktadır.

Derginin yayın dili Türkçe ve İngilizcedir.

Derginin temel amacı; sosyal bilimler alanında bilimsel bilgi üretimine katkı sağlamaktır. Bilime yenilik getiren, yeni bir bilimsel yöntem geliştiren veya bilinen bir yöntemi yeni bir alana uygulama niteliğinde olan özgün makalelere yer vermeyi amaçlamaktadır.

Dergide, Sosyoloji, Psikoloji, Tarih, Kamu Yönetimi, Siyaset Bilimi, Hukuk, İşletme, Uluslararası İlişkiler, Ekonometri, İktisat, Maliye, Muhasebe ve Finansman, Uluslararası Ticaret, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri alanlarının kapsamına giren tüm konulardaki özgün çalışmalar yayımlanır.

ALAN EDITÖRLERİ

(Field Editors)

- Sosyoloji** (*Sociology*) : Doç. Dr. Deniz AŞKIN
(Bitlis Eren Üniversitesi)
- İşletme** (*Business Administration*) : Doç. Dr. Kemalettin ERYEŞİL
(Şırnak Üniversitesi)
- Hukuk** (*Law*) : Doç. Dr. MEHMET AYKANAT
(Afyon Kocatepe Üniversitesi)
- İktisat** (*Economics*) : Doç. Dr. Perihan Hazel KAYA
(Selçuk Üniversitesi)
- Finans ve Bankacılık** (*Finance and Banking*) : Doç. Dr. Said Alpagut ŞENEL
(Sivas Cumhuriyet Üniversitesi)
- Psikoloji** (*Psychology*) : Doç. Dr. Seval AKSOY KÜRÜ
(Marmara Üniversitesi)
- Kamu Yönetimi** (*Public Administration*) : Doç. Dr. Yasin TAŞPINAR
(Karabük Üniversitesi)
- Uluslararası İlişkiler** (*International Relations*): Dr. Öğr. Üyesi Zeynep Deniz ALTINSOY
(Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi)

İNDEKSLER VE DİZİNLER
(Indexes)

INDEX COPERNICUS
I N T E R N A T I O N A L

 idealonline

 Academic
Resource
Index
ResearchBib

ASOS
indeks

 Jurix

 BASE

ROAD

 Cosmos

 ACARINDEX
academic researches index

ROOTINDEXING
JOURNAL ABSTRACTING AND INDEXING SERVICE

DANIŞMA & YAYIN KURULU
(Advisory & Editorial Board)

Prof. Dr. Abdullah KARAMAN	(Selçuk Üniversitesi)
Prof. Dr. Abdullah YILMAZ	(Anadolu Üniversitesi)
Prof. Dr. Adnan ÇELİK	(Selçuk Üniversitesi)
Prof. Dr. Allahverdi MEMMEDLİ	(Bakü Devlet Üniversitesi)
Prof. Dr. Alpaslan YÜCE	(Kafkas Üniversitesi)
Prof. Dr. Atilla BATUR	(Kütahya Dumlupınar Üniversitesi)
Prof. Dr. Bekir PARLAK	(Uludağ Üniversitesi)
Prof. Dr. Fatih KIRIŞIK	(Karabük Üniversitesi)
Prof. Dr. Fatih Mehmet ÖCAL	(Necmettin Erbakan Üniversitesi)
Prof. Dr. Feyzullah ÜNAL	(Kütahya Dumlupınar Üniversitesi)
Prof. Dr. Hüsametdin İNAÇ	(Kütahya Dumlupınar Üniversitesi)
Prof. Dr. Kemal VATANSEVER	(Alaaddin Keykubat Üniversitesi)
Prof. Dr. Mahmut ZORTUK	(Kütahya Dumlupınar Üniversitesi)
Prof. Dr. Mehmet Akif ÖZER	(Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi)
Prof. Dr. Özgür ÖNDER	(Kütahya Dumlupınar Üniversitesi)
Prof. Dr. Qulu MEHERREMLİ	(Bakü Devlet Üniversitesi)
Prof. Dr. Ramiz SEVDİMALIYEV	(Bakü Devlet Üniversitesi)
Prof. Dr. Yavuz BOZKURT	(Kütahya Dumlupınar Üniversitesi)
Doç. Dr. Abdullah AYDIN	(Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi)
Doç. Dr. Aygün EZİMOVA	(Bakü Devlet Üniversitesi)
Doç. Dr. Aynur NESİROVA	(Bakü Devlet Üniversitesi)
Doç. Dr. Aytekin ZEYNALOVA	(Bakü Devlet Üniversitesi)
Doç. Dr. Eray ACAR	(Kütahya Dumlupınar Üniversitesi)
Doç. Dr. Esra KABAKLARLI	(Selçuk Üniversitesi)
Doç. Dr. Faiq ELEKBERLİ	(Azerbaycan Milli İlimler Akademisi)
Doç. Dr. Faruk TEMEL	(Erciyes Üniversitesi)
Doç. Dr. Hikmet Salahaddin GEZİCİ	(Selçuk Üniversitesi)
Doç. Dr. Liudmyla RADOVETSKA	(National Academy of Security Service of Ukraine)
Doç. Dr. Mesut DOĞAN	(Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi)
Doç. Dr. Murtaza HASANOĞLU	(Azerbaycan Devlet İdarecilik Akademisi)
Doç. Dr. Recep REHİMLİ	(Azerbaycan Devlet İdarecilik Akademisi)
Doç. Dr. Resul ÖZTÜRK	(Selçuk Üniversitesi)
Doç. Dr. Savaş ERDOĞAN	(Selçuk Üniversitesi)
Doç. Dr. Sezgin KAYA	(Uludağ Üniversitesi)
Doç. Dr. Xatire HÜSEYNOVA	(Bakü Devlet Üniversitesi)
Doç. Dr. Yasin TAŞPINAR	(Karabük Üniversitesi)
Doç. Dr. Yıldız ATMACA	(Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Arif Behiç ÖZCAN	(Selçuk Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Selami ERDOĞAN	(Kütahya Dumlupınar Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Seyhat BAYRAK GEZDİM	(Kütahya Dumlupınar Üniversitesi)
Dr. Elnur ALİYEV	(Azerbaycan Devlet İdarecilik Akademisi)

İLETİŞİM BİLGİLERİ (Contact Info)

Dumlupınar Üniversitesi Gediz Meslek Yüksekokulu, Gediz, KÜTAHYA

e-posta (e-mail): teyd@dpu.edu.trİnternet Sayfası (Web Page): <http://teyd.dpu.edu.tr>

BU SAYIDA GÖREV ALAN HAKEMLER*
(REFEREES OF THIS ISSUE)

Prof. Dr. Ali AYATA	(Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi)
Prof. Dr. Halil ERDEMİR	(Manisa Celal Bayar Üniversitesi)
Prof. Dr. İlhan ARAS	(Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi)
Prof. Dr. Kadir Caner DOĞAN	(Gümüşhane Üniversitesi)
Prof. Dr. Mehmet Emin ÇAĞIRAN	(Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi)
Prof. Dr. Seher ASLANCI	(Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi)
Doç. Dr. Anıl Çağlar ERKAN	(Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi)
Doç. Dr. Ayhan Nuri YILMAZ	(Samsun Üniversitesi)
Doç. Dr. Eren Alper YILMAZ	(Aydın Adnan Menderes Üniversitesi)
Doç. Dr. Levent Ersin ORALLI	(Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi)
Doç. Dr. Rabia EFEÖĞLU	(Kastamonu Üniversitesi)
Doç. Dr. Şerif DİLEK	(Kırklareli Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Ceyhun ÇİÇEKÇİ	(Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Enes YALÇIN	(İzmir Katip Çelebi Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Ömer ÇAMUR	(Bingöl Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Yasin AVCI	(Selçuk Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Yusuf YILDIRIM	(Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi)
Öğr. Gör. Dr. Fatih BİLİCİ	(Bursa Uludağ Üniversitesi)
Öğr. Gör. Dr. Yasemin Karadağ AVCI	(Hitit Üniversitesi)
Dr. Damla TAŞDEMİR KADERLİ	(Bursa Uludağ Üniversitesi)
Dr. Erdi DEMİR	(Bir Kuruma Bağlı Değildir)
Dr. Mine SÖNMEZAY	(Mudanya Üniversitesi)
Dr. Serdal İLBAŞ	(Bursa Uludağ Üniversitesi)

* Öncelikle unvan daha sonra alfabetik sıralamaya göre düzenlenmiştir.

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

Araştırma Makaleleri / Research Articles

- The Israel War as a Social Disaster and the Forced Migration of Palestinians
Sosyal Bir Afet Olarak İsrail Savaşı ve Zorunlu Filistin Göçü
Celal İNCE1-18
- Filistin Meselesi: Savaşın Finansmanı Bağlamında Bir Analiz
The Palestine Issue: An Analysis in the Context of War Finance
Mehmet Şirin ÇETİN19-33
- An Overview of the Israeli-Palestinian Conflicts After October 7
İsrail-Filistin Çatışmalarına 7 Ekim Sonrası Genel Bir Bakış
Hüsamettin İNAÇ34-45
- The Effectiveness of the United Nations in Preventing Conflicts in the World in the Context of the 2023 Palestine-Israel War and a Model Proposal
2023 Filistin-İsrail Savaşı Bağlamında Dünyadaki Çatışmaların Önlenmesinde Birleşmiş Milletlerin Etkinliği ve Bir Model Önerisi
Harun SEMERCİOĞLU46-63
- Uluslararası Hukuk Bağlamında Filistin-İsrail Anlaşmazlığı, Birleşmiş Milletler ve Uluslararası Toplumun Rolü
The Israel-Palestine Dispute in the Context of International Law, the Role of the United Nations and the International Community
Kadriye ŞAHİN82-108
- Lübnan'daki Filistinli Mülteciler
Palestinian Refugees in Lebanon
Mehmet Erkan KILLIOĞLU128-149
- The Impact of Information Systems on Educational Achievement: A Bibliometric Study of Palestine
Bilişim Sistemlerinin Eğitim Başarısı Üzerindeki Etkisi: Filistin Üzerine Bibliyometrik Bir Çalışma
Nebi SEREN150-166
- Silahlı Çatışmalar Hukuku Açısından Aksa Tufanı Operasyonu
Operation Aqsa Flood in Terms of the Law of Armed Conflict
Meryem TEMİZ.....167-193

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

İnceleme Makaleleri / Review Articles

- Filistin-İsrail Sorununun Ekonomik Açıdan Değerlendirilmesi: Sektörel Dağılım Üzerine Bir İnceleme
Evaluation of the Palestine-Israel Issue from an Economic Perspective: A Study on Sectoral Distribution
Okan GÜLEÇ109-127
- Uluslararası Mülteci Hukukunda UNRWA ve UNHCR: Filistinli Mültecilerin Hukuki Koşullarına Bakış
UNRWA in International Refugee Law: A Look at the Legal Conditions of Palestinian Refugees
Tamer KÜÇÜKYAĞCI64-81

Ön Söz

Değerli Araştırmacılar,

7 Ekim 2023 tarihinden itibaren Gazze'de yaşanan insanlık dramına üzülererek tanıklık ediyoruz. Bölgenin karadan, havadan ve denizden abluka altına alınmasıyla başlayan süreçte, orantısız güç kullanımı masum insanların hayatını kaybetmesine, halkın elektrik ve temiz suya erişiminin engellenmesine ve zorla yerinden edilmesine yol açmıştır. Yaşam alanlarının, ibadethanelerin ve hastanelerin hedef alınması, insani krizi derinleştirerek binlerce insanı çaresizliğe sürüklemiştir. Bu durum, yalnızca bölgedeki mazlumları değil, insanlık vicdanını da derinden yaralamaktadır.

Eşi benzeri görülmemiş bu zulüm karşısında dünyanın sessiz kalmasına karşın, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi olarak dün olduğu gibi bugün de yarın da haklının yanında durarak Gazze'nin destekçisi olmaya devam edeceğiz. Düzenlediğimiz etkinliklerle, Filistin'de yaşanan insanlık suçlarına karşı durmayı kararlılıkla sürdürdük ve sürdürmeye devam ediyoruz. 7 Ekim 2023 tarihinden bu yana, Filistin'deki insanlık suçlarını gündemde tutarak il protokolünün de katıldığı sayısız etkinlik gerçekleştirdik. Bu kapsamda hem bölgedeki güncel durumu ele alan söyleşiler düzenledik hem de meselenin tarihi geçmişini irdeleyen konferanslara ev sahipliği yaptık. Bu zulüm son bulana kadar, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi olarak Gazze'deki kardeşlerimizin sesi olmaya devam edeceğiz. Unutulmamalıdır ki Gazze, hepimiz için bir vicdan mekânıdır.

Bu bağlamda Gediz Meslek Yüksekokulumuz bünyesinde yayımlanan Toplum Ekonomi ve Yönetim Dergisi (TEYD)'nin, "Filistin Dosyası" özel sayısını siz değerli okurlarımızın beğenisine sunmanın onurunu ve gururunu yaşamaktayız.

9 Farklı üniversiteden 10 değerli bilim insanının Filistin sorununu tarihsel, ekonomik, sosyal ve uluslararası ilişkiler boyutları açısından ele aldığı bu sayıda, katkı sağlayan kıymetli araştırmacılara, değerlendirmede bulunan hakemlerimize ve dergimizin editör kuruluna şükranlarımı sunuyorum.

Bu vesile ile başta Doğu Türkistan ve Gazze'de yaşanan insanlık dramı olmak üzere İslam coğrafyasındaki göz yaşlarını dinmesini ve tüm dünyada barış, mutluluk ve huzurun hakim olmasını Cenab-ı Allah'tan niyaz ederim.

Hepinize en kalbi saygılarımı ve muhabbetlerimi sunuyorum.

Prof. Dr. Süleyman KIZILTOPRAK
Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Rektörü

Baş Editörden

Kıymetli Okurlarımız,

1516 yılında Yavuz Sultan Selim'in Mısır seferi sırasında Osmanlı Devleti'nin hâkimiyetine giren Filistin, 400 yılı aşkın bir süre Osmanlı'ya bağlı kaldıktan sonra 1917'de İngiliz manda yönetimine geçmiştir. Bundan sonra Filistin, dünyanın farklı ülkelerinde dağılık halde yaşayan Yahudilere ait bir ülke kurulması için İngiltere'nin öncülüğünde yürütülen çabalarla Yahudi göç akınına uğramıştır. Filistin'de bir Yahudi devleti kurma amacıyla olan ve bu amacın tahakkuku için Osmanlı'dan tavizler koparmaya çalışan Yahudiler, istedikleri sonucu elde edemeyince Birinci Dünya Savaşı sırasında 1917'de Balfour Deklerasyonu ile İngilizlerden Filistin'de devlet kurma sözü almışlardır. İkinci Dünya Savaşından sonra 1948 yılında Yahudiler devlet kurma hedeflerine ulaşmışlar ve Filistin topraklarında bir Yahudi devleti kurduklarını ilan etmişlerdir.

İsrail'in kurulması ile Filistin sorunu farklı bir boyuta taşınmış; asırlardır, huzur, güven ve hoşgörü ülkesi olan Filistin bundan sonra gözyaşının hiç dinmediği, işgallerin, sürgünlerin ve acıların hiç bitmediği bir ülke olmuştur. İsrail, işgalci ve yayılmacı politikalarının bir sonucu olarak bölgede Arap devletleri ile birçok kez düşük ve yüksek yoğunlukta savaflara girişmiş ve her seferinde topraklarını Filistin aleyhine genişletmiştir. Son olarak, yıllardır izole bir şekilde açık hava hapisanesine benzer şartlarda hayatın devam ettirilmeye çalışıldığı Gazze, Hamas'ın 7 Ekim 2023'te düzenlediği "Aksa Tufanı" hareketi ile İsrail tarafından açık hava mezarlığına dönüştürülmüştür. Yaklaşık 15 aydır dünyanın gözleri önünde devam eden soykırımda çocuk, kadın, yaşlı, genç demeden 45 bin insan katledilmiş, 10 binlerce insan kaybolmuş, 100 binden fazla insan yaralanmış ve milyonlarca insan evlerini kaybederek yiyecek ve barınma imkânlarından mahrum bırakılmıştır. İsrail vahşeti, onlarca okul ve hastanenin bombalarla yıkılmasına ve şehirlerin tamamen yerle bir edilmesine yol açmıştır. İsrail bu soykırımda katlettiği binlerce masum çocuk gibi insanlığın ortak vicdanını, merhametini ve iyiliğe dair tüm insani değerleri de ağır yaralamıştır. Bütün dünyanın gözleri önünde cereyan eden bu dram, elbette İsrail'i tarih huzurunda ve maşeri vicdanda mahkum edecektir.

Bu vahim tablo karşısında Toplum, Ekonomi ve Yönetim Dergisi olarak; bölgede yaşanan insanlık dramına dikkat çekmek ve tarihe not düşmek amacıyla hazırladığımız ve konuyu tüm boyutlarıyla incelediğimiz "Filistin Dosyası" temalı özel sayımızı siz kıymetli okurlarımızın takdirine sunuyoruz. Çok değerli yazarlarımızın Filistin konusunda kaleme aldıkları 10 makaleden oluşan bu özel sayımızın tüm okurlarımız için faydalı olmasını diliyor, en kısa sürede bu insanlık dramının son bulmasını ve Filistin'in özgürlüğüne kavuşmasını temenni ediyoruz.

Doç. Dr. Yusuf UYSAL

THE ISRAEL WAR AS A SOCIAL DISASTER AND THE FORCED MIGRATION OF PALESTINIANS

Celal İNCE¹

Abstract

Some new types of modern wars, such as social disasters, affect not only the front lines but also every aspect of society. The Israel War represents one of the most typical examples of how deep and far-reaching the effects of social disasters can be. The impacts of modern wars can persist across generations, affecting everything from individual lives to global stability, and the process of social recovery can be long-term and complex. This study emphasizes that the Israel War should not be considered merely as a military and political issue but rather as a social disaster with extensive social and humanitarian consequences. The study evaluates the Israel War as a social disaster due to its mass casualties, humanitarian crisis, genocide, widespread human rights violations, displacement, and the need for emergency aid. The Nakba event, which holds a significant place in the ongoing Israel War since the establishment of the State of Israel, also represents a catastrophe. The periodic attacks carried out by Israel on Palestine since its founding have caused thousands of Palestinians to be displaced and forced to leave their homes. This study also briefly addresses the challenges faced by Palestinian refugees as a result of the Israel War.

Keywords

Palestinian Genocide
Israel War
Palestinian Refugees
Sociology of Disasters

Article Info

Research Article

Received : 18.10.2024
Accepted : 09.12.2024
Online Published : 31.12.2024
DOI : 10.58702/teyd.1569619

¹ Doç. Dr., Bitlis Eren Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, e-posta: celalince548@gmail.com, ORCID: 0000-0001-6081-4100.

SOSYAL BİR AFET OLARAK İSRAİL SAVAŞI VE ZORUNLU FİLİSTİN GÖÇÜ

Öz

Sosyal bir afet olarak yeni tip bazı modern savaşlar, sadece cephe hattında değil, toplumun her alanını etkilemektedir. İsrail Savaşı, sosyal afetlerin ne kadar derin ve geniş kapsamlı etkiler bırakabileceğinin en tipik örneklerinden birini oluşturmaktadır. Modern savaşların; bireysel yaşamdan küresel istikrara kadar her alanda etkileri nesiller boyu sürebilmekte ve sosyal iyileşme süreci uzun vadeli ve karmaşık olabilmektedir. Bu çalışma İsrail Savaşının sadece askeri ve siyasi bir sorun olarak ele alınmaması gerektiğini vurgulamakta, geniş kapsamlı sosyal ve insani etkileri olan sosyal bir afet boyutunu ele almaktadır. Çalışma İsrail Savaşının yol açtığı; kitlesel ölümler, insani kriz, soykırım, kitlesel insan hakları ihlalleri, yerinden edilme ve acil yardım nedeniyle bu savaşı sosyal afet kapsamında değerlendirmektedir. İsrail Devleti'nin kuruluş sürecinden günümüze kadar devam ederek gelen İsrail Savaşında önemli yer edinen Nakba Olayı da bir felaketi ifade etmektedir. İsrail Devletinin kuruluşundan beri periyodik olarak Filistin'e gerçekleştirdiği saldırılar, binlerce Filistinlinin evlerini terk ederek yerinden edilmesine neden olmuştur. Bu çalışma, İsrail Savaşının neden olduğu Filistinli mültecilerin yaşamış olduğu sorunlara da kısaca değinmektedir.

Anahtar Kelimeler

Filistin Soykırımı
İsrail Savaşı
Filistinli Mülteciler
Afet Sosyolojisi

Makale Hakkında

Araştırma Makalesi

Gönderim Tarihi : 18.10.2024
Kabul Tarihi : 09.12.2024
E-Yayın Tarihi : 31.12.2024
DOI : 10.58702/teyd.1569619

Citation Information: Ince, C. (2024). The Israel war as a social disaster and the forced migration of Palestinians. *Journal of Society, Economics and Management*, 5 (Palestine), 1-18.

Kaynakça Gösterimi: İnce, C. (2024). Sosyal bir afet olarak İsrail savaşı ve zorunlu Filistin göçü. *Toplum, Ekonomi ve Yönetim Dergisi*, 5 (Filistin), 1-18.

INTRODUCTION

Until recently, the concept of disaster referred to natural events such as earthquakes, volcanic eruptions and floods, which caused significant loss of life and property while disrupting social order. These types of events were defined as 'natural disasters' in the relevant literature, even though human impact was present. However, over time, human-made incidents that necessitated urgent assistance-such as industrial accidents, nuclear accidents, transportation accidents and technological accidents-began to be recognized as disaster types and were evaluated within the scope of 'man-made disasters'. Moreover, events such as shifts in war strategies, new types of terrorist attacks, forced mass migrations and internal conflicts, which produced similar outcomes requiring urgent aid, have been considered as human-made 'social disasters.' (Ince, 2019, p. 3773; Shaluf, 2007, p. 705-706). At this point, disasters are categorized as either natural or human-made and are defined as phenomena that result in widespread destruction and loss, leaving significant negative marks on human life. Unlike natural disasters, wars are caused by human action, leading to large-scale destruction, loss of life, and disruption of social order.

Although wars produce outcomes similar to disasters, they have generally been excluded from the disaster category in academic studies, and the relationship between terrorism, ethnic conflict, war, and disaster has not been thoroughly explored (Boin and Hart, 2007, p. 42). According to Alexander (2022), the exclusion of wars from the disaster category is due to the potential problems that could arise from confusing these two phenomena and the practical convenience of maintaining this distinction. For example, the generalizations of one phenomenon may not be applicable to another similar phenomenon. However, certain wars, which have undergone structural change in modern times, can result in significant loss of life and the disruption of social order, similar to natural disasters, and such wars may be accompanied by humanitarian emergencies. Furthermore, unlike natural disasters, wars do not merely disrupt social order; as seen in the case of the Israel War, the use of highly destructive weapons can also devastate the environmental order. Although an entire war may not be classified as a disaster, certain aspects of the war may carry disaster-like characteristics. In this context, while efforts to understand the relationship between war and other types of disasters have increased in recent years, disaster studies focusing on war remain limited.

Although disaster studies began in the military field, Meyers (1991, p. 319), focusing on the historical reasons why wars have not been categorized as disasters, places war within the sociological framework of disaster research and emphasizes the effectiveness of this framework in understanding war-related events. He also states that focusing on such events can contribute to a more comprehensive analysis of disasters. Some contemporary wars, due to their nature, may indeed be classified as disasters and may lead to other types of disasters, such as forced mass migrations, epidemics and climate change. Indeed, after many wars, the emergence of epidemics has been observed (Parıldar and Dikici, 2020, p. 5).

Historically, wars have undergone transformations in many ways, leading to the emergence of new types. "It is possible to categorize wars based on their level of analysis (interstate, civil, hegemonic, total, limited and asymmetric wars), the military elements used (conventional and unconventional), objectives (wars aimed at restricting the foreign policy behavior of the enemy state, changing the internal political structure, or for humanitarian

intervention) and the parties involved (unilateral or multilateral wars).” (Canan-Sokullu, 2019). Determining which of these war types can be classified as disasters and where the Israel War falls under these categories is beyond the scope of this study. Instead, this study focuses on the social impact of the Israel War and the humanitarian crisis it creates, considering it a social disaster.

Many of today's wars, as man-made disaster type, lead to large-scale loss of life, material damage, the breakdown of social structures and environmental destruction. Wars cause forced migration, damage to infrastructure and the economic structure, the collapse of the healthcare system, political instability, depletion of resources, disruption of education, human rights violations, global instability and many other negative consequences. The destructive power of wars is increasing today, civilians are becoming targets and the end of wars is becoming uncertain (Münkler, 2005, p. 1-12). Indeed, all these features can be observed in the Israel War. Furthermore, the long-term effects of wars include serious consequences such as social trauma, forced migration and economic collapse. The forced migrations triggered by the Israel War have resulted in the displacement of Palestinians who settled in countries such as Lebanon, Jordan, Syria, and others. This displacement has led to the emergence of issues related to the transformation of social structures, demographic changes, challenges in social integration, and legal status in the host countries. When examining the Israel War, it is clear that it also leads to these kinds of social consequences. Therefore, the entire Israel War, from the establishment of the State of Israel to the present day, could be considered a human-made disaster. Moreover, each armed assault carried out by the State of Israel throughout its historical process in Palestine can also be evaluated within the scope of the disaster. Additionally, the increasing loss of life, humanitarian crisis, forced migration and infrastructure collapse in Palestine caused by the Israel War every day turn the disaster into a catastrophe.

1. Israel's War as a Social Disaster

The periodic attacks on Palestine since the establishment of the State of Israel in 1948, spanning nearly a century, should not be regarded merely as a political or military conflict. This ongoing war, rooted in deep historical contexts, should also be considered a humanitarian crisis that has caused economic, political, and cultural issues in Palestine. Furthermore, it should be recognized as a social disaster with the characteristics of a humanitarian crisis, directly threatening people's lives, security, and fundamental rights while necessitating urgent intervention (Ince, 2022, p. 89). The ongoing war, which has continued intermittently since that time, has transformed into a persistent issue both in Palestine and the broader Middle East, resulting in the deaths and injuries of thousands of people. Israel's intermittent attacks on Palestine have normalized disaster in Palestine, making it a constant rather than an exception. The following sections outline the findings as to why Israel's war should be considered a social disaster.

1.1. Casualties Caused by Israel's War

In traditional warfare, military and security targets were prioritized and casualties largely comprised fighting soldiers. However, in modern wars, civilians also become targets, resulting in civilian casualties equaling or even surpassing military losses. In this context,

modern wars significantly harm both military personnel and the civilian population (Durmus and Sezer, 2023, p. 102). The Israel war, which targets civilians, spans a long duration and employs the most dangerous weapons technology offers, has caused an increase in casualties, massacres and humanitarian crises. Israel's attempts to expand its borders by occupying new territories in Palestine, beyond the borders established in 1948, are a decisive factor in the increase in casualties (Robinson, 2013, p. 160). Historical examination of Israel's armed assault in Palestine highlights certain notable events. The Israeli-Palestinian conflict can be historically categorized into key turning points, including the 1948 establishment of the State of Israel and the Nakba, the 1967 Six-Day War, the 1987-1993 First Intifada, the 1993-2000 Oslo Process, the 2000-2005 Second Intifada, the 2006-2014 Gaza Wars, the 2015-2022 settlement expansion and status quo, and the 2023 Al-Aqsa Flood and new conflict dynamics.

One of the events carried out by Israel in Palestine is the incident known in history as Deir Yassin. About a month before Israel declared its independence, on April 9, 1948, Jewish militants carried out an armed attack in the village of Deir Yassin, located on the western outskirts of Jerusalem, where between 100 and 250 Palestinian civilians, mostly women and children, were killed (Radai, 2021, p. 4). Another significant event related to Israel's war is the Nakba. The term Nakba, meaning 'the great catastrophe,' is used to describe the events during the Zionist-Arab conflict that began with the United Nations Partition Plan on November 29, 1947, and continued until the end of the war in January 1949. As a result of this war, a large portion of the Palestinian population was displaced and dispossessed. Thousands of Palestinians were killed, and those who remained in Israel became a minority. The residents of Palestinian areas under Arab control were separated from the rest of the country (Flores, 2016, p. 387). During the Nakba, Israelis killed around 15,000 Palestinians, displaced 800,000 and took control of 774 towns and villages, of which they destroyed 531 (Palestinian Central Bureau of Statistics, 2024).

A key turning point in the history of the Israeli-Palestinian conflict was the Six-Day War. In 1967, this conflict resulted in Israel's victory over Egypt, Syria, and Jordan. During the war, Israel destroyed the Egyptian Air Force and occupied several strategic territories, including the Gaza Strip, Sinai Peninsula, West Bank, East Jerusalem, and the Golan Heights. This development not only shifted the regional power balance but also set the stage for future conflicts. Additionally, the occupation of these territories led to forced population displacements among Palestinians, leaving long-lasting impacts on the Palestinian population (Al-Rodhan et al., 2011, p. 99).

In 1987, the Israeli-Palestinian conflict took on a new dimension with the outbreak of the First Intifada, a popular uprising against Israeli occupation in Gaza and the West Bank. This civil resistance was met with harsh measures by Israeli forces, leading to intensified clashes. Israel's interventions were not confined to Palestinian territories but extended to attacks in Lebanon, including the Sabra and Shatila massacres. These events demonstrated the regional scope of the conflict and highlighted the international resonance of Palestinian resistance. On June 6, 1982, under the command of then Defense Minister Ariel Sharon, Israeli forces launched a military operation in southern Lebanon, quickly occupying the region. Later, from September 16 to 18, Israeli forces surrounded the Sabra and Shatila Palestinian refugee camps, sealed off all exits and, at the request of the far-right Christian Phalangists, used flare

signals to illuminate the night, facilitating the infrastructure for a major armed assault. Over three days, Phalangists, with the support of Israeli forces, carried out ruthless executions, killing between 1,700 and 3,500 Palestinian refugees, mainly women and children, whom Israel had displaced to Lebanon (Shlewet, 2020, p. 77).

The Israeli-Palestinian conflict entered a negotiation phase during the Oslo Peace Process (1993-2000), but this period proved to be short-lived. The outbreak of the Second Intifada (2000-2005) marked a return to intense violence, leading to escalated clashes. During this time, Israel conducted large-scale military operations in Palestinian cities, further deepening tensions between the two sides. An essential component of Israel's war consists of its intermittent violent assaults on Gaza. Using weapons banned in modern warfare, Israel's military operations in Gaza have resulted in the deaths of thousands of Palestinians. During the 2008–2009 Gaza conflict, the Israeli military fired approximately 50,000 tank and artillery shells and carried out over 6,000 airstrikes on the Gaza Strip. These attacks claimed the lives of 1,462 Palestinians, mostly civilians (Finlay, 2018, p. 3). Israeli military assaults on Gaza in 2012 also claimed numerous lives, with the United Nations International Children's Emergency Fund (UNICEF) reporting that 50 of those killed were children (UNICEF, 2012). Again, during Israel's 2014 assault on Gaza, around 2,000 Palestinians were killed, a significant portion of whom were children (Pennington, 2020, p. 365). In 2021, Israel launched another military operation on Gaza, resulting in the deaths of thousands of Palestinians. From 2008 to 2021, Israel's periodic attacks on Palestine led to the deaths of over 5,000 Palestinians and left thousands more injured (Elessi, 2023, p. 1522).

On October 7, 2023, Hamas's military wing, al-Qassam Brigades, initiated the Al-Aqsa Flood operation, which was grounded in the principles of self-determination for Palestine and resistance against Israel's occupation. In response, the Israeli military launched an extensive and unprecedented assault on Palestine. The scale of this retaliation was exceptionally destructive and comprehensive. Israel employed prohibited weapons, bombed hospitals, imposed a blockade on Gaza, creating a famine, and engaged in actions that have been considered genocidal. These events led to growing international criticism, highlighting Israel's alleged war crimes, including targeting civilians and critical infrastructure, resulting in a major humanitarian crisis (Sadeghi, 2024, p. 257).

Between October 7 and August 22, Israel, with the support of the United States, launched attacks on Palestine that claimed the lives of over 42,000 Palestinians, with thousands buried under rubble, over 99,735 injured and more than 10,000 missing. Over 16,765 of those killed were children (Al Jazeera, 2024). With Israeli attacks ongoing, these numbers continue to rise. In conclusion, since before Israel's founding, Israeli assaults on Palestine and refugee camps in other countries where Palestinians sought refuge have led to the deaths of thousands of Palestinians. Although 99% of those killed since the beginning of the Israel war have been Palestinians and civilians, international reports frequently evaluate the situation in favor of Israel (Finlay, 2018, p. 3). This suggests that Israel has not only extended its control over Palestinian lands but also over international institutions and organizations. Given the historical process, it is predicted that as long as countries such as the United States, the United Kingdom, and France continue to support Israel, and Islamic countries fail to provide a

sufficiently strong response, these types of conflicts, humanitarian crises, and Palestinian casualties will persist throughout Israel's existence.

1.2. Humanitarian Crises Caused by the Israel War

The examination of literature on crises reveals the existence of various types, including economic crises, political crises, migration crises, and legitimacy crises. Modern warfare exacerbates these crises, deepening inequality, reinforcing injustice, and undermining trust. These processes, which threaten the social structure and order, are defined as social crises. Furthermore, in modern wars, where civilian populations are widely affected, these crises often interact and overlap, escalating into humanitarian crises. In such cases, societies face the inability to meet basic needs and the emergence of emergency relief situations. A humanitarian crisis is typically defined as a situation arising from one or more events that severely disrupt the basic living conditions of a population, such as access to essential resources like water, food, shelter, healthcare, and education. These crises pose significant threats to the long-term health, security, and stability of affected communities, often requiring immediate and coordinated intervention to mitigate adverse outcomes and promote recovery (Malteser International, n.d.). The Israel War, ongoing since 1948, has destroyed fundamental life resources such as security, healthcare, housing and education in Palestine. The conflict has resulted in the collapse of infrastructure, economic deterioration, violations of international human rights resembling genocide, psychological trauma, cultural losses, environmental damage and forced displacements. The Israel War intermittently causes humanitarian crises in Palestine (Bouri and Roy, 2024). A humanitarian crisis refers to a situation where people cannot meet their basic needs and face significant threats to accessing healthcare, housing, security and human rights.

Wars generally lead to the collapse of healthcare systems, complicating the treatment of not only the wounded but also patients requiring routine care. However, the war Israel has waged against Palestine stands out in human history by directly targeting hospitals where severely ill patients are treated with medical devices, without regard for any humanitarian rules, by bombing them. The fact that hospitals, typically one of the safest spaces in wars, have become death traps in the Israel War signals that no place in Palestine is safe.

The attacks launched by Israel on Gaza on October 7, 2023, which later spread to other parts of Palestine, have led to the collapse of healthcare services in the region. Kooli and Kooli (2024, p. 1) describe this situation as "The Tragic Collapse of Gaza's Health System". According to these authors, while hospitals and healthcare workers in Gaza should be protected, their direct targeting in the attacks highlights the brutality of the Israeli military. It constitutes a violation of international law, leading to a horrifying humanitarian crisis. Doctors Without Borders published a report titled *Enduring the Unthinkable: Gaza's Healthcare Workers Grapple with the Mental Health Impact of an Unyielding War*, emphasizing the adverse conditions faced by healthcare workers in Gaza. This report states that healthcare workers live in constant fear, stress and anxiety. In Palestine, healthcare professionals are forced to amputate limbs without anesthesia, while the wounded lie on hospital floors due to a lack of space (Doctors Without Borders, 2024). Doctors tear their gowns to treat patients because they lack gauze and cannot wash their hands after surgeries due to the lack of water (BBC News, 2023).

As a result of Israel's almost daily attacks on various parts of Palestine, thousands of people are wounded, overwhelming the remaining hospitals, which must operate well beyond their capacity with limited resources. According to a report (World Bank, 2024) by the World Bank and the UN, 84% of Gaza's health facilities have been destroyed. The health facilities that remain have insufficient water and electricity to operate. In Gaza, where water and sanitation services have collapsed, access to healthcare, medication and life-saving treatments has become almost impossible for the public. The ongoing attacks, especially targeting Gaza, by the State of Israel have caused an unprecedented global health and humanitarian crisis. The collapse of the healthcare infrastructure in Palestine, combined with humanitarian crises in other sectors, has led to dire consequences (Kooli and Kooli, 2024, p. 2). The collapse of healthcare services in Palestine has made it necessary to transfer patients to other countries. As a social disaster, the Israel War also triggers new disasters like polio in Palestine (Shorrab et al., 2024, p. 8).

Another major issue caused by the Israel War in Palestine is housing. The housing problem has become a humanitarian crisis, particularly in Gaza and generally in Palestine. The intense bombardment and violent attacks launched by the Israeli army on Gaza after October 7, 2023, destroyed the homes of thousands of civilians, displacing millions of people. According to a report (World Bank, 2024) by the World Bank and the UN, over a million people are homeless in Gaza and 75% of the population has been displaced. This number increases daily depending on the course of the conflict. The targeting of sacred places such as mosques and churches by the Israeli army makes it impossible for the public to access safe housing. According to a report (2024) by The Wall Street Journal, almost all homes in Gaza have been destroyed, leading to destruction on a scale comparable to the most devastating urban wars in modern history. Furthermore, reports (2023) compiled by Al Jazeera indicate that Israeli attacks do not only destroy hospitals, mosques, churches and schools but have also obliterated over 200 cultural and archaeological sites. Additionally, the Israeli attacks have caused significant environmental damage. It is stated that since October 2023 alone, the Israeli attacks have left behind 26 million tons of debris and rubble (World Bank, 2024). Studies on this matter show that the preparations for conflict made by the State of Israel since its establishment, the explosives used, the debris generated and unexploded ordnances have caused significant harm to the environment (Qumsiyeh, 2024, p. 977). It is believed that the ecological damage caused will have long-term, irreparable consequences for biodiversity and the climate.

The targeting of civilians in modern wars seriously hinders access to education for individuals in conflict zones, further deepening the humanitarian crisis (Dupuy and Peters, 2009, p. 1-18). Israeli attacks have significantly shaped the education system in Gaza and the West Bank. Israel's disregard for international law and the rules of war, its direct targeting of civilians and educational institutions, its destruction of infrastructure, its long-term perpetuation of fear, stress and insecurity and its difficulty in accessing educational resources and teacher shortages have led to thousands of Palestinian children growing up without receiving regular education (Hussein et al., 2024). A World Bank report (2024) states that 100% of school-aged children in Gaza are unable to continue their education. Considering the long-term effects of the conflicts, it is assessed that irreparable damage will be left on the future of Palestinian society.

Another humanitarian crisis caused by wars is the destruction of essential life resources, leading to the collapse of infrastructure and deeply shaking the economic structure. Since its establishment, the State of Israel has periodically maintained a war environment in Palestine, leading to the destruction of infrastructure, the closure of many businesses and the halting of production in Palestine. The Israel War has caused the collapse of the economy in Palestine, an increase in unemployment rates and a decline in living standards. This situation has placed an additional burden, especially on specific segments of society. According to Khalidi and Iwidad (2024, p. 80), the heavy bombardment launched by Israel in 2023, particularly in Gaza and generally in Palestine, destroyed an already devastated economy and severely harmed its recovery. Israel's deepening occupation of Palestine has further destabilized an already unstable economy and hindered civilians' access to essential life resources. In Gaza, where electricity is cut off, transportation services are also disrupted. Since 92% of the roads have been destroyed in the attacks, transportation services cannot be provided on these roads (World Bank, 2024). In this context, the ongoing occupation policy endangers livelihoods and infrastructure services, causing significant harm to the economy.

In a report published by the World Bank and the UN on April 2, 2024, it was stated that the damage caused by Israeli attacks to physical structures as of the end of January 2024 was estimated at 185 billion dollars. This damage corresponds to 97% of the total GDP of the West Bank and Gaza in 2022. Given that these conflicts and violent attacks, which affect almost all sectors in Palestine, are ongoing, the damage is believed to be far beyond this figure. According to the relevant report, more than half of Gaza's population stands on the brink of famine and the entire population faces acute food insecurity and malnutrition. Over a million people are homeless and 75% of the population has been displaced. The attacks are causing cumulative physical and psychological effects. The Israel War has had significant psychological impacts on civilians living in conflict zones like Gaza, especially children. The constant use of banned bombs by the Israeli State, attacks and uncertainty create high levels of trauma and stress in society. This situation has profound effects, especially on vulnerable groups such as children and the elderly, leading to long-term trauma for survivors and an increase in disorders like post-traumatic stress disorder (PTSD) (Thabet et al., 2008, p. 193).

Another humanitarian crisis caused by Israel's attacks on Palestine is human rights violations and genocide. The indiscriminate attacks carried out by the Israeli military on Palestine violate international law and universal human rights norms. Although Israel systematically violates the basic rights and freedoms of the Palestinian people, the lack of response from international institutions deepens the conflicts. According to Warraich et al. (2024, p. 45) human rights violations in Palestine date back to the establishment of Israel. In just the 2000s, with the support of the U.S., the Israeli military has violated human rights on a mass scale by mainly targeting vulnerable civilians, deepening the atrocities in Palestine. According to Ismawati and Setiyono (2024, p. 541), Israel's deliberate attacks on hospitals, repression of journalists and cruelty against children are forms of human rights violations from an international law perspective and, therefore, constitute genocide against the Palestinian people. In fact, the International Criminal Court's ruling after the October 2023 Israeli attacks on Gaza that members of the Israeli War Cabinet had committed genocide in Gaza supports this view (Law for Palestine, 2024).

2. Palestinian Refugees and the Hope of Return: Hidden Keys

The emergence of security issues during wars, the collapse of infrastructure and the destruction of shelters and livelihoods lead to the displacement of millions, creating humanitarian crises. As a social disaster, since the beginning of the Israeli War, military operations carried out by the Israeli army have forced millions of Palestinians to abandon their homes, displacing them both within the country and abroad (Almassri, 2023, p. 5). Palestine has become one of the regions with the highest number of emigrants in recent history. The bombings carried out by the Israeli army have caused the number of Palestinian refugees to increase continuously. This situation causes significant social and economic problems for both the Palestinians experiencing the war and the countries accepting Palestinian refugees. Displaced Palestinians face difficulties accessing basic life necessities like shelter, healthcare and food in their new settlements, experiencing integration issues, which adds a new burden to the social fabric (Sabatinelli et al., 2009, p. 1063). Some Palestinian refugees are unable to find stable camps or accommodations in the countries they migrate to, resulting in a double displacement process (Feldman, 2012, p. 155). In fact, some Palestinian refugees from countries like Syria, where intense conflicts began in 2011, are forced to migrate to a second country. However, denying, ignoring, or overlooking the issue of Palestinian refugees has been the fundamental approach of most Israeli governments since the establishment of Israel (Bocco, 2009, p. 229).

The Palestinian refugee community, affecting neighboring countries such as Jordan, Lebanon and Syria, constitutes one of the largest and longest-standing refugee groups worldwide (Feldman, 2012, p. 155). The expulsion of Palestinians began during the establishment of the State of Israel and the Nakba event. Ethnically, Palestine, which was mostly composed of Arabs, was part of the Ottoman Empire until World War I. After the Ottoman Empire's defeat in World War I, Palestine was placed under British Mandate and occupied by the British. According to Kastan (2012, p. 1800), Britain made great efforts to establish a Jewish state in Palestine and encouraged Jews from different parts of the world to migrate to this region. Despite all incentives, when the State of Israel was established, the population of Palestine consisted of 1,250,000 Arabs and 650,000 Jews. In the region where the State of Israel was first established, Arabs made up one-fifth of the population. However, the establishment of the State of Israel and its ongoing territorial expansion efforts led to the Israel-Arab war. As a result of the 1948 Israel-Arab War, more than 700,000 Palestinians were forced to migrate, with 400 to 600 Palestinian villages damaged. While some migrants headed towards the West Bank and Gaza Strip, others sought refuge in Syria, Jordan and Lebanon (Almassri, 2023, p. 11). This exile began to be referred to as the Nakba, meaning catastrophe. At the time of the Nakba, the Palestinians, who were suddenly exiled and became stateless, took the keys to their homes with them, hoping to return one day. However, over time, the hope of return diminished and the hidden keys of their homes became a symbol of the Nakba event. Almost every Palestinian family in exile began passing down the old keys, symbols of their lost nation, from generation to generation. In other words, the hidden keys of their homes turned into objects embodying loss for Palestinians in exile (Nashef, 2018, p. 2).

The conflict that began in Palestine in 1948 and the subsequent pressures became one of the fundamental reasons for the ongoing Palestinian refugee problem (Almassri, 2023, p. 5).

In 1967, after the recurring Israel-Arab War, Israel expanded its occupation by 3.5 times. Over time, with every repeat of the Israel-Arab War, Israel continued to expand its territory and displaced Palestinians continued to migrate both within and outside the country (Kastan, 2012, p. 1801). According to 2023 data from the United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East (UNRWA), there are 5,973,022 registered Palestinian refugees. With this number, Palestinian refugees make up the largest refugee group in the world. Of these refugees, 2,393,135 live in Jordan, 493,201 in Lebanon and 586,842 in Syria. Even after nearly a century, they still reside in 'temporary' refugee camps. There are 12 refugee camps in Syria, 12 in Lebanon and 10 in Jordan. A portion of the displaced Palestinians has also spread to various other countries around the world. Within Palestine, 912,879 displaced Palestinians live in the West Bank and 1,586,965 live in the Gaza Strip. The Gaza Strip has eight refugee camps, while the West Bank has 19 (United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East [UNRWA], 2024a). However, in the attacks on refugee camps initiated and continued by Israel in 2023, some refugees lost their lives and some of the camps were either destroyed or heavily damaged.

The displacement process of Palestinians in Palestine continues due to the attacks by the Israeli army. The Israeli army's attacks, which began on October 7, 2023, by land, sea and air, continue with full force. Displaced Palestinians, just like in the Nakba event, take the keys to their homes with them with the hope that 'one day I will return'. The keys, taken with them in every displacement process, symbolize resistance to occupation and oppression and carry the hope of returning one day (Raydan, 2024). However, according to data compiled by UNRWA (2024b) from various sources, in Gaza alone, 370,000 homes were damaged and 79,000 were completely destroyed in the October 7 attacks. Therefore, even if displaced Palestinians return one day, they will not find the door their key unlocks, the home where the door was located, or even the street where the house once stood.

Due to the destruction of homes and the degradation of security and infrastructure, at least 1.9 million people have been displaced in the Gaza Strip alone. In other words, 9 out of 10 people in the Gaza Strip have been forced to migrate (Raydan, 2024). A significant portion of the displaced people continue to live under threat in the areas they migrate to, often being forced to relocate repeatedly from one part of Palestine to another. According to the United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA), 1.9 million displaced people in occupied Gaza are unable to access shelter, food, life-saving medical services, clean water, education and livelihoods due to Israel's policies severely restricting the entry of essential resources (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs [OCHA], 2024).

2.1. The Legal and Social Issues of Palestinian Refugees

Due to the ongoing Israeli War, Palestinian refugees, who are constantly displaced within Palestine or have migrated abroad to live in refugee camps or other countries, face various challenges. Internally displaced Palestinians primarily suffer from the urgent lack of security, shelter, healthcare and food issues commonly encountered in disaster situations. In contrast, Palestinian refugees abroad grapple with problems like legal status, economic difficulties, social integration, discrimination, access to public services, inadequate camp

conditions and double displacement (Feldman, 2012, p. 161). The nature and severity of these issues vary depending on the country the Palestinian refugees are residing in.

For instance, in Lebanon, Jordan and Syria, where Palestinians have sought refuge, the level of political, economic and public service access, as well as the legal frameworks of these countries, differ, leading to varying living conditions for Palestinian refugees. In Lebanon, for example, while Palestinian refugees are exempt from the tax system, they are denied social security services and restricted from practising many professions (Sabatinelli et al., 2009, p. 1063). Lebanon, which has been hosting Palestinian refugees since 1948, has been reluctant to treat them as permanent residents. The issue of granting Palestinian refugees citizenship continues in Lebanon. Refugees who are unable to return to Palestine and are marginalized by the host community remain trapped in legal uncertainty. Palestinian refugees living outside of camps in Lebanon and who are marginalized by society, tend to live on the fringes of the host community, often in conflict-ridden environments (Knudsen, 2007, p. 1).

Jordan is the country with the highest population of Palestinian refugees. In Jordan, access to public services is shaped by citizenship status. While some Palestinian refugees in Jordan have acquired citizenship, it is estimated that hundreds of thousands are living undocumented (Ozcan and Senses-Ozcan, 2022, p. 19). Palestinian refugees in Jordan who do not have citizenship face various restrictions in accessing public services, such as being evaluated in a different category when applying for higher education (Sabatinelli et al., 2009, p. 1063).

Another country where many Palestinian refugees reside is Syria. After the conflicts began in Syria in 2011, some Palestinian refugees, like the local population, were forced to migrate to other countries, undergoing a process of double displacement. While Palestinian refugees in Syria have access to some public services, they are not considered citizens (Sabatinelli et al., 2009, 1063). Palestinian refugees in Syria possess rights to reside, move freely, work and trade, as well as access public services. However, they are not allowed to vote, work in public services, own agricultural land, or possess more than one residence (European Union Agency for Asylum [EUAA], 2024).

When examining the situation of Palestinian refugees in Jordan, Lebanon and Syria, one of the most significant issues they face is the ambiguity of their legal status. In other words, insecurity and legal flexibility exacerbate the other problems Palestinian refugees encounter. Despite meeting the refugee criteria defined in the 1951 Geneva Convention, Palestinian refugees are not evaluated within this scope and they are not included in the refugee count registered by the United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR). Officially, the status of Palestinian Refugees is determined by UNRWA, which was established for a temporary period with the mission of providing assistance to those forcibly displaced due to the Israeli War in Palestine (Ozcan and Senses-Ozcan, 2022, p. 22). According to Akram (2002, p. 36), this situation has turned the Palestinian refugee crisis into one of the longest-standing refugee crises in the world. In this context, the Palestinian refugee issue is not just a political matter but also a legal distortion problem. While all other refugee groups are under international protection, Palestinian refugees are excluded from these protection mechanisms. The exclusion of Palestinians from the refugee status under the 1951 Geneva Convention, as well as from international protection mechanisms, renders the position of millions of

Palestinians in different countries insecure (Khalil, 2011, p. 681). The Palestinian refugee crisis continues to grow with new conflicts that began in 2023 and the UN has been unable to find a solution to this issue. The failure of the UN to find a solution to the Israeli war and the Palestinian refugee crisis has led to questions about its relevance.

According to Amnesty International Turkey (2024) Palestinian refugees in countries such as Iraq, Egypt and Libya often face poverty and systematic human rights violations. The process of exile and becoming refugees, which began with the Nakba event, embodies an unending story of dispossession for Palestinians. Displaced and losing not only their homeland but also their job opportunities, many Palestinian refugees find it difficult to work in the public sphere in the countries they have migrated to. A significant portion of Palestinian refugees has continued to live in crowded, poor conditions in camps for nearly a century. The reluctance of host countries to integrate Palestinian refugees into society, despite the long history, the fact that many refugees still live in "temporary camps," legal limitations and restricted access to public services, contribute to the economic, political and social problems faced by Palestinian refugees who have migrated abroad.

CONCLUSION

The study highlights that since the establishment of the State of Israel, periodic attacks involving the use of prohibited weapons have resulted in the deaths of thousands of Palestinians. It has been emphasized that the casualties in Palestine have continued to increase, particularly following the Al-Aqsa Flood on October 7, 2023, escalating to what can be described as genocide. Among the victims, children, the elderly, women, and socially vulnerable groups have been disproportionately affected, bearing the heaviest humanitarian cost of the conflict. Furthermore, it has been observed that these attacks not only cause individual casualties but also profoundly impact the social and economic structure, while leading to environmental problems.

The destruction of health infrastructure, restrictions on access to clean water, disruptions in food supply chains, and the deterioration of the security environment have created a humanitarian crisis. It has been noted that Israel's military actions periodically target essential resources for living, such as housing, healthcare, security, and food, exacerbating the existing humanitarian crisis left by previous attacks in the region. In this context, the targeting of civilians and the destruction of basic life resources by the Israeli War have been identified as creating an immediate need for humanitarian aid, leading to the conclusion that these events constitute a disaster impact and can be evaluated within the framework of social disasters. As a social disaster, the Israeli War has not only negatively affected daily life in Palestine but has also brought long-term problems.

The forced migrations caused by heavy attacks since the start of the Israeli War have been identified as an additional dimension of the crisis. It has been observed that refugees compelled to migrate from Palestine to neighboring countries due to the conflict face significant challenges in accessing basic services, such as shelter, healthcare, and education, in their new locations. This situation has further increased regional instability and revealed that migrants struggle with long-term economic and psychological issues. Additionally, it has been concluded that the forced migration of Palestinians places a burden on the host countries.

Within this scope, the Israeli War has been shown to cause socio-economic, humanitarian, and political crises not only for the Palestinian people but also for the Middle East as a whole.

The study has reached several solutions to end this humanitarian crisis. In the short term, it was suggested that the support given by dominant powers to the State of Israel should be withdrawn to end the Israeli-Palestinian conflict, which has been ongoing for nearly a century and that actors involved in Israel's war crimes should be tried in international courts. In the long term, it is recommended that the social structure in Palestine be strengthened, international support should be increased, and effective international social policies should be implemented. It is expressed that economic aid and social integration programs provided by the international community will play a critical role in starting the rebuilding process in Palestine. Once the appropriate conditions are established in Palestine, the voluntary return of Palestinian refugees from other countries should be facilitated.

Ethical Principles and Publication Policy

We declare that we have obtained the data, information and documents we present in this study within the framework of academic and ethical rules, and that I have given all information, documents, evaluations and results in accordance with the rules of scientific ethics and ethics, that I have cited and referenced all the works I have used in the study and that the study is original. Otherwise, we declare that we accept all loss of rights that may arise against me.

Authors' Contribution Rates to the Article

This article has been created by a single author. The author's decision and writing are present in all parts of the article.

Ethical Committee Approval

Ethical committee approval is not required for this article. A signed consent form indicating that ethical committee approval is not necessary is included in the article processing files in the system.

Conflict of Interest Statement

There are no conflicts of interest in this study.

BIBLIOGRAPHY

Akram, S. M. (2002). Palestinian refugees and their legal status: Rights, politics and implications for a just solution. *Journal of Palestine Studies*, 31(3), 36-51.

Al Jazeera. (2023, December 31). Israeli bombardment destroyed over 70% of Gaza homes: Media office. Retrieved August 15, 2024 from <https://www.aljazeera.com/news/2023/12/31/israeli-bombardment-destroyed-over-70-of-gaza-homes-media-office>.

Al Jazeera. (2024, October 22). Israel-Hamas war in maps and charts: Live tracker. Retrieved October 27, 2024 from <https://www.aljazeera.com/news/longform/2023/10/9/israel-hamas-war-in-maps-and-charts-live-tracker>.

- Alexander, D. (2022, March 17). The disaster of war. Retrieved August 11, 2024 from <https://blogs.ucl.ac.uk/irdr/2022/03/17/the-disaster-of-war/>.
- Almassri, J. (2023). Forced migration: The 1948 Palestinian refugees. *Hadtudományi Szemle*, 16(1), 5-15.
- Al-Rodhan N.R.F., Herd G.P. and Watanabe L. (2011). *Critical turning points in the Middle East: 1915-215*. Palgrave Macmillan.
- Amnesty International Turkey. (2024). Filistin: 70 yıllık yurtsuzluk. Retrieved August 16, 2024 from <https://www.amnesty.org.tr/icerik/filistin-70-yillik-yurtsuzluk>.
- BBC News. (2023, October 19). Israel-Gaza war: Thousands of Palestinians killed in 'unprecedented' escalation. Retrieved August 16, 2024 from <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-68331988>.
- Bocco, R. (2009). UNRWA and the Palestinian refugees: A history within history. *Refugee Survey Quarterly*, 28(2-3), 229-252.
- Boin, A. and 'T Hart, P. (2007). The crisis approach. In H. Rodríguez, E. L. Quarantelli and R. R. Dynes (Ed.), *Handbook of disaster research* (pp. 42-54). Springer Science+Business Media.
- Bouri, C. and Roy, D. (2024). The Israel-Hamas war: The humanitarian crisis in Gaza. *Council on Foreign Relations*, 8(2), 2024. Retrieved August 25, 2024 from <https://www.cfr.org/in-brief/israel-hamas-war-humanitarian-crisis-gaza>.
- Canan-Sokullu, E. (2019, October). Savas türleri. Retrieved August 20, 2024 from https://trguvenlikportali.com/wp-content/uploads/2019/11/SavasTurleri_EbruCananSokullu_v.1.pdf.
- Doctors Without Borders. (2024, August 19). Enduring the unthinkable: Gaza's healthcare workers grapple with the mental health impact of an unyielding war. Retrieved August 16, 2024 from <https://www.doctorswithoutborders.ca/enduring-the-unthinkable-gazas-healthcare-workers-grapple-with-the-mental-health-impact-of-an-unyielding-war/>.
- Dupuy, K. E. and Peters, K. (2009). *War and children: A reference handbook*. Bloomsbury Publishing USA.
- Durmus, I. and Sezer, F. (2023). Modern dünyada savaş suçu ve güç ilişkisi, insancıl bir bakış. *Ombudsman Akademik, Özel Sayı 2(Gazze)*, 100-131.
- Elessi, K. (2023). Save Gaza residents from imminent catastrophe. *The Lancet*, 402(10412), 1522-1523.
- European Union Agency for Asylum. (2024, February). Palestinians in Syria. Retrieved August 16, 2024 from <https://euaa.europa.eu/country-guidance-syria-2023/4107-palestinians#:~:text=85%20%25%20of%20Palestinian%20refugees%20in,service%20positions%20and%20public%20services>.

- Feldman, I. (2012). The humanitarian condition: Palestinian refugees and the politics of living. *Humanity: An International Journal of Human Rights, Humanitarianism and Development*, 3(2), 155-172.
- Finlay, W. M. L. (2018). Language and civilian deaths: Denying responsibility for casualties in the Gaza conflict 2014. *Political Psychology*, 39(3), 595-609.
- Flores, A. (2016). The Nakba: The Palestinian catastrophe of 1948. In J. Meri (Ed.), *The Routledge handbook of Muslim-Jewish relations* (pp. 387-400). Routledge.
- Hussein, A., Wong, S. and Bright, A. (2024, July 17). History and impact of Israeli siege and attacks on education in Gaza, Palestine. *Oxford Research Encyclopedia of Education*. Retrieved October 22, 2024 from <https://oxfordre.com/education/view/10.1093/acrefore/9780190264093.001.0001/acrefore-e-9780190264093-e-1903>.
- Ince, C. (2022). Sosyal bir afet biçimi olarak terör saldırıları ve Türkiye'ye yansıması. *Tezkire*, (80), 87-106.
- Ince, C. (2019). Bir sosyal afet biçimi olarak Suriye göçü ve sivil toplum örgütleri. *Turkish Studies*, 14(7), 3767-3788.
- Ismawati, N. and Setiyono, J. (2024). Forms of human rights violations in the perspective of international law in the Israel and Palestine conflict. *International Journal of Multicultural and Multireligious Understanding*, 11(7), 541-545.
- Kastan, Y. (2012). Ortadoğu'da Arap İsrail mücadeleleri ve Türkiye. *Tarih ve Medeniyetler Tarihi*, 4, 1797-1815.
- Khalidi, R. and Iwizat, Q. (2024). Assessing the economic and social impacts of Israel's war on Palestine. *Al-Muntaqa: New Perspectives on Arab Studies*, 7(1), 80-90.
- Khalil, A. (2011). Socioeconomic rights of Palestinian refugees in Arab countries. *International Journal of Refugee Law*, 23(4), 680-719.
- Knudsen, A. (2007). *The law, the loss and the lives of Palestinian refugees in Lebanon*. Chr. Michelsen Institute.
- Kooli, C. and Kooli, Y. (2024). The tragic collapse of Gaza's health system. *Avicenna*, 2023(2), 1-4. <http://doi.org/10.5339/avi.2023.7>
- Malteser International. (n.d.). Humanitarian crises. Retrieved October 24, 2024 from <https://www.malteser-international.org/en/current-issues/humanitarian-crises.html>.
- Meyers, B. (1991). Disaster study of war. *Disasters*, 15(4), 318-330.
- Münkler, H. (2005). *The new wars*. Polity.
- Nashef, H. (2018). *Palestinian culture and the Nakba: Bearing witness*. Routledge.
- Ozcan, K. and Senses-Ozcan, N. (2022). Ürdün'deki Filistinliler: Göçler, statüler ve haklar. *Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi*, 9(2), 15-56.

- Palestinian Central Bureau of Statistics. (2024). The Nakba: 60 years of displacement. Retrieved August 25, 2024 from https://www.pcbs.gov.ps/Portals/_pcbs/PressRelease/nakba%2060.pdf.
- Parıldar, H. and Dikici, M. F. (2020). Pandemiler tarihi. *Klinik Tıp Aile Hekimliği*, 12(1), 1-8.
- Pennington, R. (2020). Witnessing the 2014 Gaza war in Tumblr. *International Communication Gazette*, 82(4), 365-383.
- Qumsiyeh, M. B. (2024). Impact of the Israeli military activities on the environment. *International Journal of Environmental Studies*, 81(2), 977-992.
- Radai, I. (2021). The Palestinians in the 1948 war and recent historiography in Israel. *Journal of Israeli History*, 39(2), 301-324.
- Raydan, R. (2024, May 1). Our unwavering determination to return one day': Displaced Palestinians keep hold of keys to Gaza homes like their Nakba ancestors. Retrieved August 25, 2024 from <https://www.newarab.com/features/symbol-resistance-gazans-keep-hold-keys-homes>.
- Law for Palestine. (2024, March). Law for Palestine releases its communication submitted to International Criminal Court on genocide perpetration in Gaza by Israeli war cabinet members. Retrieved August 20, 2024 from <https://law4palestine.org/law-for-palestine-releases-its-communication-submitted-to-the-international-criminal-court-genocide-perpetration-in-gaza-by-israeli-war-cabinet-members/>.
- Robinson, G. E. (2013). The Palestinians. In K. Yambert (Ed.), *The contemporary Middle East: A Westview reader* (pp. 160-180). Routledge.
- Sabatinelli, G., Pace-Shanklin, S., Riccardo, F. and Shahin, Y. (2009). Palestinian refugees outside the occupied Palestinian territory. *The Lancet*, 373(9669), 1063-1065.
- Sadeghi, M. R. (2024). The possibility of committing genocide in Gaza by Israel in the light of the Al-Aqsa storm operation. *Journal of Legal Studies*, 16(1), 257-288.
- Shaluf, I. M. (2007). Disaster Types. *Disaster Prevention and Management*, 16(5), 704-717.
- Shlewet, Y. (2020). *The impact of foreign military interventions on the duration of the civil wars* [Master thesis]. University of Haifa.
- Shorrab, A., Nassef, M., Subhi, A., Giwa, B. and Buheji, M. (2024). Health in the crossfire: Analysing and mitigating the multifaceted health risks of the 2023 war on Gaza. *Public Health Research*, 14(1), 1-11.
- Thabet, A. A., Abu Tawahina, A., El Sarraj, E. and Vostanis, P. (2008). Exposure to war trauma and PTSD among parents and children in the Gaza Strip. *European Child and Adolescent Psychiatry*, 17, 191-199.
- United Nations International Children's Emergency Fund. (2012). Annual CAAC bulletin 2012. Retrieved August 25, 2024 from <https://www.unicef.org/sop/media/2046/file/Annual%20CAAC%20Bulletin%202012.pdf>.

- United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs. (2024, February 18). Middle East and North Africa: Occupied Palestinian territory. Retrieved August 25, 2024 from <https://www.unocha.org/occupied-palestinian-territory>.
- United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East. (2024a). UNRWA in action. Retrieved August 19, 2024 from https://www.unrwa.org/sites/default/files/unrwa_in_action_2024_eng_v3.pdf.
- United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East. (2024b, September 3). UNRWA Situation Report #133 on the situation in the Gaza Strip and the West Bank, including East Jerusalem. Retrieved September 15, 2024 from <https://www.unrwa.org/resources/reports/unrwa-situation-report-133-situation-gaza-strip-and-west-bank-including-east-jerusalem>.
- Wall Street Journal. (2024, August 20). Gaza destruction from bombing: What we know. Retrieved August 29, 2024 from <https://www.wsj.com/world/middle-east/gaza-destruction-bombing-israel-aa528542>.
- Warrach, S. K., Khan, M. and Ahmed, U. (2024). Human rights violations: A case study of Palestine (2000-2024). *Pakistan Languages and Humanities Review*, 8(2), 45-51.
- World Bank. (2024, April 2). Joint World Bank-UN report assesses damage to Gaza's infrastructure. Retrieved August 28, 2024 from <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2024/04/02/joint-world-bank-un-report-assesses-damage-to-gaza-s-infrastructure>.

FİLİSTİN MESELESİ: SAVAŞIN FİNANSMANI BAĞLAMINDA BİR ANALİZ

Mehmet Şirin ÇETİN¹

Öz

İlk insandan beri var olan savaş daha önce basit silahlar ile yapılırken günümüzde daha teknolojik ve maliyetli silahlar ile yapılmaktadır. Artan bu maliyetler savaşın finansal boyutunu önemli hale getirmektedir. İngiliz mandasında bulunan Filistin halkının topraklarının Yahudilere verilmesi ve göç yoluyla buradaki demografik yapının değiştirilmesi hatta bu değiştirme eyleminin şiddet yoluyla desteklenmesi ve bu şiddete Filistin halkının karşılık vermesi sonucu mesele kronik bir hale gelmiştir. İki kutup arasında yaşanan bu sürekli savaş aynı zamanda önemli finansal kaynaklar gerektirmiştir. Bir taraftan geçmişten beri ABD tarafında finanse edilen İsrail diğer tarafta bölgedeki çıkarlarını korumak isteyen devletler ve devlet dışı aktörler tarafından finanse edilen Hamas bulunmaktadır. Çözumsuzlüğe mahkûm olan bu mesele Orta Doğu için gün geçtikçe daha büyük bir tehdit haline gelmektedir. Çalışmada meselenin özü ve finansal boyutu ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler

Savaşın Finansmanı
İsrail
Hamas
Orta Doğu

Makale Hakkında

Araştırma Makalesi

Gönderim Tarihi : 02.09.2024
Kabul Tarihi : 14.10.2024
E-Yayın Tarihi : 31.12.2024
DOI : 10.58702/teyd.1542082

¹ Öğr. Gör. Dr., Muş Alparslan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu, Yönetim ve Organizasyon Bölümü, e-posta: cetinmehmetsirin34@gmail.com, ORCID: 0000-0001-8181-744X.

THE PALESTINE ISSUE: AN ANALYSIS IN THE CONTEXT OF WAR FINANCE

Abstract

While war, which has existed since the first man, was previously fought with simple weapons, today, it is fought with more technological and costly weapons. These increasing costs make the financial aspect of the war important. The issue has become chronic as a result of the British mandate giving the lands of the Palestinian people to the Jews and changing the demographic structure there through immigration, and even supporting this act of change through violence, and the Palestinian people responding to this violence. This constant war between the two poles has also required significant financial resources. On the one hand, there is Israel, which has always been financed by the USA, and on the other hand, there is Hamas, which has been financed by states and non-state actors that want to protect their interests in the region. This issue, which is doomed to remain unresolved, is becoming a greater threat to the Middle East each day. The study will try to reveal the essence and financial dimension of the issue.

Keywords

War Finance
Israel
Hamas
Middle East

Article Info

Research Article

Received : 02.09.2024
Accepted : 14.10.2024
Online Published : 31.12.2024
DOI : 10.58702/teyd.1542082

Kaynakça Gösterimi: Çetin, M. Ş. (2024). Filistin meselesi: savaşın finansmanı bağlamında bir analiz. *Toplum, Ekonomi ve Yönetim Dergisi*, 5 (Filistin), 19-33.

Citation Information: Cetin, M. S. (2024). The Palestine issue: an analysis in the context of war finance. *Journal of Society, Economics and Management*, 5 (Palestine), 19-33.

GİRİŞ

İlk insanın tarih sahnesine çıkmasından beri savaş hep var olan bir olgudur. İnsanoğlu basit bir şekilde avlandığında da toprağı işlediğinde de buhar makinesini bulup sanayi toplumunu geliştirdiğinde de bilgi toplumuna geçtiğinde de maalesef savaşlar hiç eksik olmamıştır. Halbuki insanın sürekli gelişen ve medenileşen bir varlık olduğu anlayışı gereği gelişmelerle savaşların azalması beklenirken durum bunun tam tersi olmuş ve daha fazla insan kaybının yaşandığı savaşlar vuku bulmuştur. Özellikle teknolojik olanaklarla kitle imha silahlarının artması bunun önünü daha da açmıştır.

Birinci Dünya Savaşı, İkinci Dünya Savaşı ve sonraki süreçte lokal olarak ortaya çıkan savaşlar ile insanoğlu sadece can ve mal kaybı yaşamamış aynı zamanda psikolojik travmaları da miras olarak almıştır. Nitekim yapılan birçok analiz her ne kadar kabul edilebilir olmasa da Hitler tarafından soykırıma maruz bırakılan Yahudilerin Filistin halkına özellikle Gazze’de yaptıklarına bu durumu gerekçe göstermektedir.

Filistin-İsrail sorunu öz bir biçimde Yahudilerin bir İngiliz mandası olan bölgeye yerleşmesi ve sonraki süreçte sürekli toprağını genişletmek istemesi ve yaşama hakkını savunmak için buna direnen Filistin halkının reaksiyonları ile sürekli büyüyen bir mesele olarak ortaya çıkmasıdır.

Yahudilerin ikinci dünya savaşında bir soykırıma maruz kalmaları dünya kamuoyunda onlara bir ‘mağdur’ kimliği kazandırdı. Bu kimlik adeta Yahudilere ‘diğer milletleri özellikle Müslümanları’ rahatsız etme hakkı tanıdı. Onlara Ortadoğu’da bir yurt bahşeden Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Batılı devletler belirtilen sebeple kendilerinden uzaklaşan Yahudilerin daha doğrusu İsrail’in Filistin’de yaptıklarına sessiz kalmaktadır. Bu sessiz kalma pasif bir durumu ifade etmiyor aksine İsrail’in politikaları destekleniyor ve İsrail finanse ediliyor. Burada Yahudiler ile İsrail’in ayrılması gerektiğini de özellikle belirtmek gerekir. Çünkü İsrail’in politikasının tüm Yahudiler tarafından kabul edildiğini söylemek kanaatimizce doğru bir yaklaşım olmayacaktır.

Çalışmada meselenin ortaya çıkıp olgunlaşmasında finansal kaynakların etkisi ve bu kaynakların tedarikçileri teorik kaynaklardan faydalanarak ortaya konulmaya çalışılacaktır. Çalışmanın sonunda elde edilen bulgular ile genel değerlendirmeler yapılarak konunun çerçevesi tamamlanacaktır.

1. Kavramsal Çerçeve: Filistin Meselesi

Siyasi yönü itibari ile Ortadoğu coğrafyası için önemli bir sorun olan mesele 19. yüzyılın sonlarında başlamış, dönem dönem şiddetlenmiş dönem dönem yavaşlamış ve nihayetinde günümüzde içinden çıkılmaz bir hal almıştır. İngilizlerin sahip olduğu Filistin’deki manda süreci ile başlayan mesele 1948’de İsrail devletinin kurulması ile dengelerin değişmesine neden olmuştur. 1948’deki Arap-İsrail Savaşı’nda topraklarını genişleten ve bölgede nüfuzunu arttıran İsrail, sonraki 1967 ve 1973 Arap-İsrail Savaşları ile bu durumunu daha da güçlendirmiştir. 1987 intifadası, 1993 Oslo barış süreci, Camp David, II. İntifada ve sonrasındaki süreçlerde Filistin Sorununda savaş/çatışma ve barış görüşmelerinin eksik olmadığı görülmektedir (Batır ve Aras, 2011, s. 147). Yahudilerin kendilerine anayurt yaratma isteği ve buna karşılık Filistinlilerin kendi topraklarında azınlık

olmayı reddetmesi sürekli bir mücadele ortamı oluşturmuştur (Gendzier, 1975, s. 12). Kısaca bu şekilde ortaya konulabilecek olan mesele aşağıda biraz daha detaylandırmaya çalışılacaktır.

Ruslar tarafından 1800'lü yılların başında Yahudilere karşı başlatılan katliamlar Siyonist hareketlerin başlamasına zemin hazırlamıştır. Yahudiler Pinsker'in Yahudi Devletinin Filistin dışında da kurulabileceği düşüncesini kabul etmemişlerdir. Ancak Pinsker'in fikirlerinden etkilenerek "Sion'u Sevenler/Sion Âşıkları Derneğini kurarak Filistin'deki yerleşimlerde yaşamak için küçük gruplar şeklinde örgütlenmiş ve 1882-1903 yılları arasında ilk Aliyah (göç dalgası) olarak bilinen göç hareketleri başlamıştır. Theodor Herzl 1886 yılında yazdığı Yahudi Devleti kitabı ile Siyonizmin bir anlamda entelektüel temellerini de atmıştır" (Kemiksiz, 2016, s. 3).

Birinci Dünya Savaşı'nın sonunda Filistin İngiliz mandasına girerken buradaki Yahudi nüfusu sadece 56.000 kişiydi. Devam eden 30 yılda buradaki Yahudi nüfusunda muazzam bir artış gerçekleşti. 1919-1948 yılları arasında Filistin'deki Yahudi nüfusu on kattan daha fazla arttı ve 600.000 üzerine çıktı. İngiltere göç hareketini bir kurala bağlamıştı, bu kurallardan biri Filistin topraklarının nüfusu özümseme kapasitesi yani buradaki kaynakların yeterliliği idi. Ancak Yahudiler ilave finansal kaynaklarla bu kapasiteyi sürekli artırdı (Halevi, 1983, s. 456-457).

Kasım 1917'de yayınlanan Balfour Deklarasyonu ile İngiltere, Filistin'de bir Yahudi devletinin kurulmasını taahhüt ederek aynı zamanda Filistin'deki Yahudi olmayan toplumların sivil ve dini haklarına zarar verilmeyeceğini de belirtmiştir (Kemiksiz, 2016, s. 3). İngiltere'nin Ortadoğu'da kendi çıkarları için bir tampon devlet kurma fikrinin bir sonucu olarak atılan bu adım Filistin meselesinin resmi başlama tarihi olarak kabul edilebilir. Daha sonraki süreçte ABD'nin uluslararası başat bir güç olarak ortaya çıkması sonucunda İngiltere'nin pozisyonu kendisine geçmiştir. Bu sadece meselenin el değiştirmesi anlamına gelmiş meseleye bakış açısında hiçbir değişiklik olmamıştır.

İngilizlerin devreye soktuğu ve zeminini hazırladığı Balfour Deklarasyonu'nun bir sonucu olarak Yahudilerin Filistin topraklarına yoğun bir göçü yaşanmıştır. Öyle ki, 1919-1923 yıllarında yaklaşık 30 bin olan bu nüfus, Nazilerin iktidara gelmesi ile daha da hızlanan göçler sonucunda 1936 yılına kadar 170 bin Yahudi'nin bölgeye göç etmesi sonucu buradaki nüfusu 382 bini bulmuştur. Bölgedeki Arap nüfusunda nispeten daha yavaş bir artış olmuş ve belirtilen tarihler arasında sayı 700 binden 983 bine çıkmıştır (Kemiksiz, 2016, s. 5). Son verilere göre İsrail'de 7 milyon 106 bin Yahudi yaşamaktadır. Filistin'in nüfusu ise 5 milyon 400 bindir (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2023).

İngiltere'nin 1947'de Birleşmiş Milletlere başvurması üzerine BM Filistin Özel Komitesi (UNSCOP) kurulmuş ve Filistin'deki durumu inceleyerek bir rapor hazırlaması istenmiştir. Komite Yahudiler tarafından desteklenirken Araplar tarafından boykot edilmiştir. Komite hazırladığı raporda ülkedeki toprağın % 6'sına sahip olan Yahudilerin nüfusun üçte birini oluşturduğunu tespit etmiş ve Filistin'inin İngiliz mandasından çıkarılarak bağımsızlık verilmesini tavsiye etmiştir. Yaşanan tartışmalara rağmen Filistin'de parçalı bir devlet kurulmasının önünü açan ve Yahudilere kendi kaderini tayin hakkı tanıyan yaklaşım uygulama alanı bulmuştur (Kemiksiz, 2016, s. 7-9).

Araplarla Siyonistlerin birbirlerinin doğal düşmanları oldukları göz önünde bulundurulursa, Filistin Sorununun kökenlerini Siyonizm'in doğuşuna bağlamak mümkündür. Siyonistlerin 19. yüzyılın ikinci yarısında emellerine erişebilmek için teşebbüse girişmeleriyle patlak veren Filistin Sorunu, 1948 yılında Filistin'de İsrail Devleti'nin kurulmasıyla bir dönüm noktasına ulaşmıştır. 1948'e kadar Yahudileri Filistin'e sokmamak için uğraşan Filistinliler, bu tarihten sonra onları ülkeden çıkartmak için mücadele etmek durumunda kalmıştır (Öke, 2006, s. 265).

İkinci Arap-İsrail savaşı olarak bilinen "1956 Süveyş Krizinin ABD'nin müdahalesi sonucu Mısır lideri Cemal Abdülnasır'ın zaferi ile sonuçlanması Nasır'ı tüm Arap dünyasında bir kahraman yapmakla kalmamış aynı zamanda Nasır'ın Filistinlilerin kurtarıcısı olarak görülmesine sebep olmuştur. Bu dönemde ortaya çıkan Nasirizm fenomeni Arap milliyetçiliğine ivme kazandırmış ve Arap dünyasında Filistin meselesi ve Arap Milliyetçiliği birbirinden ayrılmaz hale gelmiştir" (Çavuşoğlu, 2022, s. 19).

19. yüzyılın sonlarında Anti-semitist eğilim Batı'da ciddi bir artışa geçmiş ve bu durum Yahudiler için Avrupa kıtasında yaşamayı güç bir hale getirmiştir. Diğer taraftan yükselişe geçen milliyetçi dalganın etkisiyle Yahudiler de kendi kaderlerini tayin edebilecekleri kendilerine ait bir toprak arzulamışlardır (Öke, 2006, s. 261-262). Bir araya gelen bu parametreler Ortadoğu'da oluşturulacak ve kangren haline gelecek bir sürecin de habercisiydi.

Yahudiler Osmanlı'nın son döneminde toprak sahibi olan milletler gibi ayrılıkçı faaliyetlere girmeyeceklerine, aksine imparatorluğun otoritesinin yeniden inşası açısından katkı sunacaklarına Osmanlı yönetimini nispeten inandırmıştır (Öke, 2006, s. 262-263). Yahudilerin sahip olduğu finansal kaynaklar zor durumda olan Osmanlı devleti için bir başvuru kaynağı özelliği taşımış ve bu anlamda temaslar kurulmuştur. Ancak bütün bunlara rağmen Osmanlı devlet adamlarının Siyonizm'i kabul etmedikleri ve Filistin'de bir oldubittiye müsaade etmek istemediklerini söylemek mümkündür. Siyonist hareketler Arap milliyetçiliğinin alevlenmesine sebep olmuş ve Araplar diğer ayrılıkçı milletlerin aksine ayrılıkçı hareketlerini Siyonizm'e karşı konumlandırmışlardır (Öke, 2006, s. 262-265). Yani Arap milliyetçiliğinden bahsedildiğinde bir Siyonist alerjiden bahsedildiği ve Siyonizm'in bu milliyetçiliği körüklediği söylenebilir.

ABD 1967'ye kadar Arap yanlısı bir politika takip ederken, 1967 savaşını İsrail'in kazanması sonrasında politikaları İsrail lehine dönmüştür. 1973 Yom Kippur Savaşı sonrası, Arapların uygulamış olduğu petrol ambargosundan zarar görse de politikalarında bir sapma olmamıştır. Bunda, ABD iç politikasında çok etkili olan Yahudi lobilerinin büyük etkisinin olduğu herkesin malumudur. Bazı Amerikan başkanları döneminde bu destek sorgulansa da kamuoyunda oluşturulan algı nedeniyle desteğin devamında herhangi bir kesinti olmamıştır. Özellikle İsrail'in uygulamış olduğu şiddet politikası ve işgal altında tuttuğu topraklar nedeniyle, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK)'de İsrail aleyhine kararların alınması veya uygulanmasında, ABD devamlı suretle İsrail'in yanında yer alarak zarar görmesini engellemiştir. Buna mukabil, ABD'nin özellikle 11 Eylül sonrası uygulamış olduğu güvenlikçi politikalar sonucunda Filistinli gruplar radikal dinci veya terörist olarak tanımlanıp İsrail'e gösterilen anlayış onlardan esirgenmiştir. Hal böyle olunca İsrail'e karşı diplomatik

yaptırımında bulunacak herhangi bir gücün olmadığına inanan grupların daha da radikalleşmesi ve şiddete şiddetle karşılık vermesi kaçınılmaz olmuştur (Oruç, 2014, s. 1).

Günümüzdeki mevcut durum, Gazze/Batı Şeria ve HAMAS/Fetih bölünmüşlüğü, iki devletli çözüm de dahil olmak üzere çoğu tartışmayı ve çözüm yöntemini gölgede bırakmaktadır (Batır ve Aras, 2011, s. 147-148). Daha doğru bir ifade ile sorun mahiyeti gereği zamanla adeta çözümsüzlüğe mahkûm olmak zorunda kalmıştır.

Konuyu tekrar güdeme getirerek dikkatlerin bu alana kaymasını sağlan olay İzzeddin el-Kassam Tugayları, 7 Ekim 2023 sabahı saat 06.30 itibarıyla İsrail'in güneyindeki yerleşim yerlerine geniş çaplı saldırı başlatması olmuştur. İzzeddin el-Kassam Tugayları isimli silahlı grubun komutanı Muhammed ed-Dayf, saldırının nedenini Mescid-i Aksa'ya radikal İsraililerin girmesi şeklinde açıkladı ve icra edilen 'operasyonun' isminin 'Aksa Tufanı' olduğunu ifade etti. Saldırı 20 dakika içinde 5 bin civarında roketle İsrail'in güneyindeki şehirlerine atış yapılmasıyla başladı. Aynı anda bir kısım Hamas üyesi İsrail'e karadan ve planöre benzeyen basit düzeneklerle havadan sızdı. Hamas üyeleri, İsrail güvenlik güçlerine saldırılar düzenledi ve şehir meydanlarını kontrol altına almaya çalıştı. İsrail polis ve askerlerinin ele geçirilerek Gazze'ye nakledildiği, böylece muhtemel İsrail hava saldırılarına karşı 'kalkan' olarak kullanma niyetinde oldukları anlaşıldı (Anadolu Ajansı, 2023).

2. Savaşın Finansmanı ve Filistin-İsrail Savaşı

"Burada bir savaş ortamının hazırlanması, sürdürülmesi ve savaş sonrası durumun düzeltilmesi için gereken ekonomik kaynak olarak tanımlanabilecek olan 'Savaşın Finansmanı' üzerinde durularak Filistin meselesi ile olan ilişkisi ele alınacaktır. En kısa şekilde bir girişimin işleyebilmesi ve gelişebilmesi için gereken para veya kredi sağlama işi olarak tanımlanabilen 'Finansman' kavramı" (Saka, 2013, s. 49) birçok alanda karşımıza çıkabilmektedir. Sanatın finansmanı, futbolun finansmanı, siyasetin finansmanı vb. Diğer bir tanımlama ile savaş için gerekli olan finansal kaynakların yasal ya da yasal olmayan şekillerde elde edilmesi olayına kısaca 'Savaşın Finansmanı' denir. Günümüzde dünyanın güçlü ekonomileri olarak tanımlanan devletler dünyanın birçok yerinde kendi çıkarlarını korumak ya da geliştirmek için orada mevcut olan legal veya illegal oluşumları finansal olarak destekleyerek 'vekâlet savaşları' şeklinde kendilerinin doğrudan müdahil olmadığı savaşların oluşmasını sağlamaktadır.

Savaşa hazırlık aşamasında ya da savaş ortamı hazırlamak için bazı finansal kaynaklara gereksinim duyulur. Savaşın aktif süjesi yasadışı bir örgüt veya bazen bir devlet olabilir. Yine bu suje özel bir organizasyon veya bir devlet tarafından finanse edilebilir. Filistin meselesinde İsrail'in ABD ve diğer Avrupa Devletleri tarafından, Hamas'ın ise İran, Katar ve Rusya gibi devletler ile çeşitli sivil toplum örgütleri tarafından finanse edildiği genel kabul görmektedir. Dolayısıyla finansman yoluyla bir vekâlet savaşı ile karşı karşıya olduğumuz ortadadır.

Egemen güçler ya da süper güçler olarak adlandırılan ABD ve Çin gibi büyük ekonomiler kendi küresel çıkarlarını korumak veya geliştirmek için çeşitli devletleri veya devlet dışı aktörleri finanse etme yoluna gidebilirler. ABD'nin bu amaçla yaptığı dış destekler dönem dönem kendi vatandaşları tarafından eleştiriye de maruz kalmıştır. Bu harcamalardan gerçekten istenen sonuçlar alınmış mıdır yani Amerika'nın çıkarları korunmuş mudur, yoksa

topluma yüklenmiş beyhude maliyetler midir şeklinde sorular çokça sorulmaktadır (Joyce ve Blankenship, 2020, s. 1). Bu eleştirilere rağmen ABD İsrail'in kuruluşundan beri İsrail'e düzenli olarak finansal destek sağlamaktadır. Zaman zaman ABD içinde İsrail'e finansal destek konusunda muhalif sesler yükselse de askeri yardımların devam etmesi konusunda neredeyse bir konsensüs vardır. Diğer taraftan İsrail büyük bir silah ihracatçısıdır ve ABD de en önemli müşterilerinden biridir (Sharp, 2023, s. 1-3). Bu silah alışverişi iki devlet arasındaki ilişkinin amacını göstermektedir

İnsanlar tarihin ilk devirlerinde sopa, mızrak ve kılıç gibi basit savaş araçları ile savaşıyorlardı. Bu savaş araçları fazla maliyet gerektirmiyordu. Ancak modern toplum makineyi icat etti ve savaş araçlarının fonksiyonu arttı. Tarımda bile daha önce birçok insanın yaptığı işi bir makine ile bir insan yapar hale geldi. Aynı şekilde icat edilen savaş aletleri ile bir kişinin kontrolü ile kitlesel ölümler gerçekleştirilebilmektedir. Ancak bu modern savaş araçları oldukça yüksek maliyetler gerektirmektedir (Maxim, 1918, s. 275). Yüksek maliyetlerinden dolayı bahsedilen silahlara sadece güçlü devletler sahip olabilmektedir. Diğer yandan savaşlar çok ciddi maliyetler gerektiren olağandışı olaylardır ve olağandışı bir olay olarak savaş bütün ekonomik yapıyı etkiler. Örneğin; yapı sektörünü, sanayi sektörünü, tarım sektörünü, hizmet sektörünü, ihracatı, yatırımı, altyapıyı, üstyapıyı etkiler. Savaş devam ederken ya da sona erdikten sonra ortaya çıkan tahribatın giderilmesi için yine önemli finansal kaynaklara ihtiyaç vardır (Karamızrak ve Karaca, 2018, s. 166).

İsrail bölgede sürekli savaş halinde olmayı adeta bir politika haline getirmiş ve bunu ekonomik bir gerekçe olarak kabul etmiştir. Bu yüzden İsrail ekonomisi bir savaş ekonomisidir, ekonomi sürgit bir savaşı yürütecek ve kaynaklarını sağlayacak bir yapı olarak organize edilmiştir (Öztürkler, 2011, s. 74).

ABD ve İsrail arasında özel bir ilişki vardır ve bu özel ilişki Birleşik Devletlerin başkanları tarafından da sıklıkla dile getirilmiştir. 1962'de John F. Kennedy iki devlet arasında özel bir ilişki olduğunu ifade etmiştir. 15 yıl sonra Başkan Jimmy Carter yine İsrail ile ilişkilerinin Orta Doğu'daki taahhütleri için önemli olduğunu belirtirmiş ve bölgedeki barış için bu ilişkinin süreceğini söylemiştir. Bu özel ilişki sadece karar vericiler ile sınırlı olmayıp zaman içinde kalıcılığı ve sürekliliği ifade eden siyasi, ekonomik ve askeri desteği de içerir hale gelmiştir. Bu kapsamda 1948-1996 yılları arasında ABD İsrail'e 65 milyon dolardan fazla askeri yardım yapmıştır. Amerikan Yahudi Cemaati ABD ve İsrail arasındaki ilişkinin şekillenmesi açısından önemli bir görevi ihtiva etmektedir (Tov, 1998, s. 231-232). Amerikan Kongresinde iyi örgütlenmiş ve güçlü sözcüleri olan etnik lobiler, ABD'nin dış politikasında önemli bir etkiye sahiptir (Çelik, 2021, s. 127). Yahudi lobisi bu lobiler arasında en etkili olanıdır.

ABD ve İsrail arasındaki özel ilişki gereği İsrail'e sağlanan parasal destek İsrail'in bu para ile tekrar ABD'den silah almasını sağlayan bir kısır döngüye dönüşmektedir. Bu döngünün desteklenmesinin sebebi bir anlamda ABD'li silah tüccarlarının sübvansede edilmesi anlamına gelmekte iken (Rynhold, 2016, s. 3) diğer yandan da İsrail'in bölgede güç kazanmasını temin etmektedir.

2016 yılında ABD ve İsrail arasında imzalanan mutabakat metnine göre yıl boyunca ABD İsrail'e 3.8 milyar dolar askeri destek sağlayacaktı. Üstelik bu anlaşma dönemin ABD başkanı Obama tarafından onaylandı. Bilinen gerçek şu ki Obama ve Netanyahu çok iyi anlaşan iki lider değildi (Rynhold, 2016, s. 1). Bu da İsrail lobisinin ABD Başkanlarına rağmen iş yapabildiğini ve gücünü göstermektedir.

İsrail, ABD'den yılda 3.8 milyar dolardan fazla askeri yardım alan dünyanın en güçlü ordularından biridir. ABD Hamas'a karşı savaşında İsrail'i sıkı bir şekilde destekledi ve en yakın müttefikini Orta Doğu'ya güdümlü füze taşıyıcıları, F-35 savaş uçakları ve diğer askeri teçhizatları göndererek onu destekledi. ABD'nin Ortadoğu politikasının temel unsurlarından biri İsrail'in bölgedeki askeri hegemonyasını sürdürmektir ve bu yüzden silahlanma açısından sürekli İsrail'e destek vermektedir. ABD'den gelen destek ve kendi öz kaynakları ile İsrail 2022 yılında ordusuna 23.4 milyar dolar harcama yaptı. ABD İsrail'e 1946 ve 2023 yılları arasında yaklaşık 263 milyar dolar destek verdi. Bu yardımın 124 milyar doları askeri ve savunma amacıyla verildi (Aljazeera, 2024).

Yahudiler İsrail'de Filistin'e karşı sadece silahlanma açısından finanse edilmedi temel üretim alanlarında da finanse edildi. Bu kapsamda teknoloji transferleri ile gelişimini de destekledi. Öyle ki zamanla Filistin hala geleneksel üretim araçlarını kullanırken İsrail teknolojik üstünlükle üretimde öne geçti. Diğer taraftan ABD ve Avrupa'da yaşayan varlıklı Yahudiler de İsrail'i finanse ettiler (Halevi, 1983, s. 457). İsrail bu alandaki gelişimini sürdürerek zaman içerisinde dünya çapında üretici bir ülke haline geldi (Halevi, 1983, s. 461).

ABD'nin İsrail'i desteklemesinde önemli bir faktör de ABD'de etkin olan İsrail Lobisi'dir. Ancak bu lobi ABD'de yaşayan tüm Yahudileri kapsamaz zira birçokları için İsrail o kadar da önemli bir mesele değildir. Örnek vermek gerekirse, 2004 yılında yapılan bir ankette Amerikan Yahudilerinin yaklaşık yüzde 36'sı duygusal olarak İsrail'e ya çok fazla bağlı olmadığını ya da hiç bağlı olmadığını söylemiştir (Mearsheimer ve Walt, 2014, s. 7). Lobi faaliyeti yürütenler de tüm Yahudiler gibi İsrail'in yeniden doğuşunun İncil'deki kehanetin gerçekleşmesi olduğuna inanmakta ve İsrail'in yayılcı gündemini desteklemektedir; bunun aksini yapmak onların inancına göre Tanrı iradesine karşı gelmektir (Mearsheimer ve Walt, 2014, s. 8).

ABD'nin dışında diğer Avrupa devletleri de İsrail'i finanse etmektedir. ABD'den sonra İsrail'in ikinci büyük silah tedarikçisi Almanya'dır. Almanya İsrail'in ihtiyaç duyduğu silahların yaklaşık yüzde 30'unu, İtalya ise yüzde 0,9'unu karşılamaktadır (Jones, 2024). İngiltere savaş başladıktan sonra İsrail'e aktif silah satışını durdurduğunu beyan etse de İngiliz şirketleri İsrail'e silah satmaya devam etmektedir. İtalyan yasaları savaş halindeki ülkelere silah satışını yasaklasa da örtülü bir şekilde silah satışının devam ettiği iddia edilmektedir. Yine Norveç yasaları da savaş halindeki ülkelere silah satışını yasaklamaktadır ancak Norveç hükümetinin ortak olduğu özel şirketler silah satışını sürdürmektedir. "Gazeteci Overton, Almanya, Fransa, İtalya, İspanya ve İngiltere başta olmak üzere neredeyse tüm Avrupa ülkelerinin geçmişte İsrail'e silah ihraç ettiğini ve birçoğunun hala silah sağlamaya devam ettiğini belirtti" (Pala, 2024).

İsrail'in çoğunlukla ABD tarafından finanse edildiği genel kabul gören bir durumdur. Ancak savaşın diğer tarafı olan Hamas'ın finansal kaynakları biraz daha karmaşıktır. Reuters

haber ajansına göre Hamas yardım kuruluşlarından ve dost ülkelerden yardım sağlamak için küresel bir finans ağı kullanmaktadır. Gazze tünellerinden nakit transferi yapılmakta veya uluslararası yaptırımları aşmak için kripto para birimini kullanılmaktadır. 7 Ekim 2023 saldırılarından sonra İsrail tarafından Hamasın banka ve kripto para hesapları bloke edildi ve gelen yardımlar kesildi. Terörle mücadele konusunda uzman olan ABD'li yetkili Matthew Levitt'e göre 2007 yılından beri Gazze'yi yöneten Hamas'ın 300 milyon doları aşan finansal kaynaklarının İran ve Katar gibi ülkelerden veya hayır kurumlarından geldiği tahmin edilmektedir. Blockchain araştırma şirketi Elliptic'in kurucu ortağı Tom Robinson'a göre Hamas terörizmin finansmanı için kripto paranın en başarılı kullanıcılarından biri konumundadır. ABD'ye göre İran yılda 100 milyon dolar Filistinli gruplara finansal destek sağlamaktadır. Bu desteği paravan şirketler, nakliye işlemleri ve değerli metallere yapmaktadır. Hamas'a destek verdiği söylenen Katar ise sadece yoksul Gazzeli ailelere yardım ettiğini söylemektedir. Nitekim bir kaynağa göre yardımlar İsrail üzerinden yapılmakta ve yardımı Gazze'ye İsrail ve BM yetkilileri ulaştırmaktadır (Reuters, 2023).

İngilizlerin baskısı altında bulunan Arap Şeyhlikleri Arap milliyetçiliğine gereken desteği vermeye çekinirken Suud kralı Abdülaziz Nasır'ı desteklemiş ve Mısır'da yapılan Pan-Arabist neşriyatın ve Arapların Sesi (voice of the Arabs) radyosunun finansörü olmuştur (Zahlan, 2009, s. 28). Filistin'in sesini duyurma ve kamuoyu oluşturma için verilen bu destek önemli bir yere sahiptir. Nihayetinde günümüzde Ortadoğu'da yaşanan trajedileri aktarmada önemli bir medya gücü olarak El Cezire bu görevi ihtiva etmeye devam etmektedir. El Cezire yayın grubu Katar tarafından finanse edilmektedir.

ABD ve Batılı Ülkeler Hamas'ı bir terör örgütü olarak görüyor ve çeşitli devletler tarafından finanse edildiğini savunuyorlar. Gürel (2015, s. 25) terör örgütlerinin finanse edilmesini şu şekilde tanımlıyor: Devletler dış politikada üstünlük kurmak ve kendi çıkarlarını korumak için terörizmi bir araç olarak kullanabilirler. Soğuk savaş dönemi devletlerin kendi çıkarları için terör örgütlerini yoğun olarak kullanmaya başladığı bir dönemdir. Devletler terör örgütlerini nakdi veya ayni (silah vb.) yardım yapabilirler. Dış yardımlar olmaksızın terör örgütlerinin varlıklarını sürdürmeleri mümkün değildir. Çünkü sadece iç destek ile varlıklarını sürdürmek isteselerdi bunların güvenlik kaynakları tarafından tespit edilip ortadan kaldırılması son derece kolay olacaktı.

ABD'nin İsrail'in kuruluşundan beri verdiği ısrarlı ve güçlü destek Arap devletlerinin modernleşme yerine militarleşmeyi seçmelerine neden olmuştur (Zahlan, 2009, s. 1). ABD bölgedeki güç dengesini 'iki sütun' olarak tabir edilen Suudi Arabistan ve İsrail üzerine inşa etmiştir. ABD'nin bölgeyi dizaynından önce İsrail'in yanında diğer sütunu İran temsil ediyordu (Zahlan, 2009, s. 8). İran'da 'İslam Devrimi' ile ABD ile olan ilişkiler bozulmuş ve ABD İran'ın yerine Suudi Arabistan'ı ikame etmiştir.

Devletler savaş dönemlerinde ek vergiler tahsis ederek de giderlerini karşılama yoluna gidebilirler. Örneğin Türkiye'nin olağanüstü bir vergi olarak tahsis ettiği ve 8 Ekim 1912 tarihinde başlayan Balkan Savaşları'ndan kısa bir süre önce, 13 Ağustos 1912 (1328) tarihli dönemin Resmî Gazetesi Takvim-i Vekayi'de yayımlanarak yürürlüğe giren Harp buna örnek gösterilebilir (Arslan, 2016, s. 76). Bu finansal kaynak savaşı finanse eden diğer kaynaklar gibi değildir ve mecburiyetten doğan daha masum kaynaklardır.

ABD ve Batılı devletler açısından Filistin konusu bir terör sorunudur ya da kendileri böyle görmek istiyor. Bu açıdan onlara göre terörizmin finansal kaynakları kesilirse sorun çözülmüş olur. Bu anlamda terörle mücadele için yürürlükteki uluslararası bazı düzenlemeler aşağıda sıralandığı gibidir (Üstün, 2008, s. 20-23-29):

1. Birleşmiş Milletler (BM) tarafından yapılan düzenlemeler
 - ✓ Uyuşturucu ve Psikotrop Maddeler Kaçakçılığına Karşı BM Sözleşmesi (Viyana Konvansiyonu):
 - ✓ Sınır aşan Organize Suçlara Karşı BM Sözleşmesi (Palermo Konvansiyonu)
 - ✓ BM Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Sözleşmesi (New York Sözleşmesi)
 - ✓ 1373 sayılı Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kararı
2. Avrupa Birliği (AB) tarafından yapılan düzenlemeler
 - ✓ 91/308/EEC Sayılı Direktif
 - 2001/97/EEC Sayılı Direktif
 - ✓ 2005/60/EEC Sayılı Direktif
3. Avrupa Konseyi (AK) tarafından yapılan düzenlemeler
 - ✓ 141 Sayılı AK Sözleşmesi
 - ✓ 198 sayılı AK Sözleşmesi
4. Mali Eylem Görev Gücü (Financial Action Task Force-FATF)
5. FATF Benzeri Kuruluşlar (FATF Style Regional Bodies-FSRBs)

SONUÇ

Özellikle 7 Ekim 2023 tarihinde Hamas'ın Gazze kolu El Kassam Tugayları tarafından İsrail'e düzenlenen saldırı ile başlayan ve devamında İsrail'in savaş hukukunu hiçe sayan orantısız saldırıları ile gündeme gelen meselenin kökleri aslında çok daha eskiye dayanmaktadır.

İlk olarak Rus katliamına maruz kalan Yahudiler İkinci Dünya savaşında Hitler'in soykırımı ile karşılaşmışlardır. Bu trajik olaylar maalesef Yahudilerde travmatik bir arka plan bırakmıştır. Ancak Yahudiler bu travmalarından kalan kinlerini asıl muhataplarına değil mazlum Filistin ve Orta Doğu'nun diğer masum Müslüman halkına kusmaktadır.

Yahudilerin Yurt arayışı ve İngilizlerin kendi kontrolünde olan Filistin topraklarını onlara tahsis etmesi sonucu meselenin fitili ateşlenmiş, kangren bir hale gelerek Orta Doğu'da sorunların adeta ana kaynağı olmuştur.

Yahudilerin Filistin topraklarına olan özlemleri ise daha eskilere dayanmaktadır. 'Sion' olarak adlandırdıkları bu topraklara ilk göçü 1800'lü yılların sonlarında yapmışlar ve bir işgal olarak kabul edilebilecek bu göç dalgası devam ederek günümüzdeki realiteyi oluşturmuştur. 1917 tarihli Balfour Deklarasyonu göçün yasal zeminini atmış ve İsrail işgalini adeta meşrulaştırmıştır.

İsrail'in bölgedeki gücünün arkasında ABD'nin olduğu aşikâr bir şekilde ortadadır. ABD ve İsrail arasındaki ilişkiyi bir süper güç ile bölgesel bir güç veya patron müşteri arasındaki ilişki gibi düşünmek konuyu eksik anlamak olacaktır. Bu ilişki daha çok ortak siyasi, ideolojik, güvenlik ve stratejik temellere dayanan özel bir ilişkidir. Örneğin iki ülke arasında mal ve hizmet alımı çok rutin bir şekilde ve özel anlaşmalara tabi olmaksızın yürütülebilmektedir. Yine İsrail'in Filistin başta olmak üzere bölgede savaş içinde olduğu diğer ülke ve örgütlere karşı savaşında ABD tarafından koşulsuz desteklenmektedir. İsrail

ihtiyaç duyduğu silahlar ya doğrudan ABD tarafından kendisine sağlanmaktadır ya da ABD tarafından kendisine aktarılan finansman yolu ile üçüncü ülkelerden almaktadır.

İsrail saldırılarına karşı kendini korumak için Filistin de militarleşme yoluna gitmiş ve bunun için çeşitli örgütsel faaliyetlere girmek durumunda kalmıştır. 1987 yılında Ahmed Yasin tarafından İslami Direniş Hareketi (Hamas) kurulmuştur. İsrail savaşın finansmanı açısından ABD başta olmak üzere hemen hemen bütün Avrupa ülkelerinden finansal kaynak bulabilmektedir. Filistin’de İsrail’e karşı mücadele eden Hamas ise bölgedeki çıkarlarını korumak isteyen İran, Katar gibi ülkelerden ve yardım kuruluşlarından finansal destek sağlamaktadır. Savaşın üçüncü kişiler tarafından kendi çıkarları için finanse edilmesi sorunu daha da çözümsüz hale getirmektedir. Çünkü bu durumda çözüm konusunda asıl muhatap savaşan taraflar olamamaktadır. Diğer taraftan devletlerin devletleri finanse etmesinin boyutu bir nebze tespit edilebilir olsa da devlet dışı aktörlerin finanse edilmesi tam olarak belirlenmemektedir.

Gelinen nokta Filistin halkının mülksüzleştirilmesi, ayrımcılığa maruz kalması, işgal altında olmasına son verilerek eşit bir çözümün gözetilmesini gerektirmektedir. Böylesi bir çözüm İsrail’in orantısız saldırılarına gerekçe gösterdiği terör eylemlerinin de son bulmasını sağlayacaktır. Ancak sorunun Filistin tarafının yok sayılması ya da daha ürkütücü bir senaryo olan Filistin halkının İsrail tarafından yok edilmesi ile çözümsüzlüğe mahkûm bırakıldığı düşünülmektedir.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

“Filistin Meselesi: Savaşın Finansmanı Bağlamında Bir Analiz” başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel kurallara, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.

Yazarların Makaleye Katkı Oranları

“Filistin Meselesi: Savaşın Finansmanı Bağlamında Bir Analiz” başlıklı çalışma tek yazar tarafından yazılmıştır.

Etik Kurul İzni

Bu makalede etik kurul iznine gerek yoktur. Etik kurul kararı gerekmediğine ilişkin ıslak imzalı onam formu sistem üzerindeki makale süreci dosyalarında yer almaktadır.

Çıkar Beyanı

Bu çalışmanın hazırlanmasında çıkar çatışması yaşanacak herhangi bir durum bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Aljazeera, (2023, 8 Kasım). How big is Israel's military and how much funding does it get from the USA. <https://www.aljazeera.com/news/2023/10/11/how-big-is-israels-military-and-how-much-funding-does-it-get-from-the-us/> adresinden 8 Kasım 2023 tarihinde alınmıştır.
- Anadolu Ajansı. (2023). 3 soruda Hamas'ın 7 Ekim saldırıları. <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/3-soruda-hamasin-7-ekim-saldirilari/3010445/> adresinden 8 Kasım 2023 tarihinde alınmıştır.
- Arslan, C. B. (2016). Birinci dünya savaşı ve harp vergisi. *Akademik Bakış Dergisi*, 57, 73-83.
- Batır, K. ve Aras, İ. (2011). Self-determinasyon hakkı ve Filistin Devleti bağlamında Filistin sorunu. *Nevşehir University Journal of Social Sciences*, 1(1), 146-164.
- Clunan, A. L. (2007). The fight against terrorist financing. *Political Science Quarterly*, 121(4) 569-596. <https://doi.org/10.1002/j.1538-165X.2006.tb00582.x>
- Çavuşoğlu, E. (2022). Körfez ülkeleri ve Filistin: Güçlü tarihsel bağlar temelinde körfez siyaseti. *Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi*, 8(2), 15-33. <https://doi.org/10.25272/icps.1137102>
- Çelik, M. (2021). ABD'nin Türkiye'ye silah ambargosu ve Yahudi lobiciliği. *Tarih Okulu Dergisi*, 50, 121-144. <https://doi.org/10.29228/joh.49055>
- Gendzier, I. L. (1975). Palestine and Israel: The binational idea. *Journal of Palestine Studies*, 4(2), 12-35.
- Gürel, S. (2015). Terör ve terör örgütlerinin finans kaynakları. *Uluslararası Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(4), 15-27.
- Halevi, N. (1983). The political economy of absorptive capacity: Growth and cycles in Jewish Palestine under the British mandate. *Middle Eastern Studies*, 19(4), 456-469.
- Jones, M. G. (2024). Avrupa ülkeleri hala İsrail'e silah tedarik ediyor mu?. <https://tr.euronews.com/my-europe/2024/10/09/avrupa-ulkeleri-hala-israile-silah-tedarik-ediyo-mu>, adresinden 10 Ekim 2024 tarihinde alınmıştır.
- Joyce, R. M. ve Blankenship, B. (2020). "Money as a weapons system" the promises and pitfalls of foreign defense contracting. https://www.jstor.org/stable/resrep24845?searchText=%22Money+as+a+weapons+system%22&searchUri=%2Faction%2FdoBasicSearch%3FQuery%3D%25E2%2580%259C+Money%2Bas%2Ba%2Bweapons%2Bsystem%25E2%2580%259D%26so%3Drel&ab_segments=0%2Fbasic_phrase_search%2Fcontrol&refreqid=fastly-default%3A216dae66d84c3378a843e6b844f21598 adresinden 8 Kasım 2023 tarihinde alınmıştır.
- Karamızrak, B. ve Karaca, C. (2016, 23-25, Kasım). *Savaşların ekonomi üzerindeki etkileri*. [Sözlü sunum], 1. Uluslararası İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Kongresi, Karabük, Türkiye.
- Kemiksiz, N. (2016). Filistin sorunu. *Akademik Ortadoğu Dergisi*, 11(1), 133-179.

- Maxim, H. (1918). War and money. *Scientific American*, 118(13), 275.
- Mearsheimer, J. ve Walt, S. M. (2014). *İsrail lobisi ve abd dış politikası*, (E. Ocak, Çev.). Zodyak Kitap.
- Oruç, H. (2014). ABD'nin İsrail-Filistin politikası. https://www.researchgate.net/publication/316967531_ABD'nin_Israil-Filistin_Politikasi adresinden 13 Kasım 2023 tarihinde alınmıştır.
- Öke, M. K. (2006). Osmanlı İmparatorluğu, Siyonizm ve Filistin sorunu. *Marife Dergisi*, 1, 261-270.
- Öztürkler, H. (2011). İsrail ekonomisinin genel özellikleri. *Ortadoğu Analiz Dergisi*, 3(36), 73-78.
- Pala, M. (2024). Avrupa Ülkeleri, İsrail'e silah tedarikini sürdürmek için üçüncü ülkeleri kullanıyor. <https://www.aa.com.tr/tr/dosya-haber/avrupa-ulkeleri-israile-silah-tedarikini-surdurmek-icin-ucuncu-ulkeleri-kullaniyor/3279510> adresinden 10 Ekim 2024 tarihinde alınmıştır.
- Reuters. (2023, 16 Ekim). Who funds Hamas? A global network of crypto, cash and charities. <https://www.reuters.com/world/middle-east/hamas-cash-to-crypto-global-finance-maze-israels-sights-2023-10-16/> adresinden 8 Kasım 2023 tarihinde alınmıştır.
- Rynhold, J. (2016). US-Israel relations: Beyond the \$38 billion, Begin-Sadat center for strategic studies. <http://www.jstor.com/stable/resrep04670> adresinden 1 Aralık 2023 tarihinde alınmıştır.
- Saka, A. (2013). *Siyasi partiler hukuku açısından siyasi partilerin finansmanı*. 12 Levha Yayınları.
- Sharp, J. (2023). U.S. foreign aid to Israel, congressional research service. <https://crsreports.congress.gov/RL33222/> adresinden 8 Kasım 2023 tarihinde alınmıştır.
- T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2022, 30 Eylül). İsrail devleti ülke künyesi. <https://www.mfa.gov.tr/israil-kunyesi.tr.mfa> adresinden 8 Kasım 2023 tarihinde alınmıştır.
- Tov, Y. B. S. (1998). The United States and Israel since 1948: A "special relationship"?, *Diplomatic History*, 22(2), 231-262.
- Üstün, O. (2008). Kara para aklama ve terörün finansmanı ile mücadelede uluslararası girişimler ve araçlara toplu bakış. *Bankacılar Dergisi*, (65), 19-36.
- Zahlan, R. S. (2009). *Palestine and the Gulf States, the presence at the table*. Routledge.

EXTENDED ABSTRACT

War, a phenomenon that has been present since the dawn of humanity, was initially waged with rudimentary weapons. However, in contemporary times, it is conducted using increasingly sophisticated and costly armaments. These increasing costs make the financial dimension of the war important and draw attention to the financing of the war.

The transfer of the land of the Palestinian people, who were under British mandate, to the Jews and the alteration of the demographic structure here through immigration, even supported by violence, and the Palestinian people's subsequent need to retaliate against this violence has

made the issue chronic and has led to its intractable state today. The ongoing conflict between these two poles has also required significant financial resources. On one side, there is Israel, which has been financed by the USA since the past, and on the other side, there is Hamas, which is financed by states and non-state actors who want to protect their interests in the region. This issue, condemned to deadlock, is becoming an increasingly greater threat to the Middle East with each passing day. In this regard, the current study aims to reveal the essence of the issue and its financial dimension.

The Holocaust, a genocide perpetrated against Jews during World War II, has bestowed upon them a global image as victims. This identity virtually gave Jews the right to disturb 'other nations, especially Muslims'. The USA and Western states, which granted them a homeland in the Middle East, remain silent about what the Jews, specifically Israel, are doing in Palestine, due to the aforementioned reasons. It is important to specifically note here that a distinction must be made between Jews and Israel because in our opinion, it would not be correct to say that Israel's policy is accepted by all Jews. In fact, many Jews have taken action against Israel's recent inhumane massacres.

The roots of the issue, which came to the forefront with the attack carried out by Hamas's Gaza branch, the Al-Qassam Brigades, on Israel on October 7, 2023, and Israel's disproportionate attacks that disregarded the laws of war, actually date back much further. The Jews, who were first subjected to Russian massacres, faced Hitler's genocide in World War II. These tragic events unfortunately left a traumatic background for the Jews. However, the Jews are directing the resentment from their traumatic experiences not towards their true perpetrators but instead towards the oppressed Palestinian people.

The Jews' longing for the lands of Palestine dates back further. They first migrated to these lands, which they call 'Zion' in the late 1800s, and this wave of migration, which can be considered an occupation, continued and shaped the current reality. The Balfour Declaration of 1917 laid the legal basis for immigration and virtually legitimized the Israeli occupation. As a result of the Balfour Declaration, which was initiated and prepared by the British, 30 thousand Jews migrated to Palestine between 1919 and 1923, 50 thousand between 1924 and 1926, and 170 thousand between 1933 and 1936, when the Nazis came to power in Germany in 1933. A large increase in the Jewish population began, which in turn led to widespread anxiety in the Arab community. The number of Jews in Palestine, which was 93 thousand in 1921, increased to 382 thousand by the end of 1936. The Arab population also increased from 700 thousand to 983 thousand in the same period. According to the latest data, 7 million 106 thousand Jews live in Israel. The population of Palestine is 5 million 400 thousand.

It is obvious that the United States is behind Israel's power in the region. Thinking of the relationship between the USA and Israel as one between a superpower and a regional power, or a patron and client, would be an incomplete understanding of the issue. This relationship is more of a special bond based on common political, ideological, security, and strategic foundations. For example, the exchange of goods and services between the two countries can be conducted very routinely and without being subject to special agreements. With support from the USA and its own resources, Israel spent \$23.4 billion on its military in 2022. Between 1946 and 2023, the USA provided approximately \$263 billion in aid to Israel. Of this aid, \$124

billion was allocated for military and defence purposes. Other European countries, such as the UK, Germany, and Italy, also provide financial support to Israel.

It is a widely accepted fact that Israel is primarily financed by the United States. However, the financial resources of Hamas, the other side of the conflict, are somewhat more complicated. According to the Reuters news agency, Hamas utilizes a global financial network to secure aid from humanitarian organizations and friendly countries, with cash flowing through Gaza's tunnels or using cryptocurrencies to bypass international sanctions. After the attacks on October 7, 2023, Israel blocked Hamas's bank and cryptocurrency accounts, and incoming aid was cut off. According to Matthew Levitt, a USA official specializing in counterterrorism, it is estimated that the financial resources of Hamas, which has governed Gaza since 2007, exceed \$300 million and come from countries like Iran and Qatar or from charitable organizations. According to Tom Robinson, co-founder of the blockchain research company Elliptic, Hamas has become one of the most successful users of cryptocurrency for financing terrorism. According to the USA, Iran provides \$100 million annually in financial support to Palestinian groups. This support is provided through shell companies, shipping operations, and precious metals.

In order to defend itself against Israeli attacks, Palestine has taken the path of militarization and has been compelled to engage in various organizational activities for this purpose. The Islamic Resistance Movement (Hamas) was founded by Ahmed Yasin in 1987. As a result, the current situation necessitates the implementation of an equitable solution that ends the dispossession, discrimination, and occupation of the Palestinian people. Such a solution is hoped to also put an end to the acts of terrorism that Israel cites as justification for its disproportionate attacks.

AN OVERVIEW OF THE ISRAELI-PALESTINIAN CONFLICTS AFTER OCTOBER 7

Hüsamettin İNAÇ¹

Abstract

The fact that the genocide committed by Israel in Gaza is so serious and ongoing means the bankruptcy of the global order that was established after World War II. Because no international institution, especially the United Nations and the International Criminal Court, which were established during the Cold War to build global peace, was able to perform its tasks, and the dominant powers, especially the United States of America, became an active party in the war in the region with its warships in order to facilitate the crimes of the aggressor instead of siding with the law and civilians. In this regard, from now on, this massacre will make it impossible for the United States and Europe to defend the principles of human rights, democracy and the rule of law, and the global conscience will never forgive the Anglo-Saxon alliance. This article has been allocated to analyze the structural and institutional dimensions of the conflict within the recent developments and the attitudes of the actors taking sides from regional and global perspectives.

Keywords

Israeli-Palestinian Conflict
Gaza
 Hamas
 Massacre
 International Criminal Court

Article Info

Research Article

Received : 14.08.2024
Accepted : 18.12.2024
Online Published : 31.12.2024
DOI : 10.58702/teyd.1533536

¹ Prof. Dr., Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, e-posta: husamettin.inac@dpu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6922-2010.

İSRAİL-FİLİSTİN ÇATIŞMALARINA 7 EKİM SONRASI GENEL BİR BAKIŞ

Öz

İsrail'in Gazze'de gerçekleştirdiği soykırımın bu denli ciddi boyutlarda olması ve devam etmesi, İkinci Dünya Savaşı sonrasında kurulan küresel düzenin iflası anlamına gelmektedir. Çünkü Soğuk Savaş döneminde küresel barışı inşa etmek için kurulan Birleşmiş Milletler ve Uluslararası Ceza Mahkemesi başta olmak üzere hiçbir uluslararası kurum görevini yerine getirememiş, başta Amerika Birleşik Devletleri (ABD) olmak üzere egemen güçler hukukun ve sivililerin yanında yer almak yerine saldırganın suçlarını kolaylaştırmak için savaş gemileriyle bölgedeki savaşta aktif taraf olmuşlardır. Bu bakımdan bu katliam bundan sonra ABD ve AB'nin insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğü ilkelerini savunmasını imkânsız hale getirecek ve küresel vicdan Anglosakson ittifakını asla affetmeyecektir. Bu makale, son gelişmeler çerçevesinde çatışmanın yapısal ve kurumsal boyutları ile bölgesel ve küresel perspektifte taraf olan aktörlerin tutumlarını analiz etmeye tahsis edilmiştir.

Anahtar Kelimeler

İsrail-Filistin Çatışması
Gazze
Hamis
Katliam
Uluslararası Ceza Mahkemesi

Makale Hakkında

Araştırma Makalesi

Gönderim Tarihi : 14.08.2024
Kabul Tarihi : 18.12.2024
E-Yayın Tarihi : 31.12.2024
DOI : 10.58702/teyd.1533536

Citation Information: Inac, H. (2024). An overview of the Israeli-Palestinian conflicts after october 7. *Journal of Society, Economics and Management*, 5 (Palestine), 34-45.

Kaynakça Gösterimi: İnaç, H. (2024). İsrail-Filistin çatışmalarına 7 ekim sonrası genel bir bakış. *Toplum, Ekonomi ve Yönetim Dergisi*, 5 (Filistin), 34-45.

INTRODUCTION

The most important reason why the United States and Europe provide full and unlimited support for Israel is related to the fact that the United States has significantly lost its dominance in the world. In this context, the United States suffered a serious loss of influence in the Middle East. As Russia is still trying to weaken it with the Ukrainian war, and China, which is trying to reduce it by narrowing its trade relations, poses a major threat and a competitive position to the United States (Güner, 2024).

From the day the conflict began, Türkiye has been the country that has made the greatest efforts to ensure a ceasefire, call on the parties to moderate, ensure the delivery of humanitarian aid to Gaza and establish lasting peace (İnaç, 2021b, p. 241). Türkiye carried out shuttle diplomacy in the region to mobilize the Gulf states and regional states that remained silent and supported Israel and to establish a strong and stable alliance system against the massacre. At the initiative of Türkiye, the Organization of Islamic Cooperation and the Arab League organized a joint summit. Türkiye has directly declared that it wants to be a guarantor of Palestine and that it can play the role of mediator when it requests it. However, with the exception of Qatar and Algeria, no other actor espouses ideals similar to those of Türkiye.

In addition, the Anglo-Saxon alliance never wants Türkiye to become a global player by playing an active role in the Middle East (İnaç, 2021a, p. 144). The Gulf countries did not choose to stand by Palestine on the basis that it is supported by Iran and the Muslim Brotherhood and so as not to harm the normalization processes they began with Israel. At the summit in question, the oil embargo proposed by Türkiye and measures to close the airspace of countries in the region to Israel were met with strong rejection by Jordan, Egypt, Bahrain and Saudi Arabia. At the same time, Iran has betrayed, the Lebanese Hezbollah, and the Palestinian people, to whom they initially gave serious support, then they did not hesitate to say that they would remain indifferent and neutral unless there was a direct attack on them. In fact, the United States rewarded Iran's betrayal of Palestine by releasing blockade cuts amounting to six billion dollars at the beginning of the war and ten billion dollars last May (Pazzanese, 2024).

1. The Attitudes of the Actors against the War

The post-war plan of the United States and Israel is to displace Gaza, exile the Gazans to Jordan and Egypt, and turn Gaza into a commercial and technological base and a center of attraction like Dubai. The presence of a valuable and highly concentrated hydrocarbon resource off the coast of Gaza, oil pipelines, the recent widely discussed Global Gateway (India-Europe trade corridor) announcement, and the Greater Middle East Project announced in 2004 make Gaza of great strategic importance and take it to another level. Based on this perspective, a two-state solution does not seem possible (İnaç, 2020a, p. 514).

Israel's failure to succeed in the ground operation, its inability to defeat Hamas, and its inability to penetrate the tunnels seriously opens the door to lasting peace. Despite the lack of sufficient responses from the Muslim world, popular support for Palestine and resolute protests against genocide in Ireland, Spain, England, Latin America and the USA give a glimmer of hope for a final two-state solution. However, the United States and Israel are seeking to establish a peacekeeping force in Gaza based on a security structure approved by

Israel and made up of actors such as Saudi Arabia and the United Arab Emirates cooperating with Israel. After this transitional period, the two-state solution and the establishment of a Palestinian state under Israeli control may be on the agenda.

The real culprits of today's drama, tragedy and crime against humanity are the United States and England, which provide unlimited and unconditional support for Israel (İnaç, 2020b, p. 14). These two parties, which we can define as the Anglo-Saxon alliance, could immediately stop the expanding genocide if they wanted to. However, the regional vision of these two countries and Israel's murderous spirit are completely compatible. This ethnic cleansing is openly supported in order to redesign the Middle East, shrink the size of the region's states, change their borders, and facilitate the exploitation of resources. On the other hand, Iran, which encouraged the October 7 attack by providing weapons and training to Hamas, is one of the most responsible ones for this massacre. In fact, while Azerbaijan recently won over Armenia, the Zangezur Corridor was about to open, and it was excluded from the international community on the grounds of working with Russia and China; this Hamas move served Iran's interests (Budak, 2019, p. 74). In this way, Iran was rewarded for its cooperation with Israel and the United States, strengthened the presence of Shiite militias in Syria and Iraq by ensuring the return of the United States to the Middle East, and succeeded in taking Israel and the United States to its side. A balancing force against China and Russia. As a result, the development corridor linking the Gulf to Türkiye via Iraq was closed, Türkiye's project to transport Israeli gas to Europe was disrupted, and the possibility of final peace between Armenia and Azerbaijan was postponed especially the Zangezur Corridor. All of this indicates that Iran is the happiest and most benefited from the October 7 attack and the massacre to which the Palestinians were subjected in the region, which began to justify this attack (Chamoli, 2024).

Despite Israel's famed intelligence service Mossad, which supposedly knew about the flying bird, and Israel's defensive umbrella, Iron Dome, which is said to be sensitive to even the flapping of a bird's wings, how the Hamas attack was put into practice remains a controversial issue. History will reveal this clearly in the coming years. However, according to what was revealed by the international media, especially the New York Times, Israel was aware of the attack. It is clear that this attack gave the United States of America and England the opportunity to penetrate the region. In this regard, it is important for Netanyahu to compare October 7 to Pearl Harbor and the September 11, 2001 attack (Aljazeera, 2024).

2. The Criminal Dimension of Israeli Aggression

It is clear that what has been happening in Gaza for a couple of months constitutes a war crime and a crime against humanity; the International Criminal Court and the authorities of international law must also take a decision in this direction. Because there has been an unjust siege on Gaza since 2006, civilians deprived of means of defence, bombs weighing tons falling on children and women, and humanity being destroyed, it is truly more dangerous than the Holocaust; it is a crime (İnaç, 2014, p. 37). Especially phosphorous and chemical bombs and banned weapons whose nature is not yet known. Also, shooting and targeting holy places and hospitals cannot be considered legitimate under any law of war. Rather, there is creativity in killing and committing various types of massacres (Pazzanese, 2024).

In fact, the attack was launched into ground operations without taking shock and outrage into account. If the United States had not stopped Israel when Israel was about to try to destroy everything green and dry, and these words came from the extremist Minister of Culture of Israel, who threatened to use the nuclear bomb. However, it gets all its strategic wisdom from the United States and England. These two actors are active in the field of private hydrocarbon resources in the Eastern Mediterranean, dividing the Middle East into smaller parts and ultimately making Gaza a magnet under Israeli control. Its plans to make it a center in the region have matured (AbuHasballah, 2024).

Even if the conflicts in question end, conditions will not return to what they were before October 7, and the entire Middle East will change. First of all, the question of how Palestine and Israel, and Israel and the countries of the region, can live together from now on raises serious curiosity. The United States and the Western world have completely lost the trust of the countries of the region and the Islamic world. The Arab Street will respond harshly to the tyrants who want to maintain their power, as Netanyahu said, by remaining silent about the massacre and crime against humanity committed by Israel, and this time, a real Arab Spring will come to the fore, emerging from the internal dynamics of the people.

In order to solve the Israeli problem, Netanyahu will first be ousted, and a more moderate government will take power. It is certain that war criminals will be tried in the courts and in the conscience of the international community. And those in power, especially President of the United States Biden, who directly supports the massacre and crime against humanity, and as a result, although this is the American plan, the Palestinians will not leave their land, and the independent State of Palestine will be established, with East Jerusalem as its capital and its borders were determined in 1967. 1967, sooner or later (Güner, 2024).

3. The Historical Perspective of the Israeli Problem

Although it has been called by different names in different periods, the basis of the problems related to Palestine dates back to the Zionist Congress of 1897, which was convened as the first step towards the establishment of a State of Israel in the Mesopotamian geography, which is called as Promised Land by Zionist Jews. In fact, Napoleon Bonaparte was the first to articulate this plan in 1799, and the dominant powers of Europe at that time stated how essential it was to establish an Israeli State in Canaan. The history of the gradual expansion of Jewish settlement and Israeli expansionism in this geography begins with the Balfour Declaration published in 1917 (İnaç, 2007, p. 27-30).

On this date, the entire Middle East geography was separated from the Ottoman Empire with the Sykes-Picot secret agreements, and the Palestine geography, which was first left to the French mandate, was later transferred to the British as a result of some negotiations. The British worked hard for the establishment of an Israeli state in the region and carried out all kinds of incentives and coercion to settle Jews from different parts of the world in the region. So much so that there was a great deal of propaganda in the media that the region was a completely fertile land, and with the influence of these false news, Jews from many cultures and geographies, From Yemen to Morocco, from Poland to Russia, were dragged into an adventure that they did not know what they would encounter (Haviland, 2002, p. 174).

However, the situation is not what the newcomers think. There are owners of the area, and these owners did not welcome the new immigrants. The 1930s witnessed serious clashes between the occupying Jewish settlers and the Arab residents. Due to the atrocities and rapes committed by rabid Jews in the region, the British mandate prevented the opening of new settlements, albeit for a short period of time, whereupon fanatical Jews attacked British soldiers and even deliberately bombed an American ship. Although there was an influx of Jews from different geographies during and after this period, the Jews in Europe, especially in and around Germany, were not interested in Palestine (İnaç, 2005b, p. 117).

This is because they are a group of people who hold the capital in Europe and live in prosperity. It was precisely for this reason that Hitler carried out the Nazi genocide of the Jews during the second world war, known as the Holocaust. As a result of the genocide, the remaining Jews left countries such as Germany, Poland and Hungary and made waves of forced migration to Mesopotamia, which they saw as a safe haven.

The 1947 withdrawal of the British mandate from the region, the establishment of the State of Israel in 1948, and the subsequent wars of 1948, 1967 and 1973 were all turning points that enabled Zionist expansion. The Arab coalitions, led by Egypt, were no match for Israel's technologically superior and US-supported military. However, in 1967, the UN proposed a two-state solution, which was not accepted by both sides (İnaç, 2003, p. 346). During this period, Israel allowed Jews to return to their pre-war homes but denied Palestinians the opportunity to return to their own areas after the war. There are many reasons for the First Intifada, which began in December 1987 and lasted until the signing of the 1993 Oslo Accords, and the Second Intifada, which began in September 2000 and lasted until 2005 (Delanty, 1995/2013, p. 112).

These include Israel's seizure of the West Bank, Gaza Strip, Jerusalem and the Sinai Peninsula in the 1967 Six-Day War (İnaç and Rafiq-Sada, 2021a, p. 123); the rapid growth of the Palestinian population, which was condemned to unemployment and poverty; Israel's mass arrests, ever-expanding land seizures, arbitrary killings and deportations to Jordan and Lebanon. Meanwhile, Yasser Arafat's declaration from the UN rostrum in 1974 played an active role in all these processes: "I come here today with an olive branch in one hand and a freedom fighter's gun in the other. Don't let my olive branch fall from my hand!" (İnaç and Rafiq-Sada, 2021b, p. 99). Both intifadas resulted in positive outcomes for Palestine. Foremost among these was the Palestinian participation in the Madrid Conference and the Oslo Accords. On the other hand, these uprisings raised international awareness in favor of Palestine and it became clear that there were two sides to the problem. Yasser Arafat, as a moderate leader, at the 1988 Palestinian Provincial Council, recognized Israel's legitimacy, the UN resolutions since 1947 and came to support a two-state solution (İnaç, 2005a, p. 76-79).

Since then, the biggest Israeli attack - including the ground offensive - took place in 2014. When we come to today, the conflict was triggered by Israeli attacks on worshippers at the Al-Aqsa Mosque on the Qadr night of Ramadan. In this sense, the first visible cause was the long blockade of Al-Aqsa Mosque, the failure to open it for worship within the deadline given by Hamas, and the direct attack on the congregation. The events also coincided with the establishment of the state of Israel on May 14, celebrated as Jerusalem Day, and the period Palestine calls Nakba (the Great Catastrophe) (İnaç, 2004, p. 87). In terms of the process,

Trump's recognition of Jerusalem as the capital of Israel, the relocation of the embassies of many countries to Jerusalem and the transfer of the Golan Heights to Israel caused Netanyahu to think that he had great power. However, Trump's arbitrary decision contradicted the 1967 UN resolutions because the UN recognized Jerusalem as having international status.

4. The Reasons behind the Netanyahu's Failure

Above all, Netanyahu's failure to achieve the success he wanted in four elections and his inability to form a government contributed to his preference for this spiral of violence. Because with this violence, he would attract far-right and maximalist segments and reach a larger vote share in the elections. The second reason is seen as an effort to disrupt the US nuclear negotiation process with Iran, which the US sees as a power that threatens Israel's security in the region.

The third reason can be summarized as forcing God into the apocalypse and ending the Palestinian presence in the region by taking Gaza as part of the Greater Israel Project and establishing the Temple of Solomon by destroying the Al-Aqsa Mosque (İnaç and Ünal, 2013, p. 226). Undoubtedly, there are other phenomena that facilitated this mad attempt or encouraged Netanyahu. First and foremost, the Arab Spring eliminated all regional leaders who could have resisted Israel, such as Saddam Hussein, Gaddafi and Mubarak. The second reason is the impotence of the Islamic world. Today, the richest Islamic states have entered into a process of normalization with Israel through the Abraham Treaty and are providing moral support to this rampaging state by subordinating themselves to Israel.

For example, the UAE was the first country to enter into economic relations with Israel by signing a \$1.5 billion energy deal (Tutar et al., 2006, p. 283). On the other hand, Islamic countries have not yet achieved independence and democratic institutions and organizations. So much so that while the hearts of the people beat with Palestine, the rulers are busy seeking to deepen relations with Israel.

The contribution of 57 Muslim countries to the world economy is around 7 percent, and the Islamic world's contribution to the global system in terms of innovation, technology and science is negligible (Yiğit et al., 2007, p. 84). On the other hand, the Islamic world has been unable to get out of the identity politics to which it has been subjected and is experiencing serious racial and sectarian divisions and polarization. At the same time, conflicts over borders and resource sharing can be added to this. At first the issue was called the Arab-Israeli conflict, and then it started to be defined as the Palestinian-Israeli conflict. In fact, this was a limitation that Israel wanted. Israel, which wanted to narrow the threat as well as the scale, was tolerant of Egypt's mediation for this reason alone, while taking care not to involve Türkiye (İnaç, 2022, p. 201).

Based on this fact, it is imperative that we do not make this mistake in the way the issue is presented to the world. This problem should never be assigned to a religion, sect, politics or ideology (Haviland, 2002, p. 115). It should be on the agenda of all humanity and the international community. Indeed, Human Rights Watch has recorded that Israel has committed a war crime against humanity. Therefore, it is only in Israel's interest to define the conflict through the holy site, religious motifs and Islam-Jewish antagonism. From this perspective, Christians or non-religious believers who could be part of the solution are pushed

to the opposite bloc. However, forty percent of the foundations in Israel are in the hands of the Orthodox and they are also affected by Israeli persecution (İnaç and Yaman, 2015, p. 19). Moreover, the most important thing to underline is that the most sacred thing is human beings and human lives. And that the struggle is a struggle for human rights that appeals to the conscience of all humanity. On the other hand, Jerusalem is considered holy by all three Abrahamic religions and the governance of this city by the international community has been on the agenda many times. This is because there is an oppressor and an oppressed people who are gradually losing power.

5. Türkiye as the Part of Solution

In this respect, Israel, which tries to create victimization through the missiles fired by Hamas, is not at all convincing in its self-defence argument. Because according to the UN, self-defence can be done proportionately and without harming the civilian population. The UN's 1951 article defining self-defence is quite clear. Indeed, in 2015, when the PKK was practising trench politics and trying to cantonize Turkish cities, Türkiye did not carry out airstrikes to prevent the deaths of civilians and innocents and had to martyr over seven hundred of its soldiers for this reason alone. The bombardment of the tiny territory of Gaza resulted in the deaths of 67 innocent children, as well as senior commanders of Hamas, the so-called criminals.

At this point, when we look at the legal dimension of the conflict and what can be done on the basis of international organizations, we see that Human Rights Watch defines Israel's atrocities in terms of apartheid, a term we are familiar with from South Africa (İnaç and Erdoğan, 2006, p. 14). In 2015, the International Criminal Court (ICC), prompted by an application by the Palestinian Authority, recognized crimes against humanity and - despite US pressure and threats against the judges - declared Israel's top commanders and politicians war criminals. Indeed, in 2017, Trump's unlawful move to declare Jerusalem as the capital was also defeated by an overwhelming majority in the United Nations General Assembly on Türkiye's initiative.

Moreover, according to The Hague and Geneva Conventions, Israel is committing crimes against humanity and preventing freedom of worship and property. Israel, which desires to Judaize the vicinity of Al-Aqsa Mosque, especially the neighborhood of Sheikh Jarrah, acts with the belief that it will demolish Al-Aqsa Mosque, build the Temple of Solomon there, and force God into the apocalypse by increasing chaos with Theo political concerns. According to this heretical belief held by Christian Zionists (Evangelicals), chaos and anarchy in the region will bring the apocalypse and the millennial Kingdom of God will be established.

By placing the Star of David in the center of its flag, Israel clearly reveals its dream of a state to be established from the Nile to the Euphrates (the Greater Israel Project) with a blue stripe at the top and bottom. In 1948 and 1967, Israel insists on disobeying the UN declarations recognizing East Jerusalem as the capital of Palestine and deciding on a two-state solution. According to the 1967 Agreement, Israel has also failed to comply with the decision to return refugees to their own lands. Adopting expansionism, genocide and occupation as a state policy, Israel's borders - as our President stated in his address to the UN General Assembly - remain unclear where they begin and end. With this spiral of violence, Israel reveals the

helplessness of the Islamic world, complicates the Iran nuclear negotiations and prevents Türkiye from normalizing relations with Egypt. However, this time something happened that Netanyahu did not expect, Hamas breached the famous Iron Dome, and Hamas missiles reaching a wide area from Ashkelon to Jaffa shattered the confidence of the Israeli people in their state.

In addition, Israeli Arabs living in the West Bank, who had never supported any resistance before, revolted, the embattled Biden pressed for an immediate end to the offensive, and the world community became more sensitive to Zionist oppression. As a result of Türkiye's intensive and continuous diplomacy, the UNSC convened and a ceasefire was reached with the support of the UN General Assembly President Volkan Bozkır and the participating member states. However, Netanyahu did not achieve the goals he expected from the attack, he did not receive the support of the far right to form a government, and - in recent days - the expectation that Neftali Bennett will replace Netanyahu and that a coalition in which Israeli Arabs will also be represented will form a government has strengthened. Indeed, Netanyahu's racist citizenship law, which excluded his own Arab citizens, backfired and many in Israel have come to support Palestine. In addition, international law does not recognize the right to annex occupied territories and declares that no decision taken by the occupation administration, including settlement plans, is valid.

CONCLUSION

In answer to the question of what Türkiye should do, first of all, we can say that Türkiye should definitely not enter into a normalization process with the administration that will replace Netanyahu. This is because the new administration is just as genocidal, radical and racist as Netanyahu. By acting together with the international community, Türkiye should have Jerusalem placed under 'international protection' and force international intervention there. Türkiye did so in the Bosnian War. Had it not intervened in Cyprus in 1974, Cyprus would have become Palestine. Again, as a strategic step, an Exclusive Economic Zone (EEZ) agreement should be signed with Palestine in the Mediterranean. The normalization process with Egypt should be accelerated and all future policies to Judaize Palestine, including Saudi Arabia, should be opposed.

The ultimate goal is to establish an Israeli state in which no Palestinian lives within its borders. It is Israel that needs to normalize, and with this attitude, it poses a serious security problem for humanity. As a result, this understanding, which played an active role in the disintegration of the Ottoman Empire and covets our southeastern provinces within the scope of the Greater Israel Project, must be stopped. Türkiye should declare war on Israel, which is trying to establish a terrorist state on the Syrian border, trying to undermine our Eastern Mediterranean policy, seeing a strong Türkiye as a threat and forming a serious lobby to create a perception against Türkiye, on every platform and narrow its field of action at every opportunity. The Turkic Council led by Türkiye, the six-party organization planned to be established after the Karabakh Victory and the nine-party structure that is close to be established in Eastern Europe can be appropriate platforms where such decisions can be taken.

Research and Publication Ethics Statement

In this study, I declare that I have obtained the data, information, and documents presented in it in accordance with academic and ethical standards. I have adhered to all scientific ethical and moral rules in presenting all information, documents, evaluations, and results. I have appropriately cited all the works used in the study, and I have not made any changes to the data used. I affirm that the study is original. In case of any contrary situation, I acknowledge that I accept all potential rights losses that may arise.

Author Contributions to the Article

The article has been prepared by the sole author.

Ethics Committee Approval

In this article, ethics committee approval is not required. A signed consent form stating that ethics committee approval is not necessary is included in the article processing files on the system.

Declaration of Interests

There are no conflicts of interest among the authors.

REFERENCES

- AbuHasballah, B. A. (2024). The Palestinian operation on October 7 between international legitimacy and criminalization. *International Journal of Law and Politics Studies*, 6(1), 87-95. <https://doi.org/10.32996/ijlps.2024.6.1.10>
- Aljazeera (2024). How much did Israel's military know about October 7 attack plans?. Retrieved July 1, 2024 from <https://www.aljazeera.com/program/newsfeed/2024/6/20/how-much-did-israels-military-know-about-oct-7-attack-plans>
- Budak, A. (2019). *Osmanlı modernleşmesi gazetecilik ve edebiyat*. Bilge Kültür Sanat.
- Chamoli, A. (2024). Israel at war. *International Journal of Science and Research*, 13(1), 780-783.
- Delanty, G. (2013). *Avrupa'nın icadı* (H. İnaç, Trans.). Adres Yayınları (Original work published 1995).
- Güner, S. Ş. (2023). Explaining Hamas attack of October 7. *İsrailiyat: Journal of Israeli and Judaic Studies*, 13, 6-30.
- Haviland, W. A. (2002). *Kültürel antropoloji* (H. İnaç and S. Çiftçi, Trans.). Kaknüs Yayınları (Original work published 1997).
- İnaç, H. (2003). Makro toplumsal kuramlar açısından postmodernizm. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8, 341-351.
- İnaç, H. (2004). Identity problems of Turkey during the European Union Integration Process. *Journal of Economic and Social Research*, 6(2), 33-62.

- İnaç, H. (2005a). *Faşizmin ve sosyalizmin sosyo-politik kökenleri: Marx- Pareto mukayesesi*. Ekin Yayınları.
- İnaç, H. (2005b). *Türkiye'nin kimlik problemleri: Avrupa Birliği'ne entegrasyon sürecinde*. Adres Yayınları.
- İnaç, H. and Erdoğan, S. (2006). Postmodern dönemde kamu yönetimi algısı ve kamusal alan tartışmaları. *Akademik Bakış: Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi Celalabad*, 9(1), 1-16.
- İnaç, H. (2007). Rethinking democracy and governance in the EU. *Journal of Academic Studies*, 9(32), 1-31.
- İnaç, H. and Ünal, F. (2013). The construction of national identity in modern times: Theoretical perspective. *International Journal of Humanities and Social Science*, 3(11), 223-232.
- İnaç, H. (2014). Çağımızın toplumsal algısını temsil eden parametrelerden kimlik, kültür ve uygarlık kavramlarının sosyo-politik analizi. *İslam Medeniyeti Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 35-57.
- İnaç, H. and Yaman, M. (2015). Ulus inşa stratejileri bağlamında Avrupa milli marşlarının sosyo-politik mukayesesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20(3), 17-34.
- İnaç, H. (2020a). Yenidünya düzeninin bir habercisi olarak Azerbaycan-Ermenistan çatışmasının soyo-politik analizi. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 3(3), 509-521.
- İnaç, H. (2020b). Pandemi sonrası yeni dünya düzeni ve Türk dış politikası. In Ş. Arık (Ed.), *Değişen dünyada gelişen Türkiye* (p. 1-20). Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- İnaç, H. (2021a). *Uluslararası güvenlik, yeni dünya düzeni ve Türkiye*. Bilge Kültür Sanat Yayınları.
- İnaç, H. (2021b). Değişen Güney Kafkasya jeopolitiği ve Rusya-Çin rekabeti. In M. Yorulmaz ve S. Yılmaz (Ed.), *Avrasya denkleminde Rusya-Çin rekabeti* (p. 239-251). Astana Yayınları.
- İnaç, H. and Rafiq-Sada, M. (2021a). *Taliban'ın Afganistan'ı devlet, toplum, siyaset*. Bilge Kültür Sanat Yayınları.
- İnaç, H. and Rafiq-Sada, M. (2021b). Ulus inşası ve uluslaşma. *Uluslararası Eşitlik Dergisi*, 1(1), 95-111.
- İnaç, H. (2022). New world order in post-pandemic process and Turkey. In A. S. İkiz (Ed.), *Turkey and the post-pandemic world order* (p. 199-225). Lexington Books.
- Pazzanese, C. (2024). Palestinian scholar pressed on views of Hamas, October 7 attack. Retrieved June 16, 2024 from <https://news.harvard.edu/gazette/story/2024/03/palestinian-scholar-pressed-on-views-of-hamas-oct-7-attack/>
- Tutar, A. E., İnaç, H. and Güner, Ü. (2006). Dış kaynak kullanımının (outsourcing) makroekonomik etkileri. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(2), 279-296.

Yiğit, M., İnaç, H. and Güner, Ü. (2007). Genişleme, mali yardım ve ekonomik büyüme perspektiflerinden AB'nin ilk dört genişlemesinin analizi. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 8(2), 81-96.

THE EFFECTIVENESS OF THE UNITED NATIONS IN PREVENTING CONFLICTS IN THE WORLD IN THE CONTEXT OF THE 2023 PALESTINE-ISRAEL WAR AND A MODEL PROPOSAL

Harun SEMERCİOĞLU¹

Abstract

The United Nations (UN), founded after World War II to address global issues, especially security, and to promote international consensus, has struggled to maintain its effectiveness in preventing wars. Over the years, the addition of new member states, shifting global power centers, diminishing resources, and increasing environmental crises have further challenged its ability to achieve this goal. The view that it cannot fully function with its current structure as a result of these factors has begun to gain weight in the World public opinion. In this context, various platforms have voiced the need for reform, calling for the UN to be restructured to enhance its effectiveness and restore its credibility, yet no concrete outcomes have been achieved. In this study, the inadequacy of the UN's intervention in the October 7, 2023, Palestine-Israel War and its ineffectiveness in ending the conflict will be examined. The study will begin by presenting the current structure of the UN, evaluating its impact, and investigating the reasons for its failure to ensure peace. A model proposal will then be introduced to prevent future conflicts. Finally, a general evaluation of the subject will be made, offering suggestions for addressing power imbalances in the emerging world order, for preventing conflicts, and for making the UN a more effective international organization, ensuring fair representation for all societies globally.

Keywords

United Nations
Palestine
Israel
War
International Security

ArticleInfo

ResearchArticle

Received : 19.08.2024
Accepted : 12.11.2024
Online Published : 31.12.2024
DOI : 10.58702/teyd.1535665

¹ Dr., Independent Researcher, e-posta: harsem@yahoo.com, ORCID: 0000-0003-4732-5032.

2023 FİLİSTİN-İSRAİL SAVAŞI BAĞLAMINDA DÜNYADAKİ ÇATIŞMALARIN ÖNLENMESİNDE BİRLEŞMİŞ MİLLETLERİN ETKİNLİĞİ VE BİR MODEL ÖNERİSİ

Öz

II. Dünya Savaşı sonrasında, özellikle güvenlik gibi küresel meseleleri çözmek ve uluslararası politikayı uzlaşıyla yürütmek amacıyla kurulan Birleşmiş Milletler (BM), yıllar içinde işlevselliğini yitirmeye başlamıştır. Organizasyona katılan yeni devletler, değişen küresel şartlar, azalan kaynaklar, artan çatışmalar ve büyüyen çevre sorunları gibi faktörler, BM'nin mevcut yapısıyla bu hedeflerini tam anlamıyla yerine getiremediği yönündeki görüş dünya kamuoyunda giderek daha fazla kabul görmeye başlamıştır. Bu kapsamda, değişik platformlarda reform ihtiyacı olduğu dile getirilerek BM'in etkinliğini artırmak için yeniden düzenlenmesi ve itibarını güçlendirmek için birçok görüş öne sürülerek çaba sarf edilmiş ancak bir sonuç elde edilememiştir. Bu çalışmada, 7 Ekim 2023 Filistin-İsrail Savaşı'nda BM'in müdahalesinin yetersiz kalması ve savaşın sonlandırılmasının sağlanmasındaki etkisizliği bağlamında, çalışmanın başlangıcında BM'in mevcut yapısı ortaya konacak, etkisi değerlendirilecek ve barışın sağlanmasındaki yetersizlik nedenleri araştırılacak, sonrasında ise çatışmaların önlenmesine yönelik bir model önerisi sunulacaktır. Son olarak, incelenen konuyla ilgili genel bir değerlendirme yapılarak, oluşan yeni dünya düzeni, güç dengesinde sorunlarının çözülmesi ve çatışmaların önlenmesine yönelik BM'in daha etkin bir uluslararası organizasyon haline gelmesi, dünyadaki tüm toplumların daha adil bir oluşumda temsili için önerilerde bulunulacaktır.

Anahtar Kelimeler

Birleşmiş Milletler
Filistin
İsrail
Savaş
Uluslararası Güvenlik

Makale Hakkında

Araştırma Makalesi

Gönderim Tarihi : 19.08.2024
Kabul Tarihi : 12.11.2024
E-Yayın Tarihi : 31.12.2024
DOI : 10.58702/teyd.1535665

Citation Information: Semercioğlu, H. (2024). The effectiveness of the united nations in preventing conflicts in the world in the context of the 2023 Palestine-Israel war and a model proposal. *Journal of Society, Economics and Management*, 5 (Palestine), 46-63.

Kaynakça Gösterimi: Semercioğlu, H. (2024). 2023 Filistin-İsrail savaşı bağlamında dünyadaki çatışmaların önlenmesinde birleşmiş milletlerin etkinliği ve bir model önerisi. *Toplum, Ekonomi ve Yönetim Dergisi*, 5 (Filistin), 46-63.

INTRODUCTION

International organizations, especially the United Nations (UN), were founded after World War II under the influence of the victorious states, particularly the United States. These organizations were established with the hope of preventing future conflicts, ensuring peace, and promoting global tranquility. However, the effectiveness of the UN in achieving these goals has come under scrutiny in recent years. Critics argue that the UN has struggled to address the complexities of modern conflicts, which often involve a myriad of political, social, and economic factors. Furthermore, the organization has faced challenges in ensuring a fair distribution of resources among nations, leading to growing discontent, especially among developing countries.

In recent times, there has been a noticeable shift in the discourse surrounding international governance. Developing countries, particularly regional powers such as Japan, Brazil, Germany, Italy, and Türkiye, have begun to vocalize their frustrations regarding the existing power dynamics within international institutions. These nations argue that the current decision-making mechanisms disproportionately favor the interests of a few powerful states, undermining the principle of equitable representation. As a result, there is an increasing call for reform to address these imbalances, emphasizing the need for a more inclusive and representative international framework.

Despite the critical nature of these discussions, previous studies on the effectiveness of the UN and the necessity for reform have been limited. Nevertheless, progress on reforms can be achieved through a collaborative effort involving academia, research institutions, and stronger international public support. Engaging scholars and experts in the field can provide valuable insights and innovative solutions to the challenges faced by the UN. Additionally, fostering public awareness and advocacy for reform can create the political will necessary for change.

This article will first outline the current structure of the UN, examining its inherent strengths and weaknesses. It will then analyze the organization's effectiveness in preventing conflicts, particularly in the context of its inadequate intervention during the 2023 Palestine-Israel War, where the UN's inability to facilitate a resolution has raised serious questions about its role in global peacekeeping. The analysis will evaluate the impact of these shortcomings on both the UN's credibility and the broader international community's perception of its capabilities.

Subsequently, the reasons behind the UN's failure to ensure peace will be explored. Factors such as the influence of major powers, the principle of state sovereignty, and the limitations of its operational mechanisms will be critically assessed. Understanding these underlying issues is essential for developing viable solutions that can enhance the UN's effectiveness.

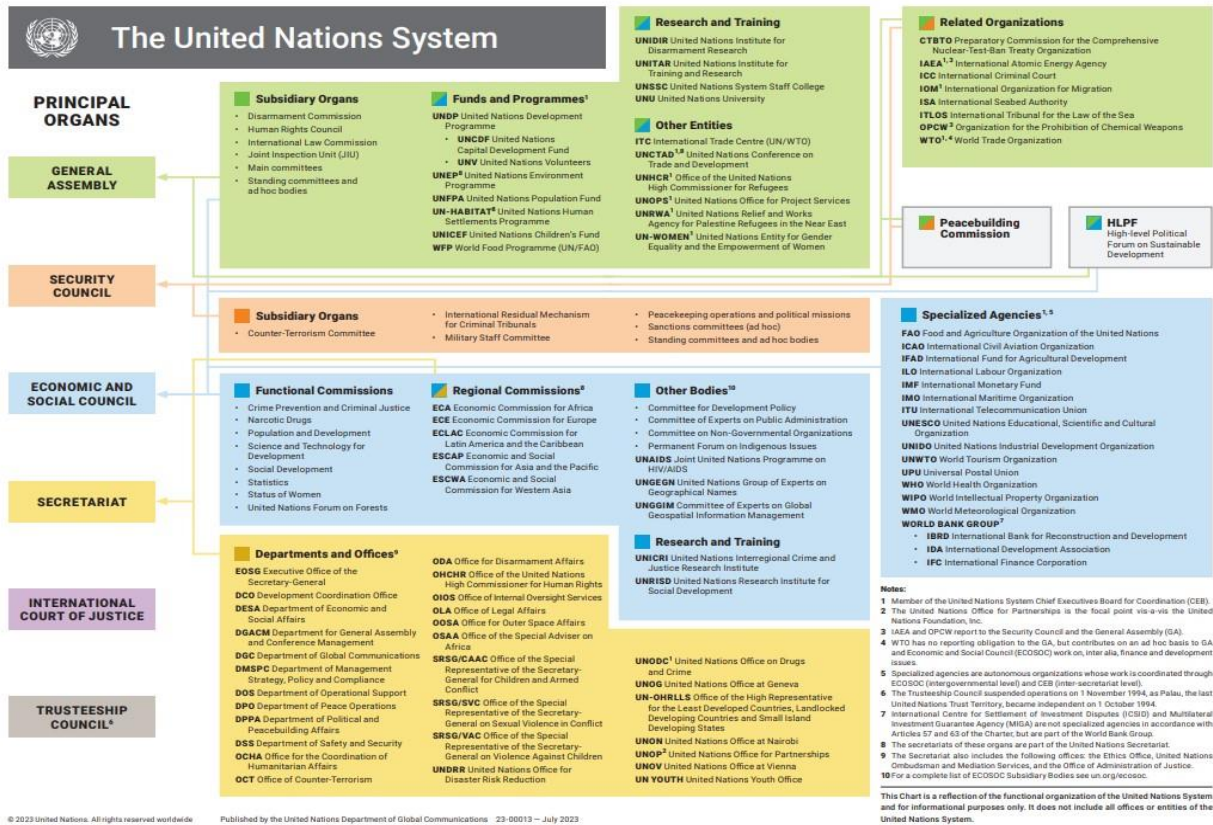
Finally, a model for conflict prevention will be proposed, based on previous suggestions and best practices observed in other international frameworks. The recommendations will focus on fostering collaborative efforts among member states, enhancing early warning systems, and promoting equitable representation to ensure that all societies have a voice in international decision-making processes. In conclusion, a general

evaluation will be presented, along with actionable recommendations aimed at making the UN a more effective international organization, capable of addressing global problems, preventing conflicts, and ensuring lasting peace through fair representation for all nations.

1. Conceptual and Historical Framework

The United Nations (UN) bases its authority to intervene in international conflicts on certain provisions set out in the UN Charter. The UN Charter was adopted at the United Nations Conference held in San Francisco in 1945. UN is an organization established to ensure peace and security around the world, promote international cooperation and protect human rights. The United Nations (UN) has a complex organizational structure comprising various organs, specialized agencies, programs, and funds. The main organs of the UN, as outlined in its Charter (UN, 2024) are General Assembly, The UN Security Council (UNSC) and Economic and Social Council (ECOSOC). The United Nations System is shown in the Figure 1.

Figure 1. The United Nations System

Resource: (United Nations, 2024).

The General Assembly is the main deliberative body of the UN, where all member states are represented. Each member state has one vote. Decisions on important issues, such as the budget, admission of new members, and recommendations on peace and security, require a two-thirds majority. The Peacebuilding Commission, International Atomic Energy Agency (IAEA), International Criminal Court (ICC), International Organization for Migration (IOM), International Tribunal for the Law of the Sea (ITLOS) work under General Assembly.

The UN Security Council (UNSC) is responsible for maintaining international peace and security. It has 15 members, including five permanent members (China, France, Russia, the United Kingdom, and the United States) with veto power, and ten non-permanent member selected for two-year terms. The Security Council can authorize the use of force, imposesanctions, and establish peace keeping missions.

Economic and Social Council (ECOSOC) is responsible forpromoting international economic and social cooperation and development. It has 54 members, which are elected by the General Assembly for three-year terms. ECOSOC coordinates the work of various UN specialized agencies and programs.

The UN has several specialized agencies, programs, and funds that focus on specificissuessuch as health, education, development, andrefugees. Examples include the World Health Organization (WHO), the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO), the United Nations Development Programme (UNDP), and the United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR).

The Secretariat is headed by the Secretary-General, who is appointed by the General Assembly on the recommendation of the Security Council. The Secretariat carries out the day-to-day work of the UN and is responsible for implementing the decisions of the other organs. The UN has regional commissions, functional commissions and other committees under Secratariat that focus on specific geographical areas, such as the Economic Commission for Africa (ECA) and the Economic and Social Commission for Asia and the Pacific (ESCAP). These commissions provide a forum for member states to discuss regional issues and promote regional cooperation. The committees work for devoloment policy, non-governmental organisations indigious issues.

The International Court of Justice (ICJ) is the principal judicial organ of the UN. It settles legal disputes between states. It gives advisory opinions on legal questions referred to it by the General Assembly, the Security Council, orother UN organs and specialized agencies.

The Trusteeship Council was established to oversee the administration of trust territories and ensure that the interests of the inhabitants were paramount. Due to the successful independence of its trust territories, the Trusteeship Council suspended its operations, but it can be reactivated if necessary.

The structure of the UN reflectsitsmultifacetednature, addressing a widerange of global issues throug hcollaboration among member states and specialize identities. Each organ has specific functions and responsibilities aimed at achieving the purposes and principles outlined in the UN Charter. UN can intervene in international conflicts based on legal provisions outlined in the charter which serves as the foundational document of the UN, delineates the legal bases and principles for the organization's involvement in addressing international conflicts. Some key legal bases for UN intervention include are as follows:²

The UN Charter consists of 111 articles in XIX charters that regulate issues such as organization, duties and responsibilities. Article 1 of the UN Charter outlines the purposes of the organization, including maintaining international peace and security. Article 2 emphasizes

² For more information: United Nations Charter. (2024). <https://www.un.org/en/about-us/un-charter>

the principles of sovereign equality and non-interference in the internal affairs of member states. However, it also allows for collective measures by the Security Council to address threats to peace. Chapter VI: Pacific Settlement of Disputes (Article 33-38) is dedicated to the peaceful resolution of disputes. It encourages parties to settle disputes through negotiation, inquiry, mediation, conciliation, arbitration, judicial settlement, resort to regional agencies or arrangements, or other peaceful means. The UN may facilitate or provide assistance in these processes. Chapter VII: Action with Respect to Threats to the Peace, Breaches of the Peace, and Acts of Aggression (Article 39-51) provides the Security Council with broader Powers to address threats to peace, breaches of the peace, and acts of aggression. Article 39 grants the Security Council the authority to determine the existence of any threat to the peace, breach of the peace, or act of aggression and to take enforcement measures. Article 41 authorizes the Security Council to impose measures not involving the use of armed force, such as economic sanctions and diplomatic measures. Article 42 empowers the Security Council to take military action against aggressors, including the use of force, to restore international peace and security. Such actions may involve the use of UN forces provided by member states. Chapter VIII (Article 52-54) recognizes the role of regional arrangements or agencies in the maintenance of international peace and security. The UN may encourage regional efforts to address conflicts, provided they are consistent with the purposes and principles of the Charter.

While the General Assembly does not have the same enforcement powers as the Security Council, it can pass resolutions and make recommendations on matters related to international peace and security. These resolutions can provide political and moral support for UN actions. It is important to note that any use of force or military intervention by the UN, especially under Chapter VII, requires authorization from the UNSC. The principles of proportionality, necessity, and legitimacy are crucial considerations in determining the legality of UN intervention in specific conflicts. UN interventions are ideally conducted with the consent of the parties involved, and the use of force is considered a measure of last resort.

Some important historical examples of UNSC decisions made under Chapter VII, including Article 42, are as follows:

Korean War (1950-1953):³ The UNSC, through Resolution 82, authorized the UN Commission to take all necessary measures to ensure the full independence and unity of South Korea, including the use of military force and the withdrawal of North Korean military forces to the 38th parallel. UN forces, led by the United States, intervened in support of South Korea.

Gulf War (1990-1991):⁴ The UNSC passed resolutions under Chapter VII, including Resolution 678, which authorized Member States, in cooperation with the Government of Kuwait, to use all necessary means, including the use of force, to compel Iraq to withdraw from Kuwait and to restore international peace and security in the region. This led to the multinational coalition intervention known as the Gulf War.

³ For more information: United Nations Digital Library. (2024). UN Resolution 82 (1950) of June 25, 1950, <https://digitallibrary.un.org/record/112025?v=pdf>

⁴ For more information: United Nations Digital Library. (2024). UN Resolution 678 (1990) of November 29, 1990, <https://digitallibrary.un.org/record/102245?v=pdf>

Bosnian War (1992-1995):⁵ Based on the request of the Government of Yugoslavia to initiate a peacekeeping operation, the UNSC decided that a UN High Representative would be present in the region and use military force until a peaceful solution was achieved. It also authorized the establishment of a no-fly zone over Bosnia and Herzegovina to protect civilians and humanitarian operations. The peace keeping mission, known as UNPROFOR, was also established during this conflict.

Kosova War (1998-1999):⁶ The UNSC passed resolutions under Chapter VII, including Resolutions 1160 and 1199, addressing the crisis in Kosovo. NATO subsequently conducted air strikes against Yugoslavia without explicit UNSC authorization, leading to debates about the interpretation of Article 42.

Libya Intervention (2011):⁷ The UNSC authorized military action in Libya under Resolution 1973 to protect civilians from the Gaddafi regime. The intervention included a no-fly zone and the use of force to prevent attacks on civilians.

These examples illustrate instances where the UNSC invoked Chapter VII, particularly Article 42, to authorize the military action for the aim of maintaining or restoring international peace and security. Each situation is unique, and the authorization of the use of force is subject to deliberation, negotiation, and agreement among the Security Council's permanent and non-permanent members.

2. Analysis of Studies on the Effectiveness of the UN

The changing world order, especially since the end of the Cold War, along with recent developments from the pandemic, has intensified scrutiny of the UN's effectiveness, particularly the UNSC's veto power. Delayed or absent interventions in conflicts and wars have further fueled research and analysis on this issue. Many studies on the effectiveness of the UN have been conducted previously, with the topic being addressed from various perspectives and recommendations provided. This study presents a general framework by focusing on some of the key studies.

In this context, Gray (2007) argues that the UN's insufficient interventions in recent crises and conflicts have led to the organization's legitimacy being questioned and also handles the issue of UNSC reform. She concludes that these efforts have been unsuccessful due to the limitations of the Westphalian system and the power of nation-states. Similarly, Anderson (2009) suggests that in a multipolar world order, where new global powers are emerging and conditions are shifting, the legitimacy of both the UN and the UNSC, heavily influenced by the US, will be increasingly challenged, and other states may adopt pressure tactics. López-Jacoite (2010) also discusses the limitations of this system, exploring the relationship between the UNSC and success in addressing human rights issues. Bourantonis (1998) analyzes the positions of non-aligned states on key issues regarding UNSC reform, arguing that if their

⁵ For more information: United Nations Digital Library. (2024). UN Resolution 721 (1991) of November 27, 1991, <https://digitallibrary.un.org/record/131956?v=pdf>

⁶ For more information: United Nations Digital Library. (2024). UN Resolution 1160 (1998) of March 31, 1998, <https://digitallibrary.un.org/record/252117?v=pdf>; UN Resolution 1199 (1998) of September 23, 1998, Library, <https://digitallibrary.un.org/record/260416?v=pdf>

⁷ For more information: United Nations Digital Library. (2024). UN Resolution 1973 (2011), of March 17, 2011, <https://www.un.org/securitycouncil/s/res/1973-%282011%29>

demands for changes were ever satisfied, it would negatively impact the work and functioning of the UN's most powerful body. Güneylioğlu (2021) examines the efficiency problems of the collective security system from a realist perspective. In a related article, Hossain (2023) investigates the effectiveness of the UN's collective security system in preventing another world war. He warns that if contemporary crises, such as the Russia-Ukraine and China-Taiwan conflicts, continue to escalate, a third world war could be imminent.

Other studies typically focus on reforms aimed at enhancing the effectiveness of the UN in preventing international conflicts and wars. In this context, Çolak and Köse (2020) highlight the same issue in their study, emphasizing Italy's role as a key state advocating for effective policies and proposing comprehensive reforms for the UNSC. Weiss (2003) discusses the historical failure of reform in his study and emphasizes that changing the membership or procedures of the UNSC could enhance its credibility. Additionally, a network called 'Together First' prepared a report recommending reforms to significantly strengthen the UNSC's ability to take effective action in fulfilling its primary responsibility for maintaining international peace and security. Brigadier General Ferdous H. Salim from the Bangladesh Army (2021) wrote a report outlining necessary reforms for a more responsive UNSC. Similarly, Editor Stewart Patrick and fifteen scholars from around the world prepared a report for the Carnegie Endowment for International Peace (2023), contributing short essays that address the question, how the UNSC should be reformed from the perspective of your country or region.

3. An Evaluation of the Effectiveness of the United Nations in the Context of 2023 Palestine-Israel War

Following World War I, Palestine came under British mandate after the collapse of the Ottoman Empire, and plans were made to fulfill promises to Jewish communities for a homeland. This led to policies encouraging Jewish immigration to the region, which intensified following the Holocaust in Europe during World War II, where millions of Jews were killed, and many survivors were left displaced. This growing Jewish presence in Palestine created significant unrest among the Arab population, who saw these new settlers as an imposition on their land (Lewis, 2021, s. 453-455).

In 1947, the UN proposed a partition plan to address the growing tensions, suggesting the land be divided into a Jewish state, an Arab state, and an internationally governed zone for Jerusalem. However, while the Jewish leadership accepted this plan, Arab leaders rejected it, viewing it as an unjust division. On May 14, 1948, Israel declared its independence within the borders assigned by the UN, which led to immediate armed conflict as neighboring Arab nations—Egypt, Jordan, Syria, and Lebanon—mobilized forces to oppose the new state. The U.S. recognized Israel on May 14, followed by the Soviet Union the next day. The involvement of these superpowers added complexity to the conflict. The U.S. and Britain enforced a naval blockade to prevent supplies from reaching the Arab forces, while the Soviet Union supported Israel with air shipments of arms from Czechoslovakia. These factors allowed Israel, with its relatively small but well-organized 75,000-strong army, to gain a decisive advantage over the combined Arab forces. After a year of fighting, the Israeli forces had expanded beyond the territory initially assigned by the UN, while the Arab states suffered a significant defeat. The 1948 war resulted in the displacement of over 500,000 Palestinian Arabs, who became refugees

either within the remaining Arab territories or in neighboring countries. This displacement created a major humanitarian crisis that remains unresolved. The Arab defeat also led to political shifts in the region, most notably in Egypt, where King Farouk was overthrown by Abdel Nasser in 1952, signaling the start of a new era of pan-Arab nationalism and further regional conflicts (Armaoğlu, 2012: 589-594). To this day, conflicts in this region and Israel's unlawful expansion into Palestinian territories have continued.

On October 7, 2023, Hamas launched a comprehensive attack called 'Al-Aqsa Flood' in response to Israel's attacks on Al-Aqsa Mosque and the sacred values of the Palestinians, as well as Israel's human rights violations in the occupied Palestinian territories. It was named Al-Aqsa Flood to symbolize the influx of people trying to overcome the barrier as a result of Israel's ill-treatment of Muslims at the Al-Aqsa Mosque in Jerusalem (Nournews, 2024). Israel declared a state of war on the same day, launched an intense air attack on the Gaza Strip, and subsequently occupied Gaza. Western countries, especially the USA, not only ignored Israel's bombings on the Gaza Strip and the destruction of civilians, infrastructure, buildings, and even hospitals but also supported them with their actions and rhetoric. The Washington administration dispatched the battleship group USS Gerald R. Ford to the region to support Israel on October 8, then the US declared (Euronews, 2024).

UN Secretary-General António Guterres, drawing attention to the unprecedented level of civilian casualties and catastrophic humanitarian conditions in Gaza at Headquarters on January 15, 2024, stated that it is imperative to establish basic conditions to facilitate the delivery of safe and fully comprehensive aid to civilians. Although he emphasized that only a ceasefire can prevent the escalation of the crisis, and that many meetings have been held in the Security Council to date, no concrete steps have been taken regarding short-term ceasefires. According to the Gaza Ministry of Health, more than 23,700 Palestinians were killed, including over 10,000 children, and nearly 60,000 were injured. 1.9 million Gazans, or 85 percent of Gaza's population, have been displaced (some more than once). The conflict also claimed the lives of 152 UN personnel, constituting the largest loss of life in UN history to date (Guterres, 2024). On February 22, 2024, Tor Wennesland, Special Coordinator for the Middle East Peace Process, stated that his investigations in Gaza revealed the scale of the tragedy unfolding there. He reported that ongoing intense air attacks had left over 2 million people struggling to access food, facing rising infectious diseases, and with 84% of health and education facilities damaged. He also took attention that all of the roads were damaged or destroyed, and energy lines of 62% were unusable (United Nations, 2024a).

The UN Security Council has failed in all four of its previous attempts to take decisions on the Gaza crisis; At the session on March 22, 2024, permanent members China and Russia vetoed a US-led proposal. The USA, which had vetoed the previous three Council texts, abstained and allowed there solution to be passed on March 26, as a result of intense pressure among the Councilmembers. The Resolution 2728 (2024), adopted by 14 votes in favor and one abstention (US), called for an immediate ceasefire for the remainder of Ramadan, respected by all parties and 'leading to a permanent, sustainable ceasefire.' (United Nations Türkiye, 2024).

4. Discussions Regarding UNSC Reform and A Model Proposal

Reforming the UN has been a topic of discussion for many years, but achieving substantial changes has proven challenging due to differing interests and perspectives among

member states. In this context, numerous attempts and proposals for reforming the UNSC have been made over the years. This section discusses the effectiveness of the UN and views on altering the current structure of the UNSC. A model proposal developed by the author, based on previous studies and initiatives, will be presented continuously.

4.1. Discussions Regarding UNSC Reform

Several factors contribute to the challenges and limitations faced by the UN in preventing conflicts and wars worldwide. One major issue is the structure and veto power of the UNSC. The Council's five permanent members (P5)—China, France, Russia, the United Kingdom, and the US—hold veto power, which often leads to deadlock and obstructs decisive action. The frequent use of veto power by one of the five permanent members of the UNSC on issues and conflicts that oppose its national interests, as seen in many previous cases, has become a major obstacle to achieving solutions. This practice has led to increasing scrutiny of the UN's overall effectiveness and legitimacy.

Conflicting national interests among the P5 can prevent the adoption of effective resolutions, making unified action difficult. Political divisions among member states further complicate the situation, as their divergent political, economic, and strategic interests frequently hinder consensus on actions needed to prevent or resolve conflicts. These divisions can erode the unity required for effective interventions, undermining the UN's efforts.

The UN also faces limitations due to its reliance on diplomatic means and restricted enforcement capabilities. Without a robust coercive power, the UN's resolutions and sanctions may lack impact, as non-compliance often goes unpunished. Resource constraints add another layer of difficulty. The UN often struggles with financial and logistical challenges, which restrict its capacity to carry out conflict prevention and peacekeeping missions. These limitations can impede the organization's ability to respond swiftly and comprehensively to crises.

Many conflicts are inherently complex, rooted in deep historical, cultural, and geopolitical factors that make them resistant to quick solutions. Such multifaceted conflicts require sustained and nuanced approaches that often exceed the capabilities of the United Nations. Since 2020, several efforts have been made to enhance conflict prevention and strengthen the UN's capacity in this area. A report from a panel held in 2004 included a series of recommendations in this regard. Among these were: referring issues that cause conflicts to the International Criminal Court (ICC), developing measures to prevent the unconstitutional overthrow of democratic governments, increasing the UN's mediation capacity to achieve peaceful solutions, enhancing preventive diplomacy resources to improve its function, and increasing the effectiveness of preventive peacekeeping operations. Additionally, a lack of consistent political will among member states hampers the UN's conflict prevention efforts. Differences in commitment to addressing root causes and engaging in sustained peacebuilding make it challenging to maintain momentum on these initiatives. Although efforts have been made to develop early warning systems, gaps in intelligence and analysis continue to limit the UN's ability to predict and prevent conflicts before they escalate. Improving and expanding these systems is essential for timely interventions. Furthermore, the principle of state sovereignty restricts the UN's role in internal conflicts, making it difficult for the organization

to address issues that are primarily domestic. This limitation can prevent effective interventions in situations where they may be urgently needed (Bellamy, 2008, p.136-139).

On the other hand, inequality in global governance creates additional obstacles, as power imbalances often hinder the UN's effectiveness. Developing nations may feel marginalized in decision-making processes, which fosters mistrust and reduces willingness to fully cooperate. Finally, the erosion of respect for international norms and laws undermines the UN's ability to enforce agreements and hold parties accountable. When violations of international law go unchecked, it weakens the deterrent effect of legal mechanisms, making it harder to maintain global order (United Nations, 2024b).

Reforming UNSC has been a topic of discussion for many years, but achieving substantial changes has proven challenging due to differing interests and perspectives among member states. Numerous attempts and proposals for reforming the UNSC have been made over the years. Here are some of the notable efforts and discussions:

In the 1990s, following the end of the Cold War, discussions began on expanding the UNSC to better reflect the evolving global landscape. However, no agreement was reached on implementing these changes. The Uniting for Consensus (UfC) coalition, formally known as the 'Coffee Club Group' is an informal coalition of countries established in the late 1990s to advocate for reform of the UNSC. Comprising primarily middle powers, including Italy, Türkiye, Canada, Spain, Pakistan, the Republic of Korea the group aims to promote a more representative and democratic structure within the UNSC by addressing the underrepresentation of developing countries. The Coffee Club emphasizes the need for changes to decision-making processes and supports the expansion of both permanent and non-permanent seats for emerging economies and regional powers. By fostering dialogue and collaboration among its members, the Coffee Club seeks to influence global governance and enhance the legitimacy of the UN's role in maintaining international peace and security (Silva, 2014, p.8-9).

The G4, consisting of Brazil, Germany, India, and Japan, was established in 2004 to promote reform of the UNSC. The group advocates for the enlargement of both permanent and non-permanent membership categories and supports each other's bids for permanent seats. In September 2015, the first G4 Summit in 11 years was held in New York to add momentum to the Security Council reform process. Since 2010, G4 Ministerial Meetings have been held annually on the margins of the UN General Assembly. In September 2020, the ministers emphasized their commitment to improving the Intergovernmental Negotiations (IGN) process and called for the initiation of substantial text-based negotiations. They highlighted that increasing representation from countries, particularly from Africa, is essential for enhancing the Security Council's ability to address contemporary global challenges. In September 2021, the ministers shared their current views on reform, reaffirmed their solidarity as the G4, and agreed to support the President of the General Assembly in advancing the reform process, including early text-based negotiations (Ministry of Foreign Affairs of Japan, 2024).

The 2005 World Summit, held from September 14–16, 2005, at the UN Headquarters in New York, was a significant gathering of world leaders focused on reforming the UN to

address emerging global challenges. Attended by more than 170 heads of state and government, it was one of the largest gatherings of world leaders in history. The summit aimed to assess progress toward the Millennium Development Goals (MDGs) set in 2000 and address issues of security, human rights, and UN reform. The outcome document, known as the '2005 World Summit Outcome' laid out a broad agenda that addressed the following key areas: Development and Poverty Eradication, Human Rights and Rule of Law, Peacebuilding and Conflict Prevention, UN Reform (United Nations, 2005).

The Ezulwini Consensus, adopted by the African Union (AU) in 2005, is a pivotal framework that outlines Africa's position on reforming the UNSC and enhancing the representation of African countries within it. The Consensus advocates for the inclusion of two permanent seats for African nations on the UNSC, with veto power, as well as additional non-permanent seats. This initiative aims to address the historical underrepresentation of African states in global decision-making bodies, emphasizing the need for a more equitable international order that reflects the continent's geopolitical realities and interests. The Ezulwini Consensus also underscores the importance of collective African action in international relations and promotes the idea that African states should play a significant role in shaping global governance (African Union, 2005).

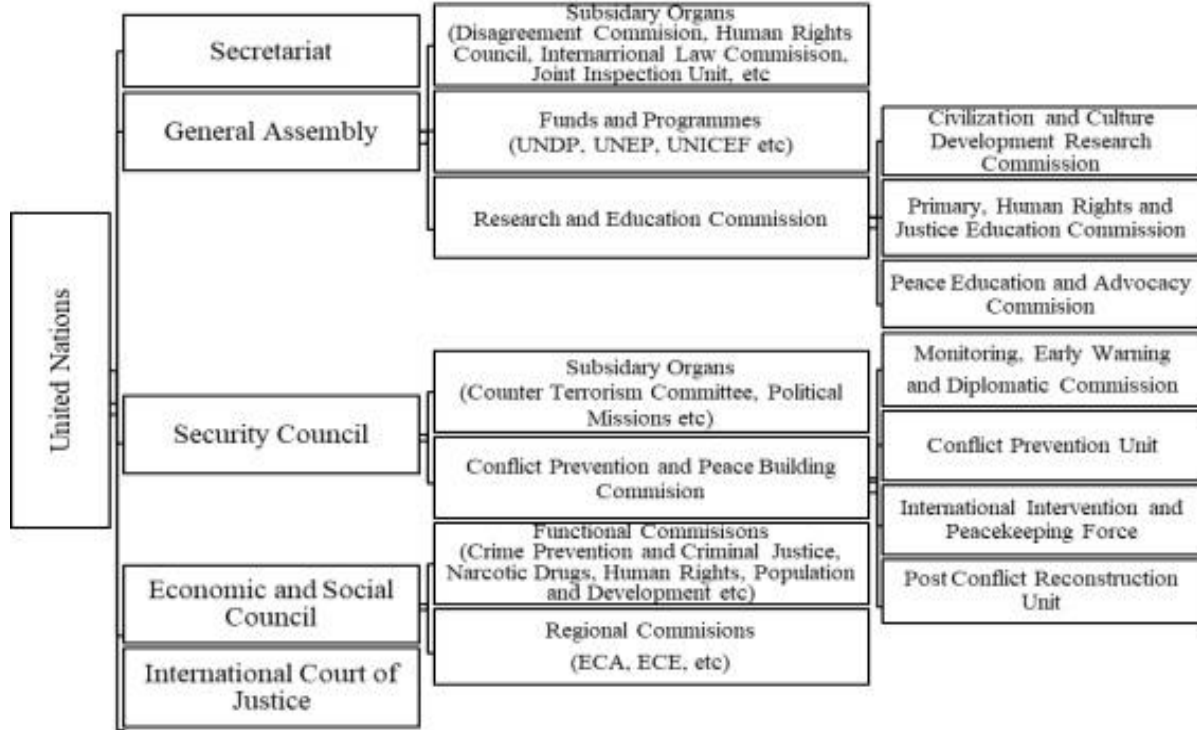
The Inter-Governmental Negotiations (IGN) process, initiated in 2009, is a structured dialogue among United Nations member states aimed at addressing the long-standing issue of reforming the UNSC. This process was established to create a platform for member states to discuss various proposals regarding the composition, working methods, and powers of the UNSC, with the goal of making it more representative and effective in dealing with contemporary global challenges. The IGN process seeks to incorporate the perspectives of both developed and developing countries, fostering a comprehensive approach to reform that reflects the geopolitical realities of the 21st century. Through this process, member states engage in negotiations and consultations to build consensus on the necessary changes to enhance the legitimacy and efficiency of the UNSC (United Nations General Assembly, 2009).

Despite these efforts, a consensus on UNSC reform remains elusive. Differing views on veto power, the number of new permanent members, and regional representation continue to hinder progress. The complexity of these reforms, compounded by geopolitical considerations, makes achieving substantial change a challenging task.

4.2. A Model Proposal

Creating an effective organizational model for the UN to prevent wars involves a multifaceted approach that combines diplomatic, preventive, and peace building strategies. A model proposal developed by the author, based on previous studies and initiatives aimed at enhancing the effectiveness of the UN, is presented in Figure 2.

Figure 2. A Model for the United Nations System

In this exemplary model, the Trusteeship Council is removed from the organizational structure. Civilization and Culture Development Research Commission, Primary, Human Rights and Justice Education Commission, Peace Education and Advocacy Commission are included in the Research and Education Commission under the General Assembly. Additionally, Monitoring, Early Warning and Diplomatic Commission, Conflict Prevention and International Intervention and Peacekeeping Force and Post Conflict Reconstruction Unit are included as an element of Conflict Prevention and Peace Building Commission under the Security Council. On the other hand, it is envisaged to add Civilization and Culture Development Research Commission and Primary, Human Rights and Justice Education Commission, which will serve under the Research and Education Commission in the General Assembly.

Additionally, decisions in the UNSC could be made with an absolute majority of the total 15 member countries. These members would be determined through regional primary elections and would serve on a rotating basis for a period of four years, ensuring representation from all countries around the world. This approach would allow more nations to have a say in decisions, rather than relying solely on the five permanent members with veto power. The responsibilities of these additional members under the Conflict Prevention and Peacebuilding Commission may include the following tasks:

Monitoring, Early Warning and Diplomatic Commission: To develop advanced early warning systems that utilize data analytics, artificial intelligence, and predictive modeling to detect potential conflicts before they escalate; to ensure rapid information sharing among

member states and relevant stake holders; to strength endiplomatic effortst hrough increased dialogue, mediation, and conflict resolution initiatives. To establish a dedicated unit within the UN responsible for monitoring global tensions, identifying potential onlicts, andanalyzingrootcauses. To collaboratewithregionalorganizations, intelligence agencies, and conflict experts to gather comprehensive information on emerging threats. To encourage member states to engage in preventive diplomacy and resolve disputes through peaceful means.

Conflict Prevention Unit: To allocate a significant portion of the UN budget specifically for conflict prevention activities, including mediation, peace building, and addressing the socio-economic factors contributing to conflicts.

International Intervantion and Peacekeeping Force: To strengthen and modernize the UN peacekeeping forces, ensuring they have the necessary resources, training, and technology to effectively intervene and prevent conflicts from escalating.

Post-Conflict Reconstruction: To develop comprehensive post-conflict reconstruction programs to address the underlying causes of conflicts and promote sustainable development, ensuring that communities can rebuild and thrive. To invest in capacity building programs for member states, especially in conflict-proneregions, to enhance their ability to address grievances, manage diversity, and promote social cohesion.

And also, there will be additional departments under 'Research and Education Commission':

Civilization and Culture Development Research Commission: To research developmental measures by preserving the development of human civilization and the level of culture and assets achieved so far, and tocreate development projects within this framework.

Peace Education and Advocacy Commission: To launch global campaigns to promote peace education, tolerance, and cultural understanding, aiming to address the root causes of conflicts by fostering a culture of peace from an early age. Additionally, to prepare and implement educational programs that will ensure the importance of global peace and the creation of new generations that will defend it, and programs that will improve the current level of education among the people of the world.

In the proposed model, by the context of the limitation of the veto power of the five permanent members of the UNSC, a fairer organizational structure was envisioned, allowing all member countries to participate and be represented. Additionally, new units were planned to be established to prevent conflicts and maintain peace through the establishment of peace-building measures. And, under the Research and Education Commission, it would be planned to constitute commissions that will prepare and implement programs that will ensure the protection and development of human civilization and improve the current level of education with global peace awareness in the world.

Some ways this restructured model might contribute to peace and conflict prevention:

Increased Inclusivity and Representation: Without the veto power of the permanent members, decisions on conflicts such as Israel-Palestine could be made with broader input

from the international community, making the process more democratic. This might lead to fairer resolutions that represent the interests of a wider range of countries, including those directly affected by the conflict.

Enhanced Conflict Prevention Mechanisms: The establishment of dedicated units such as the 'Conflict Prevention Unit' and the 'Monitoring, Early Warning, and Diplomatic Commission' would allow for a more proactive approach to identifying and addressing tensions before they escalate into open conflict. In the case of the Palestine-Israel War, this could mean early intervention to de-escalate tensions, mediate disputes, and address underlying issues that fuel violence.

Dedicated Peace-Building Initiatives: With a 'Conflict Prevention and Peace Building Commission' in place, the UN could focus on long-term solutions to foster peace in the region. This commission could support initiatives aimed at building trust between communities, promoting dialogue, and ensuring that the peace process is inclusive and sustainable.

Focused Education and Advocacy: The 'Peace Education and Advocacy Commission' and 'Primary, Human Rights, and Justice Education Commission' could work on educating both local and international communities about the importance of peace, justice, and human rights. In the context of the Palestine-Israel conflict, educational programs and advocacy could help counter misinformation, promote empathy, and build support for peace.

Greater International Support for Peacekeeping: With an 'International Intervention and Peacekeeping Force' and a 'Post Conflict Reconstruction Unit,' the UN would be better equipped to respond to active conflicts and assist in post-conflict rebuilding. These units could provide crucial support for maintaining peace, rebuilding damaged infrastructure, and aiding displaced communities in Palestine and Israel.

Overall, these structural changes would help create a more proactive, inclusive, and peace-oriented UN, with greater capacity to prevent conflicts and maintain peace in conflict zones like Palestine and Israel. By reducing the influence of individual powers, this model promotes a more balanced approach to international peace and security.

CONCLUSION

The international organizations established by the victorious states after World War II were structured in a way that allowed hegemonic powers, particularly the United States, to dominate. This structure has often proven inadequate in addressing global problems and conflicts, largely due to the veto power held by the five permanent members of the UNSC. This study examines this issue in the context of the recent Palestine-Israel conflict in Gaza, revealing how the international community has been forced to remain a spectator to a humanitarian tragedy. This tragedy has led to the displacement of thousands of people from their homes and the deaths of many civilians, including innocent children and women.

Many reform efforts, including some discussed in this study—particularly those focused on the UN and the UNSC—have remained inconclusive in addressing recurring global issues. However, with the emergence of a new world order following the pandemic, in which countries like China, Russia, India and Japan hold greater influence, the implementation of similar reforms is becoming increasingly inevitable. This shift is bolstered by growing international public opinion, especially under the leadership of regional powers like Türkiye, Italy, Brazil, and South Africa. In this context, the proposed model envisions a

structure that supports peace by limiting the veto power of the permanent members of the UNSC and ensuring that a broader range of countries are represented through regional representation in the council. Additionally, a Conflict Prevention and Peace Building Commission would be established under this council, tasked with monitoring potential conflicts, implementing preventive measures, carrying out military interventions when necessary, and overseeing post-conflict reconstruction in vulnerable regions.

Furthermore, it is proposed that the General Assembly nurture a new generation conscious of the need to ensure global peace. Commissions dedicated to educating individuals and implementing projects that promote education and human development would also be established, contributing to a more peaceful and civilized global community. Consequently, addressing global issues—such as shifting power dynamics, ongoing conflicts and associated displacement and casualties, global environmental challenges, and the need to reform international organizations, especially the UN—has become imperative. These reforms aim to create a structure that ensures fair representation in line with new global realities. Although hegemonic powers resistant to change may oppose relinquishing the *status quo* and the privileges they hold, it seems increasingly difficult to prevent the gradual establishment of a new and more just world order. This transition, driven by the pressure of international public opinion, is essential for the survival of humanity, the progress of civilization, and the future of the World.

Research and Publication Ethics Statement

In this study, I declare that we have obtained the data, information, and documents presented in it in accordance with academic and ethical standards. I have adhered to all scientific ethical and moral rules in presenting all information, documents, evaluations, and results. I have appropriately cited all the work used in the study, and we have not made any changes to the data used. I affirm that the study is original. In case of any contrary situation, I acknowledge to accept all potential rights losses that may arise.

Limitations of the Research

This study has some limitations. The effectiveness of the UN's conflict prevention and humanitarian support efforts has been limited in the context of the Israel-Palestine war, highlighting the UN's organizational structure as a case in point. Within the framework of discussions and experiences, it is certainly possible to find a more effective model.

Author ContributionstotheArticle

The article has been prepared by the sole author.

EthicsCommitteeApproval

In this article, ethics committee approval is not required. A signed consent form stating that ethics committee approval is not necessary is included in the article processing files on the system.

Funding

The author received no financial support for the research, authorship, and/or publication of this article

Declaration of Interests

There are no conflicts of interest among the author.

REFERENCES

- African Union. (2005). The Ezulwini Consensus on the reform of the United Nations Security Council. Retrieved September 4, 2024 from <https://www.au.int/en/pressreleases/20050604/ezulwini-consensus-reform-un-security-council>
- Anderson, K. (2009). United Nations collective security and the United States security guarantee in an age of rising multipolarity: The Security Council as the talking shop of the nations. *Chicago Journal of International Law*, 10(1), 55-90.
- Armaoğlu, F. (2012). *20. yüzyıl siyasi tarihi* (18. Baskı). Alkım Yayınevi.
- Bellamy, A. J. (2008). Conflict prevention and the responsibility to protect. *Global Governance*, 14(2), 135-156.
- Bourantonis, D. (1998). Reform of the UN security council and the non-aligned states. *International Peacekeeping*, 5(1), 89-109. <https://doi.org/10.1080/13533319808413709>
- Carnegie Endowment for International Peace. (2023). UN Security Council reform: What the world thinks. Retrieved September 4, 2024 from <https://carnegieendowment.org/2023/06/28/un-security-council-reform-what-world-thinks-pub-90032>
- Çolak, Ö. and Köse, İ. (2020). Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin reformu sorunsalı: İtalya'nın beklentileri ve stratejileri. *Gazi Akademik Bakış*, 13(26), 21-48. <https://doi.org/10.19060/gav.750303>
- Euro News. (2024). ABD, İsrail'e destek için Akdeniz'e gönderdiği savaş gemilerini çekme kararı aldı. Retrieved September 4, 2024 from <https://tr.euronews.com/2024/01/01/abd-Israile-destek-icin-akdenize-gonderdigi-savas-gemilerini-cekme-karari-aldi>
- Gray, C. (2007). A crisis of legitimacy for the UN collective security system? *The International and Comparative Law Quarterly*, 56(1), 157-170.
- Güdek, Ş. (2019). Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin reform sorunsalı. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12(4), 466-477. <https://doi.org/10.25287/ohuiibf.512311>
- Guterres, A. (2024). Secretary-General's statement to the press on the Middle East, UN. Retrieved September 11, 2024 from <https://www.un.org/sg/en/content/sg/speeches/2024-01-15/secretary-generals-statement-the-press-the-middle-east>
- Güneylioğlu, M. (2021). BM kolektif güvenlik sisteminin etkinliği sorunu: Realist bir değerlendirme. *Akdeniz İİBF Dergisi*, 21(1), 107-120. <https://doi.org/10.25294/auibfd.836865>

- Hossain, S. S. (2023). "Efficacy of United Nations collective security system to prevent another World War". *Law and Society Students' Journal*, 1(1), 1-11. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7541994>
- Lewis, B. (2021). *Ortadoğu* (16. Baskı). Arkadaş Yayınevi.
- López, J., E. (2010). The UN Collective security system and its relationship with economic sanctions and human rights. *Max Planck Yearbook of United Nations Law Online*, 14(1), 273-335. <https://doi.org/10.1163/18757413-90000054>
- Ministry of Foreign Affairs of Japan. (2024). United Nations Security Council reform. Retrieved September 4, 2024 from <https://www.mofa.go.jp/files/100059111.pdf>
- Nournews. (2024). Retrieved September 4, 2024 from <https://nournews.ir/en/news/154672/AI-Aqsa-Flood;-A-necessary-option>
- Salim, F. H. (2021). A more responsive united nations security council: Necessary reforms, PKSOI Papers. Retrieved September 4, 2024 from <https://pksoi.armywarcollege.edu/wp-content/uploads/2021/12/A-More-Responsive-United-Nations.pdf>
- Silva, M.M. (2014). *Spoiler of reformer? The uniting for consensus group and UN Security Council reform* [Doctoral dissertation]. The Osaka School of International Public Policy.
- United Nations. (2005). 2005 world summit outcome. United Nations General Assembly, A/RES/60/1. Retrieved September 4, 2024 from https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_60_1.pdf
- United Nations. (2024). Retrieved September 14, 2024 from <https://www.un.org/en/about-us/un-charter/full-text>
- United Nations. (2024a). Meetings coverage and press releases, 9556th Meeting. Retrieved September 14, 2024 from <https://press.un.org/en/2024/sc15600.doc.htm>
- United Nations. (2024b). Meetings coverage and press releases, 9052nd Meeting. September 14, 2024 from <https://press.un.org/en/2022/sc14919.doc.htm>
- United Nations Digital Library. (2024). Retrieved September 24, 2024 <https://digitallibrary.un.org/record/252117?v=pdf>
- United Nations General Assembly. (2009). Inter-Governmental negotiations on the reform of the United Nations Security Council. A/63/250. Retrieved September 24, 2024 from <https://undocs.org/en/A/63/250>.
- United Nations Türkiye, (2024). Retrieved September 24, 2024 from [https://turkiye.un.org/en/264315-un-security-council-demands-%E2%80%98immediate-ceasefire%E2%80%99-gaza-ending-months-long-deadlock#:~:text=Resolution%202728%20\(2024\)%2C%20adopted,to%20a%20lasting%20sustainable%20ceasefire%E2%80%9D](https://turkiye.un.org/en/264315-un-security-council-demands-%E2%80%98immediate-ceasefire%E2%80%99-gaza-ending-months-long-deadlock#:~:text=Resolution%202728%20(2024)%2C%20adopted,to%20a%20lasting%20sustainable%20ceasefire%E2%80%9D)
- Weiss, T. G. (2003). The illusion of UN Security Council reform. *The Washington Quarterly*, 26(4), 147-161. <https://doi.org/10.1162/016366003322387163>

ULUSLARARASI MÜLTECİ HUKUKUNDA UNRWA VE UNHCR: FİLİSTİNLİ MÜLTECİLERİN HUKUKİ KOŞULLARINA BAKIŞ

Tamer KÜÇÜKYAĞCI¹

Öz

Bu çalışma, Filistin sorununun uluslararası mülteci hukuku bağlamında kapsamlı bir şekilde ele alınmasını amaçlamaktadır. Çalışmada Filistin halkının, özellikle 1948'den itibaren yerinden edilmesi ve bu süreçlerin uluslararası hukuki çerçevede nasıl değerlendirildiği çalışmanın ana temasını oluşturmaktadır. Araştırmada, Birleşmiş Milletler Yakın Doğu'daki Filistinli Mültecilere Yardım ve Bayındırlık Ajansı (UNRWA) ile Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (UNHCR) kuruluş misyonları ve işlevleri karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Bu bağlamda, Filistinli mültecilere koruma sağlamayı taahhüt eden UNRWA'nın faaliyetlerinin Filistin sorununun çözümünde nasıl konumlandığı ve Filistin halkının taleplerine yanıt verebilirliği değerlendirilmiştir. UNHCR'nin küresel düzeyde sunduğu korumanın Filistinli mülteciler açısından öneminin ele alındığı çalışma ile iki Birleşmiş Milletler ajansının yapısı ve faaliyetlerini analiz etmek amaçlanmıştır. Çalışmada karşılaştırmalı tarih yöntemine yer verilmiştir. Bu yöntemle, Filistin sorununun mültecilik ve vatansızlık gibi çok boyutlu krizlerle nasıl iç içe geçtiği tarihsel bağlamda değerlendirilmektedir. Veri toplama araçları olarak, mülteci hukukunun temel belgeleri, Birleşmiş Milletler kararları ve uluslararası sözleşmeler kullanılmıştır. Araştırma bulguları, Filistinli mültecilerin korunması hususunda UNRWA'nın kapasitesinin yetersiz kaldığını, bölgedeki siyasi koşulların kalıcı çözümler üretilmesini engellediğini göstermektedir. Özellikle Filistinli mültecilerin kendi topraklarına geri dönebilme haklarının uluslararası hukuka dayalı olarak güçlendirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, UNRWA'nın mali bağımlılığı nedeniyle sürdürülebilir ve etkin bir mülteci koruma mekanizması geliştiremediği tespit edilmiştir. Bu çerçevede, Filistin sorununun mültecilik boyutunda kalıcı çözüm üretme çabalarının uluslararası toplumun katılımıyla mümkün olduğu değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler

Filistin
Mülteci
Birleşmiş Milletler
UNRWA

Makale Hakkında

İnceleme Makalesi

Gönderim Tarihi : 15.10.2024
Kabul Tarihi : 11.12.2024
E-Yayın Tarihi : 31.12.2024
DOI : 10.58702/teyd.1539432

¹ Doktora Öğrencisi, Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, e-posta: tamerkucukyagci@gmail.com, ORCID: 0009-0003-3104-4815.

UNRWA IN INTERNATIONAL REFUGEE LAW: A LOOK AT THE LEGAL CONDITIONS OF PALESTINIAN REFUGEES

Abstract

This study aims to comprehensively address the Palestinian question in the context of international refugee law. The main theme of the study is the displacement of the Palestinian people, especially since 1948, and how these processes are evaluated in the international legal framework. The study comparatively examines the founding missions and functions of the United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East (UNRWA) and the United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR). In this context, the activities of UNRWA, which is committed to providing protection to Palestinian refugees, have been evaluated in terms of their positioning in the resolution of the Palestinian conflict and their responsiveness to the demands of the Palestinian people. The study, in which the importance of UNHCR's global protection for Palestinian refugees is discussed, aims to analyze the structure and activities of the two United Nations agencies. The study employs the comparative history method. With this method, the historical context of how the Palestinian question is intertwined with multidimensional crises such as refugeeism and statelessness is evaluated. The main documents of refugee law, United Nations resolutions and international conventions were used as data collection tools. The research findings show that UNRWA's capacity to protect Palestinian refugees is insufficient and that the political conditions in the region prevent the creation of lasting solutions. In particular, it was concluded that the right of Palestinian refugees to return to their own land should be strengthened based on international law. Furthermore, it has been determined that UNRWA has been unable to develop a sustainable and effective refugee protection mechanism due to its financial dependency. In this framework, it is assessed that efforts to find a lasting solution to the refugee dimension of the Palestinian conflict are possible with the participation of the international community.

Keywords

Palestine
Refugee
United Nations
UNRWA

Article Info

Review Article

Received : 15.10.2024
Accepted : 11.12.2024
Online Published : 31.12.2024
DOI : 10.58702/teyd.1539432

Kaynakça Gösterimi: Küçükyağcı, T. (2024). Uluslararası mülteci hukukunda UNRWA ve UNHCR: Filistinli mültecilerin hukuki koşullarına bakış. *Toplum, Ekonomi ve Yönetim Dergisi*, 5 (Filistin), 64-81.

Citation Information: Kuçukyagci, T. (2024). UNRWA in international refugee law: a look at the legal conditions of Palestinian refugees. *Journal of Society, Economics and Management*, 5 (Palestine), 64-81.

GİRİŞ

7 Ekim 2023 tarihinde İsrail ve Hamas arasında başlayan savaş henüz çözülmemiş bir sorunun günyüzüne çıkmasına neden olmuştur. Gazze şeridinde sıkışan ve dünya ile bağı kopmuş Filistin halkı, yaşadıkları ülkenin her karışının bombalanması nedeniyle ülke içinde yerinden edilmiş kitlelere dönüşmek zorunda kalmıştır. Yaşadıkları yeri terk eden ve ülkelerinin farklı bölgelerine göç eden bu kitle kara yoluyla sahip oldukları iki sınır ülkesine de geçiş sağlayamamış ve çatışmanın merkezinde yaşamak zorunda bırakılmıştır. 2023 yılında bunlar olurken 1949 yılında kurulan ve temel misyonu Filistinli sığınmacıların hukuki mandaterliğini yapmak olan Birleşmiş Milletler Yakın Doğu'daki Filistinli Mültecilere Yardım ve Bayındırlık Ajansı (UNRWA) bölgedeki sığınmacıların korunmasını sağlayamamıştır. Bölgede Osmanlı hakimiyetinin son yıllarında başlayan Filistin sorunu yaklaşık 150 yıldır devam etmektedir. Sorunun mültecilik bağlamında ele alınması ise ikinci dünya savaşı sonrası Avrupa'da, mülteci konusunun gündeme gelmesi ve savaşta yerinden edilmiş kişilerin durumuna ilişkin çözüm çabalarıyla birlikte ortaya çıkmıştır. Mültecilerin korunmasını amaçlayan bu çabalar, yalnızca fiziksel güvenliğin sağlanmasıyla sınırlı değildir. Mültecilerin korunmasına ilişkin ilkeler aynı zamanda insan haklarının da temelinde yer alan ekonomik, sosyal ve kültürel hakların korunmasını da içermektedir. Bu kapsamda mülteci hukukunun en temel belgelerinden olan 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi, mültecilere asgari düzeyde barınma, eğitim, çalışma hakkı ve temel kamu hizmetlerine erişim gibi haklar tanımlamaktadır. Mülteci statüsü, çeşitli hak ihlallerine maruz kalıp korunma talebinde bulunan bireyler için geçici bir koruma sağlamasına rağmen, koruma mekanizmalarını kurgularken uzun vadeli çözümler geliştirmek uluslararası toplumun öncelikleri arasında yer almalıdır. Bu çözümler arasında mültecilerin güvenli bir şekilde ülkelerine geri dönmelerini sağlama (geri dönüş), onları kabul eden ülkede uyum sağlamalarını mümkün kılma veya üçüncü bir ülkeye yerleştirilmelerini kolaylaştırma (yeniden yerleştirme) bulunmaktadır. Bu kapsamda Filistinli sığınmacıların korunması amacıyla kurulan UNRWA başta Avrupa olmak üzere zamanla tüm dünyadaki sığınmacıları kapsayan 1951'de kurulan Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nden (UNHCR) önce kurulmuştur. Bu durum Filistin'deki durumun boyutlarına ilişkin önemli bir ipucu sunmaktadır. Zira savaş sonrasında Avrupa'da milyonlarca sığınmacı ve yerinden edilmiş insan bulunmaktadır. Oysa Filistin sorunu yalnızca zorla yerinden edilmiş kişilerin yerleşimini değil, aynı zamanda yerleştikleri yerdekilerin zorla yerinden edilmesine ilişkin çok boyutlu bir iltica sorununu ortaya çıkarmıştır. Siyasi ve hukuki açıdan çok boyutlu bu sorunsala ilişkin kalıcı çözüm bulmak yerine palyatif çabaların desteklenmesi, Filistin sorununda UNRWA'nın kapasitesinin yetersiz kaldığı bir süreci doğurmuştur. UNRWA günümüzde sayıları 6 milyona yaklaşan Filistinli mültecilere hizmet vermektedir. Ayrıca UNRWA hizmet koşullarına uygun pozisyonda olmayan milyonlarca Filistinli vatansızlık ve mültecilik ekseninde yaşam mücadelesi vermektedir.

Bu kapsamda çalışmada uluslararası mülteci hukuku incelenecek, mülteci hukukunun uygulanmasını gözetleyen uluslararası kuruluşların tarihi ele alınacak ve akabinde Filistin sorununun geçmişinin sığınma hareketleri bağlamında değerlendirmesi yapılacaktır. Tüm bu konular ışığında UNRWA'nın mevcut durumu ve Filistin sorununun mülteci hukuku bağlamında çözümüne ilişkin önerilerde bulunulacaktır. Araştırmada Filistin sorununun tarihsel boyutlarını ele almak ve UNRWA'nın etkinliğini gözlemleyebilmek adına

karşılaştırmalı tarih yöntemi kullanılacaktır. Bu kapsamda UNRWA'nın mülteci hukukunda yerinin tespit edilmesi ve güncel koşullara yanıt verebilirliğine ilişkin analiz yapılması amaçlanmaktadır. Çalışmada elde edilen bulgular ile Filistinli sığınmacıların hukuki durumuna ilişkin öneriler sunulacaktır.

1. Uluslararası Mülteci Hukukunun Temel Kavramları

Uluslararası mülteci hukuku, savaş, zulüm veya diğer ciddi insan hakları ihlalleri nedeniyle ülkelerinden kaçmak zorunda kalan bireylerin korunmasını amaçlayan bir hukuk dalıdır. Bu hukuk dalı, özellikle 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme ve 1967 Protokolü ile şekillenmiştir. Mülteci kavramı, bu sözleşmede “ırkı, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi görüşü nedeniyle zulüm görme korkusuyla ülkesini terk eden ve geri dönmesi halinde bu korkunun gerçekleşme riski bulunan kişi” olarak tanımlanmıştır (United Nations High Commissioner for Refugees [UNHCR], 1951). Bu tanım, uluslararası hukukun mülteci statüsüne sahip kişilere sağladığı koruma ve hakların temelini oluşturmaktadır. Öte yandan mülteci statüsü hukuki bir durumu ifade etmektedir. Bu nedenle henüz mülteci tanınmamış ama yaşadığı sorunlar nedeniyle ülkesini terk etmek zorunda kalmış kişilerin bu statüye erişememiş olduğu ifade edilebilir. Bu kişiler ise mülteci kavramını da kapsayan sığınmacı kavramı ile tanımlanmaktadır. Özetle sığınmacı kavramı yaşadığı yeri çeşitli sorunlar nedeniyle terk etmek zorunda kalmış herkesi kapsamaktadır. Ancak tanımdan da anlaşılacağı üzere mültecilik statüsüne erişim sağlayamamış kişiler mülteci hukukunun tüm haklarından faydalanamamaktadırlar. Öte yandan söz konusu hakların bir kısmı aynı zamanda temel insan hakları kapsamında değerlendirilmektedir. O nedenle mülteci hukukunun temel ilkelerinden bazıları tüm sığınmacılar için de geçerli olarak kabul edilmektedir. Bu ilkeler geri gönderme yasağı, sığınma hakkı, ayırım gözetmeme ilkesi, cezalandırmama ilkesi, temel hak ve hizmetlere erişimin sağlanması ilkesi, uluslararası iş birliği ilkesi ve diğer temel insan haklarının gözetilmesi olarak sayılabilir.

Mülteci hukuku birçok temel ilkeye dayanmaktadır. Bu temel ilkelerden biri, ‘geri göndermeme’ (*non-refoulement*) ilkesidir. Geri gönderme yasağı olarak da ifade edilen bu ilke ile mültecilerin hayatlarının veya özgürlüklerinin tehdit altında olduğu ülkelere zorla geri gönderilmeleri yasaklanmaktadır. Geri göndermeme ilkesi hem uluslararası mülteci hukukunun hem de uluslararası insan hakları hukukunun temel ilkelerinden biridir ve Cenevre Sözleşmesine taraf devletlerin bu ilkeye uyması zorunludur. Bu ilke, sadece mülteci statüsü tanınmış bireyler için değil, aynı zamanda henüz bu statüyü kazanamamış kişiler için de geçerli olacak şekilde kurgulanmıştır. Cenevre Sözleşmesinin 33. maddesinde “Hiçbir taraf devlet bir mülteciyi ırkı, dini, tabiyeti, belli bir sosyal gruba aidiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayatı ya da özgürlüğü tehdit altında olacak ülkelerin sınırlarına her ne şekilde olursa olsun geri göndermeyecek veya iade etmeyecektir” şeklinde ifade edilmiştir. Türk hukukunda ise 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun (YUKK) 4. maddesinde geri gönderme yasağı “Bu Kanun kapsamındaki hiç kimse, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye tabi tutulacağı veya ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayatının veya hürriyetinin tehdit altında bulunacağı bir yere gönderilemez” şeklinde düzenlenmiştir. İki ifade arasındaki

temel fark, YUKK'da geri gönderme yasağının kapsamının genişlemesi olarak göze çarpmaktadır.

Sığınma hakkı temel insan hakları ile mülteci hukukunun kesişim noktasında yer almaktadır. Söz konusu hak İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin (İHEB) 14. maddesinde "Herkesin, sürekli baskı altında tutulduğunda, başka ülkelere sığınma ve kabul edilme hakkı vardır" ifadesiyle hüküm altına alınmıştır (Draft Committee, 1948). Bu ifade ile sığınmacılık ile mülteci hukuku arasında bağ kurulmuş, sığınma taleplerinin değerlendirilmesinin zorunlu ve temel bir insan hakkı olduğu ortaya konulmuştur.

Cenevre Sözleşmesinin 3. maddesinde ele alınan ayırım gözetmeme ilkesi sığınmacılar ile ilgili işlemlerde ırk, din veya geldikleri ülkeye bakılmaksızın aynı muamelenin uygulanmasını ifade etmektedir. Bu ilke ile bağlantılı olarak sığınmacıların temel hak ve hizmetlere erişiminin kolaylaştırılması da mülteci hukukunun temel ilkelerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kapsamda taraf devletlerin sığınmacılara sözleşme kapsamında daha uygun bir muamele olmadığı müddetçe yabancılara uyguladığı genel muameleyi uygulayacağı ilkesi vurgulanmaktadır. Öyle ki; mülk edinme (UNHCR, 1951, Md. 13), dernek ve sendika kurma (UNHCR, 1951, Md. 15), çalışma (UNHCR, 1951, Md. 17), iş kurma (UNHCR, 1951, Md. 18), ihtisas gerektiren alanlarda mesleğini icra etme (UNHCR, 1951, Md. 19), konut edinme (UNHCR, 1951, Md. 21), ikamet yeri seçme ve seyahat özgürlüğü (UNHCR, 1951, Md. 26) gibi alanlarda ise yabancılara uygulanan en iyi muamelenin uygulanacağı hüküm altına alınmıştır. Üç yıl ikamet eden mültecilerin müteakabiliyet şartından muaf olması (UNHCR, 1951, Md. 7) diğer yabancılara kıyasla mültecilerin lehine tanımlanan bir hak olarak karşımıza çıkmaktadır. Cenevre Sözleşmesi mültecilere birçok alanda yabancılar içinde ayrıcalıklı haklar vermekle kalmamış, temel insan haklarının bir kısmının vatandaşlara sunulan biçimiyle sunulmasını taraf devletlerin ödevi olarak tanımlamıştır. Örneğin din, ibadet ve dini eğitim hakkı (UNHCR, 1951, Md. 4), fikri ve sınai hakların korunması hakkı (UNHCR, 1951, Md. 14), temel eğitim hakkı (UNHCR, 1951, Md. 22), sosyal yardımlara erişim (UNHCR, 1951, Md. 23), çalışma yaşamına ve sosyal güvenliğe ilişkin temel haklar (UNHCR, 1951, Md. 24) ve vergi ile harçların tahakkukuna ilişkin haklarda (UNHCR, 1951, Md. 29) taraf devletlerin vatandaşına sunduğu muamelenin mülteciler için de geçerli olacağı yer almaktadır. Tüm bu haklara erişimin önündeki engellerin ve ayrımcılığın kaldırılması taraf devletlerin yükümlülüğündedir.

Uluslararası iş birliği ilkesi, sığınmacılara ve mültecilerin korunmasında tüm aktörlerin sorumlu olması olarak ifade edilebilir. Zira sınırları aşan göç hareketliliğinin sorumluluğunun sığınmacıların halihazırda bulunduğu ülke tarafından üstlenilmesi mümkün değildir. Bu nedenle başta Birleşmiş Milletler olmak üzere birçok uluslararası ve ulusüstü örgüt göç alanında ihtisas sağlamış kurum ve kuruluşları faaliyete geçirmiştir. Günümüzde uluslararası mülteci hukukunun uygulanması ve geliştirilmesi, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) tarafından denetlenmektedir. UNHCR, mültecilerin korunması ve onlara uluslararası düzeyde çözüm bulunması için devletler, sivil toplum kuruluşları ve diğer uluslararası aktörlerle iş birliği yapmaktadır. Bununla birlikte, mülteci hukukunun uygulanmasında karşılaşılan zorluklar, özellikle devletlerin egemenlik hakları ile mülteci koruma yükümlülükleri arasında denge kurulması gerekliliğini ortaya

koymuştur. Mülteci krizlerinin giderek artan küresel boyutu, uluslararası toplumun bu alandaki iş birliği ve dayanışmasını her zamankinden daha önemli kılmaktadır.

1.1. Mülteci Sorunu Bağlamında Kurulan Uluslararası Örgütler

İkinci Dünya Savaşı sonrasında Avrupa'da büyük ölçekli bir sığınmacı krizi ortaya çıkmıştır. Savaşın yarattığı yıkım ve kaos, milyonlarca insanın evlerini terk etmesine neden olmuş, yalnızca Avrupa'da 40 milyondan fazla kişi yerinden edilmiştir (United Nations Educational Scientific and Cultural Organization [UNESCO], 2021, s. 21). Bu ölçekte bir nüfus hareketliliği, tarihte benzeri görülmemiş bir durum olup sığınmacıların korunması ve güvenli yerlere yerleştirilmesine yönelik yeni hukuki düzenlemelerin yapılmasını zorunlu kılmıştır. Savaş sürecinde birçok mülteci toplama kamplarında yaşamını sürdürürken, savaşın sona ermesiyle bu sığınmacıların bir kısmı ülkelerine dönebilmiştir. Ancak, bazı mülteciler için menşe ülkelerine geri dönmek mümkün olmamıştır. Bu nedenle, uluslararası toplum, bu kişilerin başka ülkelere yerleştirilmesi için kapsamlı çalışmalar başlatmıştır. Devletler ve uluslararası kuruluşlar, bu sürece aktif şekilde katılarak, mültecilerin güvenli bir şekilde yerleştirilmesi ve yeni yaşam alanlarına uyum sağlayabilmeleri için iş birliği yapmışlardır. Bu kapsamda Birleşmiş Milletler bünyesinde birçok yeni birim kurulmuştur. Bu birimlerin ilk amacı savaş sonrası çeşitli sebeplerle kendi ülkelerine dönemeyen sığınmacıları güvenli olacakları bir başka ülkeye yerleştirmeyi sağlamaktır. Bu nedenle Birleşmiş Milletler Genel Kurulu ilk olarak geçici bir yerleştirme programının koordinasyonu için Uluslararası Mülteci Örgütü'nü (IRO) kurmuştur. Bu örgüt mültecilerin sorumluluğunun adil paylaşımını sağlamak adına mültecilerin üçüncü ülkelere yerleştirilmesini amaçlamaktadır. Sığınmacıların adil bir şekilde farklı ülkelere dağıtılması, sığınmacılara ev sahipliği yapan ülkelerin üzerindeki mali ve hukuki yükümlülükleri önemli ölçüde hafifletmiştir. Bu dağıtım, sadece yük paylaşımını sağlamakla kalmamış, aynı zamanda sığınmacıları kabul eden ülkeler için çeşitli ekonomik ve sosyal faydalar da sağlamıştır. İnsani sorumluluk anlayışıyla hareket eden bu devletler, sığınmacılara kapılarını açarak yalnızca uluslararası hukuka uygun davranmamış, aynı zamanda savaş sonrası dönemde artan emek ihtiyacını karşılamak için de fırsat yakalamışlardır. Savaşın yol açtığı işgücü eksikliği, sığınmacılar sayesinde büyük ölçüde giderilmiş ve sığınmacıları kabul eden ülkeler ekonomik büyüme için yeni insan kaynaklarına erişim sağlayabilmiştir. Böylece, sığınmacıların kabulü, hem insani bir görev olarak yerine getirilmiş hem de devletlerin ekonomik çıkarlarına hizmet eden bir süreç haline dönüşmüştür. Bu kapsamda IRO, taraf devletlerin de desteği ile 1951 yılına dek 1 milyondan fazla sığınmacının yerleştirilmesini sağlamıştır (Carlin, 1982, s. 6). Başka ülkelere yerleştirilen sığınmacılar içerisinde en kalabalık gruplardan biri ise Yahudi sığınmacılardır. 1947 yılında Yahudi sığınmacılar, IRO himayesi altındaki kamplarda ikamet eden toplam sığınmacı nüfusunun yaklaşık %25'ini oluşturmaktaydı (Schwartz, 1947, s. 476). Diğer sığınmacı gruplarının aksine, Yahudi sığınmacılar menşe ülkelerine dönemedikleri gibi, Avrupa'daki pek çok ülkeye de yerleştirilememiştir. Bu durumun başlıca sebeplerinden biri, savaş yıllarında hızla yükselen antisemitizm ve Yahudi topluluklarının Avrupa'nın farklı bölgelerinde maruz kaldığı derin travmalardır. Savaş dönemi boyunca Yahudiler, Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde sistematik zulme, soykırıma ve insanlık dışı muamelelere maruz kalmışlardır. Bu travmatik geçmiş, savaşın bitiminden sonra dahi, Yahudi sığınmacıların birçok Avrupa ülkesine geri dönme isteksizliğini artırmış ve dönme olasılıklarını büyük

ölçüde sınırlamıştır. Ayrıca, savaş sonunda Yahudi karşıtı rejimlerin yıkılmasına rağmen, bu rejimleri destekleyen geniş halk kitleleri Avrupa'da varlıklarını sürdürmüşlerdir. Dolayısıyla, Yahudi karşıtı tutumlar savaş sonrası dönemde de toplumsal ve kültürel yapının bir parçası olmaya devam etmiştir. Tüm bu koşullar, Yahudi sığınmacıların üçüncü ülkelere yerleştirilme süreçlerini ciddi şekilde zorlaştırmış ve onların kalıcı bir yerleşim alanı bulma arayışlarını daha karmaşık hale getirmiştir. Bu dönemde kurulan İsrail devleti Avrupa menşeli Yahudi sığınmacılar için cazip bir yer olarak değerlendirilmiştir. Buna karşın İsrail'in Filistin toprakları üzerinde kurulması ve dünyanın her yerindeki Yahudileri buraya göç etmeye teşvik etmesi (Murphy, 1951, s. 156-157) bir başka sığınmacı krizinin yaşanmasına neden olmuştur.

İsrail Devleti'nin 1948 yılında kurulması, o bölgede yaşayan Filistinli Arapların önemli bir kısmını sığınmacı durumuna düşürmüştür. İsrail'in kuruluşu ve bunu takip eden süreçte yaşanan çatışmalar, Filistinli Arap nüfusun büyük bir bölümünün yerlerinden edilmesine yol açmıştır. 1948 yılı itibarıyla sığınmacı durumuna düşen Filistinli Arapların sayısının yaklaşık 650 bine ulaşması, sorunun uluslararası bir boyut kazanmasına neden olmuş ve Birleşmiş Milletler'in duruma müdahale etme gerekliliğini gündeme getirmiştir (Carlin, 1982, s. 6). İRO'nun yetersiz kaldığı bu krize müdahale için 1949 yılında 'Birleşmiş Milletler Yakın Doğu'daki Filistinli Mültecilere Yardım ve Bayındırlık Ajansı' (UNRWA) kurulmuştur (Küçükyağcı, 2023, s. 31). Günümüzde de Filistin menşeli mülteciler için faaliyetlerini sürdüren UNRWA, diğer Birleşmiş Milletler ajanslarından farklı olarak, yalnızca Filistinli mülteciler için özel olarak yapılandırılmıştır. Bu nedenle belirli bir coğrafi alanda ve tanımlanmış bir mülteci nüfusu üzerinde odaklanmasıyla UNRWA, diğer Birleşmiş Milletler ajanslarından ayrılmaktadır (United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East [UNRWA], 2024). 1950 yılında 750 bin Filistin menşeli mülteciyi himayesine alan UNRWA, Filistin sorunu henüz kesin bir çözüm bulunamamış olması nedeniyle günümüzde 5,9 milyon mülteciye hizmet vermektedir (UNRWA, 2024).

UNRWA, Gazze, Batı Şeria, Ürdün, Lübnan ve Suriye'deki Filistinli mültecilerin korunması ve ekonomik yeniden entegrasyonunun sağlanması için faaliyete geçmiştir (Bocco, 2009, s. 231). Birleşmiş Milletler üye devletlerinin katkılarıyla finanse edilen örgüt; eğitim, sağlık, sosyal yardım, barınma ve çatışmalarda acil yardımlar başlıkları altında hizmet sunmaktadır. Filistin sorunu çözüme kavuşana dek misyonunu sürdürmesi hedeflenen UNRWA'nın görev süresi son olarak 30 Haziran 2026'ya kadar uzatılmıştır (UNRWA, 2024).

2. Yakın Geçmişte Filistin Sorunu

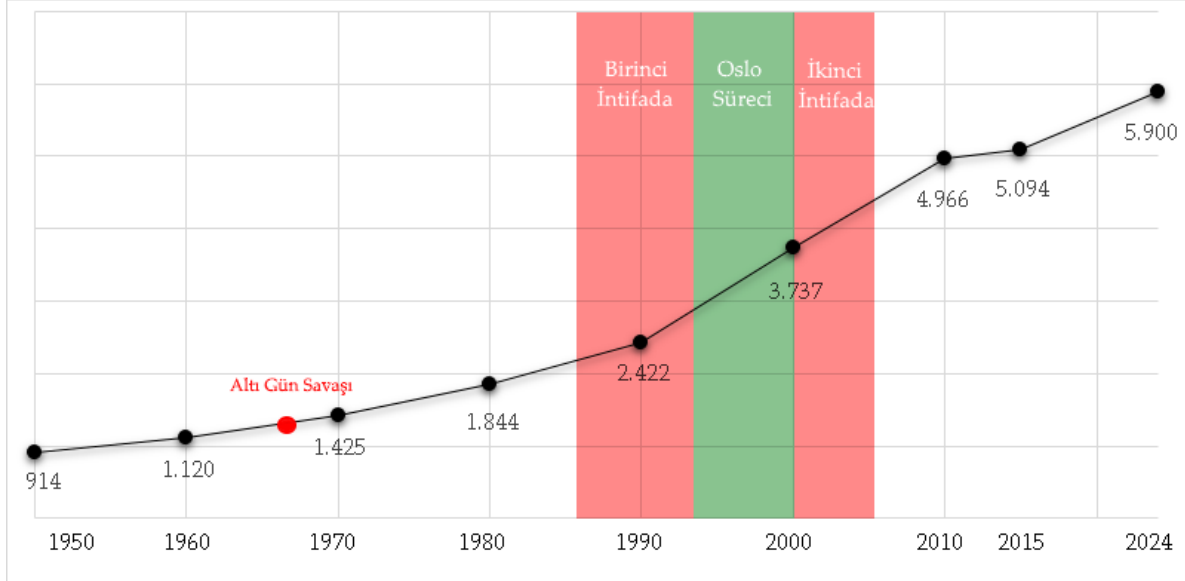
Filistin sorunu, modern tarihin en karmaşık ve uzun süreli ihtilaflarından biridir. 20. yüzyılın başlarından itibaren, Filistin topraklarında Arap ve Yahudi nüfusları arasında artan gerginlikler, bölgenin siyasi istikrarını derinden etkilemiştir. Bu durum, özellikle Birinci Dünya Savaşı sonrası dönemde, İngiltere'nin Filistin üzerindeki manda yönetimi altında daha belirgin hale gelmiştir. 1947'de Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilen bölünme planı, Filistin topraklarının Yahudi ve Arap devletleri arasında bölünmesini öngörmüştür. Ancak bu plan, her iki taraf arasında çatışmalara yol açmış ve nihayetinde 1948 Arap-İsrail Savaşı'na neden olmuştur (Karaman, 1991, s.45).

Bu savaşın sonucunda, İsrail Devleti kurulmuştur. Filistinli Araplar ise Filistin'de müstakil devlet kurma imkanını kaybetmiş ve söz konusu Filistinlilerin büyük bir kısmı

sığınmacı durumuna düşmüştür. O tarihten bu yana, Filistin sorunu, bölgesel ve küresel siyasetin merkezinde yer alan bir mesele olmaya devam etmiştir. 1967'deki Altı Gün Savaşı sonrasında İsrail'in Batı Şeria ve Gazze Şeridi üzerindeki işgali, sorunu daha da karmaşık hale getirmiştir. Zira bu bölgelerdeki İsrail yerleşimleri, uluslararası hukuka aykırı olarak değerlendirilmektedir (United Nations General Assembly, 2022, s. 3). Söz konusu yerleşimler ve iki halk arasındaki gerilimin şiddet olaylarına dönüşmesi uzun sürmemiştir. Altı Gün Savaşı sonrasındaki 20 yıllık süreçte Filistinlilerin baskı altında yaşamlarını sürdürmeye çalışmaları 'Birinci İntifada' ile tepki vermelerine neden olmuştur. Sivil itaatsizlik ve protesto niteliği taşıyan bu hareket, 1987 yılında başlayarak bölgede şiddet olaylarının tırmanması ve iki toplum arasındaki huzursuzluğun artmasına neden olmuştur. Bu gelişmelerin ardından Filistin sorununun diplomatik olarak çözümüne ilişkin çabalar için 1991 yılında Madrid'de bir konferans düzenlenmiştir. Bu görüşmelerde Filistin halkının temsil edilmesi ve iki devletli çözüm önerileri şiddet hareketlerinin sonlanması için temel şart olarak görülmüştür.

Filistin sorununun diplomatik yollarla çözümüne ilişkin yakın tarihteki en önemli dönüm noktalarından biri ise Oslo görüşmeleridir. Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ) ve İsrail arasındaki Oslo görüşmeleri, 1990'ların başında, iki taraf arasında kalıcı bir barış sağlama amacıyla başlatılmıştır. 1993'te Washington'da imzalanan Oslo I Anlaşması ve 1995'te Mısır'ın Taba kentinde imzalanan Oslo II Anlaşması Filistin'de Filistinlilerin özyönetimlerine giden sürecin yolunu açmıştır. Oslo süreci, Norveç'in Oslo kentinde yapılan gizli müzakerelerin ardından FKÖ'nün İsrail'i tanınmasıyla hem de İsrail'in FKÖ'yü Filistin halkının temsilcisi ve ikili müzakerelerde bir ortak olarak tanınmasıyla sonuçlanmıştır. Oslo Anlaşmaları, Filistinlilere belirli bir özerklik tanırken, aynı zamanda İsrail'in güvenliğini gözetmeyi hedeflemektedir. Bu anlaşmalarda kurulması öngörülen Filistin Yönetimi, Filistinlilerin iç işlerinde otonom olmalarını sağlamıştır. Ancak, bu süreç FKÖ ve İsrail hükümeti dışındaki bazı gruplar tarafından olumsuz karşılanmıştır. İsrail'de radikal görüşlere sahip gruplar ve başta Hamas olmak üzere FKÖ dışında kalan bazı gruplar Oslo süreçlerinin olumsuz sonuçlanması için çaba göstermiştir. Anlaşma sonrası iki tarafın da şiddete başvurması Oslo süreçlerinin hedeflenen barışı tesis etmesini imkânsız hale getirmiştir. Ayrıca görüşmelerde İsrail'in yerleşim yerlerini genişletmeyeceğine ilişkin taahhütlerini yerine getirmemesi de anlaşmaların uygulanmasını zorlaştırmıştır (Taylor, 2001, s. 59). Görüşmelerin ardından ortaya çıkan İkinci İntifada hareketi Oslo düzeninin kabul görmediğini gösteren önemli ipuçlarından biridir. Kalıcı bir barışın tesis edilememesi özellikle Filistinli sığınmacıların durumunun kötüleşmesine neden olmuştur. Şekil 1'de görüldüğü üzere siyasi gerginliğin artması ve çözümsüzlük, Filistinli mültecilerin sayılarının sürekli artmasına neden olmuştur.

Şekil 1: UNRWA Tarafından Kaydedilmiş Filistinli Mülteci Sayısı (Bin)

Kaynak: UNRWA, 2024.

Oslo görüşmelerinin başarısızlığı, alternatif çözümler arayışını doğurmuştur. Çeşitli barış planları ve girişimler ortaya atılsa da bu çabalar genellikle kalıcı bir çözüm sunmaktan uzak kalmıştır. Filistin-İsrail çatışmasının çözümü için önerilen iki devletli çözüm, halen tartışmalı bir konu olarak öne çıkmaktadır. Bu çatışma, bölgedeki insani durumu kötüleştirmekte ve uluslararası toplumun sorunun çözümüne yönelik çabalarını zorlaştırmaktadır. Mevcut durum, Filistin halkının haklarını güvence altına alan ve onur kırıcı olmayan biçimde kurgulanmış iki devletli çözümün hayata geçirilmesi için uluslararası toplumun daha kararlı ve kapsamlı adımlar atmasını gerektirmektedir.

3. Vatansızlık yahut Mültecilik: UNRWA Statüsü

İsrail'in kuruluşu esnasında Filistin halkının yaşadığı sürgün sonrasında yüzbinlerce Filistinli kendi topraklarında mülteci konumuna düşmüştür. Bu döneme denk düşen Birleşmiş Milletler'in 194 sayılı genel kurul kararı, İsrail'in ele geçirdiği topraklardan ayrılan ya da ayrılmaya zorlanan Filistinli mültecilerin topraklarına geri dönüşün temin edilmesi gerektiğini öne süren ilk uluslararası metin niteliğindedir. Söz konusu kararın 11. maddesi Filistinli mültecilerin savaş sonrası durumunu "Evlerine dönmek ve komşularıyla barış içinde yaşamak isteyen mültecilere mümkün olan en erken tarihte bunu yapmalarına izin verilmeli ve geri dönmeyi seçenlerin malları için tazminat ödenmeli ve uluslararası hukuk veya eşitlik ilkeleri uyarınca sorumlu Hükümetler veya yetkililer tarafından telafi edilmesi gereken mal kaybı veya hasarı için tazminat ödenmelidir" (United Nations General Assembly, 1948) şeklinde ele almıştır. Ayrıca ayrıldığı topraklara geri dönmek istemeyenlere tazminat verilmesini öngören bu karar, kabul edildiği dönemde savaşın taraflarının kabul etmemesi nedeniyle uygulanamamıştır. O dönemde başta Filistin ve İsrail temsilcileri olmak üzere Arap devletleri ve birçok bölge devleti bu kararı kabul etmemiştir. Filistin tarafı kararın Filistin topraklarının İsrail tarafından ele geçirilmesini meşru göstermesi yönüyle eleştirirken İsrail tarafı savaşta ele geçirdikleri topraklara Filistinlilerin geri dönüşlerinin kabul edilemez olduğu gerekçesiyle kararı uygulamamıştır. Üstelik söz konusu kararın mimarı, Birleşmiş Milletler

Filistin Arabulucusu Folke Bernadotte İsraili fanatikler tarafından suikast sonucu öldürülmüştür.

Aynı dönemde ortaya çıkan Birleşmiş Milletler Yakın Doğu'daki Filistinli Mültecilere Yardım ve Çalışma Ajansı (UNRWA), 1949 yılında İsrail-Filistin çatışmasının yarattığı mülteci kriziyle mücadele veren uluslararası bir örgüttür. Ajans, 1948 Arap-İsrail Savaşı'nın ardından yerlerinden edilen ve Birleşmiş Milletler kararlarına rağmen yurtlarına dönemeyen Filistinli mültecilere acil yardım sağlama amacıyla kurulmuş ve zamanla eğitim, sağlık, sosyal hizmetler ve altyapı desteği gibi alanlarda faaliyetlerini genişletmiştir. UNRWA, Filistinli mülteciler için bir tür sosyal güvenlik ağı işlevi görmüş, bu sayede bölgede temel ihtiyaçların karşılanmasında önemli bir rol oynamıştır.

UNRWA yalnızca belirli coğrafi bölgelerdeki Filistinli mültecilere hizmet sunan bir kurumdur. Bu coğrafi bölgeler, ajansın kurulduğu dönemdeki mülteci akınının yoğun olduğu Ürdün, Lübnan, Suriye, Batı Şeria ve Gazze Şeridi ile sınırlıdır. Bu nedenle, UNRWA'nın sunduğu hizmetlerden yararlanabilecek olan Filistinli mülteciler, bu beş bölgede kayıtlı olanlarla sınırlıdır. Bu kapsamın dışında kalan Filistinli mülteciler, UNRWA'nın doğrudan sağladığı hizmetlerden yararlanamamaktadır. UNRWA'nın yetki alanının bu şekilde sınırlı olmasının ardında, ajansın kuruluş amacı ve BM Genel Kurulu'nun ilgili kararları yatmaktadır. Ajans, başlangıçta 1948 Arap-İsrail Savaşı sırasında Filistin topraklarından kaçan ya da zorla çıkarılan Filistinli mültecilere acil yardım sağlamak üzere oluşturulmuştur. Ancak zamanla bu geçici çözüm, kalıcı bir hale gelmiş ve ajansın faaliyetleri de bu beş bölgeyle sınırlı kalmıştır. Bu durum, UNRWA'nın özellikle Orta Doğu dışındaki Filistinli mültecilere yönelik hizmet sunmasını kısıtlamaktadır. Bu bölgelerde yaklaşık 5,7 milyon kayıtlı Filistinli mülteci, UNRWA'nın sağladığı hizmetlere bağımlıdır. Ancak ajans, uzun yıllardır devam eden fon yetersizliği ve siyasi baskılar nedeniyle ciddi finansal zorluklar yaşamaktadır (UNRWA, 2023). Özellikle 2018 yılında ABD'nin ajansa yaptığı yardımları kesmesi, UNRWA'nın finansal krizini derinleştirmiştir. Bu durum, ajansın hizmetlerini sürdürülebilir kapasitesini önemli ölçüde sınırlandırmış ve Filistinli mülteciler arasında temel ihtiyaçlarına erişim konusunda endişe duymalarına yol açmıştır. Dünya genelinde, özellikle Körfez ülkeleri, Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri gibi bölgelerde önemli sayıda Filistinli diaspora bulunmaktadır. Bu gruplar, UNRWA'nın hizmetlerinden yararlanamamakta, dolayısıyla eğitim, sağlık ve sosyal hizmet gibi alanlardaki ihtiyaçlarını yerel hükümetlerin sunduğu imkanlar ya da diğer uluslararası yardım kuruluşları aracılığıyla karşılamak zorunda kalmaktadır. Bu durum, Filistinli mülteciler arasında hizmete erişimde önemli bir eşitsizlik yaratmakta ve farklı bölgelerdeki Filistinliler arasında sosyoekonomik koşulların farklılaşmasına neden olmaktadır.

Son yıllarda UNRWA'nın durumu hem bölgesel hem de uluslararası düzeyde yoğun tartışmalara konu olmuştur. Ajans, fonlarını artırmak ve sürdürülebilir bir mali yapıya kavuşmak için çeşitli reform önerileri üzerinde çalışmaktadır. Zira ajans, yalnızca Birleşmiş Milletler üyesi ülkeler ve çeşitli toplulukların bağışlarıyla faaliyetlerini sürdürmektedir. Reform çabaları, UNRWA'nın temel misyonunu ve Filistinli mültecilerin haklarını koruma noktasında eleştirileri de beraberinde getirmiştir. Zira UNRWA'nın varlığı Filistin sorununun çözümüne yönelik değil, Filistin halkının yaşadığı acıları hafifletmeye yönelik bir misyona odaklanmaktadır. UNRWA'nın mevcut durumu, yalnızca ajansın kendi yapısal sorunlarıyla

değil, aynı zamanda Filistin sorununun genel dinamikleriyle de yakından ilişkilidir. İsrail-Filistin çatışmasının çözümü konusunda ilerleme sağlanamaması, UNRWA'nın faaliyetlerini daha da zorlaştırmaktadır. Ajans, uluslararası toplumdaki destek ve eleştiriler arasında, Filistinli mültecilerin ihtiyaçlarını karşılamak için çaba göstermeye devam etmektedir. Ancak, UNRWA'nın geleceği, büyük ölçüde uluslararası siyasi dengelere ve bu sorunun nihai çözümüne bağlıdır. Ancak unutulmamalıdır ki UNRWA, uluslararası kamuoyunda Filistinli mültecilerin haklarının korunması ve sorunlarının gündemde tutulması için önemli bir rol oynamaktadır. Ajansın yaptığı çalışmalar, dünya genelindeki Filistinli mültecilerin durumuna yönelik farkındalığı artırmakta ve uluslararası toplumu bu konuda harekete geçmeye teşvik etmektedir.

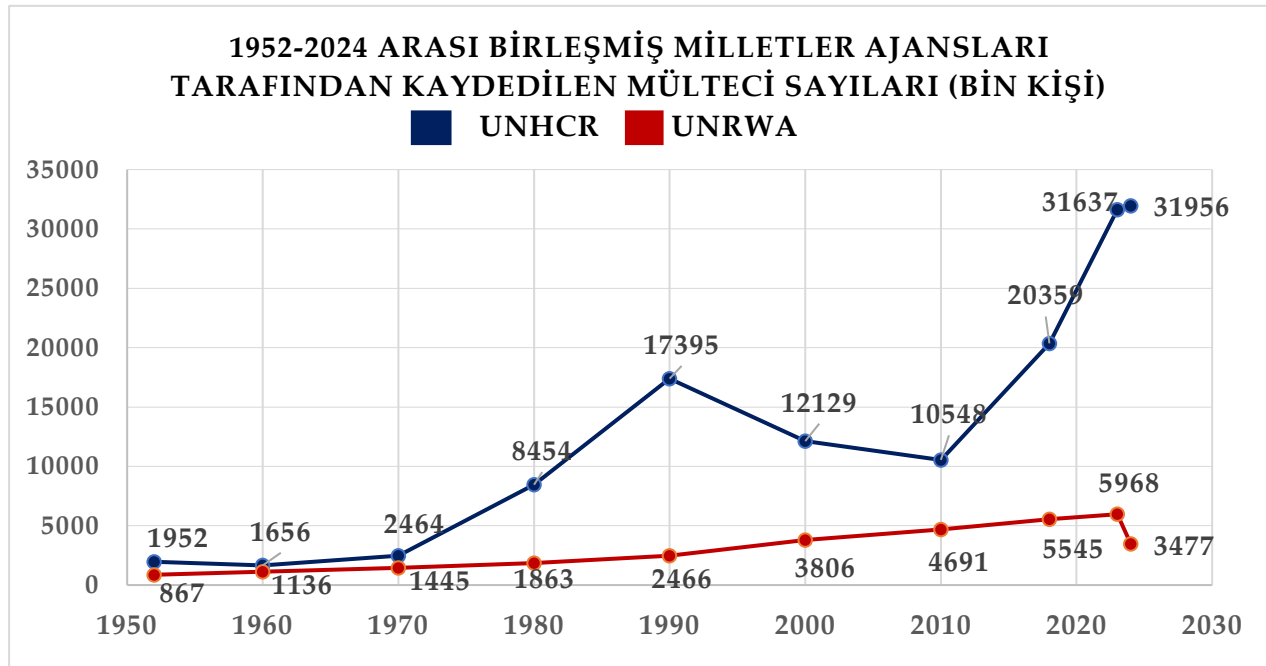
3.1. UNRWA ve UNHCR: Mülteciliğin İki Yüzü

İkinci Dünya Savaşı sonrasında kurulan ve öncelikle Avrupa'daki mültecileri konu alan Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), zamanla dünyanın her yerindeki mültecilerden sorumlu Birleşmiş Milletler ajansı haline gelmiştir. Bu ajansın sorumlu olmadığı tek grup ise UNRWA tarafından kaydedilmiş Filistinli mültecilerdir. 1951 tarihli Cenevre sözleşmesinin 1. Maddesinin D bendinde yer alan "Bu sözleşme, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği dışında, diğer bir Birleşmiş Milletler organı veya örgütünden halen koruma veya yardım gören kimselere uygulanmayacaktır" hükmü UNRWA tarafından koruma sağlanan Filistinlilerin dünyadaki diğer tüm mültecilerden ayrı tutulduğunu göstermektedir. Her iki kurum da mültecilerin korunması ve desteklenmesi amacıyla kurulmuş olmakla birlikte, görev tanımları, hizmet alanları ve hedef kitleleri açısından belirgin farklılıklar taşımaktadır. Bu farklılıklar hem tarihsel arka planları hem de işleyiş biçimleri ile yakından ilişkilidir. Filistin sorununa kalıcı bir çözüm bulunamaması nedeniyle faaliyetlerini sürdüren UNRWA'nın UNHCR'den farklı olduğu özelliklerden ilki şüphesiz bölge ve milliyet kısıtlamasıdır. UNHCR dünyanın her yerinden ve her uyruktan, tabiyetten, din ve toplumsal gruptan sığınmacıya hizmet vermeyi amaçlamaktadır. UNHCR'in görev alanı UNRWA'nın faaliyet sahası ile sınırlanmaktadır. Zira UNRWA'nın aktif olduğu ülkelerdeki Filistinli mülteciler UNRWA tarafından himaye edilmektedir. Bu kapsamda UNRWA bölgesel nitelikli bir Birleşmiş Milletler ajansı olarak karşımıza çıkmaktadır.

UNHCR'in mülteciler için kalıcı çözümleri üç farklı şekilde ortaya çıkmaktadır. Bunlar gönüllü geri dönüş, üçüncü ülkeye yerleştirilmek ya da iltica talep edilen ülkede yaşamını sürdürmesini sağlamaktır. Bu nihai çözümler bakımından UNHCR sığınma başvurusu değerlendirilen kişilerin başvurularının herhangi bir aşamasında bu çözümlerden birini uygulayabilmektedir. Mültecinin talepleri, rızası ve nihai çözümün mülteciye uygunluğu bakımından yapılan değerlendirme sonrası mülteci kendi ülkesine dönebilir, ikamet ettiği ülkede yasal bir statü ile kalabilir ya da üçüncü ve güvenli bir ülkeye yerleştirilebilir. Bu dünyanın hemen her ülkesinde uygulanması mümkün olan opsiyonlardır. Oysa UNRWA'nın Filistinli mültecileri himaye ederken çok fazla opsiyonu bulunmamaktadır. Zira Filistinli mülteciler Filistin'den geriye kalan Batı Şeria ve Gazze dışında; Lübnan, Suriye ve Ürdün'de yaşamını sürdürmek zorundadır. Aksi takdirde UNRWA korumasından yararlanmaları mümkün değildir. Öte yandan üçüncü ülkeye yerleştirilmesi mümkün olmayan Filistinli mültecilerin gönüllü olarak geri dönecekleri bir yer de bulunmamaktadır. Başta 194 sayılı

Birleşmiş Milletler kararı olmak üzere Filistinlilerin ülkelerine dönüşüne olanak sağlayan kararlar ve sözleşmelerin İsrail tarafından uygulanmaması nedeniyle Filistinli mülteciler vatandaşı oldukları ülkeye geri dönüş opsiyonundan yararlanamamaktadırlar. Bu durum Filistinli mültecilerin aynı zamanda vatansız olmalarını beraberinde getirmesi bakımından diğer tüm mültecilerden farklı olduklarını göstermektedir. Buna rağmen Şekil 2’de görülebileceği üzere UNRWA tarafından himaye edilen Filistinli mültecilerin sayısı uzun yıllar boyunca dünyadaki tüm mültecilerin oldukça önemli bir kısmını oluşturmuştur.

Şekil 2: Birleşmiş Milletler Ajansları Tarafından Kaydedilen Mülteci Sayıları

Kaynak: United Nations High Commissioner for Refugees, 2024.

İki Birleşmiş Milletler ajansının hedef kitlelerinin ve çalışma bölgelerinin farklı olması süreç yönetimindeki farklılıkları da beraberinde getirmektedir. UNRWA, daha dar bir odakla belirli bir mülteci grubuna uzun vadeli temel hizmetler sunarken, UNHCR, daha geniş bir çerçevede, farklı mülteci gruplarının acil ve geçici ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik çalışmaktadır. Bu iki operasyonel farklılığın temelinde ajansların hedef kitlelerinin mevcut koşulları ve nihai çözüm olanakları yer almaktadır. Filistinli mültecilerin buldukları yerde kalmaları amaçlandığı için temel ihtiyaçlarını orada karşılamayı amaçlayan UNRWA bu nedenle nihai çözüm sunmaktan öte palyatif çözümleri kurumsallaştırmaya yönelik bir mekanizma görünümü sunmaktadır.

Ayrıca, UNRWA ve UNHCR'nin finansman yapıları ve sürdürülebilirlikleri de farklılık göstermektedir. UNRWA, gönüllü bağışlarla finanse edilmektedir. UNHCR ise daha geniş bir fon tabanına ve küresel mülteci krizlerine yanıt verme konusunda daha esnek bir yapıya sahiptir. Her iki ajans da fon yetersizlikleri ve artan mülteci sayıları gibi zorluklarla karşı karşıya kalmalarına rağmen UNRWA'nın finansman süreçleri siyasi gelişmelerden yıkıcı bir biçimde etkilenebilmektedir. Zira UNHCR mültecilerin yaratması muhtemel külfeti için Birleşmiş Milletler üye ülkeleri arasında ortak sorumluluk paylaşımı yaratmayı, böylelikle iltica süreçlerini kaynağında ya da henüz krize dönüşmeden önlemeyi amaçlamaktadır.

UNRWA ise Filistin sorunu hakkındaki siyasi gelişmelerden derin bir biçimde etkilenmektedir. İsrail-Hamas çatışmalarının yeniden başladığı Ekim 2023'ten Temmuz 2024'e kadar olan süreçte UNRWA'nın tüm bütçesinin %75'inden fazlasını oluşturan birçok ülke UNRWA personelleri içinde Hamas üyeleri olduğuna ilişkin İsrail iddiaları üzerine bağışlarını durdurmuştur (United Nations Watch [UNWATCH], 2024). İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne göre 30 bin UNRWA çalışanından 17'sinin Hamas ile ilişkisi olduğu iddiasına ve bu iddianın delil yetersizliği ile geçersiz olmasına rağmen bağışları hızla kesen donörler aynı hızda devam etmemiş aksine bağışları askıya alan kanunlar yürürlüğe koymuştur. Bağışlarına devam etmeyen donörlerden biri de 2023 yılında UNRWA'ya yapılan tüm bağışların üçte birini yapan ABD'dir (Human Rights Watch, 2024). Bu durum İsrail-Filistin meselesi kapsamında yaşanan siyasi gelişmelerin Filistinli mültecilerin açlık ve sefalet çekmeye terk edilmesi gibi sonuçlar ortaya çıkarabildiğini göstermektedir. Şekil 2' de görülen 2023-2024 yılları arasında UNRWA himayesindeki Filistinli mülteci sayılarındaki dramatik düşüşün temel sebebi UNRWA'nın Filistinlilerin en temel ve acil ihtiyaçlarını dahi karşılama kapasitesini kaybetmesinde görülebilir. Uzun zamandır insan onuruna yaraşır bir yaşam sürme şansına sahip olamamış Filistin halkı günümüzde asgari ihtiyaçlarını giderme imkanına dahi sahip olamayacak bir durumun içindedir. UNRWA misyonunun olduğu komşu ülkelerde yaşanan iç karışıklıklar UNRWA'nın yalnızca Gazze ve Batı Şeria'da değil, faaliyetlerini sürdürdüğü hemen hiçbir yerde etkili olamayacağını göstermektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

21. yüzyılın başında Filistin sorunu hem diplomatik girişimler hem de silahlı çatışmalar aracılığıyla çözülmeye çalışılmıştır. Ancak, kalıcı bir barış anlaşmasına varılamamıştır. Günümüzde, Filistin sorunu, sadece bir toprak meselesi olmaktan öteye geçmiştir. Bu durum, kimlik, kültür ve ulusal bilinç gibi derin sosyal dinamiklerle iç içe geçmiş bir hal almıştır. Filistin halkının kendi kaderini tayin hakkı ve İsrail'in yayılmacı politikaları arasında vatansızlık ve mültecilik ekseninde sıkıştığı görülmektedir. İkinci dünya savaşı sonrasında başlayıp günümüze dek gelen bu süreçte sorun hiçbir zaman iki devlet arasında kalmamıştır. Gerek arabulucu gerek kışkırtıcı pozisyonda yer alan birçok devlet Filistin sorununun bugün dahi çözülememiş bir sorun olmasına engel olamamıştır. Bu süreçte yaşanan çatışmalar yoğun bir göç hareketliliği ve topraklarından zorla uzaklaştırılan yüzbinlerce mülteciyi ortaya çıkarmıştır. Ülkesinden ayrılmak zorunda kalan ve komşu ülkelere sığınan Filistinli mülteciler Ortadoğu'daki iltica krizinin öznesi haline gelmiştir. Bölgede yaşanan mülteci krizinin yönetilebilmesi için kurulan UNRWA, Birleşmiş Milletlerin Filistinli mültecilere bölgesel hizmet veren kuruluşu olarak faaliyete geçmiştir. Birleşmiş Milletlerin mültecilere yönelik temel hizmet birimi UNCHR ise yalnızca UNRWA'nın faaliyet sahası dışındaki Filistinli mültecilere hizmet vermektedir.

UNRWA ve UNHCR, birbirinden farklı tarihsel bağlamlar ve hedef kitleler doğrultusunda şekillenmiş iki ayrı Birleşmiş Milletler ajansıdır. UNRWA, Filistinli mültecilere yönelik hizmetler sunarken, UNHCR dünya genelindeki tüm mülteciler için uluslararası koruma sağlamaktadır. Bu iki ajansın farklı görev tanımları ve işleyiş biçimleri, küresel mülteci sorunlarının çözümüne yönelik farklı stratejiler geliştirilmesine neden olmaktadır. Zira UNRWA, yalnızca belirli bölgelerdeki Filistinli mültecilere hizmet sunmakta olup, bu bölgelerin dışında yaşayan Filistinli mülteciler ajansın sunduğu hizmetlerden

yararlanamamaktadır. Ayrıca UNRWA uzun vadeli ve nihai bir çözüm sunma kapasitesinden yoksundur. Bağışlarla hizmetlerini sürdürmeye çalışan UNRWA, uluslararası siyasetin seyrinden önemli ölçüde etkilenmektedir. İsrail tarafından başlatılan kampanyalar birçok bağışçının UNRWA'ya olan bağışlarını azaltmaları hatta iptal etmelerine neden olmaktadır. Bu durum, Filistinli mültecilerin hizmet erişiminde ciddi bir dengesizlik yaratmakta ve Filistin sorununun çözümüne yönelik uluslararası çabaları daha karmaşık hale getirmektedir. Bu kapsamda kısa vadede UNRWA'nın bütçesinin bölgede yaşanan insani krizleri yönetebilecek düzeyde tutulması için Birleşmiş Milletler tarafından desteklenmesi gerekmektedir. Ayrıca Filistin sorununa ilişkin Birleşmiş Milletler tarafından alınan kararlar ve ikili sözleşmelerin uygulanması gözlemlenmelidir. Zira bölgedeki Filistinli mültecilerin refahını sağlamaktan ziyade batıya hareket etmelerini engelleme amacı güden mevcut yapının revize edilebilmesinin yolu ancak Filistinlilerin topraklarına dönebilmelerinin yolunun açılması ile mümkün olacaktır. Böylelikle Filistin sorununun mültecilik ve vatansızlık ekseninde ele alınmasına ihtiyaç duyulmayacaktır. Filistinli mültecilerin ülkelerine özgürce dönebilmelerinin akabinde bu mültecileri Ortadoğu'da tutma amacı güden bir organizasyona ihtiyaç kalmayacak, tıpkı UNRWA bölgesi dışında yaşayan Filistinlilerde olduğu gibi dünyanın herhangi bir yerine iltica eden Filistinliler UNHCR tarafından Cenevre Sözleşmesinde yer alan uluslararası koruma ilkelerine uygun olarak himaye edilecektir.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Yapmış olduğum bu çalışmada sunmuş olduğum veri ve analizleri, elde ettiğim bilgileri, belgeleri ahlaki kurallar ve akademiye uygun kurallar çerçevesinde elde ettiğimi bildiririm. Yine elde ettiğim tüm bilgileri, dokümanları ve neticeleri bilimsel kaynaklardan etik kurallarına uyarak yararlandığımı bildiririm. Yaptığım çalışmamda faydalandığım tüm eserlerin uygun atıflarda bulunarak kaynak gösterimi yaptığımı ve kullandığım verilerde bir farklılık oluşturmadığımı, çalışmamın özgünlük yönünden uygunluğunu bildiririm. Aksi bir hal ortaya çıktığında aleyhime oluşacak her türlü hak kayıplarını kabul ettiğimi açıklarım.

Yazarların Makaleye Katkı Oranları

Bu çalışma sadece bir yazar tarafından hazırlanmıştır.

Etik Kurul İzni

Bu makalede etik kurul iznine gerek yoktur. Etik kurul kararı gerekmediğine ilişkin ıslak imzalı onam formu sistem üzerindeki makale süreci dosyalarında yer almaktadır.

Çıkar Beyanı

Çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması söz konusu değildir.

KAYNAKÇA

- Bocco, R. (2009). UNRWA and The Palestinian refugees. *Refugee Survey Quarterly*, 28(2-3), 229–252. <https://doi.org/10.1093/rsq/hdq001>
- Carlin, J. L. (1982). Significant refugee crises since World War II and the response of the international community. *Michigan Journal of International Law*, 3(1), 3-25.

- Draft Committee. (1948). The Universal Declaration of Human Rights. <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights> adresinden 9 Ekim 2024 tarihinde alınmıştır.
- Human Rights Watch. (2024). Gaza: US, UK outliers in holding back UNRWA funding. <https://www.hrw.org/news/2024/07/18/gaza-us-uk-outliers-holding-back-unrwa-funding> adresinden 11 Eylül 2024 tarihinde alınmıştır.
- Karaman, M. L. (1991). *Uluslararası ilişkiler çıkmazında Filistin sorunu*. İz Yayıncılık.
- Küçükyağcı, T. (2023). *Yerinde mültecilik kavramı bağlamında Türkiye'de bulunan farklı sığınmacı grupların siyasi/hukuki statülerinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi.
- Murphy, H. B. (1951). The resettlement of Jewish Refugees in Israel, with special reference to those known as displaced persons. *Population Studies*, 5(2), 53-174.
- Schwartz, A. P. (1947). International refugee organization. *The American Jewish Yearbook*, 5, 473-483.
- Taylor, A. R. (2001). *İsrail'in doğuşu: 1897-1947 Siyonist diplomasinin analizi*. Pınar Yayınları.
- United Nations Educational Scientific and Cultural Organization. (2021). Reporting on migrants and refugees: Handbook for journalism educators. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000377890> adresinden 12 Eylül 2024 tarihinde alınmıştır.
- United Nations General Assembly. (1948). United Nations general assembly resolution 194. <https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/IP%20ARES%20194.pdf> adresinden 17 Temmuz 2024 tarihinde alınmıştır.
- United Nations General Assembly. (2022). Report of the special rapporteur on the situation of human rights in the Palestinian territories occupied since 1967. <https://www.un.org/unispal/document/report-of-the-special-rapporteur-on-the-situation-of-human-rights-in-the-palestinian-territories-occupied-since-1967-report-a-hrc-49-87-advance-unedited-version/> adresinden 12 Temmuz 2024 tarihinde alınmıştır.
- United Nations High Commissioner for Refugees. (1951). Convention relating to the status of refugees. <https://www.unhcr.org/media/convention-and-protocol-relating-status-refugees> adresinden 21 Ağustos 2024 tarihinde alınmıştır.
- United Nations High Commissioner for Refugees. (2024). Refugee statistics. <https://www.unhcr.org/refugee-statistics/> adresinden 13 Ekim 2024 tarihinde alınmıştır.
- United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East. (2023). Letter from UNRWA Commissioner-General Philippe Lazzarini to the UN General Assembly President Mr. Dennis Francis. <https://www.unrwa.org/resources/un-unrwa/letter->

unrwa-commissioner-general-philippe-lazzarini-un-general-assembly adresinden 2 Eylül 2024 tarihinde alınmıştır.

United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East. (2024). Who we are. <https://www.unrwa.org/who-we-are> adresinden 4 Eylül 2024 tarihinde alınmıştır.

United Nations Watch. (2024). List of countries suspending and reinstating UNRWA funding. <https://unwatch.org/updated-list-of-countries-suspending-unwra-funding/> adresinden 31 Mayıs 2024 tarihinde alınmıştır.

EXTENDED ABSTRACT

This research seeks to analyze the Palestinian issue within the framework of international refugee law, focusing on the displacement of Palestinians, particularly from 1948 onwards. The study examines how the forced migration and exile experienced by the Palestinian population have been addressed within international legal standards and principles. It delves into a comparative analysis of the missions and operational roles of two key United Nations agencies: the United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East (UNRWA) and the United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR).

The analysis highlights UNRWA's unique position as the primary entity responsible for delivering aid and protection exclusively to Palestinian refugees. In this context, the agency's performance is evaluated in terms of its effectiveness in addressing the needs and rights of the Palestinian people and its broader role in contributing to a solution for the ongoing Palestinian crisis. Unlike UNRWA, which operates within a more limited geographic and thematic scope, UNHCR provides protection to refugees on a global scale, including Palestinians outside UNRWA's mandate. The research also seeks to explore how the mandates of these two organizations intersect and diverge, particularly in the context of their historical development, the populations they serve, and the challenges they face in fulfilling their respective missions. Through this comparative framework, the study investigates the structural differences between UNRWA and UNHCR, analyzing how each organization responds to the evolving needs of Palestinian refugees over time. While UNRWA has provided vital humanitarian assistance to Palestinians in designated regions, its capacity to offer long-term solutions to the refugee crisis has been questioned, especially in light of political pressures and funding challenges. On the other hand, UNHCR, with its broader international mandate, aims to offer protection and durable solutions, including repatriation, integration, or resettlement, for refugees globally.

The study utilizes a legal and institutional approach, drawing upon international refugee law and the specific treaties and conventions that underpin the operations of both UNRWA and UNHCR. In doing so, it aims to shed light on the limitations and potential of these agencies in managing the Palestinian refugee situation. By comparing the operational capacities of UNRWA and UNHCR, the research provides a critical assessment of the international community's approach to the Palestinian refugee question and highlights the need for a more coherent and sustainable strategy to ensure the protection and rights of displaced Palestinians. This analysis ultimately underscores the complexities of addressing the Palestinian refugee

crisis, arguing that while both UNRWA and UNHCR play significant roles, neither has been fully equipped to offer a comprehensive, long-term resolution. The study concludes by calling for stronger international cooperation and a reevaluation of existing refugee protection mechanisms to better address the needs of the Palestinian refugee population within the broader context of international law.

The study adopts the comparative historical method to examine the Palestinian issue, focusing on the interplay between historical and contemporary crises such as displacement, refugeeism, and statelessness. Through this approach, the research critically evaluates the complex historical trajectory of the Palestinian question, particularly how it has been shaped by the ongoing refugee crisis and the lack of statehood.

The findings reveal that UNRWA's capacity to effectively protect Palestinian refugees is severely limited, largely due to its financial reliance on external donors and the restrictive political climate in the region. This dependence has impeded the agency's ability to provide a sustainable and robust framework for refugee protection. The right of return is viewed not only as a legal imperative but also as a fundamental element in resolving the broader Palestinian conflict. The research argues that without the recognition and implementation of this right, any attempt at a durable resolution will remain incomplete. Furthermore, the study highlights that UNRWA, due to its operational constraints and financial dependency, has struggled to establish a comprehensive and effective refugee protection mechanism that addresses the long-term needs of Palestinian refugees. This shortcoming has created a gap in the international protection framework, which has yet to be adequately filled by the global community. The research calls for greater international cooperation, emphasizing that the resolution of the refugee dimension of the Palestinian conflict requires a concerted effort from the international community, going beyond UNRWA's current scope.

In order to effectively manage the ongoing humanitarian crises in the region, UNRWA requires continued support from the United Nations. This support is critical for the agency to sustain its services to Palestinian refugees and respond to humanitarian needs in the region. In addition, it is essential to carefully monitor the implementation of UN resolutions and bilateral agreements on the Palestinian issue. The current structure is more focused on preventing Palestinian refugees from migrating to the West than on ensuring their welfare. It is clear that this structure is in need of a fundamental overhaul, and the most fundamental step in this reform will be the realization of the right of Palestinian refugees to return to their homeland. Once Palestinian refugees can freely return to their homeland, the Palestinian question will no longer need to be framed in terms of refugees and statelessness. The implementation of the Palestinian right of return would also reduce the need for any international or regional organization to keep them in the Middle East. Likewise, Palestinian refugees outside UNRWA's mandate who seek asylum in various parts of the world will be guaranteed by UNHCR under the principles of international protection enshrined in the Geneva Convention. This will enable the international community to participate more effectively in protecting the rights of Palestinian refugees and developing long-term solutions.

In conclusion, the study underscores that the ongoing refugee crisis is not merely a regional issue but a global humanitarian concern that necessitates the involvement of international actors. Lasting solutions to the Palestinian refugee problem will only emerge through

sustained global engagement and a commitment to upholding international legal standards that protect the rights of displaced populations. This comprehensive approach is essential for moving towards a just and permanent resolution to the Palestinian question.

ULUSLARARASI HUKUK BAĞLAMINDA FİLİSTİN-İSRAİL ANLAŞMAZLIĞI, BİRLEŞMİŞ MİLLETLER VE ULUSLARARASI TOPLUMUN ROLÜ

Kadriye ŞAHİN¹

Öz

Filistin-İsrail anlaşmazlığı, uluslararası hukukun ve uluslararası toplumun rolünü test eden karmaşık bir sorundur. Bu makalede, Filistin-İsrail ihtilafının uluslararası hukuk perspektifinden nasıl ele alındığı ve Birleşmiş Milletler (BM) ile diğer uluslararası aktörlerin bu çatışmaya yönelik katkıları incelenmektedir. 1948'de İsrail Devleti'nin kurulmasıyla başlayan anlaşmazlık, bölgesel sınırların ötesinde bir etki yaratmış ve uluslararası hukuk normları ile insan hakları ilkeleri üzerinde önemli tartışmalara yol açmıştır. BM, çeşitli güvenlik kararları ve barış süreçleri aracılığıyla bu çatışmanın çözümüne katkıda bulunmaya çalışmış, ancak bu çabalar genellikle sınırlı başarılar elde etmiştir. Makale, BM'nin ve uluslararası toplumun bu süreçteki rolünü değerlendirirken, uluslararası hukuk normlarının uygulama sorunlarını ve çözüm önerilerini tartışmaktadır. Ayrıca, mevcut barış süreçlerinin ve uluslararası müdahalelerin etkinliği analiz edilmekte ve gelecekteki barış çabalarının nasıl yönlendirilmesi gerektiğine dair öneriler sunulmaktadır. Sonuç olarak, Filistin-İsrail anlaşmazlığında uluslararası hukukun ve uluslararası toplumun rolü, kalıcı bir çözüm için kritik öneme sahiptir.

Anahtar Kelimeler

Filistin-İsrail Anlaşmazlığı
Uluslararası Hukuk
Birleşmiş Milletler
Barış Süreçleri
Uluslararası Toplum

Makale Hakkında

Araştırma Makalesi

Gönderim Tarihi : 27.09.2024
Kabul Tarihi : 03.12.2024
E-Yayın Tarihi : 31.12.2024
DOI : 10.58702/teyd.1557234

¹ Doktora Öğrencisi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Kamu Yönetimi Bölümü, e-posta: kadriye.sahin@mudanya.edu.tr, ORCID: 0009-0007-5092-9300.

THE ISRAEL-PALESTINE DISPUTE IN THE CONTEXT OF INTERNATIONAL LAW, THE ROLE OF THE UNITED NATIONS AND THE INTERNATIONAL COMMUNITY

Abstract

The Israeli-Palestinian conflict presents a complex challenge in the realm of international law and the role of the international community. This article examines the conflict from an international legal perspective and assesses the contributions of the United Nations (UN) and other global actors towards resolving it. Since the establishment of the State of Israel in 1948, the dispute has extended beyond regional borders, sparking significant debates over international legal norms and human rights principles. The UN has attempted to address the conflict through various security resolutions and peace processes, yet these efforts have generally achieved limited success. The article evaluates the role of the UN and the international community in this context, discussing the implementation challenges of international legal norms and offering potential solutions. It analyzes the effectiveness of current peace processes and international interventions and provides recommendations for guiding future peace efforts. Ultimately, the role of international law and global actors is crucial for achieving a lasting resolution to the Israeli-Palestinian conflict.

Keywords

Israeli-Palestinian Conflict
International Law
United Nations
Peace Processes
International Community

Article Info

Research Article

Received : 27.09.2024
Accepted : 03.12.2024
Online Published : 31.12.2024
DOI : 10.58702/teyd.1557234

Kaynakça Gösterimi: Şahin, K. (2024). Uluslararası hukuk bağlamında Filistin-İsrail anlaşmazlığı, Birleşmiş Milletler ve uluslararası toplumun rolü. *Toplum, Ekonomi ve Yönetim Dergisi*, 5 (Filistin), 82-108.

Citation Information: Sahin, K. (2024). The Israel-Palestine dispute in the context of international law, the role of the United Nations and the international community. *Journal of Society, Economics and Management*, 5 (Palestine), 82-108.

GİRİŞ

Filistin-İsrail anlaşmazlığı, uluslararası hukuk bağlamında uluslararası toplumun ve Birleşmiş Milletler (BM)'in önemli bir test alanı olmuştur. Bu çatışma, bölgesel bir anlaşmazlıktan çok daha fazlasını temsil etmekte olup, uluslararası hukukun temel ilkeleri ve insan hakları normları açısından kapsamlı bir inceleme gerektirmektedir. 1948'de İsrail Devleti'nin kurulmasıyla başlayan bu ihtilaf hem bölgesel hem de küresel düzeyde birçok siyasi ve hukuki sorun yaratmış, çeşitli barış süreçleri ve anlaşmaların çabalarına rağmen kalıcı bir çözüm bulamamıştır. Bu bağlamda, BM'in ve diğer uluslararası aktörlerin rolü, bu çatışmanın çözümünde ne denli etkili olabileceğini ve uluslararası hukukun uygulanabilirliğini tartışmak kritik bir öneme sahiptir.

BM ve uluslararası toplum, bu anlaşmazlığın çözümüne yönelik çeşitli girişimlerde bulunmuş, çeşitli kararlar almış ve barış süreçlerini desteklemiştir. Ancak, bu çabalar genellikle sınırlı başarılar elde etmiş ve taraflar arasında kalıcı bir barış sağlanamamıştır. Uluslararası hukuk normlarının ve BM'in rolünün değerlendirilmesi hem mevcut durumun analizini hem de gelecekteki barış çabalarının ne şekilde yönlendirilmesi gerektiğini anlamak açısından büyük önem taşımaktadır. Bu makalede, Filistin-İsrail anlaşmazlığında uluslararası hukuk, BM ve uluslararası toplumun rolü detaylı bir şekilde ele alınacaktır.

1. Filistin-İsrail Anlaşmazlığının Tarihsel Arka Planı

Filistin-İsrail anlaşmazlığının tarihsel arka planı, çok daha geniş bir süreç ve bir dizi olayla şekillenmiştir. Çatışmanın kökleri, 19. yüzyılın sonlarına kadar uzanmakta olup, bu dönemde Siyonist hareketin Filistin topraklarında bir Yahudi devleti kurma hedefi belirginleşmiştir. Bu hedef, Filistin'deki Arap nüfusu arasında ciddi tepkilere yol açmış ve bölgedeki ilk gerilimleri tetiklemiştir (Pappe, 2006, s. 15-30).

Birinci Dünya Savaşı sonrasında, 1917'de İngiltere'nin yayımladığı Balfour Deklarasyonu, Filistin'de bir Yahudi milli yurdunun kurulmasını destekleyeceğini ifade etmiştir. Bu destek, Arap toplulukları arasında büyük karşıt tepkilere yol açmış ve bölgedeki gerilimleri artırmıştır. 1920'ler ve 1930'lar boyunca, Yahudi ve Arap toplulukları arasında çatışmalar giderek daha sık hale gelmiş, İngiltere'nin Filistin Mandası üzerindeki yönetim kapasitesini zorlaştırmıştır (Kimmerling ve Migdal, 2003, s. 45-60).

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından, 1947'de Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, Filistin'in bölünmesine dair bir plan önerdi. Bu plana göre, Filistin toprakları Yahudi ve Arap devletleri arasında paylaşılacaktı. Ancak Arap ülkeleri, bu planı reddetmiş ve 1948 yılında İsrail Devleti'nin kuruluşunun ilan edilmesiyle Arap-İsrail Savaşı patlak vermiştir. Bu savaş, büyük çapta yerinden edilmelere yol açmış ve yeni sınırların çizilmesiyle sonuçlanmıştır (Morris, 2001, s. 75-90).

1967'deki Altı Gün Savaşı, İsrail'in Batı Şeria, Gazze Şeridi ve Doğu Kudüs'ü işgal etmesiyle sonuçlanmıştır. Bu işgal, uluslararası hukuk açısından tartışmalı bir durum yaratmış ve bu bölgelerdeki yerleşim faaliyetleri, dünya genelinde büyük tartışmalar başlatmıştır. İşgal altındaki bu topraklardaki yaşam koşulları, çatışmanın karmaşıklığını daha da artırmış ve barış sürecini zorlaştırmıştır (Falk, 2018, s. 102-120).

Ancak, 1967 Savaşı'nın ardından süreç son bulmamış, aksine çatışma daha da derinleşmiştir. İsrail'in işgal ettiği topraklarda, yerleşim yerlerinin kurulması ve Filistinlilerin haklarının ihlali gibi sorunlar günümüzde de devam etmektedir. 1993 yılında Oslo Anlaşmaları, Filistin Yönetimi'nin kurulmasını ve bir barış süreci başlatılmasını sağlamış olsa da, bu süreç, köklü çözüm getirememiş ve her iki taraf arasında yeniden şiddet olaylarına yol açmıştır. Özellikle 2000'li yıllarda intifadalar (direniş hareketleri) ve sürekli yerleşim faaliyetleri, barış umutlarını zedelemiştir.

Sonuç olarak, Filistin-İsrail anlaşmazlığı, 1967 sonrası devam eden, çok katmanlı ve derinlemesine bir çözüm gerektiren bir çatışma olmuştur. Tarihsel bağlamda bu çatışmanın çözümü, sadece askeri veya siyasi müdahalelerle değil, aynı zamanda taraflar arasındaki güvenin inşa edilmesi, karşılıklı hakların tanınması ve adil bir çözüm arayışı ile mümkün olacaktır.

2. Uluslararası Hukukun Temel İlkeleri

Uluslararası hukuk, devletler arasındaki ilişkileri düzenleyen ve uluslararası toplumun ortak normlarını belirleyen bir hukuk sistemidir. Bu hukuk sistemi, devletlerin egemenliklerini korurken, aynı zamanda uluslararası barış ve güvenliği sağlamak amacıyla çeşitli temel ilkelere dayanır. Bu ilkeler, uluslararası ilişkilerin düzenlenmesinde ve uluslararası anlaşmazlıkların çözülmesinde kritik bir rol oynar.

Egemenlik ve Toprak Bütünlüğü ilkesi, uluslararası hukukun temel taşlarından biridir. Bu ilkeye göre, her devlet kendi topraklarında tam egemenliğe sahip olup, diğer devletlerin iç işlerine müdahale etme hakkına sahip değildir. Bu ilke, uluslararası sınırların korunmasını ve devletlerin iç işlerine saygıyı güvence altına alır. Ancak, bu ilkenin uygulanabilirliği, iç savaşlar ve terörizm gibi durumlarda karmaşık hale gelebilir (Shaw, 2017, s. 10-30).

Uluslararası İnsan Hakları ilkesi, devletlerin insan haklarını koruma yükümlülüğünü ifade eder. Uluslararası insan hakları hukuku, bireylerin temel haklarını koruma ve bu hakların ihlaline karşı önlemler alma amacı güder. Bu ilke, özellikle savaş ve çatışma durumlarında, insan hakları ihlallerine karşı uluslararası toplumun müdahale yetkisini belirler. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve çeşitli uluslararası sözleşmeler bu ilkenin somutlaşmış halleri arasındadır (Marks, 2006, s. 45-70).

Uluslararası Sözleşmeler ve Anlaşmalar ilkesi, devletlerin karşılıklı olarak kabul ettikleri sözleşmelere ve anlaşmalara uymalarını gerektirir. Bu ilkeye göre, imzalanan anlaşmalar, taraf devletler arasında hukuki bağlayıcılığı olan yükümlülükler doğurur. Bu ilke, uluslararası ilişkilerde güven ve öngörülebilirlik sağlarken, anlaşmazlıkların çözümünde hukuki bir temel oluşturur (Akehurst, 1997, s. 100-120).

Barışçıl Çözüm Yöntemleri ilkesi, uluslararası anlaşmazlıkların zorla değil, barışçıl yollarla çözülmesini öngörür. Bu ilke, devletler arasında anlaşmazlıkların müzakereler, arabuluculuk veya yargılama gibi yöntemlerle çözülmesini teşvik eder. Birleşmiş Milletler'in bu ilkeye yönelik çeşitli mekanizmaları, çatışmaları barışçıl yollarla çözme amacını taşır (Charney, 1993, s. 150-180).

Uluslararası Yardım ve İş Birliği ilkesi, devletlerin ve uluslararası kuruluşların, uluslararası barış ve güvenliği sağlama amacıyla iş birliği yapmalarını öngörür. Bu ilkeye

göre, uluslararası toplumun ortak sorunlara karşı birlikte hareket etmesi ve yardımlaşması gereklidir. Bu ilke, özellikle kalkınma yardımları ve insani yardım durumlarında önem kazanır ve uluslararası dayanışmayı teşvik eder (Klabbers, 2002, s. 200-220).

3. Uluslararası Hukuk ve Filistin-İsrail Çatışması

Filistin-İsrail anlaşmazlığı, uluslararası hukukun çeşitli yönlerini etkileyen karmaşık bir sorundur. Bu çatışma, uluslararası insani hukuk, insan hakları hukuku ve uluslararası antlaşmalar bağlamında ele alınmaktadır. Filistin'in statüsü, Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulu'nun 1975 tarihli 'Siyonizm, ırkçılığın bir biçimidir' kararı ve 2012'de Filistin'in gözlemci devlet statüsü kazanması ile birlikte uluslararası arenada daha fazla görünür hale gelmiştir. Bu kararlar, Filistin'in uluslararası hukuktaki yeri açısından önemli bir dönüm noktasıdır.

Uluslararası hukuk açısından Filistin'in durumu, toprak üzerindeki haklar ve bu toprakların işgali gibi meseleleri içermektedir. İsrail'in 1967 savaşıdan sonra işgal ettiği Batı Şeria, Gazze Şeridi ve Doğu Kudüs gibi bölgeler, BM Güvenlik Konseyi'nin 242 ve 338 numaralı kararları çerçevesinde tartışılmaktadır. Bu kararlar, toprakların işgalinin sona ermesini ve barışçıl bir çözüm için müzakerelerin yapılmasını öngörmektedir. Ancak, bu kararların uygulanması konusunda ciddi sıkıntılar yaşanmaktadır (Falk, 2018, s. 25-45).

İnsan hakları açısından, Filistinlilerin maruz kaldığı ihlaller uluslararası hukuk kapsamında ele alınmalıdır. Birçok insan hakları örgütü, İsrail'in işgali altındaki bölgelerdeki uygulamalarını insan hakları ihlalleri olarak değerlendirmekte ve bu durumu uluslararası mahkemelere taşımaktadır. Özellikle Filistinlilerin hareket özgürlüğü, yaşam hakkı ve mülkiyet hakları üzerinde ciddi kısıtlamalar bulunmaktadır. Bu tür ihlaller, Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin (UCM) inceleme alanına girebilir (F. Khan, 2020, s. 80-100).

BM, Filistin-İsrail çatışmasında önemli bir rol oynamaktadır. BM, Filistinli mültecilerin durumu ve insan hakları ihlalleri ile ilgili çeşitli raporlar hazırlamakta ve uluslararası toplumu bu meseleye dikkat çekmek için çalışmaktadır. Ancak, BM'nin etkisi sınırlıdır ve özellikle Amerika Birleşik Devletleri (ABD) gibi büyük güçlerin politikaları bu çerçevede önemli bir etki yaratmaktadır. Çatışmanın çözümü için kalıcı bir barış anlaşması, BM'nin barış gücü ve diplomatik çabaları ile desteklenmektedir (B'Tselem, 2021, s. 10-30).

Sonuç olarak, Filistin-İsrail anlaşmazlığı, uluslararası hukuk ve insan hakları bağlamında karmaşık bir mesele olarak karşımıza çıkmaktadır. Uluslararası toplumun, özellikle de Birleşmiş Milletler'in rolü, bu sorunun çözümü açısından kritik bir öneme sahiptir. Ancak, siyasi irade ve uluslararası iş birliği olmadan kalıcı bir çözüm bulmak zordur. Gelecekteki müzakerelerde uluslararası hukukun daha etkin bir şekilde uygulanması, barış sürecinin başarıya ulaşması için elzemdir.

3.1. Uluslararası Hukuk Normları

Uluslararası hukuk, devletlerin birbirleriyle olan ilişkilerini düzenleyen normlar ve ilkeler bütünüdür. Bu hukuk sistemi, barış, güvenlik ve insan hakları gibi evrensel değerlere dayanmaktadır. Uluslararası hukukun temel ilkeleri arasında egemenlik, uluslararası antlaşmalara saygı, insan hakları, toprak bütünlüğü ve devletlerin eşitliği yer almaktadır. Bu

ilkeler, uluslararası topluluğun temel yapı taşlarını oluşturur ve uluslararası ilişkilerin sağlıklı bir şekilde sürdürülmesini sağlar (Shaw, 2017, s. 15-35).

Egemenlik ilkesi, devletlerin bağımsızlık ve kendi iç işlerini düzenleme hakkını vurgular. Her devlet, kendi toprakları üzerinde mutlak yetki sahibi olmalıdır. Bu ilke, uluslararası sistemdeki dengeyi koruyarak, güç dengesizliklerinin önüne geçmeyi amaçlar. Bununla birlikte, egemenlik, insan haklarının ihlal edilmesini haklı çıkarmak için bir kalkan olarak kullanılmamalıdır (Rosenne, 2005, s. 50-70).

Uluslararası antlaşmalar, devletler arasında varılan hukuki bağlayıcılığı olan anlaşmalardır. Viyana Antlaşmalar Hukuku Sözleşmesi, bu antlaşmaların nasıl yapılacağı, yorumlanacağı ve uygulanacağına dair kuralları belirler. Antlaşmalara saygı, uluslararası sistemin istikrarı için kritik öneme sahiptir. Devletler, imzaladıkları antlaşmalara uymakla yükümlüdürler ve bu yükümlülük, uluslararası hukukun güvenilirliğini artırır (Bianchi, 2015, s. 100-120).

İnsan hakları, uluslararası hukukun en önemli alanlarından biridir. Birçok uluslararası belge, bireylerin temel haklarını güvence altına alır. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve uluslararası insan hakları sözleşmeleri, bu hakların korunmasını sağlar. Devletlerin, bu hakların ihlaline karşı sorumlulukları bulunmaktadır ve bu sorumluluk, uluslararası mahkemeler tarafından denetlenebilir (Henkin, 1990, s. 15-35).

Uluslararası hukukun bir diğer önemli ilkesi toprak bütünlüğüdür. Bu ilke, devletlerin sınırlarının dokunulmaz olduğunu ve bu sınırların dışındaki toprak taleplerinin kabul edilemez olduğunu belirtir. Savaş ya da güç kullanımı yoluyla toprak kazanımı, uluslararası hukuk tarafından yasaklanmıştır. Bu durum, devletler arasında barışçıl bir ilişki kurulmasını teşvik eder (Krasno, 2008, s. 30-50).

Devletlerin eşitliği ilkesi, uluslararası sistemdeki her devletin eşit haklara sahip olduğunu ifade eder. Büyük ya da küçük, güçlü ya da zayıf tüm devletler, uluslararası hukuka tabidir ve bu hukuk karşısında eşit muamele görmelidir. Bu ilke, uluslararası ilişkilerde adaletin sağlanmasında kritik bir rol oynar (Dugard, 2005, s. 50-65).

Uluslararası hukuk normları, sadece devletler arası ilişkilerle sınırlı değildir. Ayrıca, bireylerin ve uluslararası örgütlerin de hak ve yükümlülüklerini kapsar. Özellikle insan hakları ve uluslararası insani hukuk, bireylerin korunmasına yönelik normlar geliştirmiştir. Bu normlar, savaş durumlarında sivillerin korunmasını da içermektedir (Merrills, 2011, s. 20-35).

Uluslararası hukukun uygulanabilirliği, çeşitli mekanizmalarla sağlanır. Uluslararası mahkemeler, devletler ve bireyler arasında hukuki uyuşmazlıkları çözmek için vardır. Uluslararası Ceza Mahkemesi (UCM) gibi kurumlar, savaş suçları ve insanlığa karşı suçlar gibi ciddi ihlallerin cezalandırılmasında önemli bir rol oynamaktadır (Schabas, 2017, s. 75-90).

Uluslararası hukuk normları ve ilkeleri, uluslararası ilişkilerin temel çerçevesini oluşturarak, barış, güvenlik ve insan hakları gibi evrensel değerlerin korunmasına katkı sağlamaktadır. Bu normların etkin bir şekilde uygulanması, uluslararası toplumun daha adil ve barışçıl bir şekilde işlemlerini sağlayacaktır.

3.2. Filistin-İsrail Çatışmasındaki Hukuki Sorunlar

Filistin-İsrail çatışması, uluslararası hukuk açısından birçok karmaşık hukuki sorunu gündeme getirmektedir. Bu sorunlar, işgal, toprak hakları, mülteci durumu ve insan hakları ihlalleri gibi çeşitli konuları içermektedir. Bu bağlamda, uluslararası hukuk normları ve ilkeleri, çatışmanın çözümü açısından kritik bir önem taşımaktadır (Shaw, 2017, s. 112-130).

Birinci sorun, toprak üzerindeki haklardır. 1967 yılındaki Altı Gün Savaşı sonucunda İsrail'in işgal ettiği Batı Şeria, Gazze Şeridi ve Doğu Kudüs gibi bölgeler, uluslararası hukuka göre işgal altındadır. BM Güvenlik Konseyi'nin 242² ve 338³ numaralı kararları, bu işgallerin sona ermesini ve iki devletli bir çözümü önermektedir. Ancak, bu kararların uygulanması konusunda ciddi zorluklar yaşanmaktadır (Bianchi, 2015, s. 45-60).

İkinci olarak, mülteci sorunu dikkat çekmektedir. 1948'deki Arap-İsrail Savaşı sırasında yaklaşık 700.000 Filistinli, mülteci durumuna düşmüştür. Bu mültecilerin geri dönüş hakkı, uluslararası hukuk kapsamında korunmaktadır. Ancak İsrail, güvenlik kaygıları nedeniyle bu geri dönüşü kabul etmemekte ve bu durum, uluslararası hukukun ihlali olarak değerlendirilmektedir (Rosenne, 2005, s. 88-100).

Üçüncü bir mesele, insan hakları ihlalleri ve uluslararası insani hukukun uygulanmasıdır. Filistin topraklarında yaşayan siviller, İsrail'in askeri operasyonları ve yerleşim politikaları nedeniyle ciddi insan hakları ihlallerine maruz kalmaktadır. Uluslararası insan hakları örgütleri, bu durumun uluslararası hukuka aykırı olduğunu ve sorumlularının cezalandırılması gerektiğini savunmaktadır (Falk, 2018, s. 75-90).

Dördüncü sorun, yerleşim yerlerinin inşasıdır. İsrail'in Batı Şeria'da kurduğu yerleşim yerleri, uluslararası hukuka göre yasaklanmıştır. IV No'lu Cenevre Sözleşmesi'nin 49. maddesi, işgalci güçlerin işgal altındaki topraklara sivil nüfusunu yerleştirmesini yasaklamaktadır. Ancak İsrail, bu yerleşimleri genişletmeye devam etmektedir, bu da uluslararası hukukun ihlali anlamına gelmektedir (F. Khan, 2020, s. 102-115).

Beşinci olarak, Filistin'in uluslararası statüsü meselesi de hukuki bir sorundur. 2012 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, Filistin'i gözlemci devlet olarak kabul etmiştir. Ancak bu statü, Filistin'in tam anlamıyla bağımsız bir devlet olarak tanınması için yeterli değildir. Bu durum, Filistin'in uluslararası hukuk nezdindeki haklarını sınırlamaktadır (Ziadah, 2018, s. 37-50).

Altıncı sorun, uluslararası mahkemelerin yetkisi ve rolüdür. Filistin, 2015 yılında Uluslararası Ceza Mahkemesi'ne (UCM) katılma kararı almış ve burada İsrail'in olası savaş suçlarına karşı yargılanmasını talep etmiştir. Ancak, UCM'nin yetkileri ve etkisi konusunda

² BM Güvenlik Konseyi'nin 242 Sayılı Kararı (22 Kasım 1967). Bu karar, 1967 Altı Gün Savaşı'ndan sonra Orta Doğu'daki durumu düzenlemeyi amaçlayan temel bir belgedir. Karar, İsrail'in 1967 savaşında işgal ettiği topraklardan çekilmesini ve bölgede barışçıl bir çözüm sağlanması için taraflar arasında müzakerelerin başlatılmasını talep etmektedir. Ayrıca, karar, bölgedeki ülkelerin toprak bütünlüğünü ve siyasi bağımsızlıklarını güvence altına almayı öngörür. Bu karar, iki devletli çözümün temel taşlarından biri olarak kabul edilir. <https://documents.un.org/doc/resolution/gen/nr0/240/94/pdf/nr024094.pdf>

³ BM Güvenlik Konseyi'nin 338 Sayılı Kararı (22 Ekim 1973). Bu karar, 1973 Yom Kipur Savaşı'nın sona ermesinin ardından alınan bir diğer önemli karardır. Karar, BM Güvenlik Konseyi'nin 242 sayılı kararının uygulanması ve barış görüşmelerinin başlatılması için çağrıda bulunur. Ayrıca, tüm tarafların, savaşı sona erdiren ateşkese uymalarını ve barış sürecine devam etmelerini talep eder. Karar, Orta Doğu'da kalıcı bir barış için iki devletli çözümün desteklenmesine yönelik bir adım olarak görülmektedir. <https://documents.un.org/doc/resolution/gen/nr0/288/65/pdf/nr028865.pdf>

ciddi tartışmalar bulunmaktadır; birçok devlet, UCM'nin bu konudaki yargı yetkisini sorgulamaktadır (Schabas, 2017, s. 25-40).

Yedinci bir mesele, barış sürecinin yetersizliğidir. Oslo Anlaşmaları Oslo I Anlaşması (13 Eylül 1993), ikinci ise Oslo II Anlaşması (24 Eylül 1995), iki taraf arasında barış sağlama amacı gütmesine rağmen, bu anlaşmaların uygulanması sürecinde büyük sorunlar yaşanmıştır. Taraflar arasındaki güvensizlik ve siyasi irade eksikliği, uluslararası hukuk çerçevesinde kalıcı bir çözüm bulunmasını engellemektedir (Cohen, 2018, s. 70-85).

Sekizinci olarak, güvenlik sorunları ve terörizm meselesi de çatışmanın hukuki boyutunu etkilemektedir. Filistinli grupların gerçekleştirdiği saldırılar, İsrail'in karşı saldırılarına neden olmakta ve bu döngü, sivillerin zarar görmesine yol açmaktadır.

Uluslararası hukuk, bu tür eylemleri düzenlerken, her iki tarafın da sivil nüfusu koruma yükümlülüğünü vurgulamaktadır (Falk, 2018, s. 150-165).

Filistin-İsrail çatışmasındaki hukuki sorunlar, karmaşık bir yapıya sahiptir. Uluslararası hukuk, bu sorunların çözümünde önemli bir araç olmakla birlikte, siyasi irade ve uluslararası topluluğun etkin müdahalesi gereklidir. Barışçıl bir çözüm sağlanmadığı sürece, bu hukuki sorunlar daha da derinleşecektir.

3.3. İlgili Uluslararası Sözleşmeler ve Kararlar

Filistin-İsrail çatışması, çeşitli uluslararası sözleşmeler ve kararlarla şekillenen karmaşık bir hukuki çerçeveye sahiptir. Bu sözleşmeler, çatışmanın tarafları arasında barış sağlanması, insan haklarının korunması ve toprak üzerindeki hakların belirlenmesi açısından kritik bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda, en önemli belgelerden biri 1948 tarihli İnsan Hakları Evrensel Beyanname'si'dir. Bu beyanname, bireylerin temel haklarını güvence altına alarak, çatışmaların çözümünde bir referans noktası oluşturmuştur (Henkin, 1990, s. 15-30).

Bir diğer önemli belge, 1966 tarihli Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'dir. Bu sözleşme, devletlerin bireylerin temel haklarını tanıma ve koruma yükümlülüklerini ortaya koyar. Filistinli mültecilerin hakları ve yaşam standartları bu çerçevede tartışılmaktadır. Sözleşme, Filistin halkının haklarını savunma açısından önemli bir hukuki zemin sunmaktadır (Bianchi, 2015, s. 82-95).

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 242 ve 338 numaralı kararları, Filistin-İsrail çatışmasında önemli bir rol oynamaktadır. 242 numaralı karar, 'toprak için barış' ilkesini öne sürmekte ve işgal altındaki toprakların geri verilmesini talep etmektedir. 338 numaralı karar ise, 1973 Arap-İsrail Savaşı sonrasında ateşkesi ve barış müzakerelerini teşvik etmektedir. Bu kararlar, iki devletli çözüm perspektifinin temelini oluşturmaktadır (Shaw, 2017, s. 200-215).

IV No'lu Cenevre Sözleşmesi, 1949 yılında kabul edilmiştir ve işgal altındaki topraklarda sivillerin korunmasını amaçlamaktadır. Bu sözleşme, İsrail'in işgal ettiği Filistin topraklarında uygulanan politika ve pratiklerin uluslararası hukuka aykırı olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, İsrail'in yerleşim politikaları, bu sözleşmenin ihlali olarak değerlendirilmektedir (A. Khan, 2020, s. 60-75).

Filistin'in uluslararası alanda tanınması, 2012 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda kabul edilen 67/19 sayılı karar ile gerçekleşmiştir. Bu karar, Filistin'i gözlemci

devlet olarak tanımakta ve uluslararası hukuka dayanan haklarını güçlendirmektedir. Bu durum, Filistin'in uluslararası mahkemelerde daha aktif rol oynamasına olanak tanımaktadır (Ziadah, 2018, s. 45-60).

Uluslararası Ceza Mahkemesi (UCM) Roma Statüsü, 1998 yılında imzalanmış ve savaş suçları ile insanlığa karşı suçlar gibi ağır ihlallerin yargılanmasına olanak sağlamıştır. Filistin, 2015 yılında UCM'ye katılarak, İsrail'in işgal altındaki topraklarda gerçekleştirdiği eylemleri incelemesi için mahkemeye başvurmuştur. UCM'nin yetkileri ve işlevi, uluslararası hukuk açısından büyük bir önem taşımaktadır (Schabas, 2017, s. 120-135).

İnsan Hakları Komitesi tarafından kabul edilen 2008 tarihli 'Filistin'deki İnsan Hakları İhlalleri Raporu' bu bölgede yaşanan insan hakları ihlallerini belgelemektedir. Bu rapor, uluslararası toplumun dikkatini çekerek, Filistin halkının maruz kaldığı ihlallerin uluslararası hukuka aykırı olduğunu ortaya koymaktadır (Falk, 2018, s. 200-215).

Birleşmiş Milletler, Filistinli mültecilerin durumu ile ilgili olarak 1948'den bu yana birçok karar almıştır. 194⁴, 302⁵ ve 338⁶ sayılı kararlar, mülteci durumunun çözümüne yönelik çeşitli öneriler sunmakta, mültecilerin haklarını güvence altına almaya çalışmaktadır. Bu kararlar, mültecilerin geri dönüş hakkını da kapsamaktadır (Rosenne, 2005, s. 125-140).

Son olarak, Uluslararası İnsan Hakları Sözleşmeleri, Filistin halkının haklarını koruma ve tanıma konusunda önemli bir hukuki çerçeve sunmaktadır. Bu sözleşmeler, devletlerin insan haklarını tanıma ve koruma yükümlülüklerini belirleyerek, uluslararası toplumun sorumluluklarını artırmaktadır. Bu bağlamda, Filistinli bireylerin hakları uluslararası alanda daha fazla görünür hale gelmiştir (Merrills, 2011, s. 50-65).

4. Birleşmiş Milletler'in Rolü

Birleşmiş Milletler (BM), Filistin-İsrail çatışmasında önemli bir aktör olarak ortaya çıkmaktadır. 1945 yılında kurulan BM, uluslararası barışı ve güvenliği sağlama, insan haklarını koruma ve sosyal gelişmeyi teşvik etme amacını taşımaktadır. BM, Filistin sorununun uluslararası alanda görünürlüğünü artırmış ve bu konuda çeşitli kararlar alarak durumu izlemektedir (Weiss, 2013, s. 45-60).

BM Genel Kurulu, Filistin halkının haklarını tanıyan birçok önemli karar almıştır. 1975 tarihli 3379 sayılı karar, Siyonizm'i ırkçılığın bir biçimi olarak tanımlayarak, Filistin halkının

⁴ BM Güvenlik Konseyi'nin 194 Sayılı Kararı (11 Aralık 1948). Bu karar, Filistinli mültecilerin geri dönmeleri ve yerleşim yerlerine dönme haklarını korumaları gerektiğini belirtir. Ayrıca, mültecilerin yeniden yerleştirilmeleri ve yaşam koşullarının iyileştirilmesi için gerekli adımların atılmasını talep eder. Karar, aynı zamanda Filistinli mülteciler için uluslararası yardım sağlanması ve onları korumak amacıyla bir komite kurulmasını da öngörmüştür. https://unsco.unmissions.org/sites/default/files/ga_res_1941948.pdf

⁵ BM Güvenlik Konseyi'nin 302 Sayılı Kararı (8 Aralık 1949). Bu karar, Filistinli mülteciler için Birleşmiş Milletler Filistinli Mültecilere Yardım ve Çalışma Ajansı (UNRWA) aracılığıyla sürekli yardım sağlanmasını ve bu mültecilerin temel insani ihtiyaçlarının karşılanmasını amaçlamaktadır. Karar, mültecilerin durumunu uluslararası bir insani sorumluluk olarak ele alır. <https://www.unrwa.org/content/general-assembly-resolution-302>

⁶ BM Güvenlik Konseyi'nin 338 Sayılı Kararı (22 Ekim 1973). Bu karar, 1973 Yom Kipur Savaşı sonrasında alınan bir başka önemli karardır. Karar, 1967 tarihli BM Güvenlik Konseyi'nin 242 sayılı kararının uygulanması için çağrıda bulunur ve Orta Doğu'da barışın sağlanması için tarafların müzakerelere başlamasını öngörür. Filistinli mültecilerin durumu, Orta Doğu barışının sağlanmasında önemli bir mesele olarak yer alır, ancak doğrudan mültecilerle ilgili bir düzenleme içermez. <https://documents.un.org/doc/resolution/gen/nr0/288/65/pdf/nr028865.pdf>

ulusal haklarını desteklemiştir. Bu karar, Filistin'in uluslararası toplum nezdindeki tanınırlığını artırmıştır (Sayegh, 1999, s. 10-20).

BM Güvenlik Konseyi, çatışmanın çözümü için kritik bir rol oynamaktadır. 242 ve 338 numaralı kararlar, işgal altındaki toprakların geri verilmesi ve barış müzakerelerinin başlatılması çağrısında bulunmaktadır. Ancak, bu kararların uygulanması genellikle siyasi engellerle karşılaşmaktadır ve bu durum, uluslararası toplumun etkinliğini sınırlamaktadır (Shaw, 2017, s. 210-225).

BM, Filistinli mültecilere yönelik yardım sağlamak amacıyla 1949'da UNRWA (Birleşmiş Milletler Filistinli Mültecilere Yardım Teşkilatı) kurulmuştur. UNRWA, mültecilere eğitim, sağlık ve sosyal hizmetler sunarak, yaşam standartlarını iyileştirmeye çalışmaktadır. Bu kuruluş, Filistinli mültecilerin haklarının korunmasında önemli bir rol oynamaktadır (Khalidi, 2013, s. 75-90).

BM İnsan Hakları Konseyi, Filistin topraklarındaki insan hakları ihlalleri konusunda raporlar hazırlamakta ve bu ihlalleri uluslararası topluma duyurmaktadır. Bu raporlar, İsrail'in uygulamalarını eleştirmekte ve Filistin halkının maruz kaldığı ihlallerin uluslararası hukuka aykırı olduğunu ortaya koymaktadır (Falk, 2018, s. 100-115).

BM, barış süreçlerine aracılık etmek amacıyla çeşitli diplomatik çabalar göstermiştir. Oslo Anlaşmaları gibi önemli müzakerelere zemin hazırlayan BM, uluslararası toplumun bu sürece katılımını sağlamıştır. Ancak, bu süreçler genellikle taraflar arasındaki güven eksikliği ve siyasi irade yetersizliği nedeniyle sonuçsuz kalmaktadır (Cohen, 2018, s. 120-135).

BM'nin barış gücü misyonları, çatışmanın yaşandığı bölgelerde istikrar sağlamaya yönelik çabalar içermektedir. BM, Filistin ve çevresindeki çatışmaları önlemek ve sivilleri korumak amacıyla çeşitli barış operasyonları yürütmektedir. Ancak, bu misyonların etkinliği, siyasi duruma bağlı olarak sınırlı kalmaktadır (Dugard, 2005, s. 200-215).

Birleşmiş Milletler, Filistin-İsrail çatışmasında önemli bir aktör olmasına rağmen, etkisini artırmak için daha fazla siyasi irade ve uluslararası iş birliği gerekmektedir. BM'nin, uluslararası hukuka dayalı bir çözüm sağlamak amacıyla daha etkin bir rol oynaması, barışın tesisi için kritik öneme sahiptir (Rosenne, 2005, s. 45-60).

4.1. BM Güvenlik Konseyi'nin Kararları ve Müdahale

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK), Filistin-İsrail çatışmasında önemli bir rol oynamaktadır. 1948'deki kuruluşundan bu yana, BMGK, çatışmanın çözümüne yönelik çeşitli kararlar almış ve müdahalelerde bulunmuştur. Bu kararlar, uluslararası barış ve güvenliği sağlama amacı taşımaktadır (Shaw, 2017, s. 320-335).

BMGK'nın en bilinen kararlarından biri, 1967'de alınan 242 numaralı karardır. Bu karar, 'toprak için barış' ilkesini vurgulayarak, işgal altındaki toprakların geri verilmesi ve barış müzakerelerinin başlatılmasını istemektedir. Bu bağlamda, karar, iki devletli çözümün temelini oluşturmuştur (Bianchi, 2015, s. 150-165).

Bir diğer önemli karar, 338 numaralı karardır. Bu karar, 1973 Arap-İsrail Savaşı sonrasında ateşkes çağrısında bulunmuş ve tarafların barış müzakerelerine yeniden

başlamasını teşvik etmiştir. Ancak, bu kararların uygulanması, genellikle siyasi engellerle karşılaşmaktadır ve etkinliği sınırlıdır (Cohen, 2018, s. 200-215).

BMGK, 1990'ların başında Oslo Anlaşmaları sürecinde de aktif bir rol oynamıştır. Bu süreç, taraflar arasında barış müzakerelerinin yeniden başlamasına olanak tanımış ve BMGK, bu müzakereleri desteklemiştir. Ancak, bu barış sürecinin yetersizliği, taraflar arasındaki güvensizlikle birleşerek, sonuçsuz kalmıştır (Dugard, 2005, s. 180-195).

Güvenlik Konseyi, Filistin topraklarında yaşanan insan hakları ihlalleri konusunda da çeşitli kararlar almıştır. 2004 yılında alınan 1544 sayılı karar, İsrail'in Gazze'deki askeri operasyonlarını eleştirmiş ve bu tür eylemlerin uluslararası hukuka aykırı olduğunu belirtmiştir. Bu karar, sivil nüfusun korunması gerekliliğini vurgulamaktadır (Rosenne, 2005, s. 270-285).

Ayrıca, BMGK'nın 2334 numaralı kararı, 2016 yılında kabul edilmiştir ve İsrail'in Batı Şeria'daki yerleşim faaliyetlerini yasadışı olarak nitelendirmiştir. Bu karar, uluslararası hukukun ihlaline karşı bir uyarı niteliği taşımış ve uluslararası toplumun tepkisini çekmiştir (Shaw, 2017, s. 450-465).

BMGK'nın kararlarının uygulanabilirliği, genellikle politik zorluklarla sınırlıdır. Özellikle, veto yetkisine sahip beş daimî üye, kendi çıkarları doğrultusunda kararların alınmasında etkili olmaktadır. Bu durum, BMGK'nın Filistin-İsrail çatışmasındaki etkinliğini azaltmaktadır (Falk, 2018, s. 190-205).

BMGK, barış gücü misyonlarıyla da Filistin-İsrail çatışmasına müdahale etmeye çalışmaktadır. Ancak, bu misyonların etkinliği, genellikle siyasi duruma bağlıdır. Barış gücü, çatışma bölgelerinde istikrar sağlama amacı güderken, sık sık yetersiz kalmaktadır (Khalidi, 2013, s. 200-215).

Kısaca, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK), Filistin-İsrail çatışmasında önemli bir aktör olmasına rağmen, aldığı kararların etkin bir şekilde uygulanmasında ciddi zorluklarla karşılaşmaktadır. BMGK kararları, Filistin'e uluslararası meşruiyet kazandırmaya çalışırken, İsrail'in işgallerine devam etmesi bu kararların etkinliğini sınırlamaktadır. Bu durum, sadece siyasi engeller ve uluslararası güç dengelerinden değil, aynı zamanda taraflar arasında güven eksikliği ve karşılıklı çıkar çatışmalarından da kaynaklanmaktadır. Filistin'in haklarını savunmaya yönelik uluslararası çabaların daha güçlü ve kararlı bir şekilde uygulanabilmesi için daha fazla iş birliği ve siyasi irade gerekmektedir.

4.2. BM Genel Kurulu'nun Kararları ve Raporları

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu (BM Genel Kurulu), Filistin-İsrail çatışmasında önemli bir platform işlevi görmektedir. 1945'te kurulan bu organ, üye devletlerin uluslararası meseleler hakkında görüş bildirdiği ve kararlar aldığı bir forumdur. BM Genel Kurulu, Filistin meselesine yönelik pek çok karar almış ve raporlar yayınlamıştır (Weiss, 2013, s. 75-90).

Genel Kurul'un 1948 tarihli 194 sayılı kararı, Filistinli mültecilerin geri dönüş hakkını vurgulamaktadır. Bu karar, mültecilerin yaşadığı zor durumun uluslararası alanda tanınmasını sağlamış ve mülteci konusunu BM gündeminin önemli bir parçası haline getirmiştir (Sayegh, 1999, s. 50-65).

1960'lerde, BM Genel Kurulu, Filistin halkının ulusal haklarını tanıyan önemli kararlar almıştır. 1969'da kabul edilen 2535 sayılı karar, Siyonizm'in ırkçı bir ideoloji olarak kınanmasını içermekte ve Filistin halkının bağımsızlık hakkını desteklemektedir. Bu karar, uluslararası alanda Filistin'in haklarını savunmanın bir yolu olarak görülmüştür (Bianchi, 2015, s. 120-135).

1988 yılında, BM Genel Kurulu, Filistin Ulusal Konseyi'ni tanıyarak, Filistin Devleti'nin bağımsızlığını ilan etmesine destek vermiştir. Bu durum, Filistin'in uluslararası tanınma çabalarına önemli bir ivme kazandırmıştır (Cohen, 2018, s. 112-130).

Genel Kurul'un 2012'deki 67/19 sayılı kararı, Filistin'i gözlemci devlet olarak tanımıştır. Bu karar, Filistin'in uluslararası mahkemelerde daha aktif bir şekilde hak talep etmesine olanak tanımıştır ve uluslararası hukukun uygulanması açısından büyük bir öneme sahiptir (Ziadah, 2018, s. 45-60).

BM Genel Kurulu, aynı zamanda çeşitli raporlar hazırlayarak, Filistin'deki insan hakları ihlalleri ve insani durumu izlemektedir. 2009 yılında alınan 10/22 sayılı karar, Gazze'deki saldırıları kınayarak, insan hakları ihlallerine karşı bir duruş sergilemiştir. Bu raporlar, uluslararası toplumun dikkatini çekmekte ve BM'nin insan hakları konusunda daha fazla sorumluluk almasını sağlamaktadır (Falk, 2018, s. 78-90).

Genel Kurul, Filistin'deki barış süreçlerine de destek vermiştir. 2016 yılında kabul edilen 70/93 sayılı karar, iki devletli çözümü desteklemekte ve uluslararası toplumun bu süreçteki rolünü vurgulamaktadır. Ancak, bu tür kararların uygulanabilirliği genellikle sınırlı kalmaktadır (Rosenne, 2005, s. 152-167).

BM Genel Kurulu, ayrıca Filistin halkının kendi kaderini tayin hakkını tanıyan kararlar almıştır. Bu kararlar, Filistin'in bağımsızlık ve egemenlik mücadelesinin uluslararası alanda desteklenmesine yardımcı olmaktadır (Dugard, 2005, s. 55-70).

Son olarak, BM Genel Kurulu'nun kararları ve raporları, Filistin meselesinin uluslararası gündemde kalmasını sağlamaktadır. Ancak, bu kararların icrası ve uluslararası toplum tarafından ne ölçüde dikkate alındığı, sorunun çözümüne yönelik önemli bir engel teşkil etmektedir (Shaw, 2017, s. 315-330).

4.3. BM Barış Gücü ve İnsan Hakları İzleme Faaliyetleri

Birleşmiş Milletler Barış Gücü, Filistin-İsrail çatışmasında istikrar sağlama ve sivilleri koruma amacı güden önemli bir yapıdır. 1948 yılında kurulan BM Barış Gücü, uluslararası barışı koruma çabaları çerçevesinde, çeşitli misyonlar ve görevlerle bölgedeki gerilimleri azaltmaya çalışmaktadır (Shaw, 2017, s. 250-265).

BM Barış Gücü'nün ilk görevi, 1948'deki Arap-İsrail Savaşı sonrasında oluşturulmuştur. Bu misyon, çatışma bölgesindeki sivillerin korunması ve barışın yeniden tesis edilmesi amacıyla gönderilmiştir. Ancak, bu misyonların etkinliği, genellikle siyasi engellerle sınırlıdır (Cohen, 2018, s. 94-110).

Barış gücünün varlığı, özellikle sivil toplumun korunmasında kritik bir rol oynamaktadır. Barış gücü, çatışma bölgelerinde insan hakları ihlalleri ve saldırılara maruz

kalan sivilleri korumaya çalışmakta, aynı zamanda olayları izleyerek raporlamaktadır (Khalidi, 2013, s. 23-40).

BM Barış Gücü, insan hakları ihlallerini izleme ve belgeleme konusunda da önemli bir işlev görmektedir. Bu bağlamda, Barış Gücü, bölgedeki insan hakları durumu hakkında raporlar hazırlayarak uluslararası toplumu bilgilendirmekte ve dikkati çekmektedir (Falk, 2018, s. 101-115).

Bunun yanı sıra, BM Barış Gücü, sivillere insani yardım sağlama görevini de üstlenmektedir. Özellikle, savaş ve çatışma nedeniyle zor durumda kalan insanlara temel ihtiyaçları temin etmek amacıyla çeşitli insani yardım programları yürütmektedir. Bu yardım faaliyetleri, insanların yaşadığı zor koşulları hafifletmeyi amaçlamaktadır (Dugard, 2005, s. 120-135).

Barış gücünün karşılaştığı en büyük zorluklardan biri, siyasi engeller ve taraflar arasındaki güvensizliktir. BM Barış Gücü, zaman zaman taraflarca kabul edilmemekte ve müdahale etmekte zorlanmaktadır. Bu durum, barış gücünün etkinliğini ve güvenilirliğini azaltmaktadır (Rosenne, 2005, s. 175-190).

BM, insan hakları ihlallerinin önlenmesi ve mağdurların korunması konusunda da çeşitli mekanizmalar geliştirmiştir. Özellikle, BM İnsan Hakları Konseyi, Filistin'deki insan hakları durumunu izlemekte ve raporlamaktadır. Bu raporlar, uluslararası toplumun dikkatini çekmekte ve insan hakları ihlalleri konusunda farkındalık yaratmaktadır (Ziadah, 2018, s. 67-80).

Bununla birlikte, BM Barış Gücü'nün insan hakları izleme faaliyetleri, uluslararası hukuk çerçevesinde yapılmaktadır. Bu durum, tarafların uluslararası hukuka uymalarını teşvik etmekte ve barış süreçlerini desteklemektedir (Bianchi, 2015, s. 145-160).

Sonuç olarak, BM Barış Gücü, Filistin-İsrail çatışmasında önemli bir rol oynamakta ve insan hakları izleme faaliyetleri aracılığıyla sivil toplumun korunmasına katkıda bulunmaktadır. Ancak, siyasi engeller ve uluslararası iş birliği eksikliği, bu misyonun etkinliğini sınırlayan başlıca unsurlar arasında yer almaktadır (Weiss, 2013, s. 202-218).

5. Uluslararası Toplumun Katkıları ve Engeller

Uluslararası toplum, Filistin-İsrail çatışmasının çözümünde önemli bir rol oynamaktadır. Bu katkılar, çeşitli diplomatik girişimler, insani yardımlar ve uluslararası hukuk çerçevesinde gerçekleşen müdahaleler aracılığıyla ortaya çıkmaktadır. Ancak, bu süreçlerde birçok engel de bulunmaktadır (Weiss, 2013, s. 45-60).

Birincil katkılardan biri, uluslararası diplomasi aracılığıyla sağlanan desteklerdir. Birçok ülke ve uluslararası örgüt, barış sürecinin ilerlemesi için müzakereleri desteklemiş ve çeşitli çözüm önerileri sunmuştur. Özellikle ABD, Avrupa Birliği ve Arap Birliği gibi aktörler, barış görüşmelerinde önemli bir arabulucu rolü üstlenmiştir (Cohen, 2018, s. 120-135).

Uluslararası toplumun bir diğer katkısı, insani yardımların sağlanmasıdır. Filistin'e yönelik çeşitli insani yardımlar, BM ve diğer sivil toplum kuruluşları aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Bu yardımlar, sağlık, eğitim ve temel yaşam ihtiyaçlarının

karşılanmasına yardımcı olmaktadır. Bu bağlamda, UNRWA gibi kuruluşlar, Filistinli mültecilere yönelik kritik hizmetler sunmaktadır (Khalidi, 2013, s. 55-70).

Bununla birlikte, uluslararası hukuk çerçevesinde Filistin halkının haklarının tanınması da önemli bir katkıdır. Uluslararası toplum, Filistin'in bağımsızlık hakkını destekleyen birçok karar almış ve bu konuda hukuki dayanaklar oluşturmuştur. BM Genel Kurulu ve Güvenlik Konseyi'nin kararları, bu bağlamda önemli birer referans noktasıdır (Bianchi, 2015, s. 90-105).

Ancak, uluslararası toplumun katkılarına rağmen, birçok engel de bulunmaktadır. Bunların başında, siyasi irade eksikliği gelmektedir. Taraflar arasındaki güvensizlik ve çatışma, barış süreçlerini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu durum, uluslararası toplumun etkili bir rol üstlenmesini zorlaştırmaktadır (Falk, 2018, s. 32-47).

Bir diğer engel, uluslararası aktörlerin çıkar çatışmalarıdır. Örneğin, bazı ülkeler, kendi siyasi ve ekonomik çıkarları doğrultusunda Filistin-İsrail meselesine yaklaşmakta, bu da çözüm sürecini karmaşık hale getirmektedir. Bu çıkar çatışmaları, barış müzakerelerinin ilerlemesini engellemektedir (Shaw, 2017, s. 220-235).

Uluslararası toplumun karşılaştığı bir başka sorun, Filistinli gruplar arasındaki bölünmelerdir. Hamas ve Fatah gibi gruplar arasındaki çatışmalar, Filistin'in uluslararası alanda birleşik bir duruş sergilemesini zorlaştırmakta ve uluslararası desteğin etkisini azaltmaktadır (Ziadah, 2018, s. 12-25).

Ayrıca, medya ve kamuoyunun algısı da uluslararası toplumun katkılarını etkileyen önemli bir faktördür. Medyada yer alan haberler, çatışmanın algılanış biçimini şekillendirmekte ve bu durum, uluslararası toplumun hareket kabiliyetini sınırlamaktadır (Khalidi, 2013, s. 75-90).

Son olarak, Filistin-İsrail çatışması, uluslararası toplumu ikiye bölen bir mesele olmuştur. Bu durum, bazı ülkelerin Filistin'i desteklemesi, bazılarının ise İsrail'i desteklemesiyle sonuçlanmakta, bu da uluslararası iş birliğini zorlaştırmaktadır (Dugard, 2005, s. 25-40).

Kısaca, uluslararası toplumun Filistin-İsrail çatışmasının çözümüne yönelik katkıları, barış çabalarına yön vermek açısından önemli olsa da, çeşitli engeller nedeniyle bu çabaların etkinliği sınırlı kalmaktadır. Bu engeller arasında tarafların birbirine olan güven eksiklikleri, bölgesel güçlerin çıkar çatışmaları ve uluslararası politikalarındaki farklılıklar yer almaktadır. Uluslararası toplumun müdahalesi, genellikle çözüme ulaşmada önemli bir itici güç olmasına rağmen, bu engellerin aşılması ve taraflar arasında kalıcı bir barışın sağlanması için daha güçlü, daha koordine ve daha az politik etkiye tabi bir yaklaşım gereklidir. Sonuçta, kalıcı bir barışın sağlanması yalnızca uluslararası toplumun değil, aynı zamanda çatışmanın taraflarının da eşit derecede sorumluluk taşımasıyla mümkün olacaktır.

5.1. Uluslararası Organizasyonların Rolü

Filistin-İsrail çatışmasında ülke temsilcileri ve uluslararası organizasyonlar, barış sürecinin ilerlemesinde kritik bir rol oynamaktadır. Bu aktörler, diplomatik çabalarla, insani yardımlarla ve uluslararası hukukun uygulanmasını teşvik eden politikalarla sürecin şekillenmesinde etkilidir (Weiss, 2013, s. 45-60).

Birçok ülke, özellikle ABD, Avrupa Birliği, Rusya ve Birleşmiş Milletler, barış görüşmelerine doğrudan müdahil olmuştur. ABD, özellikle Oslo Anlaşmaları sürecinde arabuluculuk yaparak önemli bir rol oynamıştır. Bu süreçte, ABD'nin sağladığı siyasi ve ekonomik destek, müzakerelerin ilerlemesinde etkili olmuştur (Cohen, 2018, s. 100-115).

Avrupa Birliği, Filistin'in uluslararası alanda tanınmasını destekleyen önemli bir aktördür. AB, Filistin'e yönelik insani yardımlar ve kalkınma projeleri ile bu süreci desteklemekte, aynı zamanda barış müzakerelerinde taraflar arasında diyalogu teşvik etmektedir (Shaw, 2017, s. 150-165).

Birleşmiş Milletler, Filistin-İsrail çatışmasında uluslararası normların korunması ve insan haklarının gözetilmesi açısından önemli bir platformdur. BM Genel Kurulu ve Güvenlik Konseyi, çeşitli kararlar alarak uluslararası toplumun dikkatini çekmekte ve durumu izlemektedir (Bianchi, 2015, s. 30-45).

Uluslararası organizasyonlar, Filistinli mültecilere yönelik yardım sağlayan UNRWA gibi kuruluşlar aracılığıyla da önemli bir rol oynamaktadır. Bu kuruluşlar, sağlık, eğitim ve sosyal hizmetler sunarak Filistin halkının yaşam standartlarını iyileştirmeye çalışmaktadır (Khalidi, 2013, s. 90-105).

Ayrıca, Arap Birliği, Filistin meselesinin çözümünde aktif bir rol oynamaktadır. Birlik, Filistin'in bağımsızlık mücadelesini desteklemek ve Arap ülkeleri arasında dayanışmayı güçlendirmek amacıyla çeşitli inisiyatifler geliştirmektedir (Dugard, 2005 s. 55-70).

Ülke temsilcileri, barış müzakerelerine katılarak taraflar arasındaki güvenin tesis edilmesine katkıda bulunmaktadır. Ancak, bu süreçlerde yaşanan siyasi engeller ve çıkar çatışmaları, müzakerelerin ilerlemesini zorlaştırmaktadır (Falk, 2018, s. 75-90).

Uluslararası organizasyonlar, insan hakları izleme faaliyetleri aracılığıyla da önemli bir işlev üstlenmektedir. Örneğin, BM İnsan Hakları Konseyi, Filistin topraklarındaki insan hakları ihlallerini izlemekte ve raporlamaktadır. Bu raporlar, uluslararası toplumu bilgilendirerek, baskı oluşturmaktadır (Ziadah, 2018, s. 120-135).

Bununla birlikte, ülkeler ve uluslararası organizasyonlar arasındaki koordinasyon eksiklikleri, etkin müdahale ve destek sağlama konusunda zorluklar yaratmaktadır. Çeşitli çıkarların ve siyasi hedeflerin bulunması, uluslararası iş birliğini sınırlamaktadır (Shaw, 2017, s. 200-215).

Sonuç olarak, ülke temsilcileri ve uluslararası organizasyonlar, Filistin-İsrail çatışmasında önemli bir rol oynamakta, ancak bu rolün etkinliği, siyasi irade, koordinasyon ve uluslararası iş birliği gerektirmektedir (Weiss, 2013, s. 45-60).

5.2. Barış Süreçleri ve Diplomatik Çabalar

Filistin-İsrail çatışmasında barış süreçleri ve diplomatik çabalar, yıllar içinde çeşitli aşamalardan geçerek evrimleşmiştir. Bu süreçler, taraflar arasında kalıcı bir barış sağlama amacı taşımakta ve uluslararası aktörlerin de desteğini almakta önemli bir rol oynamaktadır (Weiss, 2013, s. 30-45).

Oslo Anlaşmaları, 1993 yılında imzalanan ve barış sürecinde önemli bir dönüm noktası olan belgelerdir. Bu anlaşmalar, Filistin Özerk Yönetimi'nin kurulmasını ve taraflar arasında

karşılıklı tanıma ilkesini içermektedir. Ancak, anlaşmaların uygulanmasında yaşanan sorunlar, sürecin sekteye uğramasına yol açmıştır (Cohen, 2018, s. 105-120).

1990'ların sonları ve 2000'lerin başlarında, Camp David Zirvesi gibi diplomatik girişimler, barış sürecini ilerletmeye yönelik önemli adımlar olmuştur. Ancak, bu zirvelerde varılan sonuçlar, taraflar arasındaki derin güvensizlik ve çeşitli sorunlar nedeniyle hayata geçirilememiştir (Bianchi, 2015, s. 180-195).

Birinci İntifada, 1987'de başlayan ve Filistin halkının İsrail'e karşı büyük çaplı direnişi olarak tanımlanan süreç, Filistinlilerin ulusal kimliklerini pekiştirmelerinin ve uluslararası alanda dikkat çekmelerinin önünü açmıştır. Bu intifada, Filistinli halkın hem yerel hem de küresel ölçekte hak taleplerinin arttığı bir dönemin başlangıcını oluşturmuş, aynı zamanda barış süreçlerine zemin hazırlamıştır.

2000 yılında patlak veren İkinci İntifada, barış sürecinin ilerlemesini olumsuz etkilemiştir. Bu dönemde yaşanan şiddet olayları, taraflar arasındaki güveni daha da zedelemiş ve müzakerelerin yeniden başlamasını zorlaştırmıştır (Falk, 2018, s. 90-105).

2007 yılında Hamas'ın Gazze'yi kontrol altına alması, Filistin içindeki siyasi bölünmeyi derinleştirmiştir. Bu durum, uluslararası toplumun barış çabalarını karmaşık hale getirmiştir. Farklı gruplar arasında uzlaşma sağlanamaması, diplomatik girişimleri olumsuz yönde etkilemiştir (Khalidi, 2013, s. 50-65).

Bununla birlikte, 2010'ların başında, ABD'nin öncülüğünde başlatılan yeni barış çabaları, iki devletli çözümü destekleme amacı taşımaktaydı. Ancak bu girişimler de yeterli destek bulamamış ve taraflar arasındaki görüşmeler yine de sonuçsuz kalmıştır (Dugard, 2005, s. 140-155).

Uluslararası toplum, Filistin'in bağımsızlığını tanıyan çeşitli kararlar alarak barış süreçlerine destek olmaya çalışmaktadır. BM Genel Kurulu'nun 2012'deki 67/19 sayılı kararı, Filistin'i gözlemci devlet olarak tanıması ve bu durum uluslararası alanda önemli bir etki yaratmıştır (Ziadah, 2018, s. 220-235).

Ayrıca, Arap Birliği'nin Filistin meselesine ilişkin sunduğu Barış İnisiyatifi, 2002'den beri önemli bir diplomatik çaba olarak öne çıkmaktadır. Bu inisiyatif, İsrail'in çekilmesi ve Filistin'in bağımsızlığının tanınması çağrısında bulunmaktadır. Ancak, bu öneriler de etkili bir şekilde uygulanamamıştır (Shaw, 2017, s. 95-110). Özetle, uluslararası toplumun Filistin-İsrail çatışmasının çözümüne yönelik katkıları önemli bir rol oynamakla birlikte, bu çabaların etkisi çeşitli engeller yüzünden sınırlıdır. Taraflar arasındaki güvensizlik, bölgesel güçlerin çıkar çatışmaları ve uluslararası politikadaki farklılıklar, barışa giden yolu tıkayan başlıca faktörlerdir. Uluslararası desteğin, çözüm sürecinde etkili olabilmesi için daha uyumlu, kararlı ve az politik etkiye dayalı bir yaklaşım benimsenmesi gerekmektedir. Kalıcı bir barışa ulaşmak, yalnızca küresel aktörlerin değil, aynı zamanda çatışmaya dahil olan tarafların da eşit sorumluluk taşımasıyla mümkün olacaktır. Bu noktada, herkesin üzerine düşeni yaparak ortak bir hedef doğrultusunda hareket etmesi, barış sürecinin başarılı olabilmesi için kritik öneme sahiptir.

5.3. Uluslararası Yardımlar ve Destek Programları

Uluslararası yardımlar ve destek programları, Filistin-İsrail çatışmasında sivillerin yaşam koşullarını iyileştirmek ve barış süreçlerini desteklemek amacıyla hayata geçirilmiştir. Bu yardımlar, insani krizlerin yönetilmesi ve sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması açısından kritik öneme sahiptir (Khalidi, 2013, s. 30-45).

Birleşmiş Milletler'in Filistinli mültecilere yönelik en önemli yardım kuruluşu olan UNRWA, eğitim, sağlık ve sosyal hizmetler sunarak bu çabalara öncülük etmektedir. UNRWA, milyonlarca Filistinli mülteciye temel ihtiyaçlarını karşılamada yardımcı olmakta ve kriz dönemlerinde acil yardım sağlamaktadır (Bianchi, 2015, s. 175-190).

Avrupa Birliği, Filistin'e yönelik çeşitli insani yardımlar ve destek programlarıyla da dikkat çekmektedir. AB, Filistin Özerk Yönetimi'ne mali destek sağlayarak, bölgedeki altyapı projelerini ve sosyal hizmetleri desteklemekte, aynı zamanda demokrasi ve insan hakları alanında kapasite geliştirmeye yönelik programlar yürütmektedir (Cohen, 2018, s. 120-135).

Amerika Birleşik Devletleri, Filistin'e yönelik mali yardımlarını, genellikle eğitim ve sağlık alanlarına odaklanarak sunmaktadır. ABD'nin bu yardımları, Filistinli kurumların güçlendirilmesi ve ekonomik kalkınma için önemli bir kaynak oluşturmaktadır (Dugard, 2005, s. 100-115).

Dünya Bankası, Filistin'in ekonomik kalkınmasını desteklemek için çeşitli projeler geliştirmekte ve finansal yardım sağlamaktadır. Bu projeler, altyapı geliştirme, iş yaratma ve ekonomik istikrarın sağlanması gibi alanları kapsamaktadır (Falk, 2018, s. 90-105).

Bunların yanı sıra, çeşitli sivil toplum kuruluşları da Filistin'de insani yardımlar ve destek programları yürütmektedir. Bu kuruluşlar, özellikle sağlık, eğitim ve gıda güvenliği alanlarında acil yardım faaliyetleri gerçekleştirmekte ve yerel topluluklara destek olmaktadır (Ziadah, 2018, s. 50-65).

Uluslararası yardımlar, Filistin'deki insani durumun iyileştirilmesinin yanı sıra, barış süreçlerinin desteklenmesi açısından da önem taşımaktadır. Bu yardımlar, aynı zamanda Filistinli kurumların güçlendirilmesine ve toplumda istikrarın sağlanmasına yardımcı olmaktadır (Shaw, 2017, s. 220-235).

Ancak, uluslararası yardımların etkinliği, çoğu zaman siyasi engeller ve çatışmalar nedeniyle sınırlı kalmaktadır. Yardımların ulaşımında yaşanan sorunlar, yerel yönetimlerin zayıflığı ve güvenlik endişeleri, bu yardımların etkisini azaltmaktadır (Khalidi, 2013, s. 200-215).

Sonuç olarak, uluslararası yardımlar ve destek programları, Filistin-İsrail çatışmasında kritik bir rol oynamakta, ancak bu yardımların etkin bir şekilde uygulanabilmesi için siyasi istikrar ve iş birliği gerekmektedir. Bu bağlamda, uluslararası toplumun sürekli destek sağlaması önemlidir (Weiss, 2013, s. 150-165).

6. Mevcut Barış Süreçlerinin Değerlendirilmesi

Filistin-İsrail çatışmasındaki mevcut barış süreçleri, tarihsel olarak karmaşık bir yapıya sahiptir ve farklı aşamalardan geçmiştir. Bu süreçlerin değerlendirilmesi hem geçmişteki

hataları anlamak hem de gelecekteki olası çözümler için dersler çıkarmak açısından önemlidir (Weiss, 2013, s. 200-215).

Oslo Anlaşmaları, 1993'te başlatılan barış sürecinin temel taşlarından biri olarak kabul edilmektedir. Bu anlaşmalar, iki taraf arasında karşılıklı tanıma ve Filistin Özerk Yönetimi'nin kurulmasını öngörmüştür. Ancak, uygulamadaki aksaklıklar ve tarafların yükümlülüklerini yerine getirmemesi, sürecin sürdürülebilirliğini olumsuz etkilemiştir (Cohen, 2018, s. 50-75).

Mevcut barış süreçlerinin en büyük sorunlarından biri, taraflar arasındaki derin güvensizliktir. Özellikle, güvenlik kaygıları ve şiddet olayları, müzakerelerin ilerlemesini engellemektedir. Her iki taraf da geçmişte yaşanan ihanetler ve hayal kırıklıkları nedeniyle birbirine karşı temkinli bir yaklaşım sergilemektedir (Falk, 2018, s. 30-50).

2010'ların başlarında ABD'nin öncülüğünde yeniden başlatılan barış çabaları, iki devletli çözümü destekleme amacı taşımaktaydı. Ancak, bu süreçler de yetersiz kalmış ve belirli bir ilerleme kaydedilememiştir. Müzakerelerdeki başarısızlıklar hem Filistin hem de İsrail'deki siyasi atmosferi olumsuz yönde etkilemiştir (Bianchi, 2015, s. 120-140).

Bir diğer sorun, Filistin içindeki siyasi bölünmelerdir. Hamas ve Fatah arasındaki çatışmalar, Filistin'in uluslararası alandaki temsilini zayıflatmakta ve barış sürecine olumsuz etkide bulunmaktadır. Bu durum, uluslararası aktörlerin de desteklerini sınırlamakta ve müzakerelerin etkinliğini azaltmaktadır (Khalidi, 2013, s. 45-70).

Uluslararası toplumun rolü, barış süreçlerinin etkinliği açısından kritik bir faktördür. Birçok ülke ve uluslararası kuruluş, çeşitli inisiyatifler ve projelerle süreci desteklemeye çalışmaktadır. Ancak, bu desteklerin yeterli ve etkili olup olmadığı sorusu hala geçerliliğini korumaktadır (Shaw, 2017, s. 80-100).

Son yıllarda, iki devletli çözümün yanı sıra, alternatif çözümler de tartışılmaya başlanmıştır. Bunlar arasında tek devletli çözüm veya federasyon önerileri yer almaktadır. Ancak, bu önerilerin uygulanabilirliği ve kabul edilebilirliği üzerine derin tartışmalar devam etmektedir (Ziadah, 2018, s. 15-35).

Mevcut barış süreçlerinin bir diğer önemli değerlendirme noktası, insani durumun ciddiyetidir. Süregelen çatışmalar, Filistin halkının yaşam koşullarını olumsuz etkilemekte ve uluslararası yardımlara olan bağımlılığı artırmaktadır. Bu durum, barış süreçlerinin gerekliliğini bir kez daha gözler önüne sermektedir (Dugard, 2005, s. 60-80).

Gelecekteki barış süreçlerinin başarılı olabilmesi için, taraflar arasında güven inşa edilmesi, diyalogların artırılması ve ekonomik iş birliğinin teşvik edilmesi gerekmektedir. Ayrıca, uluslararası toplumun desteklerinin devam etmesi ve süreçlerin daha iyi izlenmesi de büyük önem taşımaktadır (Weiss, 2013, s. 200-215).

Sonuç olarak, mevcut barış süreçlerinin değerlendirilmesi hem geçmişteki hataları öğrenmek hem de gelecekteki çözümler için yol haritası oluşturmak açısından hayati önem taşımaktadır. Kalıcı bir barış sağlanabilmesi için kapsamlı ve çok yönlü bir yaklaşım benimsenmelidir (Falk, 2018, s. 30-50).

6.1. Uluslararası Diplomasi ve Çatışma Çözümünde Yeni Yaklaşımlar

Uluslararası hukuk ve diplomasi alanında son yıllarda önemli yenilikler ve gelişmeler yaşanmaktadır. Bu yenilikler, küresel meselelerin çözümünde daha etkili ve sürdürülebilir yaklaşımların benimsenmesini sağlamaktadır. Özellikle Filistin-İsrail çatışması gibi karmaşık sorunlarda, bu yeniliklerin dikkate alınması büyük önem taşımaktadır (Weiss, 2013, s. 50-65).

İlk olarak, uluslararası hukukta insan hakları ve insani hukuk alanında artan bir ilgi gözlemlenmektedir. 21. yüzyılda, devletlerin insan haklarına saygı göstermesi ve bu hakların korunması, uluslararası ilişkilerin merkezine yerleşmiştir. Bu durum, çatışma bölgelerinde daha fazla dikkat ve kaynak ayrılmasını sağlamaktadır (Cohen, 2018, s. 15-30).

Uluslararası örgütlerin rolü giderek artmaktadır. Birleşmiş Milletler gibi uluslararası kuruluşlar, barış süreçlerinde daha aktif bir rol oynamakta ve tarafları bir araya getirmeye çalışmaktadır. Bu örgütler, diplomatik müzakerelerde aracılık yaparak, kalıcı çözümlerin bulunmasına katkı sağlamaktadır (Bianchi, 2015, s. 45-60).

Dijital diplomasi kavramı, uluslararası ilişkilerde yenilikçi bir yaklaşım olarak öne çıkmaktadır. Sosyal medya ve dijital platformlar, devletlerin ve uluslararası aktörlerin halkla iletişim kurma biçimlerini değiştirmiştir. Bu durum, bilgi akışını hızlandırmakta ve halkın diplomasi süreçlerine daha fazla katılımını sağlamaktadır (Falk, 2018, s. 75-90).

Sürdürülebilir kalkınma hedefleri (SKH), uluslararası hukuk ve diplomasi çerçevesinde yeni bir perspektif sunmaktadır. Bu hedefler, sadece ekonomik kalkınmayı değil, aynı zamanda çevresel sürdürülebilirliği ve sosyal eşitliği de kapsamaktadır. Bu yaklaşım, çatışma bölgelerinde sosyal adaletin sağlanmasına yönelik yeni stratejilerin geliştirilmesine olanak tanımaktadır (Khalidi, 2013, s. 100-115).

Çevresel sorunlar ve iklim değişikliği, uluslararası diplomasi ve hukukun önemli bir bileşeni haline gelmiştir. Devletler, bu sorunların çözümünde iş birliği yapma gerekliliğini kavramışlardır. Bu bağlamda, uluslararası iklim anlaşmaları, devletlerin ulusal politikalarını şekillendirmelerine yardımcı olmaktadır (Shaw, 2017, s. 200-215).

Çatışma çözümünde 'yumuşak güç' stratejileri, giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Yumuşak güç, bir devletin kültürel ve sosyal değerleri aracılığıyla diğer devletler üzerinde etki kurma yeteneğini ifade eder. Bu strateji, diplomatik ilişkilerin geliştirilmesine ve kalıcı barışın sağlanmasına katkıda bulunabilir (Dugard, 2005, s. 30-45).

Çok taraflı müzakereler, uluslararası hukuk ve diplomasi alanında önemli bir yenilik olarak ortaya çıkmaktadır. Bu tür müzakereler, farklı devletlerin ve aktörlerin bir araya gelerek sorunları çözmeye çabalarını kolaylaştırmaktadır. Çok taraflılık, farklı bakış açılarını bir araya getirerek daha kapsamlı çözümler üretebilir (Ziadah, 2018, s. 55-70).

Uluslararası hukukta kadınların rolü ve cinsiyet eşitliği konuları, daha fazla gündeme gelmektedir. Kadınların barış süreçlerine dahil edilmesi, çatışmaların çözümünde önemli bir faktör olarak değerlendirilmektedir. Cinsiyet eşitliği, sürdürülebilir barış için kritik bir unsur olarak kabul edilmektedir (Falk, 2018, s. 120-135).

Sonuç olarak, uluslararası hukuk ve diplomasi alanındaki yenilikler, küresel sorunların çözümünde daha etkili ve kapsayıcı yaklaşımlar sunmaktadır. Bu yeniliklerin

Filistin-İsrail çatışması gibi karmaşık durumlarda dikkate alınması, kalıcı barışın sağlanmasına önemli katkılarda bulunabilir (Weiss, 2013, s. 40-55).

6.2. Kalıcı Barış İçin Stratejik Yönelimler

Filistin-İsrail çatışmasında kalıcı bir barış sağlanabilmesi için stratejik öneriler ve yönelimler geliştirmek hem yerel hem de uluslararası aktörlerin ortak çabalarını gerektirmektedir. Bu bağlamda, etkili ve sürdürülebilir çözümler üretebilmek için bazı önemli adımların atılması gerekmektedir (Weiss, 2013, s. 60-75).

İki devletli çözümün yeniden canlandırılması önem taşımaktadır. Bu model, Filistin ve İsrail'in bağımsız devletler olarak yan yana var olmasını öngörmekte ve uluslararası toplum tarafından geniş bir destek bulmaktadır. Bu çerçevede, müzakerelerin yeniden başlaması için somut adımlar atılmalı ve güven inşa edici önlemler hayata geçirilmelidir (Cohen, 2018, s. 85-100).

Taraflar arasında güven artırıcı önlemlerin alınması kritik bir öncelik olmalıdır. Güvenlik endişeleri, müzakerelerin ilerlemesini engellediği için, uluslararası gözlemci güçlerin bölgeye yerleştirilmesi ve belirli güvenlik mekanizmalarının oluşturulması faydalı olabilir (Falk, 2018, s. 150-165).

Ekonomik iş birliğinin teşvik edilmesi, kalıcı barışın sağlanmasında önemli bir rol oynayabilir. Taraflar arasında ticaret ve yatırım fırsatlarının artırılması, karşılıklı bağımlılığı güçlendirerek barış sürecine katkıda bulunabilir. Ekonomik kalkınma, toplumsal istikrarı artırabilir (Khalidi, 2013, s. 30-45).

Eğitim alanında yapılacak reformlar, gelecek nesillerin barış kültürüyle yetiştirilmesini sağlamak açısından kritik önem taşımaktadır. Eğitim programları, iki toplum arasında karşılıklı anlayışı artırmaya yönelik olarak tasarlanmalı ve gençlere barışın önemi vurgulanmalıdır (Dugard, 2005, s. 100-115).

Uluslararası toplumun rolü güçlendirilmelidir. BM ve diğer uluslararası kuruluşlar, barış süreçlerinde daha aktif bir rol oynamalı ve taraflar arasındaki diyalogları teşvik etmelidir. Bu tür bir katılım, kalıcı barışın sağlanmasında önemli bir etki yaratabilir (Shaw, 2017, s. 200-215).

İnsan hakları ihlallerinin önlenmesi için etkili mekanizmalar oluşturulmalıdır. İnsan hakları izleme örgütleri, bölgedeki durumu izleyerek ihlallerin önüne geçilmesine yardımcı olabilir. Bu hem Filistinli hem de İsraili sivillerin yaşam kalitesini artıracaktır (Ziadah, 2018, s. 50-65).

Kadınların barış süreçlerine dahil edilmesi, kalıcı barışın sağlanmasında kritik bir faktördür. Cinsiyet eşitliği sağlanmadan kalıcı bir barışın tesis edilmesi güç olacaktır. Bu nedenle, kadınların liderlik rollerinin artırılması ve karar alma süreçlerine katılımının sağlanması önemlidir (Falk, 2018, s. 120-135).

Medya ve kamuoyunun rolü de göz önünde bulundurulmalıdır. Tarafların birbirine dair algılarını değiştirmek ve barış mesajlarını yaymak için medya organlarının etkin bir şekilde kullanılması gerekmektedir. Bu, toplumda barış kültürünü geliştirebilir (Weiss, 2013, s. 75-90).

Son olarak, uzun vadeli bir strateji olarak, bölgesel iş birliklerinin artırılması gerekmektedir. Arap Birliği gibi bölgesel organizasyonlar, Filistin-İsrail barış süreçlerine katkıda bulunabilir. Bu tür bir iş birliği, uluslararası destekle birleşerek kalıcı bir çözüm için zemin hazırlayabilir (Khalidi, 2013, s. 150-165).

6.3. Gelecek Perspektifleri ve Çözüm Önerileri

Filistin-İsrail çatışması, uluslararası ilişkilerdeki en karmaşık ve uzun süreli sorunlardan biri olarak kalmaya devam etmektedir. Gelecek perspektifleri, tarafların siyasi iradesine, uluslararası toplumun desteğine ve barış süreçlerinin etkinliğine bağlıdır. Kalıcı bir çözüm sağlanabilmesi için çeşitli önerilerin dikkate alınması gerekmektedir (Weiss, 2013, s. 200-215).

İlk olarak, iki devletli çözüm, uluslararası toplumun en yaygın desteklediği yaklaşım olmaya devam etmektedir. Bu çözüm, Filistin ve İsrail'in birbirini tanıyan bağımsız devletler olarak yan yana var olmasını hedeflemektedir. Ancak, bu sürecin hayata geçirilebilmesi için, iki taraf arasında güven inşa edilmesi ve kalıcı müzakerelerin başlatılması gerekmektedir (Cohen, 2018, s. 75-90).

Bir diğer çözüm önerisi, uluslararası garantilerin sağlanmasıdır. Taraflar arasındaki güvensizliğin giderilmesi için, BM ve diğer uluslararası aktörler tarafından oluşturulacak bir güvenlik mekanizması, barışın kalıcılığı açısından kritik önem taşıyabilir. Bu mekanizma, tarafların yükümlülüklerini yerine getirmelerini teşvik edebilir (Bianchi, 2015, s. 120-135).

Siyasi diyalogların artırılması, çatışmanın çözümünde önemli bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Farklı aktörlerin bir araya gelerek diyalog kurması, karşılıklı anlayışın geliştirilmesine yardımcı olabilir. Bu kapsamda, sivil toplum kuruluşlarının ve yerel liderlerin rolü de önemlidir (Shaw, 2017, s. 160-175).

Ekonomik iş birliğinin teşvik edilmesi, kalıcı barış için bir başka önemli adımdır. İki taraf arasında ticaret ve yatırım fırsatlarının artırılması, ekonomik kalkınmayı destekleyerek, çatışmanın etkilerini azaltabilir. Bu tür bir iş birliği, taraflar arasında bağımlılığı artırabilir ve barış sürecine olumlu katkı sağlayabilir (Khalidi, 2013, s. 130-145).

Eğitim alanında yapılacak reformlar da önemli bir çözüm önerisi olarak öne çıkmaktadır. Genç nesillerin barış kültürüyle yetiştirilmesi, şiddet döngüsünün kırılmasına yardımcı olabilir. Eğitim programları, iki toplum arasındaki anlayışı artırmak ve karşılıklı saygıyı geliştirmek amacıyla tasarlanmalıdır (Falk, 2018, s. 45-60).

Uluslararası topluma düşen bir diğer görev ise, Filistin halkının insan haklarının korunmasını sağlamaktır. İnsan hakları ihlalleri konusunda uluslararası gözlem mekanizmalarının güçlendirilmesi, uluslararası hukukun uygulanmasına katkıda bulunabilir. Bu, barış sürecinin meşruluğunu artıracaktır (Ziadah, 2018, s. 70-85).

Barış süreçlerinin desteklenmesi için medya ve kamuoyunun da etkili bir şekilde bilgilendirilmesi gerekmektedir. Medyanın tarafsız ve yapıcı bir şekilde haber yapması, toplumda barışa yönelik bir atmosferin oluşmasına katkı sağlayabilir. Bu, aynı zamanda uluslararası toplumun da destek vermesini teşvik edecektir (Dugard, 2005, s. 45-60).

Kısaca, uluslararası toplumun sürükleyen desteği, kalıcı bir çözüm için hayati öneme sahiptir. Siyasi, ekonomik ve insani yardımların yanı sıra, barış süreçlerinin takip edilmesi ve bu süreçlere etkin müdahalelerin yapılması gerekmektedir. Bu hem Filistin hem de İsrail için sürdürülebilir bir geleceğin teminatı olacaktır (Weiss, 2013, s. 200-215).

Filistin-İsrail çatışması, uluslararası ilişkilerdeki en karmaşık ve uzun süreli sorunlardan biri olarak kalmaya devam etmektedir. Gelecek perspektifleri, tarafların siyasi iradesine, uluslararası toplumun desteğine ve barış süreçlerinin etkinliğine bağlıdır. Bu bağlamda, çeşitli çözüm önerileri tartışılmakta, ancak bu önerilerin hayata geçirilmesi için daha derinlemesine bir analiz ve stratejik bir yaklaşım gereklidir. Kalıcı bir çözüm sağlanabilmesi için hem dışsal faktörlerin hem de tarafların içsel değişimlerinin dikkate alınması gerekmektedir.

İlk olarak, iki devletli çözüm, tarihsel olarak uluslararası toplumun en yaygın şekilde desteklediği bir yaklaşım olmuştur. Bu çözüm, Filistin ve İsrail'in birbirini tanıyan bağımsız devletler olarak yan yana var olmasını hedefler. Ancak, bu sürecin başarılı olabilmesi için sadece uluslararası baskılar değil, tarafların birbirine duyduğu güvenin inşa edilmesi gerekmektedir. İki tarafın da nihai barışa yönelik gerçek bir siyasi irade sergilemesi, bu çözümün hayata geçmesi için kritik bir adımdır. Bu noktada, güven inşa süreci, yalnızca müzakerelerde değil, günlük ilişkilerde de önemli bir yer tutmalıdır. Tarafların birbirlerine karşı duydukları güvensizlik, her barış çabasında karşımıza çıkan en büyük engeldir ve bu engelin aşılması, tarafların içsel yapılarında köklü değişikliklere gitmelerini gerektirebilir.

İkinci olarak, uluslararası garantilerin sağlanması fikri, çözüm sürecine katkı sağlayacak bir başka önemli öneri olabilir. Taraflar arasındaki güvensizliğin giderilmesi için, Birleşmiş Milletler ve diğer uluslararası aktörlerin oluşturacağı güvenlik mekanizmaları, barışın kalıcılığını sağlayabilir. Ancak, bu güvenlik mekanizmalarının sadece dışarıdan bir denetim değil, tarafların kendi iradeleriyle kabul ettikleri bir güvenlik yapısına dönüşmesi gereklidir. Uluslararası aktörlerin sağladığı destek, ancak bu mekanizmaların yerel halklar tarafından da sahiplenilmesiyle anlamlı olacaktır.

Bir diğer çözüm önerisi, ekonomik iş birliğinin artırılmasıdır. Ekonomik kalkınma, çatışmaların kalıcı bir şekilde sona erdirilmesinin en etkili yollarından biri olabilir. İki taraf arasındaki ticaretin artırılması, karşılıklı bağımlılığı ve iş birliğini teşvik edebilir. Ancak burada önemli olan, ekonomik faydaların yalnızca elitlerin değil, geniş halk kitlelerinin de yararına olacak şekilde dağıtılmasıdır. Bu, özellikle Filistin'deki ekonomik kalkınmanın ve refahın artırılmasında büyük rol oynayacaktır.

Eğitim alanında yapılacak reformlar ise başka bir kritik çözüm önerisidir. Genç nesillerin barış kültürüyle yetiştirilmesi, şiddet döngüsünün kırılmasına yardımcı olabilir. Ancak, burada önemli olan sadece eğitim sistemindeki içerik değil, toplumun her kesiminde barışa dair bir anlayışın ve kültürün inşa edilmesidir. Eğitim, uzun vadede barış için umut vaat etse de, kısa vadeli çatışmaları sona erdirmek için daha somut ve acil adımlar gereklidir.

Uluslararası toplumun sorumluluğu da büyük bir öneme sahiptir. Filistin halkının insan haklarının korunması, barış sürecinin meşruiyetinin artırılması için gereklidir. Uluslararası gözlem mekanizmalarının güçlendirilmesi, hem taraflar arasındaki güveni artırabilir hem de sürecin uluslararası alanda daha geniş bir destek bulmasını sağlayabilir. Bu

noktada, yalnızca siyasi çözüm yolları değil, aynı zamanda insani yardım ve kriz yönetimi alanındaki çözümler de önemlidir.

Özetle, Filistin-İsrail çatışmasının çözümü için önerilen birçok yol olmasına rağmen, her çözüm önerisinin uygulanabilirliği, tarafların ve uluslararası aktörlerin siyasi ve toplumsal iradesine dayanacaktır. Bu süreç, uluslararası toplumun desteğinin yanı sıra, bölgedeki halkların da barışa dair ortak bir vizyon geliştirmelerini gerektirmektedir. Barış, yalnızca dışarıdan gelen baskılarla değil, her iki toplumun da içsel olarak barışı benimsemesiyle mümkündür. Bu bağlamda, çatışmanın sona erdirilmesi için atılacak her adım, sadece politik bir çözüm değil, aynı zamanda bir dönüşüm süreci olmalıdır.

SONUÇ

Filistin-İsrail anlaşmazlığı, uluslararası hukukun karmaşık bir alanını temsil etmektedir. Bu anlaşmazlığın çözümüne yönelik uluslararası toplumun ve Birleşmiş Milletler'in rolü, tarihsel ve siyasi bağlamda oldukça önemlidir. Uzun yıllardır süregelen çatışmalar, sadece bölge halklarını değil, aynı zamanda dünya genelindeki uluslararası ilişkileri de etkilemiştir. Bu bağlamda, Birleşmiş Milletler'in bu soruna yaklaşımı, uluslararası hukukun uygulanabilirliği açısından kritik bir öneme sahiptir.

Birleşmiş Milletler, Filistin'in statüsünü belirlemeye yönelik çeşitli kararlar almış, özellikle 1947'deki Bölünme Planı ve 1967'den bu yana işgal altındaki toprakların durumu hakkında pek çok karar yayımlamıştır. Ancak, bu kararların etkinliği ve uygulanabilirliği, uluslararası toplumun siyasi iradesine bağlı olarak değişkenlik göstermiştir. Özellikle bazı devletlerin, uluslararası hukuka aykırı uygulamalara göz yumması, sorunun derinleşmesine yol açmıştır.

Uluslararası toplum, Filistin-İsrail anlaşmazlığında barışçıl bir çözüm arayışında etkin bir rol oynamalıdır. Ancak bu çabaların etkili olabilmesi için öncelikle taraflar arasında güven inşa edilmesi gerekmektedir. Güven inşası, sadece diplomatik müzakerelerle değil, aynı zamanda toplumsal düzeyde diyalogların artırılmasıyla sağlanabilir. Bu tür bir diyalog, iki taraf arasında karşılıklı anlayışı ve saygıyı pekiştirebilir.

Birleşmiş Milletler'in barış gücü misyonları ve insani yardım çalışmaları, çatışmanın yıkıcı etkilerini azaltma açısından önemli bir rol oynamaktadır. Ancak bu tür önlemler, kalıcı bir çözüm için yeterli değildir. Uluslararası toplumun, İsrail'in uluslararası hukuka aykırı uygulamalarını eleştirmesi ve Filistin halkının haklarını koruma çabalarına destek vermesi gerekmektedir. Bu durum, sadece Filistin'in haklarını değil, aynı zamanda bölgedeki genel güvenliği de sağlamaya katkıda bulunacaktır.

Ayrıca, uluslararası toplumun Filistin'in bağımsızlık talebini desteklemesi, iki devletli çözümün mümkün olup olmadığını sorgulamak yerine, bu hedefe ulaşma konusunda somut adımlar atması önemlidir. İki devletli çözüm hem Filistin hem de İsrail için uzun vadede barış ve güvenliği sağlayacak bir seçenek olarak öne çıkmaktadır. Ancak bu amacın gerçekleşmesi, taraflar arasında samimi bir niyet ve uluslararası topluma düşen sorumluluklarla doğrudan ilişkilidir.

Filistin-İsrail anlaşmazlığının çözümü, uluslararası hukukun etkin bir şekilde uygulanması ve Birleşmiş Milletler ile uluslararası toplumun güçlü bir katkı sağlamasıyla

mümkün olacaktır. Çeşitli engeller ve zorluklar mevcut olsa da, uluslararası topluluğun kararlılığı ve ortak iradesi bu sorunun üstesinden gelinmesinde belirleyici bir rol oynayacaktır. Barışçıl bir çözüm, yalnızca bölgedeki halklar için değil, tüm dünya için umut verici bir gelişme olacaktır.

Birleşmiş Milletler'in uluslararası hukuk çerçevesinde hareket etmesi ve uluslararası toplumun bu süreci desteklemesi, kalıcı bir barışın sağlanmasında kritik bir öneme sahiptir. Tarafların müzakerelerdeki samimiyeti, uluslararası hukukun getirdiği normlara saygı gösterilmesiyle güçlenecektir. Bu çabalar, mevcut durumun iyileştirilmesinin yanı sıra, gelecekteki barış süreçlerine de sağlam bir temel oluşturacaktır.

Sonuç olarak, uluslararası hukuk ve Birleşmiş Milletler'in rolü, Filistin-İsrail anlaşmazlığının çözümünde vazgeçilmezdir. Atılacak her adım, sadece bölgedeki halkların değil, tüm insanlığın barış içinde yaşama arzusuna katkı sağlayacaktır. Bu bağlamda, Filistin-İsrail meselesine yaklaşımda uluslararası iş birliği ve dayanışma ön planda olmalıdır.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Yapmış olduğum bu çalışmada sunmuş olduğum veri ve analizleri, elde ettiğim bilgileri, belgeleri ahlaki kurallar ve akademiye uygun kurallar çerçevesinde elde ettiğimi bildiririm. Yine elde ettiğim tüm bilgileri, dokümanları ve neticeleri bilimsel kaynaklardan etik kurallarına uyarak yararlandığımı bildiririm. Yaptığım çalışmamda faydalandığım tüm eserlerin uygun atıflarda bulunarak kaynak gösterimi yaptığımı ve kullandığım verilerde bir farklılık oluşturmadığımı, çalışmamın özgünlük yönünden uygunluğunu bildiririm. Aksi bir hal ortaya çıktığında aleyhime oluşacak her türlü hak kayıplarını kabul ettiğimi açıklarım.

Yazarların Makaleye Katkı Oranları

Hazırlanmış olan bu çalışma sadece bir yazar tarafından hazırlanmıştır.

Etik Kurul İzni

Bu makalede etik kurul iznine gerek yoktur. Etik kurul kararı gerekmediğine ilişkin ıslak imzalı onam formu sistem üzerindeki makale süreci dosyalarında yer almaktadır.

Çıkar Beyanı

Bu çalışmanın hazırlanmasında çıkar çatışması yaşanacak herhangi bir durum bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Akehurst, M. A. (1997). *Modern introduction to international law* (7. Baskı). Routledge.
- Bianchi, A. (2015). *International law theories: An inquiry into different ways of thinking*. Oxford University Press.
- B'Tselem. (2021). Human rights in the occupied territories: Annual report 2021. https://www.btselem.org/english/annual_report_2021
- Charney, J. I. (1993). *International law and the use of force* (2. Baskı). Cambridge University Press.

- Cohen, A. (2018). *The politics of international law: A critical introduction*. Cambridge University Press.
- Dugard, J. (2005). *International law: A South African perspective* (3. Baskı). Juta and Company.
- Falk, R. (2018). *Palestine and the law: The legal aspects of the Israeli-Palestinian conflict*. Routledge.
- Henkin, L. (1990). *The age of rights*. Columbia University Press.
- Khalidi, R. (2013). *Brokers of deceit: How the US has undermined peace in the Middle East*. Beacon Press.
- Khan, A. A. (2020). *International law and the Israeli-Palestinian conflict: A legal analysis*. Routledge.
- Khan, F. (2020). *The international criminal court and the Israeli-Palestinian conflict: A legal perspective*. Hart Publishing.
- Kimmerling, B. ve Migdal, J. S. (2003). *The origin of the Arab-Jewish conflict over Palestine: 1882-1914*. University of California Press.
- Klabbers, J. (2002). *An introduction to international law* (2. Baskı). Cambridge University Press.
- Krasno, D. (2008). *The principle of territorial integrity in international law*. Routledge.
- Marks, S. P. (2006). *The human rights of non-citizens*. Cambridge University Press.
- Merrills, J. G. (2011). *International law* (6. Baskı). Cambridge University Press.
- Morris, B. (2001). *The Birth of the Palestinian Refugee problem revisited*. Cambridge University Press.
- Pappe, I. (2006). *The ethnic cleansing of Palestine*. Oneworld Publications.
- Rosenne, S. (2005). *The perplexities of modern international law*. Brill.
- Sayegh, F. (1999). The Palestinian Liberation Organization: A case study in diplomacy. *Journal of Palestine Studies*, 10-65.
- Schabas, W. A. (2017). *An introduction to the international criminal court*. Cambridge University Press.
- Shaw, M. N. (2017). *International law*. Cambridge University Press.
- UN Security Council. (1948). Resolution 194: Palestine - progress report of the United Nations mediator. https://unsco.unmissions.org/sites/default/files/ga_res_1941948.pdf
- UN Security Council. (1967). Resolution 242: A framework for peace in the Middle East. <https://documents.un.org/doc/resolution/gen/nr0/240/94/pdf/nr024094.pdf>
- UN Security Council. (1949). Resolution 302: Provision of ongoing assistance to Palestinian refugees. <https://www.unrwa.org/content/general-assembly-resolution-302>
- UN Security Council. (1973). Resolution 338: Peace negotiations following the Yom Kippur War. <https://documents.un.org/doc/resolution/gen/nr0/288/65/pdf/nr028865.pdf>
- Weiss, T. G. (2013). *Humanitarian intervention: Ideas in action*. Polity Press.

Ziadah, R. (2018). *The Palestinian question in international law: The impact of the international criminal court*. Routledge.

EXPANDED SUMMARY

The Israeli-Palestinian conflict is one of the most enduring and complex geopolitical issues globally, deeply rooted in both historical and contemporary international relations. The conflict has been shaped by various historical, political, and social factors and remains a key concern for the United Nations (UN) and other international organizations. Its resolution is of critical importance for maintaining peace and stability in the Middle East and beyond.

The roots of the conflict go back to the early 20th century, especially after World War I and the collapse of the Ottoman Empire. Palestine, under British mandate, became a focal point for competing nationalist movements. The Zionist movement, which emerged in the late 19th century, sought to establish a Jewish homeland in Palestine. This goal intensified following the 1917 Balfour Declaration, which endorsed the creation of a Jewish national home in Palestine. At the same time, the local Arab population began asserting its national rights and opposed Jewish immigration, leading to increasing tensions and violence.

The situation reached a turning point in 1947 when the UN General Assembly passed Resolution 181, recommending the partition of Palestine into separate Jewish and Arab states, with Jerusalem as an international city. The Zionist leadership accepted this plan, but the Arab leadership rejected it, viewing it as unjust and detrimental to the rights of the Palestinian Arabs. This rejection led to the 1948 Arab-Israeli War, triggered by Israel's declaration of independence. The war resulted in the displacement of hundreds of thousands of Palestinians, a tragedy known as the Nakba (catastrophe). The war ended with the establishment of the State of Israel, but the conflict continued, marked by territorial disputes and ongoing violence.

From the standpoint of international law, the UN has played a key role in attempting to resolve the conflict. Among its most important resolutions are Security Council Resolutions 242 (1967) and 338 (1973), which emphasized that acquiring territory by force is inadmissible and called for Israel's withdrawal from territories occupied during the 1967 Six-Day War, including the West Bank, Gaza Strip, and East Jerusalem. These resolutions have supported the idea of a two-state solution as a basis for peace, but their implementation has been obstructed by numerous challenges, especially Israel's settlement expansion in occupied territories.

Israel's settlement policies in the West Bank, East Jerusalem, and the Golan Heights have been condemned as violations of international law, particularly the Fourth Geneva Convention, which prohibits the transfer of an occupying power's civilian population into occupied territory. Despite this criticism, Israel continues to expand settlements, claiming that the territories are disputed and that these settlements are justified under Israeli law. This ongoing settlement expansion has become a major obstacle to the peace process, undermining the possibility of establishing a viable Palestinian state.

Palestine's pursuit of international recognition has also gained momentum in recent years. In 2012, the UN General Assembly granted Palestine non-member observer state status, enhancing its diplomatic standing. While this move was widely supported, it did not lead to full UN membership, which remains blocked by opposition from the United States and other

countries. Despite this, Palestine's recognition as a state by many nations, including most Arab and developing countries, has drawn global attention to its struggle for self-determination and sovereignty.

The international community's role in the Israeli-Palestinian conflict has been multifaceted, with countries taking sides based on their political, economic, and strategic interests. The United States, as a close ally of Israel, has provided significant military and economic support. It has played an instrumental role in efforts to mediate peace, such as the Camp David Accords in 1978 and the Oslo Accords in the 1990s. However, the U.S.'s perceived bias toward Israel has often been criticized by Palestinian advocates and the broader Arab world, hindering a fair and balanced peace process.

Many Arab states have historically supported Palestine, but their positions have at times been inconsistent due to their own political and economic interests. The European Union (EU) has also called for a two-state solution and has been active in providing humanitarian aid to Palestinians. However, the EU's efforts to mediate peace have often been undermined by internal divisions and its complex relationship with both Israel and Palestine. As a result, its influence in resolving the conflict has been limited.

In recent years, regional dynamics have shifted, particularly with the normalization of relations between Israel and several Arab countries, such as the United Arab Emirates (UAE), Bahrain, and Morocco. These agreements, known as the Abraham Accords, are viewed as steps toward regional stability. However, critics argue that these accords have sidelined the Palestinian cause, as they did not address the core issues of Palestinian rights, such as self-determination and the end of Israeli occupation. Many believe that lasting peace in the region will remain impossible unless the Palestinian issue is resolved.

In conclusion, the Israeli-Palestinian conflict is a deeply complex and entrenched issue with profound legal, political, and historical dimensions. The UN and the international community have played crucial roles in trying to resolve the conflict, but competing interests and entrenched positions have often hindered meaningful progress. A lasting peace will require an approach based on international law that acknowledges the rights of the Palestinian people, including their right to self-determination, and addresses the core issues of occupation, settlement, and territorial disputes. Until these issues are resolved, the conflict is likely to continue, with far-reaching consequences for Israel, Palestine, and the broader international community.

FİLİSTİN-İSRAİL SORUNUNUN EKONOMİK AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ: SEKTÖREL DAĞILIM ÜZERİNE BİR İNCELEME

Okan GÜLEÇ¹

Öz

Filistin ve İsrail arasındaki sorunlar, İkinci Dünya Savaşı sonrası İsrail'in kurulması ile başlamıştır. Osmanlı Devleti'nden ayrıldıktan sonra bir dönem İngiliz mandasında kalan Filistin, tam anlamıyla bağımsız bir devlet olma statüsüne 1988 yılında kavuşmuştur. Bu dönemin öncesinde İsrail ve Arap Devletlerinin arasında yaşanan savaşlardan en çok Filistin etkilenmiştir. Savaşlarda büyük toprak kayıpları yaşamış ve Filistin halkı İsrail tarafından saldırılara maruz kalmıştır. İki ülke arasında süregelen sorunlar Filistin'in tam anlamıyla bir siyasi otorite kurmasını ve ekonomik istikrar sağlamasını engellemiştir. İsrail ise Filistin'e göre daha gelişmiş bir düzen oluşturmuş ve refahı sağlamıştır. Çalışmada İsrail ve Filistin arasındaki ekonomik güç dengesizliği, sektörel dağılım üzerinden ele alınmış, ekonomik güç dengesinin siyasi ilişkilere nasıl yansıdığı incelenmiştir. Filistin'de siyasi otoritenin tam anlamıyla kurulamaması, halkın huzur ve güven içinde yaşamasını ve hayatını normal şekilde idame ettirmesini olanaksız kılmıştır. İsrail'in doğru sektörlere yatırım yapması ve teknoloji alanında kendini geliştirmesi, ülke ekonomisini güçlendirmiş ve bölgedeki diğer ülkelere üstünlük kurmasını kolaylaştırmıştır. Filistin ise geçirdiği birçok istikrarsız döneme istinaden İsrail'in gerisinde kalmıştır.

Anahtar Kelimeler

Filistin
İsrail
Sektörel Dağılım
Ekonomik Karşılaştırma

Makale Hakkında

İnceleme Makalesi

Gönderim Tarihi : 08.10.2024
Kabul Tarihi : 25.12.2024
E-Yayın Tarihi : 31.12.2024
DOI : 10.58702/teyd.1563503

¹ Arş. Gör., Gaziantep Üniversitesi, İslahiye İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, e-posta: ogulec@gantep.edu.tr, ORCID: 0009-0000-5936-4720.

EVALUATION OF THE PALESTINE-ISRAEL ISSUE FROM AN ECONOMIC PERSPECTIVE: A STUDY ON SECTORAL DISTRIBUTION

Abstract

The issues between Palestine and Israel began with the establishment of Israel after World War II. After separating from the Ottoman Empire, Palestine was under British mandate for a period and achieved the status of a fully independent state in 1988. Before this period, Palestine was most affected by the wars between Israel and Arab states. It suffered significant territorial losses in the wars, and the Palestinian people were subjected to attacks by Israel. The ongoing issues between the two countries have prevented Palestine from establishing a fully-fledged political authority and achieving economic stability. Israel, on the other hand, has created a more developed system compared to Palestine and has ensured prosperity. In the study, the economic power imbalance between Israel and Palestine has been addressed through sectoral distribution, It has been examined how the economic power balance reflects on political relations. The inability to fully establish political authority in Palestine has made it impossible for the people to live in peace and security and to maintain their lives normally. Israel's investment in the right sectors and its development in technology have strengthened the country's economy and facilitated its superiority over other countries in the region. Palestine, on the other hand, has lagged behind Israel due to the many unstable periods it has experienced.

Keywords

Palestine
Israel
Sectoral Distribution
Economic Comparison

Article Info

Review Article

Received : 08.10.2024
Accepted : 25.12.2024
Online Published : 31.12.2024
DOI : 10.58702/teyd.1563503

Kaynakça Gösterimi: Güleç, O. (2024). Filistin-İsrail sorununun ekonomik açıdan değerlendirilmesi: sektörel dağılım üzerine bir inceleme. *Toplum, Ekonomi ve Yönetim Dergisi*, 5 (Filistin), 109-127.

Citation Information: Gulec, O. (2024). Evaluation of the Palestine-Israel issue from an economic perspective: a study on sectoral distribution. *Journal of Society, Economics and Management*, 5 (Palestine), 109-127.

GİRİŞ

Dünyanın en eski yerleşim yerlerinden biri olan ve tüm dinler için kutsal mekanları bünyesinde barındıran Filistin topraklarının, son yüzyıl içerisindeki sahipliği ve egemenlik hakları tartışmalı bir konumdadır. Filistin, Yavuz Sultan Selim döneminde Osmanlı Devleti'nin himayesine girmesiyle birlikte, Osmanlı Devleti yıkılana kadar yaklaşık dört yüzyıl boyunca sorunsuz bir şekilde varlığını sürdürmüştür. Filistin için günümüze kadar gelen sorunların başlangıcı, İngilizlerin, Birinci Dünya Savaşı'nda Filistin topraklarını kontrol altına alması ile olmuştur. Bu sebeple Filistin-İsrail arasındaki sorunların tarihi Birinci Dünya Savaşı'na kadar dayanmaktadır.

İsrail'in kuruluşuna dair ilk düşünce, dünyanın farklı yerlerinde yaşayan ve özellikle Rusya ve Nazi Almanya'sı döneminde zulme uğrayan Yahudilerin yurt arayışı ile oluşmuştur. İsrail kurulmadan önce Filistin topraklarında yaşayan Yahudiler azınlık olarak varlığını sürdürmektedir. Zulme uğrayan Yahudilerin bu topraklara göç etmesi ile başlayan süreç 1948 yılında İsrail'in kurulması ile tamamlanmış ve yeni bir süreç başlamıştır.

1948 yılında İsrail Devleti'nin kurulması, Orta Doğu'da başlayan siyasi sorunların fitilini ateşleyen sürecin en önemli parçasıdır. O tarihten itibaren İsrail ile Arap devletleri arasında birçok savaş yaşanmış ve bu savaşların hepsinde İsrail büyük başarılar kazanmıştır. Bu başarıların yanı sıra, topraklarını Filistin yönünde genişletmiştir. İsrail'in başarısının temelinde yatan askeri üstünlüğün kaynağı savaş teknolojileri açısından Arap devletlerine karşı önde olmasıdır. İsrail'in üstünlük kurmasındaki bir diğer önemli husus ise Arap devletlerinden farklı olarak geliştirdiği ekonomik stratejidir. İsrail savaş teknolojisi geliştirip ihraç ederek zenginleşip güçlenirken, Arap devletleri ise petrol satarak zenginleşmektedir.

Filistin ve İsrail, birçok savaş ve siyasi sorunlara karşın uzun süredir iç içe yaşayan iki devlet olmakla birlikte, ekonomik açıdan büyük farklara sahiptir. Bu farklar, gelişmişlik, refah ve ekonomik açıdan kendini göstermektedir. Çalışmada, Filistin ve İsrail'in ekonomik açıdan karşılaştırılması yapılacaktır. Bu karşılaştırma, ekonomik veriler üzerinden ele alınacaktır. Karşılaştırmanın amacı, iki ülke arasındaki güç dengesizliğinin en önemli sebebinin ekonomik ve teknolojik sebepler olduğunu ortaya koymaya çalışmaktır. Çalışmada, Filistin-İsrail sorununun kısa bir tarihçesi aktarıldıktan sonra, literatür özeti aktarılacaktır. Daha sonra iki ülke ilişkilerindeki sorunun ekonomik yönü ele alınacaktır.

1. Filistin-İsrail Sorununun Kısa Tarihçesi

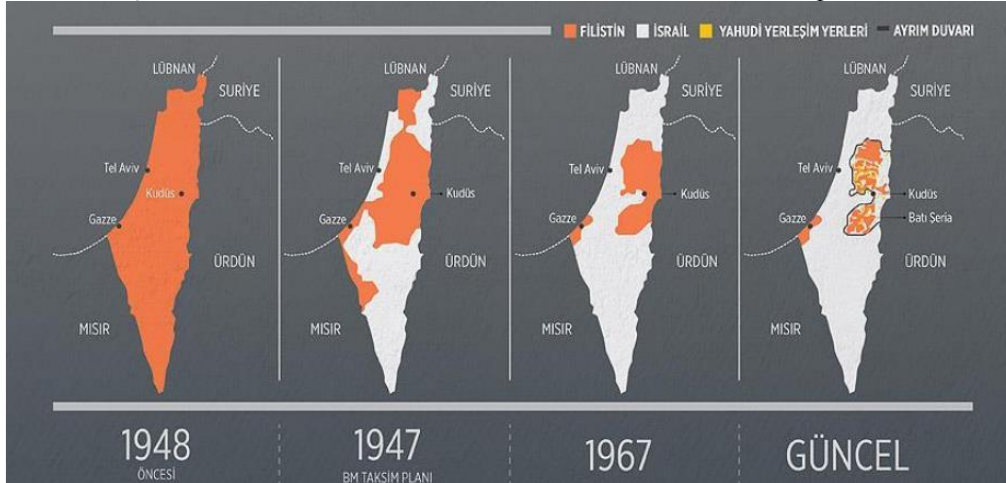
Filistin, İngilizlerin Sir Edmund Allenby yönetimindeki ordu tarafından 1917'de işgal edilmesi ve manda yönetimi altına alınması ile Osmanlı'dan ayrılmış ve Filistin'in bugüne kadar sürece sorunlarının kapısı açılmıştır (Mctague, 1978, s. 55). Bu dönem, 1948'de İsrail Devleti'nin kuruluşuna kadar devam edecektir. İngilizler, Orta Doğu'da hakimiyet kurabilmek adına, kendi çıkarları doğrultusunda Yahudileri kullanmak istemiş, dönemin Dışişleri Bakanı Arthur Balfour tarafından, Siyonizme liderlik eden Lord Rothschild'e 'Balfour Deklarasyonu' olarak isimlendirilen ve Filistin topraklarında Yahudi devleti kurulmasını vaat eden bir mektup gönderilmiştir (Kasalak, 2016, s. 69). İngilizlerin amacı kuracağı Yahudi devleti aracılığı ile bölgeyi kontrol altında tutmaktır.

1948'de İngilizlerin Filistin'den çekildiğini açıklamasının ardından birkaç ay içinde Tel Aviv'de toplanan Ulusal Yahudi Konseyi İsrail Devleti'nin bağımsızlığını ilan etmiş, çok geçmeden Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) tarafından tanınmış ve 1949 yılında İsrail Birleşmiş Milletler üyeliğine kabul edilmiştir (Taşdemir, 2019, s. 44-45). İsrail'in kurulmasının ardından çok geçmeden toplanan Arap devletleri ilki 1948 yılında olan, 1967 ve 1973 yıllarında da devamı gelecek olan Arap-İsrail savaşlarını başlatmıştır (Aras, 2010, s. 12). Bu savaşların hepsi İsrail'in lehine sonuçlanmış ve İsrail hepsinde büyük üstünlük sağlamıştır. Savaşların kazanılması bir yana, Filistin mevcut topraklarının bir kısmını da kaybetmiştir.

1973 yılında yapılan Arap-İsrail savaşından sonra ABD öncülüğünde İsrail ve Mısır bir araya getirilmiş ve barış görüşmeleri başlamıştır. 1978 yılında Camp David Antlaşması imzalanmış olsa da İsrail anlaşmaya uymayarak, savaşta Suriye ve Filistin'den kazandığı toprakları geri vermemiş ve ilhak etmiştir (Yıldırım, 2021, s. 3853). Bu durum, Filistin'in İsrail'e karşı daha da zor duruma düşmesine yol açan olaylardan biridir. Arap-İsrail savaşlarının genel görüntüsüne bakıldığında ise Filistin'in doğrudan İsrail ile savaşmadığı görülmüştür.

1988 yılına gelindiğinde olayların seyri farklı bir boyuta evrilecektir. Ürdün'ün 1949 yılında ilhak ettiği Batı Şeria bölgesinden elini çekmesi, Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ)'nün Filistin'in tek yasal temsilcisi olarak yalnız kalmasına ortam hazırlamıştır (Kemiksiz, 2019, s. 208). Bu tarihten sonra Filistin-İsrail sorununda iki ülkenin mücadelesi daha da karşılıklı bir hal almıştır. O tarihten sonra, iki ülke arasındaki mücadele sürmüştür. Son dönemde yaşananlar ise Filistin-İsrail sorununun geldiği noktada hem insani hem de diğer kayıpların en çok olduğu olaylardır.

Şekil 1. 1947'den Günümüze Filistin'den İsrail'e Geçen Topraklar

Kaynak: Anadolu Ajansı (2016).

Şekil 1'de yer alan harita Filistin'in 1947 yılından günümüze kadar olan toprak kayıplarını göstermektedir. Bu kayıpların çoğu, Arap-İsrail savaşlarında İsrail'in Filistin'den ilhak ettiği topraklardır. 1947 olarak gösterilen haritada İsrail kurulmadan önce BM tarafından İsrail ve Filistin toprakları paylaştırılmış ve iki devlet kurulması planlanmıştır.

2. Filistin İsrail Sorununa İlişkin Literatür Özeti

Filistin-İsrail sorunu son yüzyılın hem bölgesel hem de uluslararası düzeyde en önemli konularından biridir. Bu konuda siyaset, tarih ve uluslararası ilişkiler alanlarında birçok çalışma bulunsa da sorunu ekonomik açıdan ele alan kaynaklar sınırlıdır. Çalışmanın amacı, Filistin ve İsrail arasında süregelen bu sorunun ekonomik yönünü ele alarak, iki ülke arasındaki farklılıklara değinmek ve ekonomik gücün bir ülkenin siyasi bağımsızlığındaki önemini vurgulamaktır. Bu açıdan literatüre katkı sağlanması amaçlanmıştır.

Cohen (1992) çalışmasında, Soğuk Savaş döneminin bitmesinin ardından Orta Doğu'daki jeopolitik değişimlere, bölgesel savaflara değinmiştir. Soğuk Savaş öncesindeki farklı dönemlerde ABD ve SSCB'nin dengeleyici unsurlar olduğunu belirtmiştir. SSCB'nin yıkılması ve Soğuk Savaş döneminin bitmesinin sıcak savaflara zemin hazırladığını öne sürmüştür. Orta Doğu'daki dengesizliğin ortadan kaldırılması için ABD ve AB'nin dengeleyici güçler olarak davranabileceğini söylemiştir (s. 2-10).

Arnon ve Weinblatt (2001) çalışmalarında, Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ) ve İsrail arasında 1994 yılında Paris'te imzalanan ekonomik anlaşmadan yola çıkarak gelecekte sağlanması mümkün olabilecek kalıcı ekonomik bağları, iki ülke arasındaki sosyal farkların ve refah düzeyindeki uçurumların azaltılmasını, Filistin'in egemenliğinin oluşacak barış ortamı ve ekonomi temelli entegrasyon ile sağlanıp sağlanamayacağını tartışmışlardır. Bu ekonomik anlaşma, 5 yıllık bir geçiş döneminin ilk adımı olacaktır. Bu anlaşma ile birlikte, Filistin'de kamu ve özel sektörün güçlendirilmesi, İsrail'e doğru sağlanacak iş gücü hareketi ile hem Filistin halkının istihdamında artışın hem de İsrail'deki iş gücü ihtiyacının sağlanması, bağış yapacak ülkelerden gelen fonlar ile Filistin'e altyapı yatırımlarının yapılması amaçlanmıştır. Anlaşma istenen başarıya ulaşmamış, İsrail'in Filistin'e yönelik siyasi amaçları bu planları gölgelemiştir (s. 291-297).

Newman (2002) çalışmasında, İsrail ve Filistin arasında planlanan geçiş döneminin başarısız olmasının ardından başlayan çatışmaların temelinde yatan sebeplere ilişkin çıkarımlarda bulunmuştur. İki ülke arasında sınır belirlemenin ve toprakların aidiyetinin ne şekilde olacağını yalnızca somut boyutu ile değil sembolik yönü ile de ele alınması gerektiğini öne sürmüştür. Sürdürülebilir barış ortamının sağlanması bir anlaşmaya imza atmaktan çok iki halk arasındaki ilişkilerin normalleşmesi ile mümkün olacaktır (s. 629-632).

Young (2005) çalışmasında, öz belirleme kavramından yola çıkarak, müdahale etmemeyi baskı yapmama olarak kavramsallaştırmayı önermiştir. Bu öneri, İsrail ve Filistin halkı üzerinden ele alınmış ve iki halkın talepleri göz önüne alınarak iki ülkenin, iki milletli federal bir devlet düzeninde yaşayabileceği, barışın ve huzurun bu şekilde sağlanabileceği fikri sunulmuştur (s. 139-142).

Long (2006) çalışmasında, Filistinli kadınların İsrail ile yaşanan sorunlarda yaşadığı zorlukları ele almıştır. Özellikle canlı bomba olarak kullanılan ve sınır noktalarında doğum yapmaya zorlanan kadınların yaşadığı zorluklar anlatılmıştır (s. 107-109).

Long (2011) çalışmasında, Filistin ve İsrail'in iç içe geçmiş coğrafyasını, iki ülkenin jeopolitik konumunun Orta Doğu'ya etkisini ele almıştır. İki ülkenin hayali toprak paylaşımları, İsrail'in işgallerinin altında yattığını söylediği sebep olan etnik yapı ve topraklar

üzerindeki hak iddia etmesi durumları incelenmiştir. Ana odağının Filistin halkının sesini duyurmaya yönelik olduğunu ve birçok yanlı medyanın Filistin'i yeterince öne çıkarmadığını vurgulamıştır (s. 262-269).

Lloyd (2012) çalışmasında, İsrail'in Filistin ve bölgesindeki diğer ülkelere karşı olan savaş yanlısı tutumu, sert politikaları ve diplomatik sorunlarına karşın Batılı devletler ile olan iyi ilişkilerini bir çelişki olarak sunmuş ve ayrıntılarını aktarmıştır. İsrail'in Filistin'e karşı olan tutumunu ve işgallerini 'Yerleşimci sömürgecilik' olarak nitelemiştir. İsrail'in kendisini tipik bir batılı devlet olarak görmesinin ve o şekilde davranmasının yanında bir Orta Doğu ülkesi olmasını vurgulamıştır (s. 59-61).

Tawil-Souri (2012) çalışmasında, İsrail'in Doğu Kudüs'teki vatandaş olmayanlara, Batı Şeria ve Gazze'deki Filistinlilere farklı kimlik vererek, onları İsrail halkından ayırtırmaya, ekonomik ve coğrafik hareketliliğini kısıtlamaya yönelik tutum ve uygulamalarını incelemiştir. İsrail, Filistin halkını yaşadığı bölgelerden çıkma hakkından mahrum ederken, kendi vatandaşlarına daha serbest bir yaşam hakkı sunmayı planlamaktadır. Kimlik kartlarını farklılaştırarak iki ülke arasında hem coğrafi hem de sosyal bir sınır inşa etmeyi düşünmektedir. Çalışmada genel olarak bu ve buna benzer kısıtlamalar aktarılmıştır (s. 153-159).

Kontorovich (2013) çalışmasında, İsrail'in Batı Şeria'daki yerleşimlerini uluslararası hukuk açısından değerlendirmiştir. Filistin Devleti işgal olarak gördüğü bu yerleşimlere karşı, Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin yapacağı yargılamayı kabul etmiş olsa dahi Filistin topraklarının kapsamının henüz net olmaması İsrail'in işgallerini yerleşim olarak nitelenebileceği görüşüne yol açmıştır. Nitekim işgal kavramının devlet olmayan topraklarda da gerçekleşebileceği görüşü açısından bakıldığında ise Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin yetkileri egemen devletlerin topraklarında geçerli olduğundan İsrail yerleşiminin işgal olarak nitelenmemesine sebep olmuştur. Uluslararası Adalet Divanı'nın Filistin topraklarına ilişkin sınırların tanımsız olduğunu belirtmesi, Oslo Anlaşmalarının, İsrail'e Filistin topraklarındaki İsraililer üzerinde yargı yetkisi tanınması bu durumu desteklemektedir. Böylece İsrail, Filistin topraklarındaki işgallerine dayanak oluşturabilmektedir (s. 979-985).

Ediz (2015) çalışmasında, İsrail-Filistin sorununu tarihsel açıdan değerlendirmiş ve Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'na katılmasının akabinde Filistin'de cephe açılmasının Batılı devletlerin Orta Doğu üzerindeki hakimiyet projelerine zemin hazırladığını öne çıkarmıştır (s. 143-146).

Mutlu (2019) çalışmasında, Filistin'in devlet olma kriterlerini ne derece karşıladığını Montevideo Sözleşmesi ölçütlerini esas alarak incelemiştir. Filistin'in uluslararası hukukta devlet statüsünde olduğu ancak iç sorunlarının da egemenliğine sorun oluşturduğunu vurgulamıştır. Çalışmada ele alınan bir diğer husus, Filistin'in egemenlik sorununa ilişkin İsrail ile yaşadığı sorunlardır (s. 403-407).

Akçapa (2021) çalışmasında, Filistin-İsrail meselesinde Türkiye'nin tutumunu ele almıştır. Türkiye, Filistin'e destek vermeye devam ederken İsrail ile ilişkilerini de sürdürmüş ve iki ülke arasındaki ilişkilerin düzelmesi için çalışmıştır (s. 42-43).

Yiğit (2019, (s. 391-406) ve Yıldırım (2021, s. 3844-3855) çalışmalarında Filistin-İsrail ilişkilerini tarihi açıdan ele almış ve İsrail'in kuruluşu, Arap Savaşları ve yakın tarihte yaşanan siyasi ve askeri çatışmaları ele almıştır. Bu çalışmalarda, İsrail'in Filistin'e karşı kurduğu siyasi ve askeri üstünlükler ve sonrasında işgal ettiği toprakları ilhak etmesiyle birlikte, Filistin'in küçülmesi ve halkın sürekli yaşanan savaflara istinaden tam anlamıyla huzurlu bir ortamının olmadığı belirtilmiştir.

Literatürde yer alan diğer çalışmalar Filistin-İsrail sorununu benzer olarak ele almıştır. Filistin-İsrail meselesine yönelik birçok kitap yayınlanmıştır. Ekonomik göstergeleri kullanarak yapılan çalışmalar Filistin'in ekonomik verilerine ulaşmanın zor olması sebebiyle sınırlıdır. Çalışmada iki ülkenin ekonomik göstergeleri ele alınarak literatürdeki bu boşluğa katkı sağlamak amaçlanmıştır.

3. Filistin-İsrail İlişkilerinde Ekonomik Gücün Etkisi

Filistin-İsrail arasında süregelen sorunların temelinde yatan güç dengesizliği en çok ekonomik güçteki farklılıktan kaynaklanmaktadır. Filistin, İsrail'e göre ekonomi, kalkınmışlık ve teknoloji alanlarında geri kalmıştır. Bu durum, iki ülkenin siyasi ve askeri alanlarda her karşı karşıya geldiğinde, Filistin'in aleyhine olan sonuçlara sebep olmuştur.

3.1. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Bu çalışmada, Filistin-İsrail arasındaki güç dengesizliğinin en önemli yansıması olan ekonomik güç farkını ekonomik veriler üzerinden aktarmak amaçlanmıştır. Özellikle Filistin'e dair verilerin sınırlı olması ve zaman serilerinin kısıtlı yılları içermesi, kapsamlı bir analiz konusunda yetersiz kalmakla birlikte, veriler üzerinden yapılabilecek bir karşılaştırma ile bazı fikirler öne sürülmek istenmiştir. Bu nedenle Filistin ve İsrail'in hem uluslararası kurumlarda hem de kendi bünyesinde faaliyet gösteren kuruluşların yayınladığı verilere ulaşılmıştır. Verilerin iki farklı kaynaktan alınarak kontrol edilmesi, güvenilirlik konusunda da avantaj sağlamaktadır. Çalışmada, Dünya Bankası (*World Bank*), Filistin Parasal Otoritesi (*Palestine Monetary Authority*) ve İsrail Merkez Bankası (*Bank of Israel*) kurumlarından alınan iki ülkenin verileri araştırmada kullanılmıştır.

3.2. Araştırmanın Kavramsal Çerçevesi

Tarım, sanayi ve hizmetler, bir ekonominin sektörel yapısını oluşturan üç temel sektördür. Bu sektörlerin gelişimleri tarihsel açıdan incelendiğinde, ilk gelişen sektör tarım, sonra sanayi ve daha sonra da hizmetler olmuştur (Işık, 2006, s. 123). Tarım, insanların en temel gereksinimleri arasında olan beslenmeyi doğrudan karşılayan sektördür. Tarım sektörünün ekonomideki en önemli yeri ise sanayi sektörüne hammadde sağlaması ve sanayi ürünlerine pazar oluşturacak nitelikte olmasıdır (Aydemir ve Pıçak, 2008, s. 130).

Sanayi Devrimi'nin 1760'ta İngiltere'de başlaması, o tarihten günümüze kadar önemli değişimlerden geçip gelişerek gelen sanayi sektörünün doğuşuna zemin hazırlamıştır, 1784 yılında ilk mekanik dokuma tezgahının bulunması ile başlayan süreç, günümüzde siber-fiziksel sistemlerin üretimi ile önemli bir noktaya gelmiştir (Fırat ve Fırat, 2017, s. 3). Hizmetler sektörü, içerisinde sağlık, eğitim, ticaret, turizm ve daha birçok alt sektörü barındıran geniş yelpazeye sahip bir sektördür. Hizmetler sektörü, çok önemli ekonomik getiriler sağlayan bazı sektörleri barındırmasına karşın, önceleri kolaylaştırıcı-tamamlayıcı bir sektör olarak

görülmüş, sanayi ve tarımın alt sektörlerine tedarikçi sektör olarak nitelendirilmiştir (Bayat vd., 2015, s. 62).

Tarım sektöründe yükte ağır pahada hafif ürünler üretilirken, sanayi ve hizmetler sektöründe yükte hafif pahada ağır ürünler üretilmektedir. Tarım ürünlerinin yükte ağır pahada hafif özelliği, bir ülkenin gelişmesinde sanayi ve hizmetler sektörü kadar itici güç oluşturamayacak olsa da günümüzde bazı istisnai örnekler de görülmektedir. Yeni dinamik üreticiler, geleneksel tarımdaki ihracatı önemli düzeylere çıkarmış olsa da Gana'nın kakao ve Vietnam'ın kahve üretimi ve ihracatında yakaladığı başarılar, tarımın büyümedeki önemli bir gelir kaynağı olabileceğini göstermektedir (Byerlee vd., 2009, s. 18).

Hizmetler sektörünün alt sektörlerinden biri olarak niteleyebileceğimiz finans, günümüzde önemli bir yere sahiptir. Bu sektörün gelişmesiyle birlikte küresel finans merkezleri haline gelen Londra, Singapur, Hong Kong, New York dünyanın en önemli finans merkezleridir (Gündoğdu ve Dizman, 2013, s. 4). Bu finans merkezleri, finansal kuruluşların yoğunlaştığı ve küresel olarak önemli kuruluşların bulunduğu şehirlerdir. Ülkemizde ise İstanbul, önemli bir finans merkezi olsa da küresel boyutta büyük finans merkezleri ile aynı düzeyde değildir. Küresel finans merkezleri endeksinin son yayınlanan raporlarına göre İstanbul 104. sırada yer almıştır (GFCI, 2024).

Ülke ekonomilerine büyük katkılar sağlayan yüksek teknoloji ürünleri hem sanayi sektöründe hem hizmetler sektöründe üretilmektedir. İmalat sanayinin önemini anlayan, orta ve yüksek teknoloji ürünleri üretilip ihracata dayalı büyüme ve kalkınma yolunu seçen ülkeler, ekonomik başarılarını kanıtlamışlardır (Kahvecioğlu ve Gür, 2022, s. 1369). Japonya, Güney Kore, Çin ve Singapur bu yol ile başarılı olan ve önemli ekonomik atılım yapan ülkeler arasındadır.

3.3. Ekonomik Verilerin Karşılaştırılması

İki ülkenin ekonomik gücünü ele alırken ilk olarak temel göstergeler ve bu göstergeler arasındaki farklılıklar ele alındıktan sonra, ekonomik güç konusunda fark yaratan ayrıntılara yer verilecektir. Buna istinaden Tablo 1'de temel ekonomik göstergelere yer verilmiştir. Temel göstergeler, ülkelerin ekonomik verileri karşılaştırılmadan önce genel durumu hakkında bilgi vermek için kullanılmıştır. Bunlar, GSYH, işsizlik ve enflasyon ile ilgili verilerdir.

İki ülkenin temel göstergeleri ele alındığında aradaki büyük farklar dikkat çekmektedir. İsrail'in GSYH büyüklüğü ve kişi başı geliri Filistin'e göre kat kat fazladır. Enflasyon oranlarında çok büyük bir fark olmamakla birlikte Filistin'deki işsizlik oldukça yüksektir. Ayrıca İsrail 2023 verilerine göre %2,4'lük bir büyüme gösterirken, Filistin %5,5 küçülmüştür. İşsizliğin ve küçülmenin en önemli sebebi iki ülke arasında 2023 yılında başlayan savaş ve bu savaşı müteakiben Filistin'de yaşanan karışıklıklardır. Savaş dolayısıyla ülkede normal yaşam durmuş ve insanlar yalnızca hayatta kalmaya çalışmaktadır. Filistin ekonomik olarak İsrail ile baş edebilecek durumda gözükmemektedir.

Tablo 1. Filistin ve İsrail'in Temel Ekonomik Göstergeleri (2023)

	GSYH(Milyar \$)	Kişi Başı GSYH(\$)	GSYH Değişim(%)	İşsizlik(%)	Enflasyon(%)
Filistin	17.4	3.372,3	-5.4	24.4	5.9
İsrail	513.61	52.642,4	2.4	3.4	4.2

Kaynak: World Bank (2023a), World Bank (2023b).

Filistin-İsrail arasındaki ekonomik farklılıkları görebilmek adına öncelikle işgücünün sektörel dağılımına bakılabilir. İşgücünün temel sektörler göre ayrımı ülkenin ekonomik etkinlikleri hakkında fikir verebilmektedir. İki ülkenin temel sektörler göre işgücü dağılımı Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tarım sektöründeki paya bakıldığında İsrail’de %3 seviyelerinden %1’in altına kadar gerilediği görülmektedir. Buna karşın, Filistin’de %18 olan bu pay son dönemde hala %6 düzeyindedir. Sanayi sektöründeki pay İsrail’de %28 düzeylerinden %15’lere kadar gerilemişken, Filistin’de sanayi sektörünün payı yaklaşık 30 yıllık dönemde hemen hemen aynı kalmıştır. Hizmetler sektöründeki değişim ise her iki ülke için ilk yıldan son yıla artış olarak görülse de diğer sektörlerdeki değişimi göz önüne alırsak, İsrail’de hem tarım hem de sanayi sektörünün payı azalırken, hizmetler sektörünün payı artmıştır. Filistin’de ise sanayi sektörünün payı her yıl benzer oranlarda seyrederken, tarım sektöründeki azalmanın hizmetler sektöründeki artışa kaydığı söylenebilir. Sektörler arasındaki farklılaşmayı daha iyi anlayabilmek adına alt sektörler de incelenebilir.

Tablo 2. Filistin ve İsrail’in Temel Sektörlere Göre İş Gücü Dağılımı (%) (1991-2022)

YILLAR	TARIM		SANAYİ		HİZMETLER	
	İsrail	Filistin	İsrail	Filistin	İsrail	Filistin
1991	3,535095	18,23433	28,79576	33,8807	67,66909	47,88497
1996	2,539904	15,88272	28,15929	35,56643	69,30081	48,55085
2000	2,198237	14,06033	24,16865	34,12332	73,63307	51,81652
2004	2,044863	16,3572	22,01397	24,415	75,94121	59,22762
2008	1,695721	13,3702	21,12666	23,07595	77,17759	63,5537
2012	1,108172	11,48315	17,49086	26,69525	81,40097	61,8216
2016	1,017976	7,360896	17,49828	30,23018	81,48374	62,40882
2022	0,76715	6,220994	15,70971	32,60924	83,52315	61,16977

Kaynak: World Bank (2022a), World Bank (2022b), World Bank (2022c)

İki ülkenin temel sektörler göre işgücü dağılımının ekonomideki yansımalarını görebilmek adına alt sektörlerdeki dağılımı incelemek gerekmektedir. Filistin’in alt sektörler göre iş gücü dağılımı Tablo 3’te gösterilmiştir.

Filistin’deki alt sektörler incelendiğinde hizmetler sektörünün ağırlığının fazla olduğu görülmektedir. Diğer hizmet alanları geniş bir yelpazeyi temsil etse de arkasından gelen ticaret, hotel ve restoran hizmetleri de önemli bir orana sahiptir. İnşaat sektörü 1995 yılından bu yana artış kaydetmiştir. Taşımacılık, depolama ve iletişim sektöründe herhangi bir büyüme gözükmemektedir. Madencilik, taş ocakçılığı ve imalat sektöründe ise artış söz konusudur. Genel olarak ele alındığında ise herhangi bir sektörde gözle görülür bir büyüme, büyük bir artış ve değişim gözükmemektedir. İnşaat sektörü, konut sektörü dışında elektrik, kara yolu, sulama tesisleri, baraj ve daha birçok sektörü harekete geçirerek, gelişmekte olan bir ekonomi için öncül sektör olabilmektedir (Erdoğan, 2018, s. 54). Filistin’de inşaat sektöründeki büyüme, Filistin için ekonomideki canlanmayı sağlayabilse de sürekli savaşlar ve bu savaşların neden olduğu yıkımlar, ülkede inşaat sektöründeki büyümeyi engellemiştir.

Tablo 3. Filistin'in Alt Sektörlere Göre İş Gücü Dağılımı (%) (1995-2022)

YILLAR	Madencilik, Taş Ocağı ve İmalat	İnşaat	Ticaret, Hotel ve Restoran	Taşımacılık, Depolama, İletişim	Diğer Hizmet Alanları
1995	18,8	13,1	20,6	5,4	28,7
1999	16,1	12,2	18	5,6	34,3
2003	12,1	9,6	20,2	6,1	35,1
2007	12,1	7,5	19,6	5,9	38,1
2011	11,6	9,7	20,9	6,0	39,4
2015	13,0	15,5	20,6	5,8	36,4
2018	13,1	17,7	21,7	6,2	35,1
2022	13,0	18,8	22,4	5,6	34,1

Kaynak: Palestine Monetary Authority (2022).

Filistin'deki alt sektör dağılımına nazaran İsrail'in alt sektör dağılımında farklılıklar göze çarpmaktadır. Bu durum iki ülkenin gelişmişlik düzeyinin de bir yansımasıdır. İsrail'in alt sektör dağılımları Tablo 4'te ve Tablo 5'te gösterilmiştir. 1995-2012 ve 2013-2022 olarak iki dönemde incelenen bu verilerde, özellikle ikinci dönemde bazı sektörlerdeki gözle görülür büyüme, İsrail'in ekonomik güç dengesinde neden daha iyi olduğunu göstermektedir. İlk dönemdeki (1995-2012) sektör verileri, Filistin için incelenen sektör verileri ile aynı olanlar seçilmiş olmakla birlikte, İsrail ekonomisinde önemli yeri olan bankacılık, sigortacılık, finans, inşaat ve iş verisi de eklenmiştir.

Tablo 4. İsrail'in Alt Sektörlere Göre İş Gücü Dağılımı (%) (1995-2012)

YILLAR	İmalat	İnşaat	Ticaret, Hotel ve Restoran	Taşımacılık, Depolama, İletişim	Bankacılık, Sigorta, Finans, İş
1995	20,9	7,4	17,2	5,9	12,7
1998	20,4	7,7	16,9	6,2	13,3
2001	19,8	7,4	17,1	6,2	14,0
2003	19,1	6,5	17,4	6,0	14,3
2006	18,8	5,8	17,9	6,5	14,3
2019	18,3	5,4	18,3	6,7	15,3
2012	17,8	5,3	17,9	6,7	15,9

Kaynak: Bank of Israel (2022).

İki ülkenin ilk sütundaki verileri ele alındığında, İsrail'in sadece imalat sektörü, Filistin'in aynı sütunda yer alan ve imalata ek olarak madenciliği de içeren sektöründen daha büyüktür. İki ülke için de ilk yıldan son yıla doğru küçülen bu sektör, İsrail'in her dönem önde olduğu bir sektör olmuştur. İnşaat sektörü için tam tersi bir durumdan söz edilebilir. Filistin'de inşaat sektörü bazı yıllardaki düşüşe rağmen son yıllarda büyüme de İsrail'de inşaat sektörü çok büyük bir değişim olmamakla birlikte küçülmüştür. Bu durum inşaat sektörünün ekonomik büyüme yolundaki ülkeler için harekete geçirici sektör olması ile açıklanabilir.

İsrail'in 2013-2022 döneminde en çok büyüyen sektörleri Tablo 5'te gösterilmiştir. Bu büyüme iş gücü dağılımı üzerinden hesaplanmıştır. 2013 yılından sonra öne çıkan bu sektörler, İsrail'de teknoloji ve gelişmeye verilen önemin de arttığını göstermektedir. Eğitim, sağlık ve refah hizmetlerindeki büyümede nüfus artışının etkisi olmakla birlikte, bilgi ve

iletişim ile profesyonel bilimsel ve teknik aktivitelerdeki artışta nüfus dışında teknoloji ve gelişme alanında yapılan yeniliklerin etkisi de vardır.

Tablo 5. İsrail'in Alt Sektörlere Göre İş Gücü Dağılımı (%) (2013-2022)

YILLAR	Bilgi ve İletişim	Profesyonel Bilimsel ve Teknik Aktiviteler	Eğitim	Sağlık ve Refah Hizmetleri
2013	4,81	6,87	11,98	10,26
2014	4,88	7,11	12,21	10,61
2015	4,94	7,07	12,50	10,77
2016	4,97	7,22	12,21	10,67
2017	4,87	7,28	12,32	10,70
2018	5,12	7,44	12,57	10,83
2019	5,60	7,57	12,38	11,06
2020	5,97	7,77	12,46	11,74
2021	6,23	8,09	12,60	11,54
2022	6,87	8,13	12,25	11,64

Kaynak: Bank of Israel (2022).

Tablo 5'te gösterilen sektörler, kişi bazlı artış anlamında en çok büyüyen sektörlerdir. Bu sektörlerin çalışan sayısındaki artışları ele alınırsa sayısal olarak çok büyük bir fark görünmemekle birlikte, oransal olarak ele alınırsa değişimin ne denli fazla olduğu anlaşılmaktadır. Tabloda verilen sektörlerdeki değişim, toplam iş gücü dağılımı içindeki değişimi göstermektedir. Değişimin ortaya çıkardığı farkı görebilmek adına, bu sektörlerde 2013 yılından 2022 yılına kadarki toplam çalışan sayısındaki artışı ele alınmıştır. Bu sektörlerin kişi sayısındaki artışın, toplam iş gücündeki artışa oranı Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6'da gösterilen verilerde ilk satır, toplam işgücü artışının sektörlerdeki kişi bazlı dağılımı, ikinci satır ise bu dağılımı oransal olarak ifade etmektedir. Toplam iş gücündeki artışın %60'lık bir kısmı tabloda verilen sektörlerde görülmüştür. Bu durum, İsrail'in son 10 yılda yatırım yaptığı sektörler verdiği önemi göstermektedir. Bu sektörler hem genel refah düzeyi hem de teknolojinin gelişmesi ile ilintilidir. Bilgi iletişim teknolojilerinin gelişmesi, maliyetleri azaltmak ve verimliliği arttırmak açısından önemlidir (Bhoi, 2017, s. 446). İsrail'in bölgesindeki birçok ülkeye göre bu açıdan daha ileride olduğu varsayılırsa, bölgedeki güç dengesinde de avantajlı olduğu söylenebilir.

Tablo 6. 2013-2022 Yılları Arasında En Çok Büyüyen Sektörlerdeki Artışın Kişi Bazlı Artış Oranı (1000) ve Oransal Dağılımı (%)

Toplam İş Gücü Artışı	Bilgi ve İletişim	Profesyonel Bilimsel ve Teknik Aktiviteler	Eğitim	Sağlık ve Refah Hizmetleri
787,5	121,8	103,6	99,5	133,6
%100	%16,5	%14,04	%13,49	%18,11

Kaynak: Bank of Israel (2022).

İsrail'in Filistin'e karşı sağladığı en önemli avantajlardan biri de yüksek teknoloji ihracatındaki başarısıdır. Yüksek teknolojik ürünlerin getirisi de yüksek olduğu için ülkelerin ekonomik büyümelerinde önemli bir yeri vardır. Yüksek teknoloji ihracatı, son dönemlerde uluslararası ticarete önemli yer tutan, gelişmekte olan ülkelerin gelişmiş ülke konumuna geçmesine büyük katkısı olan, ürün gruplarının ihracatından oluşmaktadır (Akyol ve Demez, 2020, s. 57). İki ülkenin yüksek teknoloji ihracatı ile ilgili verileri Tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7. Ülkelerin Yüksek Teknoloji İhracatı Verileri (2007-2022) (Milyon Dolar*1000)

Yıllar	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
İsrail	3121661	9659048	10540232	10584454	11680967	11564735	11743767	12408262
Filistin	3416,666	4747,147	6979,502	11226,66	696,891	1128,72	376,541	1101,491
Yıllar	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
İsrail	14350165	12189271	12056944	12968602	12563738	12960522	16090256	14221825
Filistin	5860,647	4340,427	4292,15	6243,919	6637,323	11992,939	14531,924	

Kaynak: World Bank (2022d).

Yüksek teknoloji ihracatı verileri, havacılık, bilgisayarlar, ilaçlar, bilimsel aletler ve elektrikli makineler gibi yüksek Ar-Ge yoğunluğuna sahip ürünlerin ihracatını göstermektedir (World Bank, 2022d). İsrail'in bu sektördeki büyüklüğü Filistin'e göre bazı yıllarda 900 kat fazla iken bazı yıllarda 2000 kat fazladır. Bu fark iki ülke arasındaki ekonomik güç farkını ortaya koyan en önemli göstergelerdendir. Teknolojiye ve bilime verilen önemin ve akabinde bu yolda yapılan yatırımların, ülkelerin uluslararası arenadaki pozisyonuna katkısı oldukça önemlidir.

4. Tartışma ve Bulgular

Filistin ve İsrail'in yaklaşık yüz yıl önce başlayan mücadelesi günümüzde de devam etmektedir. Ekim 2023'te başlayan savaş ve akabinde İsrail'in Filistin'e yönelik özellikle sivillere uyguladığı saldırılar ülkedeki düzeni alt üst etmiştir. Çalışmada, iki ülkenin ekonomik gücü ele alınmış ve bu gücün hangi sektörlerdeki üstünlükten kaynaklandığı açıklanmaya çalışılmıştır. Literatürden farklı olarak iki ülkenin ekonomik verileri karşılaştırılarak çıkarımlar yapılmaya çalışılmıştır. Filistin'in ekonomik verileri hem ülkenin mevcut şartları hem de ülkenin bu konudaki yetersiz çalışmaları sebebiyle sınırlıdır. Bu sebeple yeterli düzeyde dönemi içeren bir zaman serisine ulaşılamamış ve ekonometrik analiz için uygun bir veri seti oluşturulamamıştır. Buna istinaden, iki ülkenin yakın döneme ait ekonomik verileri üzerinden bir karşılaştırma yapılarak fikirler öne sürülmek istenmiştir.

İsrail kurulduğu 1948 yılından bu yana ekonomisini güçlendirmiş ve günümüzde, büyük bir ekonomik hacme sahip olmasa da güçlü bir ekonomiye sahip olmayı başarmıştır. Kurulduğu dönemden sonra, Orta Doğu'da Arap ülkeleri ile savaşlar yapmış ve hepsini kazanmıştır. Bu savaşlar, Filistin'in büyük toprak kayıpları ile sonuçlanmış ve geline nokta Filistin halkının çok sınırlı bir coğrafyada yaşamasına sebep olmuştur. Filistin, bu savaşların hiçbirinde İsrail ile doğrudan savaşmamış olsa da her savaşın sonunda toprakları İsrail tarafından ilhak edilmiştir.

Kurulduğu dönem itibari ile Arap ülkeleri ile mücadele etmeye başlayan İsrail, askeri gücüne önem vermiş ve bu alandaki teknolojileri de yakından takip etmiştir. Kendi hava savunma sistemini kurmuş ve savaş teknolojisi alanında önemli adımlar atmıştır. İsrail'de bu gelişmeler yaşanırken, Filistin her dönem İsrail'in gerisinde kalmıştır. Ülkede istikrarın korunması, sürekli yaşanan savaşlar sebebiyle mümkün olmamıştır. İki ülkenin geline nokta bu denli güç farkının olması, kuruluş dönemi ile de ilişkilendirilebilir. Filistin, Osmanlı Devleti'nin yıkıldığı dönemden sonra kuruluşuna kadar, mevcut şartlarının İsrail kadar iyi olmadığı söylenebilir. Bir dönem İngiliz mandasında kaldıktan sonra İsrail ve Arap Devletleri arasında yaşanan savaşlarda tampon bölge olan ve işgallere uğrayan Filistin'in başlangıçtaki ekonomik durumu, büyüme ve gelişme için yeterli imkanları sağlayamamıştır.

İsrail ve Filistin arasındaki güç dengesizliğinin bir diğer önemli sebebi, iki ülkenin geçmişinden bugünlerine kadar süren ekonomik ve siyasi istikrardaki farklılıklardır. İsrail bu konuda daha başarılı olmuştur. Filistin’de siyasi otoritenin tam anlamıyla oluşturulamaması ülkede ekonomik büyüme ve gelişme yolunda ekonomik politikaların oluşturulmasına da engel olmuştur. Teknolojinin önem kazandığı dönemden itibaren, İsrail doğru yatırımlarla ekonomik kazanımlar sağlarken Filistin ülkedeki istikrarı dahi sağlayamadığı için İsrail’in gerisinde kalmıştır.

SONUÇ

Bir ülkede siyasi otoritenin sağlanması ve uzun dönemde istikrarlı bir işleyişin oturtulması, başta ekonomi olmak üzere birçok alanda yapılanmayı sağlayacak ve uzun dönemde istikrarı getirecektir. Uzun dönemde istikrarı sağlamak için farklı engellerle de karşılaşılabilir. Sadece siyasi otoritenin sağlanması bu engelleri aşmaya yeterli gelmese de sorunları çözebilmek için yönetimde istikrarın sağlanmış olması şarttır. Mevcut bir siyasi yönetimin sorun çözmeye çalışması ile siyasi boşlukta bulunan bir ülkenin sorunlarını çözmek için siyasi otoritesini oluşturması arasında çok önemli ayrımlar bulunmaktadır.

Filistin’de siyasi otorite boşluğunu bir dönem Filistin Kurtuluş Örgütü doldurmaya çalışmış olsa da örgütün amacı ülkede istikrarı sağlamaktan çok İsrail ile mücadele olmuştur. Bu örgüt, belirli kuralları olan, hukuka uygun davranan bir devlet yapısı olmadığı için askeri mücadele dışında bir etkisi olmamıştır. İsrail, bu durumu kendi lehine kullanıp terör örgütü ile mücadele ettiği izlenimi yaratarak Filistin’e karşı süren işgallerine ve saldırılarına devam etmiştir. İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra başlayan iki ülkenin mücadelesi günümüzde de sürmektedir.

İsrail-Filistin mücadelesinin en önemli sebebi siyasi sorunlar olsa da İsrail’in Filistin’e karşı ekonomik üstünlük kurması, mücadelenin en önemli ayrıntısıdır. İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra tüm dünyada başlayan ekonomik büyüme ve kalkınma hareketine paralel olarak ekonomisini güçlendirme yolunda gerekli adımları atan İsrail, başta İngiltere ve bazı ülkelerin desteği ile kurulmuştur. Bu dönemde Filistin, buna benzer bir desteği göremediği için siyasi bir yapılanmaya gidememiştir. Çünkü, asırlar öncesinden beri Osmanlı himayesinde varlığını sürdüren halkın kısa bir sürede devlet kurması mümkün olmamaktadır. Filistin’in Osmanlı Devleti’nden ayrıldığı dönemin dünyada savaşların yoğun olduğu bir dönem olması, Filistin için tam anlamıyla dezavantaja dönüşmüştür.

Filistin ve İsrail arasındaki GSYH farkı, iki ülkenin ekonomik güç dengesizliğini yansıtan en önemli verilerden biri olmuştur. Buna bağlı olarak kişi başı GSYH verileri arasında da 15 kata yakın bir fark oluşmuştur. Temel sektörler ve alt sektörler üzerinde yapılan incelemelerde ise, İsrail’in son yıllarda gelişen sektörlerinin, Filistin’de gelişen sektörlerle göre daha çok faydalı olduğu söylenebilir. İki ülkenin yüksek teknoloji ihracatı verileri arasındaki çok büyük farklar, teknolojik gelişmelerdeki farklılıkları ve buna bağlı olarak iki ülke arasındaki güç dengesizliğinin en önemli yansımalarından biri olarak yorumlanabilir.

Filistin-İsrail sorunu bölgesel bir sorun olmaktan çok uluslararası bir sorun haline gelmiştir. İki ülke arasında Ekim 2023’te başlayan savaş hala devam etmekte ve İsrail’in ülkede sivillere karşı süren saldırıları ülkedeki istikrarı ve huzur tam anlamıyla bozmuş durumdadır. Mevcut şartlarda Filistin’in tek başına İsrail’i durdurması olanaklı görünmemektedir.

Uluslararası düzende etkin olabilecek kurumlar özellikle Birleşmiş Milletler ve bölge ülkeleri savaşın bitirilmesi konusunda gerekli adımları atmalı ve barış ortamının sağlanması gerekmektedir. İki ülke arasındaki sorunun uluslararası boyuta ulaşma sebeplerinden bir diğeri ise bölgedeki diğer ülkelerin siyasi ve ekonomik olarak bu durumdan etkilenmesidir. Savaşın durdurulması ve akabinde Filistin için ilk başta sivililerin yaşam alanlarının yeniden oluşturulması ve günlük hayatın normale döndürülmesi gerekmektedir. Savaş sebebiyle yıkılan iş yerleri, ticari yapılar, kamu kurumları ve ekonomik işleyiş içinde yeri olan birçok kurumun yeniden inşasının zaman alacak olması sebebiyle, Filistin'in uluslararası düzeyde bir yardıma ve uzun planlı bir desteğe ihtiyacı vardır.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Bu çalışmada, kullandığım verileri ve bilgileri akademik ve etik kurallara uygun olarak elde ettiğimi, yararlandığım tüm kaynaklara atıf yaptığımı, tüm kaynakları kaynakçada gösterdiğimi, kullandığım tüm verileri değişiklik yapmadan sunduğumu, çalışmanın özgün olduğunu ve yayınlanmış ya da yayınlanmamış hiçbir eserden atıf yapmadan ve kaynak göstermeden fikir ve bilgi almadığımı bildiririm. Aksi bir halde aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Yazarların Makaleye Katkı Oranları

Hazırlanmış olan bu çalışma sadece bir yazar tarafından hazırlanmıştır.

Etik Kurul İzni

Bu makalede etik kurul iznine gerek yoktur. Etik kurul kararı gerekmediğine ilişkin ıslak imzalı onay formu sistem üzerindeki makale süreci dosyalarında yer almaktadır.

Çıkar Beyanı

Bu çalışmanın hazırlanmasında çıkar çatışması yaşanacak herhangi bir durum bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Akçapa, M. (2021). Arap baharı öncesi Filistin'in içsel dinamikleri bağlamında Türkiye'nin Filistin meselesine yaklaşımı. *Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi Dergisi*, 4(1), 33-45. <https://doi.org/10.51763/uid.883923>
- Akyol, M. ve Demez, S. (2020). İnovasyonun yüksek teknoloji ürün ihracatı üzerindeki etkisi: yeni endüstrileşen ülkeler için panel veri analizi. *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 15(57), 56-62. <https://doi.org/10.19168/jyasar.568712>
- Anadolu Ajansı. (2016, 31 Mart). İsrail, Filistin topraklarının yüzde 85'ine el koydu. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/israil-filistin-topraklarinin-yuzde-85ine-el-koydu/546478#> adresinden 10 Eylül 2024 tarihinde alınmıştır.
- Aras, İ. (2010). *Filistin – İsrail arasındaki temel sorunlar ve uluslararası hukuk* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.

- Arnon, A. ve Weinblatt, J. (2001). Sovereignty and economic development: The case of Israel and Palestine. *The Economic Journal*, 111(472), 291-308. <https://doi.org/10.1111/1468-0297.00631>
- Aydemir, C. ve Pıçak, M. (2008). Ekonomik gelişme sürecinde tarım-sanayi ilişkilerinin sektörler arası bütünleşmeye etkileri. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (10), 129-147.
- Bank of Israel. (2022). Number of Israeli employees in the principal industries. <https://boi.org.il/en/economic-roles/statistics/real-economic-activity/labor-market-and-demography/> adresinden 12 Eylül 2024 tarihinde alınmıştır.
- Bayat, M., Baydaş, A. ve Atlı, C. (2015). Hizmet sektörünün kavramsal tanımı ve ulusal ekonomilerdeki önemi. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(9), 59-88.
- Bhoi, N. K. (2017, 15-17, Kasım). Use of Information communication technology (ICT) and library operation: an overview. M. Krishnamurthy (Chair), In *International Conference on Future Libraries: From Promises to Practices* [Symposium]. DRTC, Bangalore, India.
- Byerlee, D., Janvry, A. D. ve Sadoulet, E. (2009). Agriculture for development: toward a new paradigm. *The Annual Review of Resource Economics*, (1), 15-31. <https://doi.org/10.1146/annurev.resource.050708.144239>
- Cohen, S. B. (1992). Middle East geopolitical transformation: the disappearance of a shatterbelt. *Journal of Geography*, 91(1), 2-10. <https://doi.org/10.1080/00221349208979330>
- Ediz, İ. (2015). Birinci Dünya Savaşı sonrasında Filistin'de toplum ve siyaset 1919-1922. *Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi*, 2(2), 141-176.
- Erdoğan, S. (2018). İnşaat sektörü ve ekonomik büyüme ilişkisi: Türkiye örneği (2003-2017). *Turkish Studies: Economics, Finance and Politic*, 13/14(Spring 2018), 51-65. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.13632>
- Fırat, S. Ü. ve Fırat, O. Z. (2017). Sanayi 4.0 üzerine karşılaştırmalı bir inceleme: kavramlar, küresel gelişmeler ve Türkiye. *Toprak ve İşveren Dergisi*, 5(114), 10-23.
- Global Finance Centres Index. (2024). Long Finance & Financial Centre Futures, https://www.longfinance.net/media/documents/GFCI_36_Report_2024.09.24_v1.1.pdf adresinden 24 Aralık 2024 tarihinde alınmıştır.
- Gündoğdu, A. ve Dizman, A. S. (2013). İstanbul finans merkezi projesinin swot analizi ile değerlendirilmesi ve dünya finans merkezleri ile kıyaslanması. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 5(1), 1-15.
- Işık, N. (2006). Sektörel gelir dağılımının ekonomik büyüme üzerindeki etkisi. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, (2), 119-127.
- Kahvecioğlu, N. ve Gür, N. (2022). Türkiye ve Doğu Asya ülkeleri imalat sanayi sektörlerinin teknoloji yoğunluğuna göre ithal girdi oranlarının girdi-çıkıtı tabloları ile analizi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(45), 1365-1388. <https://doi.org/10.46928/iticusbe.1154954>

- Kasalak, K. (2016). İngilizlerin Filistin politikası ve Filistin Mandası. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(25), 65-78.
- Kemiksiz, N. N. (2019). Ürdün-Filistin ilişkilerine tarihsel bir bakış. *The Turkish Yearbook of International Relations*, 50, 181-213.
- Kontorovich, E. (2013). Israel/Palestine -- The ICC's uncharted territory. *Journal of International Criminal Justice*, 11(5), 979-999. <https://doi.org/10.1093/jicj/mqt070>
- Lloyd, D. (2012). Settler colonialism and the state of exception: the example of Palestine/Israel. *Settler Colonial Studies*, 2(1), 59-80. <https://doi.org/10.1080/2201473X.2012.10648826>
- Long, J. C. (2006). Border anxiety in Palestine-Israel. *Antipode*, 38(1), 1-21. <https://doi.org/10.1111/j.0066-4812.2006.00567.x>
- Long, J. (2011). Geographies of Palestine-Israel. *Geography Compass*, 5(5), 262-274. <https://doi.org/10.1111/j.1749-8198.2011.00419.x>
- McTague, J. J. (1978). The British military administration in Palestine 1917-1920. *Journal of Palestine Studies*, 7(3), 55-76. <https://doi.org/10.2307/2536201>
- Mutlu, O. (2019). Filistin Devleti'nin devletlik statüsüne dair bir değerlendirme. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(EUREFE'19), 403-413.
- Newman, D. (2002). The geopolitics of peacemaking in Israel-Palestine. *Political Geography*, (21), 629-646.
- Palestine Monetary Authority. (2022). Basic variables in labor force indicators. <https://www.pma.ps/en/Statistics/TimeSeriesData> adresinden 6 Eylül 2024 tarihinde alınmıştır.
- Taşdemir, E. (2019). *İsrail Devleti'nin ortaya çıkışı, İsrail'in Türkiye tarafından tanınması ve bu durumun Türk dış politikasındaki rolü* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi.
- Tawil-Souri, H. (2012). Uneven borders, coloured (im)mobilities: ID Cards in Palestine/Israel. *Geopolitics*, 17(1), 153-176. <https://doi.org/10.1080/14650045.2011.562944>
- Yıldırım, Y. (2021). İsrail-Filistin sorununda iki devletli çözüm arayışları. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 18(41), 3840-3884. <https://doi.org/10.26466/opus.874933>
- Yiğit, A. A. (2019). Filistin meselesinin kronikleşmesi. *Türk Dünya Araştırmaları Dergisi*, 123(243), 391-414.
- Young, I. M. (2005). Self-determination as non-domination. *Ethnicities*, 5(2), 139-159. <https://doi.org/10.1177/1468796805052112>
- World Bank. (2023a). Economic indicators. <https://data.worldbank.org/country/israel> adresinden 1 Eylül 2024 tarihinde alınmıştır.
- World Bank. (2023b). Economic indicators. <https://data.worldbank.org/country/west-bank-and-gaza> adresinden 1 Eylül 2024 tarihinde alınmıştır.

World Bank. (2022a). Employment in agriculture (% of total employment). <https://data.worldbank.org/indicator/SL.AGR.EMPL.ZS> adresinden 3 Eylül 2024 tarihinde alınmıştır.

World Bank. (2022b). Employment in industry (% of total employment). <https://data.worldbank.org/indicator/SL.IND.EMPL.ZS> adresinden 4 Eylül 2024 tarihinde alınmıştır.

World Bank. (2022c). Employment in services (% of total employment). <https://data.worldbank.org/indicator/SL.SRV.EMPL.ZS> adresinden 3 Eylül 2024 tarihinde alınmıştır.

World Bank. (2022d). High-technology export. <https://data.worldbank.org/indicator/TX.VAL.TECH.CD> adresinden 19 Eylül 2024 tarihinde alınmıştır.

EXTENDED ABSTRACT

The lands of Palestine have hosted many civilizations for centuries and are located in a geography considered sacred by all religions. These lands, which changed hands continuously until they came under the protection of the Ottoman Empire, entered a period of stability that would last until the fall of the Ottoman Empire. After World War I, Palestine came under British mandate. The British supported the process that led to the establishment of the Jewish State in 1948 in order to maintain control over the region.

Immediately after the establishment of Israel, its acceptance as a member of the United Nations was seen as a growing threat by the Arab states in the region. Although the failure of the war against Israel in 1948 temporarily halted the Arab States, they initiated two more wars against Israel in 1967 and 1973. Israel won these wars and strengthened its dominance in the region. In addition to winning the wars, one of its most significant achievements was the annexation of the Palestinian and Syrian territories it occupied during the war. This chaotic period lasting 30 years ended in 1978 when Israel and Egypt were brought together under the leadership of the USA, culminating in the signing of the Camp David peace agreement.

Between 1948 and 1978, Palestine did not directly fight against Israel in the wars. When other Arab states in the region entered into war with Israel, Palestine found itself caught in between and became almost a buffer zone. After 1988, the Palestine-Israel issue took on a different character. Jordan withdrew from the West Bank region it annexed from Palestine in 1949. In Palestine, which did not have a fully established state structure at that time, the Palestine Liberation Organization, which was previously established to fight against Israel, became the sole legal representative of the country. This process marked the beginning of issues that turned into a mutual struggle between the two countries.

In this study, the Palestinian-Israeli issue is addressed in terms of how the economic power of the two countries reflects on their relationship. By revealing the economic power difference observed through economic data, it aims to explain the reasons behind the difficulties faced

by Palestine in defending itself against Israel. The data evaluated in the study has been obtained from organizations operating within Palestine and Israel, as well as international organizations. These organizations include the World Bank, the Palestinian Monetary Authority, and the Bank of Israel. The economic power of the two countries has been compared in terms of the distribution of the workforce by main sectors, distribution by sub-sectors, and high-tech export data. The relationship between the results presented by economic indicators and the historical development of the issues between the two countries has been investigated. The political authority vacancy that has persisted in Palestine from the past to the present has also reflected on its institutional structure, and due to the irregular maintenance of the country's economic data, a time series necessary for economic analysis could not be established. Therefore, this study, which addresses economic data through comparison, aims to contribute to the works in the literature that are often conducted with a historical perspective for both countries.

First, the basic economic indicators of the two countries have been compared based on the most recently published data. The difference in economic power has been evident even with this data. When examining the labor distribution data by key sectors for the period 1991-2022, the most striking result from the first year to the last year is that the weight of the industrial sector in Palestine has remained almost the same, while in Israel, the weight of the agricultural and industrial sectors has shifted to the services sector. When analyzing the labor distribution by sub-sectors in Palestine, there have been no significant changes during the period 1995-2022, whereas in Israel, after 2013, the growth in information and communication as well as professional, scientific, and technical activities has highlighted the country's emphasis on technology and scientific development. Data on high-tech exports has also emerged as another indicator revealing the vast difference between the two countries. In the period 2007-2022, there have been years when high-tech exports were 900 times, 1300 times, and even 2000 times larger in Israel compared to Palestine.

The most important reason for Israel's success in the wars it has entered against Arab countries since its establishment is its support of military power with technology and its continued efforts in this area. This situation is one of the factors that enable Israel to defend itself against other countries in the region. The establishment of Israel has developed differently from the establishment processes of many states in the world. Israel was established by the gathering of a council formed by Jews from all over the world. Similar cases of what is referred to in the literature as settler colonialism are rarely encountered.

Since its establishment, Israel has continued to strengthen its political authority, while Palestine has not been able to fully establish a state structure. In an environment where there is a political vacancy, it is not possible to formulate economic policies, which is why Palestine has been unable to structure its economy. Israel has succeeded in these matters and has continued to strengthen itself with the right investments during the years when technology gained importance.

Due to Palestine's struggle with Israel at different times, the political authority vacancy in the country hasn't been filled, and stability has not been achieved. The Palestine Liberation Organization, which once tried to represent the country, has not been able to establish a legal and political order in the country because it is a military organization. In addition to all these factors, the achievement of Israel's superiority over Palestine lies in economic success. The war that began in October 2023 should be resolved through international diplomacy, and afterwards, the assistance of international institutions and states capable of establishing peace is needed to restore the political, social, and economic structures in Palestine to normal.

LÜBNAN'DAKİ FİLİSTİNLİ MÜLTECİLER

Mehmet Erkan KILLIOĞLU¹

Öz

Ortadoğu bölgesinin görünümü 1947 yılı Kasım ayında BM Genel Kurulu'nun Filistin bölgesinde, Yahudi Devleti ve Filistin olmak üzere iki ayrı devlet kurulmasını öngören Taksim Planı'nın ilanından 6 ay sonra, İsrail'in kuruluşu ile kökten değişmiştir. 15 Mayıs 1948'de ortaya çıkan bu durum, İsrail ile komşusu 5 Arap devleti arasında savaşa yol açmıştır. Savaştan en kazançlı çıkan ülke topraklarını neredeyse iki katına çıkaran İsrail olurken en zararlı çıkan da Filistinliler olmuştur. Evlerini ve topraklarını kaybettikleri gibi mülteci olarak komşu ülkelere sığınmak zorunda kalmışlardır. Bu ülkelerden birisi de 1948 Savaşının da taraflarından olan Lübnan'dır. Ancak bu mültecileri hem dini saikler hem de demografik ve siyasi endişeler yüzünden iktidarı elinde tutan Marunîler başta olmak üzere Lübnan Devleti ve toplumunun bir kısmı istememiş, kendilerine yönelik bir tehdit olarak görmüştür. Çoğu Müslüman olan Filistinlilerin kalıcı hale gelmesi ve hak sahibi olmaları durumunda ülkenin hassas siyasi dengelerini bozmalarına kesin gözüyle bakılmıştır. Bu yüzden mültecilik haklarının uzun sürmeyeceğini düşünen Filistinli göçmenlere sadece yabancı statüsü verilmesi yeterli görülmüştür. Onlar da geçici bir süre misafir edileceklerini düşündükleri bu yerde siyasi bir hak talebi mücadelesine girmemişlerdir. Temel hakları kısıtlanan ve izolasyon halinde yaşayan Filistinli mülteciler 15 yıl süren Lübnan İç Savaşından da ciddi zarar görmüştür.

Anahtar Kelimeler

Lübnan
Filistinliler
Lübnan İç Savaşı
Nehr'ül Barid

Makale Hakkında

Araştırma Makalesi
Gönderim Tarihi : 29.08.2024
Kabul Tarihi : 16.11.2024
E-Yayın Tarihi : 31.12.2024
DOI : 10.58702/teyd.1540495

¹ Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, e-posta: mehmeterkan@comu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-3146-2609.

PALESTINIAN REFUGEES IN LEBANON

Abstract

The appearance of the Middle East changed radically with the establishment of Israel in November 1947, 6 months after the UN General Assembly announced the Partition Plan, which envisaged the establishment of two separate states in the Palestine region. This situation, which emerged on May 15, 1948, led to war between Israel and its five neighboring Arab states. While the country that benefited most from the war was Israel, which almost doubled its territory, the Palestinians were the ones who suffered the most. They lost their homes and lands and were forced to seek refuge in neighboring countries. One of these countries is Lebanon, which was also a party to the 1948 War. However, a part of the Lebanese state and society, especially the Maronites, who held power, did not want these refugees due to both religious motivations and demographic and political concerns, and saw them as a threat to themselves. For this reason, it was deemed sufficient to grant foreigner status to Palestinian immigrants who thought that their refugee rights would not last long. Palestinian refugees, whose basic rights were restricted and who are living in isolation, also suffered serious damage from the 15-year Lebanese Civil War.

Keywords

Lebanon
Palestinians
Lebanese Civil War
Nahr al-Barid

Article Info

Research Article
Received : 29.08.2024
Accepted : 16.11.2024
Online Published : 31.12.2024
DOI : 10.58702/teyd.1540495

Kaynakça Gösterimi: Killoğlu, M. E. (2024). Lübnan'daki Filistinli mülteciler. *Toplum, Ekonomi ve Yönetim Dergisi*, 5 (Filistin), 128-149.

Citation Information Killioğlu, M. E (2024). Palestinian refugees in Lebanon. *Journal of Society, Economics and Management*, 5 (Palestine), 128-149.

GİRİŞ

“He who has no country has no dignity”²

Bu çalışmada 1948 Arap-İsrail Savaşı'nın sebep olduğu göç yüzünden dağılan, farklı bölgeler ve ülkelerde mülteci olmak durumunda kalan Filistinlilerin, Lübnan'a göçmek zorunda kalanlarının durumu mercek altına alınacaktır. Lübnan'daki Filistinlilerin büyük çoğunluğu Celile Gölü, Akka, Nasıra ve Hayfa'dan göç ettirilen mültecilerden oluşmaktadır. Lübnan ise 1943 yılında Fransa manda yönetiminden yeni çıkan, bu kapsamda Hıristiyan ağırlıklı dağlık bölgesinin sınırlarının genişletilmesi sonucunda oluşmuş bir devlettir (Sınmaz, 2020, s. 2; Siklawi, 2010, s. 598). Zira sınırları genişletilerek Büyük Lübnan haline getirilen bu devlet önemli miktarda Müslüman nüfusu da sınırları içerisine almıştır. Bu da etnik ve siyasi yapının oldukça hassas ve kırılgan bir dengede durmasına sebep olmuştur.

Lübnanlı kimliği 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren sorunlu hale gelmiş bir kimliktir. Özellikle 1920'li yıllarda Lübnan dağlık bölgesinin sınırlarının genişletilerek Büyük Lübnan haline getirilmesi sorunu derinleştirmiştir. Bu coğrafi genişleme sonrasında Lübnan bölgesi içinde önemli büyüklükte bir Müslüman nüfus da ortaya çıkmış ve demografik dengenin değişmesine sebep olmuştur (Hourani, 1966, s. 256-263; Salibi, 1989; Serhan, 2014, s. 24). Ülkenin bıçak sırtında duran siyasi ve demografik dengelerini bozmamaları için bulunan çözüm ise 1962 yılında çıkarılan 319 sayılı Kararname ile Filistinlilerin yabancı olarak tanımlanması ve hak sahibi olmalarının önlenmesi şeklinde olmuştur (Khalil, 2022, s. 73). Zira ülkedeki Müslümanlarla Hıristiyanların bir kısmı Büyük Suriye'nin bir parçası olmayı ve Suriye ile birleşmeyi isterken, ülkedeki güç, iktidar ve zenginliği elinde tutan ve bu imkânların ellerinden gideceği korkusunu yaşayan başta Maruniler olmak üzere Hıristiyanların büyük kısmı ise Batı'yla ilişkileri yakın olan bağımsız bir Lübnan devleti taraftarıdır. Bu fikir ayrılığı iç istikrarı çok hassas bir denge üzerinde duran ülkede 1958 ve 1975'te iç savaşa sebep olmuştur (Salibi, 1966, s. 211-226; Salibi, 1989). İşte bu sebepten dolayı Lübnan'daki Filistinlilerin başta eğitim ve sağlık olmak üzere, ikamet, mülk edinme ve çalışma hakları sınırlandırılmış, eğitilmiş olsalar da çoğunlukla gününbirlik işlerde çalışmalarına müsaade edilmiştir (Armaoğlu, 2019, s. 473-747; Chatty ve Hundt, 2005, s. 17; Sınmaz, 2020, s. 3 ve 17). Çoğunlukla da başlangıçta sayıları 17 iken yaşanan tarihi süreçler esnasında sayıları 12'ye düşen göçmen kamplarında izole bir şekilde yaşamaya mecbur bırakılmış, bu sayede kalıcı olmayı düşünmemeleri ve geri dönmeyi istemeleri amaçlanmıştır (Schulz ve Hammer, 2003, s. 58).

Filistinli mültecilerin durumu zorlaştıran bir diğer nokta ise uluslararası hukukun kapsamı dışında kalmalarıdır. 1949 yılında yapılan düzenleme ile hakları için ayrı bir uluslararası rejim ortaya çıkarılmıştır. İki ayrı Birleşmiş Milletler örgütünün varlığı sebebiyle; *The United Nations Conciliation Commission on Palestine* (UNCCP) ve *United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East* (UNRWA), Filistinlilere özel BM Kararlarını temel alan yeni bir rejim uygulanmış, eğitim, sağlık, barınma ve altyapı gibi tüm temel hizmetleri sağlamaya çalışmıştır (Gorman ve Mihalkanin, 2007, s. 283). Kendilerine özel bir pozitif ayrımcılık yapıyormuş gibi lanse edilen bu uygulama aslında haklarının kısıtlanması ve sınırlandırmasını beraberinde getirmektedir. Pek çok ülkenin anayasasında da vurgu yapılan

² (Abu-Sharar, 2009, s. 7).

kanun önünde eşitlik ve kanunların genelliği ilkesini de zedelemektedir. İhdas edilen bu yasal boşluk sebebiyle Filistinliler haklarını savunmada zaman zaman dezavantajlı konuma düşmekte, genel mülteci rejiminin sığınmacılara sağladığı haklardan istifade edememekte, bu kapsamda 1951 tarihli *Refuuge Convention* ve 1967 tarihli *Refugee Protocol*'den faydalanamamaktadırlar (Abboud, 2009, s. 32; Abu-Sharar, 2009, s. 4).

Bu noktada gözden kaçan bir diğer husus ise Filistinlilerin geri dönmelerine İsrail'in izin vermediği ve geri dönebilecekleri bir evlerini bırakmadığıdır (Sınmaz, 2020, s. 2). Bu yüzden Lübnan'daki iç savaşın da mesulü olarak görülen Filistinliler bu kamplarda tutulmuş ve Lübnan'ın dengelerini değiştirmeleri önlenmeye çalışılmıştır (Atacan, 2004, s. 291-293). En temel haklardan yoksun olan bu mülteci grubu Arap ülkelerinde yaşayan mülteciler içinde en fazla dışlanmış, fakir, bu sebeple de şiddete meyilli grup olarak tarif edilmektedir. Bunun da en önemli sebebi yaşadıkları izolasyonla birlikte güvenlik ve sorun çözme mekanizmalarının olmamasıdır. Ancak Lübnan'ın bu izolasyon ve dışlama politikasının Filistinliler açısından beklenmeyen bir faydası olmuştur; o da Filistin kimliği ve kültürünün korunmasıdır (Cleveland, 2008, s. 396). Lübnan toplumu ile sınırlı teması olan Filistin diasporası asimile olmamıştır.

İçlerinde Hıristiyanlar olduğu halde Filistinlilere en fazla önyargılı ve düşmanca hislerle yaklaşan grup olan Lübnanlı Hıristiyanlar, özellikle de Maruniler, ülkeyi ve devleti kendilerinin olarak kabul etmekte, kimseyle paylaşmayı istememektedir. Bu yüzden de özellikle Müslümanlarla kıyasıya bir rekabet ve husumet içinde olmuşlardır. Maruniler, Filistinlilerin ülke içindeki demografik, siyasi, dini ve idari dengeleri Müslümanlar lehine değiştirecekleri ve ülkeyi dış tehditlere açık hâle getirecekleri iddiasıyla Filistinlilere kelimenin tam anlamıyla düşman olmuşlardır (Ayhan ve Tür, 2009, s. 87). Bu kapsamda Piyer Cemayel'in Kataib Partisi, Kâmil Şemun'un Ulusal Liberal Partisi ve Raymond Edde'nin Ulusal Blok Partisi Filistinlileri kontrol altında tutmak için *Üçlü Cephe* adı altında bir araya gelmiş ve ittifak kurmuşlardır (Sınmaz, 2020, s. 4). İçlerinden Mikail Naimi ve Halil Cibran gibi ateşli Arap Milliyetçiliği taraftarlarının çıktığı Lübnanlı Hıristiyan Arapların kendileri gibi Arap olan Filistinlilere karşı bu derece tahammülsüz olmaları da ilginç bir tezat olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tahammülsüzlükleri kontrolden çıkan Maruniler, bu noktada ülke nüfusunun %10'unu oluşturur hale gelen ve çoğu Sünni Müslüman olan Filistinlilerin seçme-seçilme hakkı başta olmak üzere siyasi ve sosyal haklar da elde ederek ülkenin kendileri aleyhine iç dengeleri bozmaları ihtimalini bir beka meselesi ve güvenlik tehdidi olarak görmüşlerdir (Atacan, 2004, s. 291-293; Çelik, 2012, s. 148; Jaber, 1999, s. 72).³ Bu tutumun ve korkunun sahaya yansımalarının zirvesi ise 16-18 Eylül 1982 tarihinde, bölgeyi işgal altında tutan İsrail'in de teşviki ile Hıristiyan Falanjist (Maruni) milisler tarafından Sabra ve Şatilla mülteci kamplarında yapılan katliamdır. Kampa giren bu aşırı sağcı grup ellerinde balta, satır, bıçak, makas, tornavida vb. kesici ve delici aletlerle çoğunluğu kadın ve çocuk olan sivilleri öldürmüş, kadınlara ve çocuklara tecavüz etmiştir. İsrail yönetimi olaylara dahil olduğunu inkâr etse de daha sonra ortaya çıkan deliller yüzünden istifalar yaşanmıştır.

³ Filistinli mülteciler, gittikleri ülkelerin hemen tamamında kuşkuyla karşılanmıştır. (Sınmaz, 2020, s. 2).

Bu çalışmada, İsrail'in Gazze'de yaptığı saldırı ve yaşanan soykırım nedeniyle tekrar gündeme gelen Filistinliler ve Filistin Meselesinin bölgeye yaptığı etkiyi daha güncel bilgilerle takviye ederek analiz etmek amaçlanmıştır. 1948'de yaşanan Büyük Göç (*En-Nakba*) sonucunda yurtlarından koparılıp komşu ülkelerde mülteci olarak yaşamak zorunda bırakılan gruplardan birisi olan ve 2007 yılında Nehr'ül Barid mülteci kampında Lübnan Ordusu ile yaşanan ve 4 ay kadar süren çatışmalarla bilinir hale gelen Lübnan'daki Filistinliler, mülteciler konusuna dikkat çekmek de bir diğer amaç olmuştur.

Bu grup Lübnan İç Savaşı (1975-1990) ve 1982'deki İsrail işgali sebebiyle çok zor dönemler yaşamış ve varlığını sürdürmeye çalışmıştır. Eğer İsrail, Gazze'den sonra Lübnan'a karşı da bir işgal hareketine girişecek olursa bu grubun tekrar zor günler yaşayacağı aşikârdır. Siyasi açıdan bakıldığında güncel tanımlardan birisi olan Başarısız/Yozlaşmış bir devlet olan Lübnan'ın ortaya çıkacak yeni bir kriz durumu ile başa çıkamayacağı ve yeni bir insani krizin yaşanacağını öngörmek bu noktada yanlış olmayacaktır. Lübnan Devleti ve toplumu tarafından takınılan tutum ve dışlama da sürece ve Filistinli mültecilerin daha da radikalleşmesine katkıda bulunacaktır. Bu noktada Lübnan'daki iç savaşın tüm suçunun Filistinlilere atılması, Lübnan Devleti ve toplumunun özeleştiri yapmasını, eksikleri ve hataları ile yüzleşmesini ötelemektedir (Özdemirci, 2016, s. 82-83; Serhan, 2014, s. 1). Bu konulara dikkat çekmek amacıyla hazırlanan bu çalışmanın ortaya çıkarılması aşamasında konunun uzmanı olan kişilerin yaptığı çalışmalar, araştırmalar, kaleme alınan kitap ve makaleler, uluslararası kurum ve kuruluşların hazırladıkları raporlar, basın kaynakları ve kişilerle yapılan mülakatlardan yararlanılmış ve bu çalışma ortaya çıkarılmıştır.

1. Lübnan'daki Filistinliler: Tarihi Arka Plan

İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinden üç yıl sonra, 1947 yılı Kasım ayında Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulu'nda alınan 181 sayılı Filistin topraklarının biri Yahudi Devleti diğeri de Filistin olmak üzere iki devlet arasında pay edilmesini içeren kararın (Taksim Planı) kabul edilmesinden de ortalama 6 ay sonra, 1948'de Filistin toprakları üzerinde yapılan taksimat sonucunda İsrail, tarih sahnesine çıkmıştır (Bölme ve Ulutaş, 2011, s. 4; Sınmaz, 2020, s. 2). Bu tarihte Filistin bölgesinde 1.250.000 Arap ve 650.000 Yahudi bulunmaktadır. 15 Mayıs 1948'de İsrail'in kuruluş bildirisinin yayınlanması üzerine İsrail ile Arap Devletleri arasında savaş patlak vermiştir. Mısır, Ürdün, Irak, Suriye ve Lübnan'dan oluşan bu devletlere ABD silah ambargosu uygulamış, Sovyetler Birliği de İsrail'e silah yardımı yapmıştır. Filistinliler de Arap Özgürlük Ordusu bünyesinde savaşa taraf olmuştur. Savaşın gidişatı, Ürdün Kralı Abdullah'ın 11 Haziran 1949'da İsrail'le ateşkes yapması ile fiilen değişmiştir. Savaşa katılan diğer Arap devletleri de sıra ile İsrail'le ateşkes yapmıştır. Ancak hiçbiri İsrail'i tanımamıştır. Savaştan en karlı çıkan taraf İsrail olmuş, 1947'deki taksimle kendi payına düşen toprakları 3/4 oranında büyütüştür. Yapılan ateşkes sonrasında Gazze Şeridi Mısır'a kalmış, Batı Şeria'yı ise Ürdün ilhak etmiştir. Kudüs ise İsrail ile Ürdün arasında bölünmüş, doğu kısmı Ürdün de kalmıştır. Savaştan en zararlı çıkan Filistinliler olmuş, topraklarını kaybetmiş ve komşu ülkelere göç ederek mülteci olarak yaşamak durumunda kalmışlardır (Armaoğlu, 1984, s. 486, 702-703; Gönlübol, 1996, s. 277-279; Hale, 2000, s. 176-182; Shaw-Shaw, 2000, s. 505-509).

Lübnan'daki Filistinli nüfusun mevcudiyeti, 1948 Arap-İsrail Savaşı sonrasında yaşanan büyük göç (*En-Nakba*) sonrasında hızla artmış ve göz ardı edilemez bir olgu haline

gelmiştir. Bu tarihte Filistin'deki yurtlarından zorla göç ettirilen 140.000'den fazla Filistinli Lübnan'a sığınmıştır (Brynen, 1990, s. 25; Manna ve Golani, 2011, s. 141; Siklawi, 2010, s. 598;). Bu sayı toplamda ise 700.000'den fazladır (Atacan, 2004, s. 291-293; Brynen, 1990, s. 25; Knudsen, 2007, s. 2);⁴ Çoğu Celile Gölü ve civarındaki kasabalar; Safad, Saffouri, Saasaa, Loubieh, Khalsaa ve Safsaf ile kuzey bölgelerden gelen ve büyük bir kısmı işçi, çiftçi ve Celile Gölü, Akka ve Hayfa'da balıkçılıkla iştigal eden insanlar olan bu mülteciler 1949 yılında United UNRWA, Birleşmiş Milletler (BM) tarafından kurulunca, Lübnan'daki mülteci kamplarına taşınmıştır (Abboud, 2009, s. 34; Brynen, 1990, s. 25; Ebrem, 2021, s. 2078; Luttwak, 2010, s. 7; Siklawi, 2010, s. 598).⁵ Zaten Lübnan'a kaçmak zorunda kalan Filistinlileri ilk defa mülteci olarak tanımlayan da UNRWA olmuştur (Serhan, 2014, s. 12-13). Ancak Lübnan, 1948 yılından beri Filistinli mültecileri barındırmaya fazla istekli olmamıştır. Bu yüzden ülkenin Filistinli göçmenlerle ilgili politikası ya mültecilerin Lübnan toplumuna entegrasyonu ya da kalıcı şekilde haklar elde ederek yerleşmesinin önlenmesi yönünde olmuştur (Knudsen, 2007, s. 1).

Lübnan'daki mevcudiyetlerinin ilk yıllarında Filistinliler, buradaki ikametlerinin fazla sürmeyeceğini ve yurtlarına geri döneceklerini düşündüklerinden siyasi faaliyetlerden uzak durmayı tercih etmişlerdir, zaten İsrail'in misillemesinden çekinildiği için de siyasi faaliyetlerine izin verilmemiştir (Cleveland, 2008, s. 396). Bu kapsamda Lübnan yönetiminde olan Hıristiyan Marunilerle anlaşmazlığa düşmekten kaçınmışlardır. Ancak Lübnan Devleti işini şansa bırakmamış ve her kampa askeri istihbaratını sokmuştur. Bu sayede mülteciler hem Ordu İstihbaratı (*Deuxième Bureau*) hem de paramiliter güvenlik güçlerince yakından izlenmiştir. Ek olarak kamplarda siyasi faaliyetler konusunda ciddi sınırlamalarla karşılaşmış ve sıkı bir denetime tabi tutulmuşlardır (Brynen, 1990, s. 28). Bunun sebebi Lübnan'ın kendi kırılğan içyapısı ve ülkenin göçmen ve sığınmacılarla ilgi bir yasasının olmamasıdır. Bu yüzden sığınmacılar yabancı olarak kabul edilmiş ve istenmemiştir (Knudsen, 2007, s. 4). Bu kapsamda Lübnan siyasi yapılanması ve toplumun önemli bir kesimi de Filistinlilerin Lübnan toplumuna entegrasyonuna (*Tawteen*) muhalefet etmiştir (Abboud, 2009, s. 33; Sayigh, 2001, s. 100).⁶ Bu durumun bir sonucu olarak ise Lübnan yönetimi ile Filistinliler arasında tesis edilen ilişki daha en başından sorunlu olmuştur (Sınmaz, 2020, s. 1).

Filistinli mültecilerin kontrol altında tutulması kapsamında kendilerine hayatlarını idame ettirmeleri için çalışmalarına ve göç sırasında birbirinden kopan aileler ve akrabaların yeniden bir araya gelmesi ve güçlenmesini önlemek için seyahat etmelerine izin verilmemiştir (Cleveland, 2008, s. 396). Ancak nadiren ve özel izinle bu sayılanlar mümkün olabilmıştır. (International Crisis Group, 2009)⁷ Bu yüzden Lübnan'daki Filistinli mülteciler ülkedeki en

⁴ Filistinliler özellikle 1967 Arap-İsrail Savaşı sonrasında bölgedeki Arap ülkelerine dağılmıştır. 1991 yılında yapılan nüfus sayımına göre 4.5 Milyon Filistinlinin; 1.2 Milyonu Ürdün'de, Şeria Nehri'nin doğusunda, 360.000'i Lübnan'da, 250.000'i Suriye'de, 150.000'i Suudi Arabistan'da, 250.000'i Kuveyt, Mısır, Umman, Birleşik Arap Emirlikleri, Katar, Irak, Libya'da ve 250.000 kadarı da ABD ve Batı ülkelerinde yaşamaktadır. Bunlara ilaveten Batı Şeria'da 1.1 Milyon, Gazze'de 650.000, İsrail işgalindeki Golan Tepeleri bölgesi ve Kudüs'te ise 550.000 Filistinli yaşamaktadır. (Gönlübol, 1996, s. 303).

⁵ UNRWA, BM Genel Kurulu Kararı ile 8 Aralık 1949 yılında kurulmuş ve 1 Mayıs 1950'de faaliyete geçmiştir. Örgütün amacı Filistinli mültecilere iş, eğitim ve sağlık konularında yardımcı olacak programlar geliştirmektir. 24.000'den fazla çalışanı olan örgütün personelinin büyük kısmı Filistinlidir. (Bowker, 2003, s. 125).

⁶ Rosemary Sayigh'e göre tawteen karşılığı Lübnan politik sistemini bir arada tutan ortak paydadır. (Sayigh, 2001, s. 100).

⁷ Vatandaşlık hakları olmadığı için Lübnan'daki Filistinli mültecilere çalışma, eğitim, sağlık hizmetlerinden faydalanma ile seçme ve seçilme hakkı tanınmamıştır. (Knudsen, 2007, s. 4).

fakir ve imtiyaz sahibi olmayan topluluk olmuştur. Mülteci kamplarında fakirlik genel bir kural halini almıştır. Tüm Arap ülkeleri içerisinde Lübnan, mültecilerin en fazla fakru zaruret içerisinde yaşadıkları ülkedir (Khawaja ve Tiltneş 2002; Pedersen ve ark., 2001, s. 173; Sletten ve Pedersen, 2003, s. 22; Ugland, 2003, s. 77). Bu yüzden Filistinli mülteciler de haklarını savunmak ve seslerini duyurabilmek için 1960'lı yılların başlarından itibaren siyasi faaliyetlerde bulunmaya başlamışlardır (El Khazen, 2000, s. 133). Bu kapsamda karşımıza çıkan en önemli tarihi dönüm noktaları ise 1965 yılında Kazablanka'da toplanan Arap Birliği Zirvesi ile 1967 Altı Gün Savaşı olmuştur. Kazablanka Zirvesi sonrasında kabul edilen Kazablanka Protokolü ile ülkesinde mülteci barındıran Arap ülkelerinin mültecilere çalışma, seyahat ve yerleşme hakkı vermesi istenmiştir. Protokolün 1. Maddesinde üye ülkelerin Filistinlilere ayrımcılık yapmamalarını ve kendi vatandaşları ile aynı muameleye tabi tutulmalarını tavsiye edilmiştir (Takkenberg, 1998, s. 141). Ancak Birliğe üye ülkelerden 7 tanesi (Ürdün, Cezayir, Sudan, Irak, Mısır ve Yemen) protokolü muhalefet şerhi koyarak imzalamıştır. Şerh konulan maddeler çalışma hakkı ile ülkeye giriş-çıkış konularındadır (Knudsen, 2007, s. 5). Keza Lübnan da kararı uygulamayı reddetmiştir (Schulz, 2003, s. 53).

1.1. Lübnan'daki Filistin Mülteci Kampları

Lübnan'daki Filistinliler konusu oldukça çetrefilli bir konudur. Toplam sayıları UNRWA verilerine göre 350.000-400.000 arasında değişmektedir. Ancak UNRWA, Lübnan'da sadece kendi veri tabanında kayıtlı olan Filistinlileri mülteci olarak kabul etmektedir.⁸ Ancak konunun muhaliflerine, özellikle de Lübnanlılara göre bu sayı gerçeği yansıtmamaktadır. Onlara göre ülkedeki toplam Filistinli sayısı azami 250.000 kişidir. Lübnan'daki Filistinlilerin hemen hepsi aşağıda sayılan mülteci kamplarında pek çok haktan yoksun bir şekilde yaşamaya çalışmaktadır. Bu kamplar:

1. Burc El-Baracne Mülteci Kampı: Burc El-Baracne mülteci kampı, Lübnan'ın başkenti Beyrut'un güneyinde kalmaktadır. Kızıl Haç tarafından kurulmuştur. Toplam 16.000 kadar Filistinli mültecinin yaşadığı ifade edilmektedir. Kampta yaşayan Filistinlilerin Celile bölgesindeki Tarşiha, Kuveykat ve El-Kebiri kasabalarından geldikleri iddia edilmektedir (Sfeir-Khayat, 2001, s. 30-42). Kamptaki en önemli sorunlardan birisi güvenlidir. Burc El-Baracne, Beyrut'ta km²'ye en fazla insanın düştüğü ve yaşam koşullarının da en kötü olduğu kamptır (Sınmaz, 2020, s. 14).

2. Şatilla Mülteci Kampı: Batı Beyrutta'dır. Şatilla kampı da 1949 yılında, Burc El-Baracne kampı gibi Kızılhaç tarafından kurulmuştur. Adı 1980'li yıllarda yaşanan Sabra-Şatilla Katliamı ile duyulmuştur. Mevcutta 8.000 kadar mülteci yaşamaktadır (Haveland, 2021, s. 100-101).

3. Dbayeh Mülteci Kampı: 1956 yılında Beyrut'un doğusunun dış mahallelerinde kurulmuştur. 4.000 kadar sakininin büyük bir kısmı Hıristiyan'dır.

4. Mar Elias Mülteci Kampı: 1952 yılında Kuzeybatı Beyrut'ta kurulmuştur. Bu kampın nüfusunun ekseriyeti Hıristiyan'dır. Çoğu Hayfa ve Yafa'dan göç etmiştir. 1975 yılında başlayan Lübnan İç Savaşı sırasında ve sonrasında Müslümanların etkisi artmıştır (Sınmaz, 2019).

⁸ UNRWA'nın elindeki tam rakam 422.188'tir. (Abu-Sharar, 2009, s. 4).

Yukarıda ismi sayılan bu 4 kamp başkent Beyrut havalisinde iken bunlara ek olarak Güney Lübnan'da 6 tane daha Filistin mülteci kampı bulunmaktadır. El-Fetih'in etkin olduğu bu kamplar sırasıyla:

1. Ayn'ül Hilve Mülteci Kampı: Lübnan'ın Sayda kentinde 1949 yılında Kızıllaç tarafından kurulmuştur. Kamp, Lübnan'daki en yoğun nüfuslu Filistinli mülteci kampıdır. Resmi rakamlara göre kampta, 1,25 km²'lik alanda 46.000 kişi yaşamaktadır. Kamp yöneticilerinin iddiasına göre ise bu sayı 70.000'dir. Lübnan'daki tüm Filistinli fraksiyonlar kampta bulunmakta, güç ve etki tesisi için birbirleri ile rekabet etmektedir. Bu yüzden Lübnan'da en fazla huzursuzluğun yaşandığı Filistin mülteci kampıdır. Ayrıca Lübnan'daki Filistin diasporasının başkenti olarak tanımlanmaktadır (Knudsen, 2007, s. 1).

2. Mîh ve Mîh Mülteci Kampı: Sayda'nın doğusundadır. 5.000 kadar Filistinli göçmeni barındırmaktadır.

3. Burc El-Şimali Mülteci Kampı: Tire şehrinin doğusunda, 3 km mesafede yer almaktadır. 1948'de kurulmuştur. 19.000 kişinin yaşadığı bu kampta UNRWA 1955 yılından itibaren hizmet vermeye başlamıştır. İsrail sınırına olan yakınlığı sebebiyle birçok kez saldırıya uğramış, İsrail'in 1982 yılında Lübnan'ı işgali sırasında büyük zarar görmüştür. Lübnan'daki en fakir mülteci kamplarından birisi olan Burc El-Şimali kampında uyuşturucu kullanımı ve kan hastalıkları son derece yaygındır (Sınmaz, 2020, s. 13).

4. Raşidiye Mülteci Kampı: Eski ve yeni olmak üzere iki kısımdan oluşan bu kamp, Tire'nin 7 km. güneyinde kalmaktadır. Mevcutta 29.000 Filistinli mülteci ikamet etmektedir. İlk kez 1936 yılında Fransa tarafından Lübnan'a kaçan Ermeniler için kurulmuştur. Bu ilk kurulan yapı 1963 yılında UNRWA tarafından yapılan eklemelerle genişletilmiştir. Filistin'in köylerinden göçen ve Lübnan devleti tarafından Baalbek ve El-Buss kamplarından getirilen Filistinliler yerleştirilmiştir (Sınmaz, 2020, s. 12).

5. El-Bass Mülteci Kampı: Tire yakınlarındaki bu kampta 9.000 kadar mülteci yaşamaktadır. Aynı Raşidiye gibi 1936 yılında Fransa tarafından kurulmuştur. Kampta 1948 yılında Filistinliler yerleştirilmiştir.

Bu kamplara ek olarak Kuzey Lübnan'da da iki tane ayrı kamp vardır. Bu mülteci kampları da şunlardır:

1. Nehr'ül Barid Mülteci Kampı: Nehr'ül Barid mülteci kampının adı da, kampta Lübnan Ordusu ile Fetih el-İslam adlı grup arasında 2007 yılı ortalarında yaşanan çatışmalarla duyulmuş, dünyanın geri kalan kısmı varlığından haberdar olmuştur. Trablusgarp'a 17 km. mesafededir. Lübnan Ordusu ile yaşanan çatışmalarda eski kampın büyük kısmı tahrip olmuştur. 30.000 mülteci kampı terk etmiş, 10.000 kadar çatışmalar bittikten sonra geri dönmüştür (Abu-Sharar, 2009, s. 5).

2. Beddavi Mülteci Kampı: 1955 yılında Trablus'tan 5 km. uzaklıktadır. 16.000 kadar Filistinliyi barındırmaktadır. Kamptaki en önemli sorunlar kronik yoksulluk, işsizlik ve aşırı nüfus yoğunluğudur. 1974 ve 1976'da yıkılan Tel El-Zatar ve Nebatiye kamplarından göç edenlerle artan kamp nüfusu, 2007'de Nehr'ül Barid'den gelenlerle daha da artmıştır (Sınmaz, 2020, s. 15). Bu kamplara ek olarak yine Lübnan'ın Bekaa Vadisinde El-Celil (Vavel olarak da bilinmektedir) kampı bulunmaktadır. UNRWA, kampta 7.000 kişinin yaşadığını iddia etse de

kamp sakinleri olumsuz koşullar sebebiyle kampta yaşayanların yarısının kampı terk ettiğini ifade etmektedir.

2. Altı Gün Savaşı (1967) Sonrası Dönem

1967 Altı Gün Savaşı'nda kendine saldırı hazırlığında olduklarını iddia ettiği Mısır, Suriye ve Ürdün'e baskın bir saldırı düzenleyen İsrail, başta Batı Şeria, Doğu Kudüs ve Sina Yarımadası ve Golan tepelerini alarak topraklarını 3,5 kat büyütüştür (Kaştan, 2012, s. 1801). Ürdün kontrolündeki Doğu Kudüs ile Batı Şeria'nın işgale uğraması sonrasında Ürdün kontrolündeki topraklarda (Doğu Şeria) Filistinli nüfusu 1,2 Milyona çıkmıştır. Bu sırada toplam nüfusu 3.9 Milyon olan Ürdün için bu büyük ve varlığına müsaade edilemez bir rakam haline gelmiştir (Armaoğlu, 1984, s. 705-715; Gönübol, 1996, s. 277-279 ve s. 606; Hale, 2000, s. 176-182; Sander, 1998, s. 478). Bu göç hareketi sebebiyle 3 yıl sonra Kara Eylül hadisesi yaşanacak ve Ürdün yönetimi kendi varlığına tehdit olarak gördüğü Filistinlilerin bir kısmı ile Filistin Kurtuluş Örgütü(FKÖ)'nü Lübnan'a gönderecektir (Arı, 2017, s. 95-98; Sınmaz, 2020, s. 3-4). Filistinlilerin büyük kısmı ve FKÖ, İsrail'le olan savaşı sürdürmek için Güney Lübnan'a yerleşmiştir (Sağlam, 2014, s. 3-4).

Baskın bir saldırı şeklinde gelişen ve hızlıca sonuçlanan 1967 Savaşı, Filistinlilerin Arap Dünyası ve Ortadoğu'da, özellikle de Lübnan'da marjinalleşmesine sebep olmuştur (Abu-Sharar, 2009, s. 4). Bunun sonucunda ülkedeki Filistinliler, FKÖ çatısı altında toplanmaya ve militarize olmaya başlamıştır (Arı, 2017, s. 95-98; Bölme ve Ulutaş, 2012, s. 8).⁹ 1964 yılında Kudüs'te toplanan Birinci Filistin Kongresi'nde kurulan ve Yaser Arafat'ın lideri olduğu FKÖ, İsrail tarafından işgal edilen yerlerin geri alınması için silahlı mücadele yapılmasını savunmaktadır ve yaşananların Filistinlilere gösterdiği, yurtlarına geri dönmeleri için başka bir seçeneğin de olmadığını. O dönemlerde *Fedayîn* olarak adlandırılan Filistinli gerillalar Güney Lübnan üzerinden İsrail'e bazı saldırılar düzenlemiştir ancak bunun sonucunda İsrail'in misillemesine maruz kalan Lübnan Ordusu ile karşı karşıya gelmişlerdir (Nisan, 2003, s. 20).

Bu durumun bir sonucu olarak 1960'lı yılların sonlarına doğru Lübnan'daki Filistin mevcudiyeti istikrarlı bir şekilde gelişmeye başlamış, her geçen gün daha fazla karmaşık, politize ve militarize bir hal almıştır (El Khazen, 2000, s. 140). Saldırıları önlemek isteyen Lübnan Devleti çözümü Filistin mülteci kamplarındaki kontrolü sıkılaştırmada bulmuştur. Filistinlilerin içerisinde bulunduğu olumsuz sosyal ve iktisadi koşullar bir de artan askeri kontrol ile birleşince Filistinliler sokağa dökülmüştür. Bunun sonucunda Beyrut, Güney Lübnan ve Trablus'ta Filistinliler tarafından düzenlenen gösteriler yapılmıştır. Zira o dönemde Lübnan toplumunun büyük bir kısmı Filistinlilerin davasına destek vermiştir.

Lübnan yönetimi ile ortaya çıkan gerginliği azaltmak isteyen FKÖ lideri Yaser Arafat, Lübnan Ordusu Genelkurmay Başkanı General Nebil Bustani, Mısır'ın arabuluculuğunda Kahire'de 3 Kasım 1969'da bir araya gelmiş ve bir antlaşma imzalamıştır (El Khazen, 2000, s. 149; Kor, 2011, s. 44). Mısır'ın başkenti Kahire'de imzalandığı için Kahire Antlaşması olarak

⁹ FKÖ, 1964 yılında kurulmuştur. 1974 yılında BM Genel Kurulu'nda Filistin halkının tek ve yasal temsilcisi olarak tanınmıştır. Örgüt çatısı altında El-Fetiħ, Filistin Halk Kurtuluş Cephesi, Filistin'in Kurtuluşu için Demokratik Cephe vb. örgütler vardır. FKÖ, 1993 Oslo Antlaşması ile İsrail'i tanımış ve silahlı mücadeleyi bırakmıştır. (Armaoğlu, 1984, s. 488-491, 504-506, 701; Sander, 1998, s. 264; Gönübol, 1996, s. 290; Shaw-Shaw, 2000, s. 505-509; Öymen, 2002, s. 127).

adlandırılan bu antlaşma ile Lübnan yönetimi ülkesindeki Filistinli varlığını resmen tanımış, antlaşma ile Lübnan-Filistin ilişkilerinde yeni bir dönem başlamıştır. Bu antlaşma sayesinde Filistinliler, İsrail'le olan mücadelelerini Lübnan üzerinden sürdürebilecektir. Buna ek olarak mültecilere de sosyal ve ekonomik haklar (seyahat özgürlüğü, çalışma ve oturma izni vb.) verilmiştir. Yine bu antlaşmaya göre Filistin mülteci kamplarındaki yerel idare Filistinlilere bırakılmış, bu amaçla yerel yönetim komiteleri kurmalarına izin verilmiştir. Kamp içinde güvenliğin ve düzenin tesisi için silahlı bir gücün (El-Kifah'ül Musallah) kurulması da kararlaştırılmıştır (Arı, 2017, s. 95-98; Atacan, 2004, s. 219-293; Knudsen, 2007, s. 5).

Ancak Lübnan'daki Filistinlilerin durumu bir yıl sonra, 1970 yılında yaşanan Kara Eylül hadisesi sonrasında daha da karmaşık bir hale gelmiştir. Zira Ürdün'den çıkarılan FKÖ, liderliği ve askeri gücünü Lübnan'a taşımıştır. Bu gelişmeyi takip eden 5 yıllık zaman zarfında ülkede Filistinlilere karşı olan tavır ve tutum hızla değişmiş ayrımcılık artmıştır (Abu-Sharar, 2009, s. 4). Bunun sonucunda ülke içindeki iç karışıklıklar da şiddetlenmiştir. Öyle ki Lübnan, dini eksende Hıristiyan ve Müslüman olarak keskin bir şekilde ikiye ayrılmıştır. 13 Nisan 1975 tarihinde bir otobüsteki 27 Filistinli'nin Beşir Cemayel önderliğindeki Kataib Partisi milisleri (Hıristiyan Falanjistler) tarafından öldürülmesi ise 15 yıl sürecek olan Lübnan İç Savaşı'nın patlak vermesine sebep olmuştur (Özdemirci, 2016, s. 82-83; Sınmaz, 2020, s. 5). İç savaşta ülke içindeki ayrıcalıklı konumlarını korumak ve bu dengeyi bozabilecek unsurlardan olan Filistinlileri baskılamak için başlatan Hıristiyanlar, savaş sırasında ve sonrasında özellikle Maruniler ülke içindeki ayrıcalıklı konumlarını kaybetmiştir (Kaştan, 2012, s. 1803).

Lübnan İç Savaşı'nın ilk dönemlerinde Lübnan'da 300.000 Filistinli mülteci ve sayıları 5.000-7.000 arasında değişen Filistinli gerilla bulunmaktadır (Armaoğlu, 1984, s. 729). FKÖ ilk başlarda çatışmalardan uzak durmaya çalışmıştır ancak 1976 yılı Ocak ayında Falanjist milislerin Filistinli mültecilerin yaşadığı Tel El-Zatar, Cisir el-Başa ve Dbayeh mülteci kamplarını kuşatması üzerine savaşın içine çekilmiştir (Dobre, 2018, s. 51).

Lübnan İç Savaşında FKÖ önemli bir rol oynamıştır. Askeri gücü sayesinde Batı Beyrut ve Güney Lübnan'ın önemli bir kısmını kontrolü altına almıştır. FKÖ, bu gelişme ile eş zamanlı olarak mülteci kamplarındaki şartların iyileştirilmesi için çaba göstermiştir. Ancak Filistinliler ve müttefiklerinin kontrolleri altına aldıkları bölgelerde aşırıya kaçan uygulamaları (restoranlarda hesabın ödenmemesi, araçlara el konulması ve mağazaların yağmalanması gibi) sonrasında yerel halkın desteğini kaybetmeye başlamışlardır (International Crisis Group, 2007, s. 4). Lübnan'daki gelişmelerin ciddiyetini fark eden ve kendisine orta/uzun vadede ciddi bir tehdit oluşturacağını öngören İsrail, 1982 yılında Lübnan'ı işgal etmiş ve FKÖ yapılanmasını yok etmeye çalışmıştır. Lübnan Devleti de bu duruma karşı tepkisiz kalmıştır zira Lübnan devleti, FKÖ'nün ülke içindeki faaliyetlerinden rahatsızdır. FKÖ'nün Lübnan'da devlet içinde devlet haline gelmesi bu rahatsızlığı had safhaya çıkarmıştır (Arı, 2017, s. 95-98). Bu rahatsızlığı ve Lübnan Başbakanı Cemayel'in Suriyelilerce öldürülmesinden doğan infialli fırsat bilen İsrail, 1982 yılında FKÖ'yü Lübnan'dan çıkarmak için ülkeyi işgal etmiştir (Gönlübol, 1996, s. 303). Zira İsrail, Lübnan'daki FKÖ yapılanması ve gücünü sadece ülkenin güneyine yapılacak bir operasyonla ortadan kaldıramayacağını anlayan İsrail ve ülkede kendisiyle ittifak yapacak bir grubun iktidara gelmesinin şart olduğunu fark etmiştir. Lübnan'daki FKÖ'nün askerî, siyasi ve sosyal gücünü kırmak, Beyrut'ta başında Beşir Cemayel'in olduğu kendisine yakın bir hükümetin

kurulmasını sağlamak ve Suriye'yi bölgeden çıkartmak amacıyla da 6 Nisan 1982'de Lübnan'ı işgale başlamıştır. İsrail, işgali edilen alanı 25 Haziran'da Beyrut'a kadar genişletmiş ve Batı Beyrut'u iki ay sürecek bir kuşatmaya almıştır. Uygulanan kuşatma sebebiyle sivil ölümlerinin artması üzerine FKÖ 18 Ağustos'ta ateşkesi ve Lübnan-İsrail-FKÖ arasında yürürlüğe girecek olan Habib Planı'nı kabul etmiş, ateşkes kapsamında FKÖ mensupları 1 Eylül'de Lübnan'ı terk etmiştir. FKÖ'nün Lübnan'ı terk etmesi Lübnan'daki Filistinliler açısından yeni bir dönemin başlangıcı olacaktır (Arı, 2017, s. 101-108; Sınmaz, 2020, s. 6).

İşgal sırasında başkent Beyrut'a yapılan saldırıda Filistin arşivleri imha edilmiş, FKÖ'nün ülkeden çekilmesi ile korumasız kaldıkları için Filistinli mülteciler Sabra ve Şatilla katliamlarını yaşamıştır. İsrail işgali sırasında bazı mülteci kampları tahrip edilmiş, FKÖ liderleri ise Tunus'a sürgüne gönderilmiştir (Gönlübol, 1996, s. 303). Bunun sonucunda Filistinli mültecilerin mali kaynakları ve korunma imkânları ortadan kalkmıştır. Bu sürecin sonunda ise 16 ve 18 Eylül tarihlerinde Sabra ve Şatilla mülteci kampları katliamı yaşanmıştır (Shahid, 2002, s. 44). Saldırının amacı yeni seçilen Devlet Başkanı Beşir Cemayel'e yapılan ve ölümü ile sonuçlanan suikastın intikamını almaktır. İsrail Ordusu'nun göz yumduğu bu saldırıda kamplara gelen Hıristiyan Falanjist milisler balta, satır, testere, bıçak, makas gibi aletlerle yüzlerce Filistinliyi öldürmüştür (Falk, 1984, s. 319-324; Naylor, 1983, s. 337-361). Saldırıda ölenlerin sayısı ihtilaflıdır ancak en yüksek sayısı olarak 3.500 telaffuz edilmiştir (Shahid, 2002, s. 44).

Olayla ilgili olarak İsrail, devletin ve ordusunun kastı olduğu yönündeki iddialar üzerine bir soruşturma komisyonu kurmak zorunda kalmıştır. Olayı soruşturmak üzere kurulan komisyon olan Kahan Komisyonu yaptığı inceleme sonrasında dönemin İsrail Başbakanı Menahem Begin, Savunma Bakanı Ariel Şaron ve birçok üst düzey yetkiliyi katliamdan sorumlu olduğunu ilan etmiştir. Bu isimlerden Ariel Şaron ana sorumlu olarak görülmüştür. Ancak istifa etmeyi reddetmiş, dönemin Başbakanı Begin de onu azletmekten imtina etmiştir. Şaron Kabine 'de görevi olmayan bakan olarak var olmaya devam etmiştir. Ancak olaydaki dahlinden dolayı 'Sabra ve Şatilla Kasabı' olarak anılmıştır (Arı, 2017, s. 101-108; Falk, 1984, s. 31-324; Naylor, 1983, s. 337-361).

1982 yılına kadar Lübnan'daki Filistinliler arasında FKÖ etkin iken 1983 yılında Suriye'nin de desteği ile kendisine Feth'ül İntifada adını veren yeni bir grup, FKÖ'den ayrılarak, ortaya çıkmıştır. Grubun ayrılma sebebi Arafat'ın BM Güvenlik Konseyi'nin 242 sayılı kararını tanıması ve 1981 yılında Fas'ın Fez kentinde toplanan Arap Birliği Zirvesinde Suudi Arabistan tarafından önerilen barış planını kabul etmesidir (Kaştan, 2012, s. 1804). 1983 yılındaki Mısır ziyareti ve dönemin ABD Başkanı Ronald Reagan'ın barış planı hakkında Ürdün Kralı Hüseyin'le görüşmesi kendisine olan muhalefeti arttırmıştır. Keza FKÖ içindeki yolsuzluklar ve adam kayırmalar da grubun eleştirdiği konular arasındadır. Suriye'nin bu hamleyi FKÖ'yü zayıflatmak için yaptığı düşünülebilir zira takip eden dönemde Kuzey Lübnan'da FKÖ ve Suriye Ordusu arasında bölgenin kontrolünü ele geçirmek adına 'Ebu Ammar Muharebesi'¹⁰ adı verilen çatışmalar yaşanmıştır. Sonuçta Suriye Ordusu, FKÖ bölgeden çıkarmıştır. 1985-1987 yılları arasında yaşanan bu olaylarda Lübnanlı Şii Emel Milisleri de Suriye Ordusu safında savaşmıştır. Bu dönemde Şii Emel milisleri ile Filistinliler

¹⁰ Ebu Ammar, Yaser Arafat'ın kod adıdır.

arasında yaşanan bu çatışmalara 'Kamplar Savaşı' adı verilmiştir (International Crisis Group, 2009, s. 6). Yaşananların temel sebebi Suriye'nin değişen stratejisidir: Daha önce Lübnan'da kendi varlığını konsolide etmek ve İsrail güçleri ile doğrudan temas etmemek için arada vekil güçler ve tampon bölge olmasını kendi çıkarına uygun bulan Suriye, ülke içinde yeni müttefikler bulup konumunu güçlendirince, kendine tehdit olabilecek FKÖ'den kurtulma yoluna gitmiştir. Olayların bu noktaya gelmesinde izlenen seyir ise şu şekilde olmuştur:

1976 yılında Lübnanlı Hıristiyan güçler, Filistinliler ve onların sol görüşlü müttefiklerine yönelik bir saldırı başlatmıştır. O dönemde Suriye, Filistinlileri desteklemiştir. Suriye, çatışmaların sonlandırılması için bir barış antlaşması taslağı önermiştir. Ancak bu öneriyi Filistinliler ve onların Lübnanlı müttefikleri kabul etmemiş ve Hıristiyanlara saldırmışlardır. Bunun üzerine Suriye Ordusu Hıristiyanların yardımına gitmiştir. 1982 yılında İsrail'in Lübnan'ı işgali üzerine Suriye yeniden FKÖ ve Filistinlileri desteklemeye başlamıştır. Ancak bu destek uzun sürmemiştir; Suriye yanlısı Filistinli gruplar ve Şii Emel milisleri Suriye'nin emri ile FKÖ güçlerine saldırmıştır. Raymond Hinnebusch bu noktada olayların bu hızlı değişimi ve Suriye'nin değişen tercihlerinin sebeplerini şu şekilde açıklamaya çalışmıştır: Hinnebusch'a göre Suriye'nin o dönemdeki temel amacı Lübnan'daki etkisini ve ana arabulucu rolünü devam ettirmektir. Bunun için de ülke içinde hiçbir grup veya güç odağının diğerlerine karşı üstünlük ve avantaj sağlamaması gereklidir. Bölgesel güçlerin de etkinliğinin artmasının önlenmesi bu yaklaşım kapsamındadır. Bu dönemde FKÖ'nün Lübnan'daki artan gücü ve Arafat'ın FKÖ'nün bağımsızlığını koruma çabası, Suriye tarafından Lübnan'daki varlığı ve çıkarlarına yönelik hayati bir tehdit olarak görülmüştür. Arafat'ın planını bozmak için Suriye, kendi kontrolündeki Filistinli grupları kullanma yoluna gitmiş ve kendisinin dışlandığı olası bir FKÖ-İsrail antlaşmasının ortaya çıkmasını önlemeye çalışmıştır. Tüm bunların sonucunda ise Arafat ile Hafız Esad arasında gerilim oldukça artmıştır. Suriye'yi dengelemek için ise Arafat önce Suriye'nin o dönemde en önemli rakibi olan Irak'la daha sonra da Mısır'la yakınlaşma yoluna gitmiştir (Hinnebusch, 1986, s. 1-20).

3. 1990 ve 2000'li Yıllar

Lübnan'da uzunca bir süre devam eden iç savaş 1990 yılında imzalanan Taif Antlaşması ile sona ermiştir. Taif Antlaşması, ülkedeki Suriye siyasi etkisi ve askeri varlığının kanuni bir zemine oturmasını sağlamış, sayıları 30.000'i bulan Suriye askerlerinin Lübnan'da bulunmasını meşrulaştırmıştır. Lübnan'ı kendisinden Fransız sömürge döneminde zorla koparılmış bir parçası olarak gören Suriye, yapılan parlamento seçimlerine bizzat müdahil olmuş, Suriye yanlısı kişi ve grupları desteklemiş ve ülke siyasetinde etkin olmaları için çalışmıştır. Bu noktada Lübnan yönetimi ile Filistinliler konusundaki fikirleri uyduğu için Suriye devlet yönetimi ülkede FKÖ etkisine karşı olmuştur (Muran, 2013, s. 33-34). Bu destek sayesinde ki, Lübnan'daki iç savaşın sona ermesinden sonra da 1990-2000'li yılları kapsayan dönemde Suriye yanlısı Lübnan hükümetleri ülkenin güneyindeki Filistin mülteci kamplarında FKÖ mevcudiyetine izin vermemiştir (International Crisis Group, 2005a ve 2005b). Eş zamanlı olarak Lübnan Devleti, Filistinlileri ülkeden ayrılmaları için aktif şekilde teşvik etmiştir (Mattar, 2000, s. 261; Ziade, 2002, s. 57). Bu göçü teşvik etmek adına ülkenin bozuk olan ekonomik durumu öne sürülmüş ve kamplara ayrılacak kaynak olmadığı iddia edilmiştir. Gerekli iyileştirmeler yapılmadığı için kamplar aşırı kalabalıktır; altyapı eksikliği sebebiyle elektrik kabloları açıktan geçmekte, yağmurlu havalarda kazalara sebebiyet

vermektedir. Keza kanalizasyonlar da açıktan akmakta ve yeraltı sularına karışarak içme suyunu kirletmektedir. Bunun sonucunda salgın hastalıklar yaygın bir şekilde görülmektedir. Kampların etrafı dikenli tellerle çevrilmiş ve girişlerine ordu kontrol noktaları konmuştur. Artan nüfusun iskânı için kampların alanları da genişletilmemekte, eskiyen binaların onarımına da izin verilmemektedir (Knudsen, 2007, s. 10; Peteet, 1998, s. 63-87).

Eskiden beri aşırı nüfus yoğunluğu ve yetersiz altyapı ve hizmetler kamplardaki yaşam koşullarının karakteristik özellikleri olmuştur (Abboud, 2009, s. 34; Abu-Sharar, 2009, s. 4). FKÖ'nün Lübnan'da olduğu dönemde bu sorunlara çözüm bulunmaya çalışılsa da FKÖ'nün Lübnan'dan çıkarılması ve sürgüne gönderilmesi sonrasında durum kötüleşmiştir. Bu kaotik ortamda 1990'lı yıllarda Lübnan'daki Filistinli mültecilerin sayısı 300.000'i aşmıştır. Çoğu Sünni olan bu grup iç savaştan yeni çıkmış ülkenin hassas iç dengelerine yönelik büyük bir tehdit olarak görülmüştür (Abboud, 2009, s. 33). Zira ülke nüfusunun %10'unu oluşturur hale gelmişlerdir (Knudsen, 2007, s. 6).

Bunun sonucunda ortaya çıkan güç boşluğunu, FKÖ'nün rakipleri olan Feth'ül İntifada, El Saika gibi örgütler doldurmaya çalışmıştır. Bu gruplar kuzeydeki, Beyrut yakınlarındaki ve Bekaa Vadisi'ndeki mevcudiyetlerini de arttırmaya çalışmıştır. Bu dönemde Hamas da varlığını hissettirmeye başlamıştır. Ancak iç savaş sonrası dönemde Lübnan'daki Filistin mülteci kampları Lübnan Devleti'nin kontrolünün dışına çıkmıştır. FKÖ'nün zayıflaması ve Suriye'nin müdahaleleri kamplardaki idari belirsizliğin sürmesine sebep olmuştur. Bu ortamda 2 Eylül 2004 tarihinde BM Güvenlik Konseyi 1559 sayılı Kararını yayınlamıştır. Bu karar Suriye'nin işgal altında tuttuğu Güney Lübnan'dan çekilmesini ve Lübnan'daki tüm milis güçlerinin silahsızlandırılmasını öngörmüştür. Bu kararla amaçlanan şey ise Lübnan'daki merkezi hükümetin güçlendirilmesi, Suriye'nin Lübnan'ın iç siyasetine müdahalesinin sona erdirilmesidir. Ancak hepsinden önemlisi ise Lübnan'daki Filistinlilerin İsrail'e yaptıkları saldırıların sonlandırılmasıdır. Bu sayılanlara ek olarak ABD ve İsrail açısından, İran-Suriye-Hizbullah-Hamas ittifakının zayıflatılması da bir diğer önemli amaçtır. Lübnan'da güçlü bir merkezi idarenin bulunmasının Hizbullah'ı bu denklemin dışına taşıyacağı öngörülmüştür (International Crisis Group, 2005a ve 2005b; Sınmaz, 2020, s. 9).

Suriye bu karara, 14 Şubat 2005'te Lübnan eski Başbakanı Refik Hariri'ye düzenlenen ve kendisi ile irtibatlandırılmaya çalışılan suikast sonrasında, artan uluslararası baskının da etkisiyle uymak zorunda kalmıştır. 2005 yılı Nisan ayında Suriye birlikleri Lübnan'ı terk etmiştir (Clark ve Zahar, 2011, s. 1-18; Tınas, 2020, s. 16-17). Suriye'nin Lübnan'daki etkisinin ortadan kalkmasından sonra, 2006 yılı Haziran ayında Lübnanlı liderler bir araya gelmiş ve ülkedeki Filistinlilerin durumu da dâhil olmak bir dizi konuyu tartışmaya çalışmıştır. Yapılan toplantılarda üzerinde ittifak edilen konu; Filistinlilerin ellerindeki silahların düzenlenmesi; kampların dışında özellikle Suriye yanlısı grupların üslerinin kapatılması, silahlarının toplanması olmuştur. Buna yerel halk da destek vermiştir zira Filistinlilerin daha önce yaptıkları suistimaller yerel halkta tepkiye sebep olmuştur (Sınmaz, 2020, s. 8). Bu olumsuz ortamda Lübnan'daki Filistinliler, FKÖ ülkeden çıkarıldıktan sonra iç savaş ortamında hayatta kalabilmek için Suriye'ye yaklaşmak durumunda kalmışlardır. Bu yakınlık sebebiyle Suriye'nin ülke içindeki müttefiki ve etki ajanı olarak görülmekteydiler. Bu yakınlık sebebiyle onların gücü ve varlığı Suriye'nin mevcudiyeti olarak algılandığı için, güçlerinin kırılmasına öncelik verilmiştir. Lübnan'daki askeri gücü zarar gören ve Oslo Süreci sebebiyle kendisini

silahlı mücadeleden uzaklaştıran FKÖ yönetimi, durumun kendi faydasına olduğunu düşündüğü için fazla bir tepki göstermemiştir (Knudsen, 2007). Sonuç da bekledikleri gibi olmuş, Suriye'nin çekilmesi ve FKÖ dışındaki Lübnanlı Filistinli grupların silahsızlandırılması bir güç boşluğuna sebep olmuş, bu boşluğu da El-Fetih doldurmaya çalışmıştır. Öyle ki hareket, Kuzey Lübnan, Beyrut ve Bekaa'daki bazı kamplarını geri açmayı başarmıştır.

4. Lübnan'daki Filistinliler ve Nehr'ül Barid Mülteci Kampı Olayı

2007 yılının Mayıs ayında Lübnan Ordusu ve Lübnan'daki Filistinliler arasında faal olan Feth'ül İslam grubu üyeleri arasında 30.000'den fazla Filistinli mülteciye ev sahipliği yapan Nehr'ül Barid mülteci kampında şiddetli çatışmalar yaşanmıştır (Abu-Sharar, 2009, s. 5).¹¹ Ancak Lübnan Ordusu ile yaşanan bu çatışma ilk değildir, daha önce de 1969 yılında Filistinli gruplar Lübnan Ordusu ile çatışmış ve kamptan çıkmalarını sağlamıştır (Al Jaro, 2019, s. 30-31). Grubun amacının tam olarak ne olduğu konusu belirsiz kalmıştır. Keza grubun kendisi hakkında da tam bir uzlaşmaya varılamamıştır. Konu ile ilgili çalışan uzmanlardan bir kısmının iddiasına göre bu grubun amacı Lübnan'ın kuzeyinde Afganistan'da Taliban ve Suriye Irak'ta DAESH'in kurduğuna benzer, Emirlik adı altında bir yönetim tesis etmektir. Ancak Lübnan'daki 14 Mart Koalisyonu ve onların Filistinli müttefikleri ise bunun Suriye'nin ülkede etkisini yeniden tesis hamlesi kapsamında bir hareket olduğunu, grubu Suriye'nin ülkeyi istikrarsızlaştırmak ve dış etkiye açık hale getirebilmek amacıyla kurduğunu iddia etmişlerdir (Rougier, 2008, s. 179-210). Feth'ül İslam Grubu kamptaki mevcudiyetini ilk kez 2006 yılı Kasım ayında ilan etmiştir. Grubun, Lübnanlıların iddia ettiği gibi Filistinli olmadığı birkaç yüz kişilik Arap ve diğer Müslümanlardan oluşan bir grup olduğu yönünde iddialar da mevcuttur. Hatta dönemin Başbakanı olan Fuad Sinyora bu grubun Suriye tarafından Lübnan'ı istikrarsızlaştırmak için oluşturulan bir grup olduğunu iddia etmiştir. Hatta Lübnan muhalefetinin diğer kısmı ise suikast sonucu öldüren Başbakan Refik Hariri'nin oğlu Sa'ad Hariri'nin Gelecek Hareketi ile iltisaklı bir grup oldukları iddiasını öne sürmüştür. Sa'ad Hariri'nin bu grupla Hizbullah'a karşı denge kurmayı amaçladığı iddialar arasında yer almıştır (Hersh, 2007).

Kamp çevresindeki çatışmalar 2007 yılının 20 Mayıs'ında başlamıştır. Çatışmaların başlamasının sebebi, grup üyesi olduğu iddia edilen 19 kişinin *Banque de la Mediterranee'nin Amyoun* şubesini soyduğu iddiasıdır. Soygunun ertesi günü banka soyguncularını yakalamak için Lübnan güvenlik güçleri Trablus'ta bazı noktalara baskın yapmıştır. İddiaya göre bu baskınlar sırasında çatışmalar yaşanmıştır (Abboud, 2009, s. 36). Çatışmalar kısa sürede Trablus ve Nehr'ül Barid'e sıçramıştır. Grup üyeleri bu sayılan yerlerdeki Lübnan ordu birliklerine baskın yapmış ve 27 askeri öldürmüştür (Abboud, 2009, s. 36; Serhan, 2014, s. 17). İddiaya göre uykularında öldürülen askerlerin görüntüleri Lübnanlılar arasında infiale sebep olmuştur. Bu gelişmeler üzerine Lübnan Ordusu kampı kuşatmıştır. Kuşatmanın başlamasından birkaç saat sonra Trablus'un birkaç km güneyinde kalan Kalamun'da bir ordu devriyesi pusuya düşürülmüştür. Tecrübeli grup üyeleri karşısında zorunlu askerlik hizmeti için gelen ve cephanesi eksik olan acemi Lübnan askerlerinin fazla bir şansı olmamıştır. Aynı gün Beyrut'ta iki patlama meydana gelmiştir. Misilleme olarak Lübnan Ordusu ve polisi Trablus'ta Filistinlilerin ikamet ettiği bazı yerlere baskınlar düzenlemiştir. Tırmandırmaya

¹¹ Nehr'ül Barid, çatışmalardan önce Lübnan'daki ikinci büyük Filistin mülteci kampıdır. (Abboud, 2009, s. 34).

giren çatışmalar artmış ve Nehr'ül Barid mülteci kampı etrafında yoğunlaşmış, 4 ay kadar da sürmüştür (Abu-Sharar, 2009, s. 4). Bu esnada Lübnan Ordusu kampı kuşatmış, elektrikleri ve suyunu kesmiş ve ağır silahlarla kampı vurmıştır. İlk anda sivillerin tahliyesine izin verilmeyen kamptan çatışmanın dördüncü gününde sivillerin ayrılmasına izin verilmiş, kamp nüfusunun 2/3'si kampı terk etmiştir (Abboud, 2009, s. 36).

Kamp çevresindeki çatışmalarda hem Filistinliler hem de Lübnan Ordusu zarar görmüştür. Kayıplar; 50 sivil, 179 Lübnan Ordu mensubu ile 226 Feth'ül İslam grubu üyesidir. Kamptaki evler ve altyapı tamamen tahrip olduğu için 6.000 kadar aile bölgeyi terk etmiştir. Kamp ele geçirildikten sonra Lübnan Ordusu'nun bazı birlikleri kampı yağmalamış ve orantısız güç kullanmıştır. 30.000'den fazla kişi yerlerinden edilmiştir (Abu-Sharar, 2009, s. 5). Şanslı olanlar UNRWA ve STK'ların bulduğu yerlere yerleştirilmiştir. Diğerleri ise açıkta kalmıştır. Bu açıkta kalanlardan sadece 10.000 kadarı kaynak yetersizliği nedeniyle yeni yapılan kampa geri dönebilmiştir. Dönemeyenler çoğu ise Beddavi Kampına yerleşmiştir. Bu dönemde Lübnan basınında kamptaki herkesin terörist olduğu yönünde haberler sıklıkla çıkmıştır (Serhan, 2014, s. 18). Lübnan Devleti tarafından da Güvenlik adaları olarak adlandırılan Lübnan'daki mülteci kampları iç savaşın sona ermesinden bu yana kanun ve nizamın olmadığı suç bölgeleri olarak tarif edilmektedir (Abboud, 2009, s. 35). Yaşananlar ve yapılan menfi propaganda bu algının güçlenmesine yardım etmiştir. Bu durum Lübnan kamuoyuna göre 1969 tarihli Kahire Antlaşması'nın bir sonucudur. Kahire Antlaşması ile kamplar Lübnan Devleti'nin erişimi ve egemenliğinin dışında kalan güvenli alanları haline almıştır. Yine bu antlaşma kapsamında FKÖ üyelerine kampta güvenliği sağlama ve bu amaçla silah taşıma hakkının verilmesi de Filistinlileri şımartmıştır. Yine bu durum da kamplarının Lübnan devletinin hükümlerinin dışında olduğunun açık bir göstergesi olarak okunmuştur. Bu yüzden de 1987 yılı Mayıs ayında Lübnan Parlamentosu antlaşmayı iptal etme yoluna gitmiştir (Abboud, 2009, s. 35; Atacan, 2004, s. 291-293).

SONUÇ

1947 yılı Kasım ayında Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulu'nda alınan 181 sayılı karar Filistin topraklarının biri Yahudi Devleti diğeri de Filistin olmak üzere, iki devlet arasında pay edilmesini önermiştir. Bu kararın (Taksim Planı) ortaya atılmasından ortalama 6 ay sonra, 1948 yılı Mayıs ayında Filistin toprakları üzerinde yapılan taksimat sonucunda İsrail, tarih sahnesine çıkmıştır. 15 Mayıs 1948'de İsrail'in kuruluş bildirisinin yayınlanması üzerine İsrail ile Arap Devletleri arasında savaş patlak vermiştir. Savaşın gidişatı, Ürdün Kralı Abdullah'ın 11 Haziran 1949'da İsrail'le ateşkes yapması ile fiilen değişmiştir. Ürdün'ün ateşkes antlaşması imzalayarak savaştan çekilmesi üzerine diğer Arap devletleri de sıra ile İsrail'le ateşkes yapmıştır. Ancak hiçbirisi İsrail'i tanımayı kabul etmemiştir. Fakat bu durum Ortadoğu'da ortaya çıkan fiili durumu değiştirmemiştir. Yapılan taksimatla kendisine tahsis edilenden daha fazla toprak elde eden ve bu topraklar üzerinde yerleşik nüfusu tedhiş hareketleri ile yerinden eden İsrail, savaştan en kârlı çıkan taraf olmuştu; 1947'deki taksimle kendi payına düşen toprakları 3/4 oranında büyütülmüştür. Savaştan en zararlı çıkan taraf ise Filistinliler olmuş, topraklarını kaybetmiş ve komşu ülkelere göç etmek zorunda kalmış ve gittikleri ülkelerde mülteci konumuna düşmüşlerdir. Bunun sonucunda Filistinlilerin sığındığı sınır komşusu ülkelere birisi olan Lübnan'da da Filistinli nüfusun mevcudiyeti, 1948 Arap-İsrail Savaşı sonrasında yaşanan büyük göç (*En-Nakba*) sonrasında hızla artmış ve

göz ardı edilemez bir olgu haline gelmiştir. Bu tarihte Filistin'deki yurtlarından zorla göç ettirilen 140.000'den fazla Filistinli Lübnan'a sığınmıştır. Bu yüzden 1948 Arap- İsrail Savaşı'nın hem uluslararası hem de bölgesel sonuçlarından en önemlisi Filistin ve Filistinli mülteciler sorunu olmuştur.

Bu çerçevede, Lübnan'a yerleşen Filistinli mülteciler, göçün ilk yıllarında diğer Arap ülkelerine göç eden Filistinli mülteci gruplarında olduğu gibi kısa bir süre kalacakları düşünüldükleri bu ülkede temel ve gerekli ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmakla meşgul olmuşlardır. Uzunca bir süre kalacaklarını düşünmedikleri Lübnan'da gerek yerel halk gerekse de idarenin husumetini celp etmemek adına siyasi faaliyetlerde bulunmaktan uzak durmuşlardır. Bu isabetli bir karar olmuştur zira Lübnan'ın 19. Yüzyılın ortalarından itibaren çok etnisiteli yapısı sebebiyle sorunlu ve kırılğan olan ulusal kimliği ve siyasi yapısı, 1943 yılındaki bağımsızlık ilanından sonra hassas bir denge üzerinde durur hale gelmiştir. Bu yüzden Lübnan Devleti bu dengeyi sarsacak hiçbir şeye müsamaha göstermemeye çalışmıştır. Bu noktada, özellikle Fransız sömürge idaresi döneminde yapılan düzenlemeler sonucunda iktidar, refah ve zenginliğin büyük kısmını kontrolleri altına alan ve Lübnan'ı tarihsel olarak kendilerinin olarak gören Marunî Hıristiyanlar bu konuda oldukça sert bir tutum takınma yoluna gitmişlerdir. Zaten bu sert ve müsamahasız tutum ve yaklaşım da zamanla nefret ve düşmanlığa dönüşmüş, Lübnan İç Savaşı'nın başlaması ve sonrasında yaşanan Sabra ve Şatilla mülteci kamplarında yaşanan katliamında açık şekilde ortaya çıkmıştır. Yukarıda da ifade edildiği üzere ülke içi siyasi ve idari sistemi hassas bir denge üzerinde duran Lübnan'da, Filistinli mülteciler mevcut dengeleri bozma potansiyelleri sebebiyle toplumda endişe yaratmış ve çok sıcak karşılanmamıştır. Bu özellikle Hristiyan nüfus açısından daha belirgindir. Zira ortaya çıkacak fiili durumda siyasi dengeler Müslümanlar lehine bozulacak ve Hıristiyanlar, Osmanlı Döneminde olduğu gibi yine yönetilenler konumuna düşecektir.

Filistinlilerin Lübnan'daki mevcudiyeti ve özellikle 1970 Eylül ayında yaşanan Kara Eylül hadisesinden sonra Ürdün'den çıkarılmaları sonrasında İsrail'le olan mücadele merkezinin Lübnan'a (özellikle de Güney Lübnan'a) taşınması ve yerel nüfusun bu mücadeleden zarar görmesi, İsrail'in Lübnan toplumunda infial ve baskı oluşturmak için gerçekleştirdiği saldırılarının mesulü olarak FKÖ'nün ve Filistinlilerin görülmesine neden olmuştur. Bunun sonucunda ülkede kalıcı hale gelmemeleri için mülteci statüsü verilmeyen ve sadece ülkede geçici süre ikamet eden yabancılar olarak tanımlanan Filistinlilerin durumu daha da zorlaşmıştır. Ülkede hâlihazırda bir tecrit durumunda olan ve bu yüzden fakirlik içinde yaşayan Filistinli mülteciler oldukça sıkıntılı dönemler geçirmiş, FKÖ'nün 1982 yılında Lübnan'ı terk etmesi sonrasında ise savunmasız kalmışlardır. Lübnan Devleti de bu konuda yapıcı bir adım atmamış ve kendi kontrolünün olmadığı yönünde şikâyetlerini belirttiği mülteci kamplarını kendi haline bırakmış, şartlarının iyileştirilmesi yönünde bir girişimde de bulunmamıştır. Bu sayede ülkedeki Filistinleri de göç etmeye üstü kapalı olarak teşvik etmeye de çalışmıştır.

Lübnan'a gelen Filistinli mülteciler için ilk günlerden itibaren istihdam, sağlık, eğitim ve altyapı alanlarındaki sorunlar en önemli meseleler arasında olmuştur. Lübnan'daki Filistinliler ayrıca dernek kurma, sendikalaşma gibi örgütlenme haklarının yanı sıra serbest dolaşım, mülkiyet ve miras gibi temel haklarını da kullanamamışlardır. Lübnan Devleti'nin Filistinli mültecilere yönelik çalışma, eğitim ve sağlık hizmeti alma konusunda getirdiği yasal

kısıtlamaların mülteci kamplarındaki yoksulluk oranının ve sağlık sorunlarının artmasına yol açmıştır. Tam olarak bir izolasyon haline sokulan bu insanlar marjinalleştirilmekte ve şiddete daha meyyal hale gelmektedirler. Eskisi gibi husumetlerini İsrail'e yansıtamadıkları için bunu öncelikle kendilerine ve daha sonra Lübnan toplumuna yansıtacakları da şüphe götürmeyecek bir durumdur.

Sonuç olarak, Filistinliler, ülkeye ilk geldikleri dönemden itibaren Lübnan Devleti ve iktidarı elinde bulunduran gruplar tarafından insani-toplumsal bir mesele olmaktan ziyade bir güvenlik sorunu olarak görülmüştür. Varlıklarını Sabra ve Şatilla mülteci kampı katliamı ve 2007 yılında yine bir mülteci kampı olan Nehr'ül Barid'deki çatışmalarla duyuran Lübnan'daki Filistinli mülteciler 1947 yılında yapılan Taksim Planı ile temelleri atılan Filistin Sorunu'nun başından beri sadece Filistin bölgesi ile sınırlı olmadığını, tüm Ortadoğu bölgesini ve dolaylı yansımaları ile uluslararası siyaseti etkilediğinin ve etkilemeye devam ettiğinin açık göstergesi olmaya devam etmektedirler. Çözümsüz kalan bu durumun yeni Gazze benzeri insani trajedilerin Ortadoğu'nun başka yerlerinde de ortaya çıkma potansiyelini barındırdığını da, geçmişten gelen tecrübelerin ışığında bize göstermektedir. Bu sebeple de ihmal edilmemesi ve görmezden gelinmemesi gereken bir durumdur.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

"Lübnan'daki Filistinli Mülteciler" başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel kurallara, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.

Yazarların Makaleye Katkı Oranları

"Lübnan'daki Filistinli Mülteciler" başlıklı tek yazarlı hazırlanmıştır.

Etik Kurul İzni

Bu makalede etik kurul iznine gerek yoktur. Etik kurul kararı gerekmediğine ilişkin ıslak imzalı onam formu sistem üzerindeki makale süreci dosyalarında yer almaktadır.

Çıkar Beyanı

Bu çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması söz konusu değildir.

KAYNAKÇA

Abboud, S. (2009). The Siege of Nahr al-Bared and the Palestinian Refugees in Lebanon. *Arab Studies Quarterly*, 31(1/2), 31-48.

Abu Sharar, S. (2009). *Community perspectives on protection: A knowledge, attitudes and practices analysis of Palestinian communities in Southern Lebanon*. Danish Refugee Council (DRC).

Al Jaro, H. (2019). *Arapça kaynaklarda Filistin Kurtuluş Örgütü ve Lübnan iç savaşı (1975-1989)* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Medeniyet Üniversitesi.

Arı, T. (2017). *Geçmişten günümüze Ortadoğu siyaset, savaş ve diplomasi*. Alfa Yayınları.

Armaoğlu, F. (1984). *20. Yüzyıl siyasi tarihi 1914-1980*. Türkiye İş Bankası Yayınları.

Armaoğlu, F. (2019). *Filistin meselesi ve Arap-İsrail savaşları (1948-1988)*. Kronik Yayınları.

- Atacan, F. (2004). *Değişen toplumlar değişmeyen siyaset Ortadoğu*. Bağlam Yayıncılık.
- Ayhan, V. ve Tür, Ö. (2009). *Lübnan: Savaş, barış, direniş ve Türkiye ile ilişkiler*. Dora Yayınları.
- Bowker, R. (2003). *Palestinian refugees: Mythology, identity, and the search for peace*. Lynne Rienner Publishers.
- Bölme, S. ve Ulutaş, U. (2011). Birleşmiş Milletler'de Filistin oylaması: Devlete doğru?. *SETA Analiz*, (44), 1-24
- Bölme, S. M. ve Ulutaş, U. (Ed). (2012). *Filistin'de Siyasi Aktörler ve Partiler*. Siyaset ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA).
- Brynen, R. (1990). *Sanctuary and survival: The PLO in Lebanon*. Westview Press.
- Chatty, D. ve Hundt, G. L. (2005). *Children of Palestine: Experiencing forced migration in the Middle East*. Berghahn Books.
- Clark, J. A. ve Zahar, M. J. (2011). Critical junctures and missed opportunities: The case of Lebanon's Cedar Revolution. *Ethnopolitics*, 14(1), 1-18. <https://doi.org/10.1080/17449057.2014.924659>
- Cleveland, W. L. (2008). *Modern Ortadoğu tarihi* (M. Harmancı, Çev.). Agora Yayıncılık. (Orijinal eserin basım tarihi 1993).
- Çelik, Ü. (2012). İç çatışmalar ve dış müdahaleler arasında Lübnan. *History Studies*, 4(1), 125-155. https://doi.org/10.9737/hist_460
- Dobre, D. N. (2018). *Lübnan'ın "entegre etmeme" politikası bağlamında Filistinli Mülteciler* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ege Üniversitesi.
- Ebrem, İ. S. (2021). Suriye Krizi'nin etki alanındaki ülke: Lübnan. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(3), 2077-2090. <https://doi.org/10.33206/mjss.890053>
- El Khazen, F. (2000). *The breakdown of the state in Lebanon, 1967-1976*. I. B. Tauris Publications.
- Falk, R. (1984). The Kahan Commission Report on the Beirut Massacre. *Dialectical Anthropology*, 8(4), 319-324.
- Gorman, R. F. ve Mihalkanin, E. S. (2007). *Historical dictionary of Human Rights and Humanitarian Organizations*. Scarecrow.
- Gönlübol, M. (1996). *Olaylarla Türk dış politikası 1919-1995* (9. Baskı). Siyasal Kitabevi.
- Hale, W. (2000). *Türk dış politikası 1774-2000* (P. Demir, Çev.). Mozaik Yayınları. (Orijinal eserin basım tarihi 2000).
- Haveland, B. S. (2021). Shatila: The island of (in)stability. *Parangolé*, 1(1), 100-101
- Hersh, S. M. (2007). The redirection: Is the administrations new policy benefiting our enemies in the war on terrorism. <https://www.newyorker.com/magazine/2007/03/05/the-redirection> adresinden 22 Ağustos 2024 tarihinde alınmıştır.
- Hinnebusch, R. (1986). Syrian policy in Lebanon and the Palestinians. *Arab Studies Quarterly*, 8(1), 1-20.

- Hourani, A. (1966). Lebanon: From feudalism to modern state. *Middle Eastern Studies*, 2(3), 256-263.
- International Crisis Group. (2005a). Syria after Lebanon, Lebanon after Syria. Middle East Report N 39. <https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/eastern-mediterranean/syria/syria-after-lebanon-lebanon-after-syria>
- International Crisis Group. (2005b). Lebanon: Managing the gathering storm. Middle East Report N 48. <https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/eastern-mediterranean/lebanon/lebanon-managing-gathering-storm>
- International Crisis Group. (2007). Hizbollah and the Lebanese Crisis. Middle East Report N 69. <https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/eastern-mediterranean/lebanon/hizbollah-and-lebanese-crisis>
- International Crisis Group. (2009). Nurturing instability: Lebanon's Palestinians Refugee Camps. Middle East Report N 84. <https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/eastern-mediterranean/lebanon/nurturing-instability-lebanon-s-palestinian-refugee-camps>
- Jaber, S. (1999). The current political, organizational and security situation in the Palestinian refugee camps of Lebanon. *Journal of Palestine Studies*, 29(1), 66-80. <https://doi.org/10.2307/2676432>.
- Kaştan, Y. (2012). Ortadoğu'da Arap-İsrail mücadeleleri ve Türkiye. *Tarih ve Medeniyetler Tarihi* 4, 1797-1816.
- Khalil, O. A. T. (2022). *Lübnan'daki Filistinli mülteciler: Filistinli mültecilere yönelik dışlama politikası, siyasi ve ekonomik zorluklar* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Khawaja, M. ve Tiltneş, Å. A. (Eds). (2002). On the margins: Migration and living conditions of Palestinian Camp Refugees in Jordan. (FAFO Rapport no. 357). <https://www.fafonozoo-publikasjoner/fafonozoo-rapporter/on-the-margins-migration-and-living-conditions-of-palestinian-camp-refugees-in-jordan> adresinden 15 Ağustos 2024 tarihinde alınmıştır.
- Knudsen, A. (2007). The law, the loss and the lives of Palestinian Refugees in Lebanon. (CMI Working Paper WP 2007: 1). <https://www.cmi.no/publications/2607-the-law-the-loss-and-the-lives-of-palestinian> adresinden 23 Ağustos 2024 tarihinde alınmıştır.
- Kor, Z. T. (2011). *Ortadoğu'nun aynası Lübnan*. İHH Kitap.
- Luttwak, E. N. (2010). *The virtual American Empire: War, faith and power*. Transaction Publishers.
- Manna, A. ve Golani, M. (2011). *Two sides of the coin: Independence and Nakba 1948: Two narratives of the 1948 War and its outcome*. The Institute of Historical Justice and Reconciliation.
- Mattar, P. (2000). *Encyclopedia of the Palestinians*. Fitzroy Dearborn Publishers.
- Muran, A. (2013). Hizbullah devlet olan örgüt. *21.Yüzyıl Türkiye Enstitüsü Dergisi*, 16, 1-64.

- Naylor, R. T. (1983). From bloodbath to whitewash: Sabra-Shatila and the Kahan Commission Report. *Arab Studies Quarterly*, 5(4), 337-361.
- Nisan, M. (2003). *The conscience of Lebanon: A political biography of Ettiene Sakr (Abu-Arz)*. Frank Cass.
- Öymen, O. (2002). *Silahsız savaş-bir mücadele sanatı olarak diplomasi*. Remzi Kitabevi.
- Özdemirci, A. S. (2016). Suriye İç Savaşı'nın Lübnan'a etkileri (2011-2016). *Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi*, 3(2), 76-105. <https://doi.org/10.26513/toacd.272252>
- Pedersen, J., Randall, S. ve Khawaja, M. (Eds.) (2001). *Growing fast: The Palestinian population in the West Bank and Gaza*. FAFO Report No. 353, FAFO.
- Peteet, J. (1998). Post-partition Palestinian identities and the moral community. *Social Analysis*, 42, 63-87.
- Rougier, B. (2008). Fatah al-Islam: Un réseau jihadiste au cœur des contradictions libanaises. B. Rougier (Ed.), *Qu'est-ce le salafisme* (s. 179-210) içinde. Presses Universitaires de France.
- Sağlam, Z. (2014). Türk dış politikasında Lübnan. https://www.insamer.com/tr/turk-dis-politikasinda-lubnan_77.html adresinden 22 Ağustos 2024 tarihinde alınmıştır.
- Salibi, K. (1989). *A house of many mansions*. I.B. Tauris.
- Salibi, K. (1966). Lebanon under Fouad Chehab, 1958-1964. *Middle Eastern Studies*, 2(3), 211-226.
- Sander, O. (1998). *Siyasi tarih, 1918-1994* (7. Baskı). İmge Yayınları.
- Sayigh, R. (2001). Palestinian refugees in Lebanon: Implantation, transfer or return? *Middle East Policy*, 8(1), 94-105. <https://doi.org/10.1111/1475-4967.00009>.
- Schulz, H. L. (2003). *The Palestinian diaspora: Formation of identities and politics of homeland*. Routledge.
- Schulz, H. L. ve Hammer, J. (2003). *The Palestinian diaspora: Formation of identities and politics of homeland. Global diasporas*. Routledge.
- Serhan, W. (2014). *Palestinians in Lebanon: A racialized minority or one of many 'Others'?* Arap Center for Research and Policy Studies.
- Sfeir-Khayat, J. (2001). Du provisoire au permanent: les débuts de l'installation des réfugiés au Liban. *The MIT Electronic Journal of Middle East Studies*, 1, 30-42.
- Shahid, L. (2002). The Sabra and Shatila massacres: Eye-witness reports. *Journal of Palestine Studies*, 32(1), 36-58.
- Shaw, S. J. ve Shaw, E. K. (2000). *Osmanlı İmparatorluğu ve modern Türkiye* (II. Cilt). E Yayınları.
- Sınmaz, K. (2019). 70 yıldır yok sayılan insanlar: Lübnan'daki Filistinli mülteciler. https://www.insamer.com/tr/70-yildir-yok-sayilan-insanlar-lubnandaki-filistinli-multeciler_2538.html adresinden 28 Kasım 2024 tarihinde alınmıştır.

- Sınmaz, K. (2020). Lübnan'daki Filistinli mülteciler: 75 yıldır yok sayılan insanlar. https://www.insamer.com/tr/lubnandaki-filistinli-multeciler-75-yildir-yok-sayilan-insanlar_3556.html adresinden 28 Kasım 2024 tarihinde alınmıştır.
- Siklawi, R. (2010). The dynamics of Palestinian political endurance in Lebanon. *Middle East Journal*, 64(4), 597-611. <https://doi.org/10.3751/64.4.15>
- Sletten, P. ve Pedersen, J. (2003). *Coping with conflict: Palestinian communities two years into the Intifada*. FAFO Report, No. 408. FAFO.
- Takkenberg, A. (1998). *The status of Palestinian refugees in international law*. Clarendon Press.
- Tınas, M. (2020). Lübnan hükümeti ve Lübnan. *Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi*, 7(2), 13-34. <https://doi.org/10.26513/tocd.677921>
- Ugland, O. F. (Ed). (2003). *Difficult past, uncertain future: Living conditions among Palestinian refugees in camps and gatherings in Lebanon*. FAFO Report No. 409, FAFO.
- Ziade, M. (2002). Lebanon: The new pro-Palestinianism deconstructed. *Journal of Palestine Studies*, 31, 54-58.

EXTENDED ABSTRACT

In 1948, approximately 6 months after the adoption of the resolution numbered 181 at the United Nations (UN) General Assembly in November 1947, which included the division of Palestinian lands Israel and Palestine, Israel emerged as an actor in the international realm. Following the Israel's founding declaration on May 15, 1948, war broke out between Israel and the neighboring Arab States. The course of the war actually changed when King Abdullah of Jordan signed a ceasefire with Israel on June 11, 1949. Other Arab states participating in the war also made a ceasefire with Israel too. The state that was most benefited most from the war was Israel, which nearly doubles its territory. The Palestinians were the ones who suffered the most from the war, they lost their land and had to migrate to neighboring countries and live there as refugees.

The presence of the Palestinian population in Lebanon increased rapidly after the great migration (An-Nakba) after the 1948 Arab-Israeli War and became a phenomenon that cannot be ignored. During the course of war, more than 140,000 Palestinians who were forcibly displaced from their homeland in Palestine took refuge in Lebanon. Palestinian refugees who settled in Lebanon and migrated to other Arab countries after the 1948 war, stayed away from political activities in order not to attract the hostility of both the local people and the administration in Lebanon, where they did not think they would stay for a long time. This was an accurate decision because Lebanon's identity and political structure, which had been sensitive, problematic and fragile due to its multi-ethnic structure since the mid-19th century, had become a delicate balance. Therefore, almost anything that would shake this balance became viewed with hostility, especially among the Maronite Christians, who gained control of the political power, prosperity and wealth as a result of the regulations made during the French colonial administration.

The presence of Palestinians in Lebanon and their removal from Jordan, especially after the Black September incident in September 1970, moved the center of the struggle against Israel

to Lebanon (especially South Lebanon), causing the local population to suffer from this struggle and causing outrage and hatred in Lebanon's society. As a result, the situation of Palestinians, who were not granted refugee status in order to prevent them from becoming permanent residents in the country, became even more difficult. Palestinian refugees, who were already in a state of isolation in the country and therefore living in poverty, had a very difficult time and were left defenseless after the PLO expelled from Lebanon in 1982. The Lebanese State has not taken any constructive steps on this issue and has left the refugee camps alone, where they complained that they had no control, and did not take any initiative to improve their conditions. In this way, Lebanon's state authorities also tried to implicitly encourage the Palestinians in the country to emigrate.

The civil war, which continued for more than 15 years in Lebanon, ended with the Taif Agreement signed in 1990. The Treaty of Taif ensured that Syrian political influence and military presence in the country were established on a legal basis and legitimized the presence of Syrian army, whose number reached 30.000, in Lebanon. Syria, which sees Lebanon as a part of Greater Syria and argues that it was forcibly separated from her during the French colonial period, directly intervened in the parliamentary elections, supported pro-Syrian individuals and groups, and worked to ensure their influence in the country's politics. At this point, the Syrian state administration was against the influence of the PLO in the country. Thanks to this support, after the end of the civil war in Lebanon, the pro-Syrian Lebanese governments did not allow the presence of the PLO in the Palestinian refugee camps.

Overpopulation, poverty and inadequate infrastructure and services have long been characteristic of living conditions in camps. Although an attempt was made to find a solution to these problems when the PLO was in Lebanon, the situation worsened after the PLO was expelled from Lebanon and sent into exile. In this chaotic environment, the number of Palestinian refugees in Lebanon exceeded 300,000 in the 1990s. This group, mostly Sunni, was seen as a major threat to the delicate internal balances of the country that had just emerged from the civil war. Because they have become 10% of the country's population.

Problems in the fields of employment, health, education and infrastructure have been among the most important issues for Palestinian refugees coming to Lebanon from the first days. Palestinians in Lebanon have also been unable to exercise their basic rights such as travel, acquiring property, as well as their organizational rights such as establishing associations and unions. As a result, Palestinians have been seen as a security problem rather than a humanitarian-social issue by the Lebanese state and the group in power since the time they first arrived in the country. Palestine refugees in Lebanon, who made their presence known with the Sabra and Shatila refugee camp massacres and the clashes in Nahr al-Barid, another refugee camp, in 2007, shows that the Palestine Problem, whose foundations were laid with the Partition Plan made in 1947, was not limited only to the Palestinian region from the very beginning, and continue to be a clear indication that it has affected and continues to affect the Middle East region and international politics with its direct and indirect reflections.

THE IMPACT OF INFORMATION SYSTEMS ON EDUCATIONAL ACHIEVEMENT: A BIBLIOMETRIC STUDY OF PALESTINE

Nebi SEREN¹

Abstract

Education is a fundamental component for developing social, economic, and cultural competencies on an individual level while promoting equality and supporting economic growth on a societal level. This study uses Palestine as a case study to explore the relationship between the academic focus on information systems in education and educational outcomes. In addition, the study examines in detail the educational studies conducted in Palestine. A dataset was constructed by filtering publications in the Web of Science (WoS) database using the keywords 'Palestine' and 'education.' Bibliometric analyses were conducted using Vosviewer, including co-author, keyword, country citation, source citation, and bibliographic coupling analyses. The study further examines the correlation between PISA mathematics scores and the number of academic studies on educational information systems through bivariate analysis. The results indicate a significant positive relationship between the focus on information systems and educational success, highlighting countries that prioritize this area as higher performers in PISA assessments. Finally, recommendations are proposed to enhance the role of information systems in education and their potential economic contributions to Palestine.

Keywords

Education in Palestine
Information Systems
Marketing of Education
PISA Scores
Digital Transformation in Education

Article Info

Research Article

Received : 15.10.2024
Accepted : 24.11.2024
Online Published : 31.12.2024
DOI : 10.58702/teyd.1567411

¹ Öğr. Gör. Dr., Bursa Uludağ Üniversitesi, Orhangazi Yeniköy Asil Çelik Meslek Yüksekokulu, Bilgisayar Teknolojileri Bölümü, e-posta: nebiseren@uludag.edu.tr, ORCID: 0000-0003-4080-4823.

BİLİŞİM SİSTEMLERİNİN EĞİTİM BAŞARISI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: FİLİSTİN ÜZERİNE BIBLİYOMETRİK BİR ÇALIŞMA

Öz

Eğitim, bireysel düzeyde sosyal, ekonomik ve kültürel yetkinliklerin geliştirilmesinde, toplumsal düzeyde ise eşitliği sağlamada ve ekonomik büyümeyi desteklemede temel bir bileşendir. Bu çalışma, eğitimde bilişim sistemlerine yönelik akademik odaklanma ile eğitim sonuçları arasındaki ilişkiyi inceleyerek Filistin'i bir vaka çalışması olarak ele almaktadır. Ayrıca çalışmada Filistin özelinde yapılmış eğitim çalışmaları detaylı şekilde incelenmektedir. Web of Science (WoS) veri tabanında 'Filistin' ve 'eğitim' anahtar kelimeleri kullanılarak bir veri seti oluşturulmuştur. Vosviewer programı ile ortak yazar analizi, anahtar kelime analizi, ülke atıf analizi, kaynak atıf analizi ve bibliyografik eşleştirme analizlerini içeren bibliyometrik analizler gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, PISA matematik puanları ile eğitimde bilişim sistemlerine yönelik akademik çalışmaların sayısı arasındaki ilişki, bivariante analiz kullanılarak incelenmiştir. Sonuçlar, bilişim sistemlerine odaklanma ile eğitim başarısı arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bu durum, eğitimde bilişim sistemlerine öncelik veren ülkelerin PISA değerlendirmelerinde daha yüksek performans sergilediğini ortaya koymaktadır. Çalışmanın sonunda, Filistin'de eğitimde bilişim sistemlerinin rolünü geliştirmek ve ekonomik katkılarını artırmak için öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler

Filistin'de Eğitim
Bilişim Sistemleri
Eğitim Pazarlaması
PISA Puanları
Eğitimde Dijital Dönüşüm

Makale Hakkında

Araştırma Makalesi

Gönderim Tarihi : 15.10.2024
Kabul Tarihi : 24.11.2024
E-Yayın Tarihi : 31.12.2024
DOI : 10.58702/teyd.1567411

Citation Information: Seren, N. (2024). The impact of information systems on educational achievement: A bibliometric study of Palestine. *Journal of Society, Economics and Management*, 5 (Palestine), 150-166.

Kaynakça Gösterimi: Seren, N. (2024). Bilişim sistemlerinin eğitim başarısı üzerindeki etkisi: Filistin üzerine bibliyometrik bir çalışma. *Toplum, Ekonomi ve Yönetim Dergisi*, 5 (Filistin), 150-166.

INTRODUCTION

Education plays a vital role in social, economic, and cultural development. As a phenomenon that concerns not only individuals but also different areas of development in societies, it is examined from different angles in the literature. This study examines the relationship between the use of information systems in education and educational achievement and examines the impact of information systems on educational achievement, focusing on research on the current educational structure in Palestine.

The research is based on two primary analyses. The first assesses the extent to which Palestine is represented in education-related academic literature. The second investigates the correlation between integrating information systems into educational processes and student performance, offering solutions to enhance educational outcomes. Given the vital link between educational development and a country's economic strength, social welfare, and overall progress, more research is required to evaluate education systems from various perspectives. This study employs bibliometric analysis to examine education-related studies on Palestine, focusing on contributing countries, authors, and institutions.

National-level studies often highlight the economic and social returns of education. For instance, Kotásková et al. (2018) demonstrated that primary and secondary education levels significantly influence economic growth in India. Similarly, Amaluddin (2020) showed that higher education levels contribute to poverty reduction and economic growth in Indonesia. These studies emphasize the need to understand the current state of education to promote social and economic development. Accordingly, this study aims to provide insights into the educational landscape in Palestine.

Education promotes social responsibility and community involvement. Lodato (2024) emphasizes that educational systems shape social identities and norms, contributing to cohesive societies. Innovative approaches, such as integrating information systems, enhance creative thinking and problem-solving skills, making societies more dynamic. Research shows that quality education positively impacts social welfare, increasing individual happiness and societal peace (Hikmat, 2022).

This study uses OECD PISA mathematics scores to measure educational achievement and the number of academic studies conducted in the country as an indicator of focus on information systems in education. The primary goal is to examine how integrating information systems impacts student performance and inform policymakers about the benefits of digital transformation in education.

Previous studies, such as those by Förster et al. (2016), have explored the relationship between vocational education and employment, while Adnyana (2023) has highlighted the importance of environmental sustainability in education. These works demonstrate the critical role of national bibliometric studies in understanding the economic and social impacts of education systems and in guiding the development of sustainable educational policies.

1. Conceptual Framework

1.1. Current State of Education in Palestine

The literature highlights both the advantages and limitations of the educational system in Palestine. Abukhattab et al. (2022) emphasize that higher education in Palestine offers numerous opportunities. Adopting an integrated approach in the health sector could significantly enhance educational opportunities (p. 11). Similarly, Qahman et al. (2023) argue that the development and widespread adoption of AI-assisted adaptive e-learning environments in Palestinian schools could overcome the limitations of traditional education methods, providing a crucial opportunity for educational advancement (p. 3987).

Conversely, several studies discuss the limitations of the educational environment in Palestine. These include limited financial resources and inadequate infrastructure, which negatively affect the quality of education. Abuzerr et al. (2021) highlight the absence of the 'One Health' approach in the curriculum and the lack of resources as critical challenges (p. 3). This approach underscores the importance of considering health issues within an ecosystem and fostering interaction with the environment. Meo et al. (2019) point out that the Palestinian education system faces significant challenges due to occupation and political conflicts, ranking lower compared to other Asian countries (p. 1478). While Palestine appears in global rankings based on OECD reports, systemic shortcomings, and adverse regional conditions limit its potential. Further, Qassrawi and Al-Ramahi (2024) explore how the use of Hebrew as the language of instruction in Jerusalem creates integration challenges for Palestinian students, threatening their cultural identity (pp. 13-14).

1.2. The Effects of Educational Activities on Economic and Social Development

Global studies consistently emphasize the economic and social benefits of education. Aghoozi (2020) highlights education as a critical factor for professional and societal development, showing that high-quality education fosters individual growth and contributes to social progress (pp. 1-6). Similarly, Skevington (2009) demonstrates that higher education levels improve quality of life (p. 1003). Other research links improvements in education quality to societal development (Buchanan, 2020, pp. 523-540), better healthcare services (Doughty, 2000, pp. 66-68), increased environmental awareness (Zafar et al., 2020, pp. 1-11), and enhanced social cohesion and interpersonal skills (Flores and Schissel, 2014, pp. 454-479).

In recent years, technological advancements have significantly transformed educational practices. Digitalization in education enhances teachers' knowledge and skills (Belovitskaya et al., 2021, p. 2). Cabero-Almenara and Palacios-Rodríguez (2021) underline the potential of digital technologies to increase inclusivity in education, particularly for students with diverse functional abilities (p. 169). Similarly, Tiwow (2023) emphasizes the importance of human resource management in the digital transformation of universities, noting that improved digital skills enhance institutional flexibility (p. 111). Habib et al. (2020) further highlight that transitioning to interactive educational processes via digital platforms significantly improves accessibility (p. 25).

1.3. Use of Information Systems in Educational Activities and Economic Impacts

The role of information systems in education has become increasingly prominent. These systems accelerate knowledge management and simplify access to educational resources. Under the Education 4.0 framework, information systems make learning processes more interactive and personalized, enriching students' learning experiences (Aktürk, 2020; Öztemel, 2018). They also facilitate expanding distance learning, breaking geographical barriers, and reaching a broader audience (Aktürk, 2020). Additionally, relational and non-relational database systems optimize data management in education, enabling institutions to monitor better student performance (Öztürk and Atmaca, 2017; Henkoğlu and Şerefoğlu, 2019).

Information systems also enhance collaboration and communication in education, fostering more effective interactions between instructors and students (Macit, 2023). However, their implementation is not without challenges. Data security and privacy remain significant concerns for educational institutions (Turan and Kaya, 2017). Moreover, the complexity of these systems can create an additional learning burden for both instructors and students, making them difficult to use effectively (Yılmaz et al., 2021).

Information systems' quality and effective use in education are key factors influencing outcomes and success. Zamir (2023) demonstrates that high-quality information systems enhance students' learning, adaptation, and satisfaction, thereby boosting educational performance. Research on virtual learning environments further suggests that such systems can be more efficient than traditional classrooms (Piccoli et al., 2001). Additionally, studies highlight the direct impact of information systems on student satisfaction and learning outcomes (Eom et al., 2006; Malik et al., 2021).

2. Research Method and Purpose

The study of education systems plays a crucial role in countries' social, cultural, and individual development. Comprehensive analyses of these systems and multidimensional evaluations of existing studies are believed to improve education systems significantly. Findings regarding the current state of education are invaluable for promoting social progress and enhancing economic development. This study aims to evaluate the extent to which research conducted in Palestine focuses on educational issues, analyze the relationship and distribution of existing publications on these topics, and explore the impact of emphasizing information systems in education. This factor can influence educational success.

On October 13, 2024, a search was conducted using the Web of Science (WoS) database at Bursa Uludag University. Publications containing the term 'Palestine' in their titles and 'education' in their keywords and abstract sections were identified, resulting in 1805 publications. Analysis of publication years revealed that the earliest study was published in 1980 and the most recent in 2024. The dataset comprises 1610 articles, 93 conference proceedings, 69 early access studies, 62 book chapters, 39 book reviews, and 35 review articles from various disciplines. The five fields with the highest number of publications were distributed as follows: Education and Educational Research (457), Environmental Public Health (123), Social Sciences Interdisciplinary (98), Sociology (97), and Social Psychology (89).

VOSviewer was used to map academic publications on the relationship between information systems and education, highlighting trends and key research areas in the literature. SPSS was applied to perform statistical analyses, examining the relationship between OECD PISA mathematics scores and the emphasis on information systems, and to determine the significance of this correlation. In this study, the dataset retrieved from the WoS database was subjected to various analyses using the Vosviewer software, including co-author analysis, keyword analysis, country citation analysis, author citation analysis, source citation analysis, bibliographic coupling analysis, and co-citation analysis. The resulting maps were interpreted in the context of the relevant fields. Vosviewer is particularly beneficial for identifying patterns and relationships in bibliometric data, enabling a comprehensive understanding of how education research is interconnected across various domains.

Additionally, bivariate analysis was employed following bibliometric analyses to examine the interaction between the emphasis on information systems in education and educational achievement. For the bivariate analysis conducted using SPSS v.21, PISA mathematics results obtained from OECD reports and the dataset extracted from WoS were utilized. The dataset includes studies categorized under education and information systems. SPSS was chosen for its robust statistical analysis capabilities, while Vosviewer was selected for its efficiency in bibliometric mapping. Combining these tools ensures both statistical accuracy and visual interpretation of data.

The primary research question addressed in this study is whether there is a relationship between OECD PISA mathematics results and studies on information systems in education. This relationship is crucial for understanding how investments in digital transformation within education impact student performance. The research hypotheses are as follows:

H0: There is no significant relationship between these two variables.

H1: There is a positive relationship between these two variables.

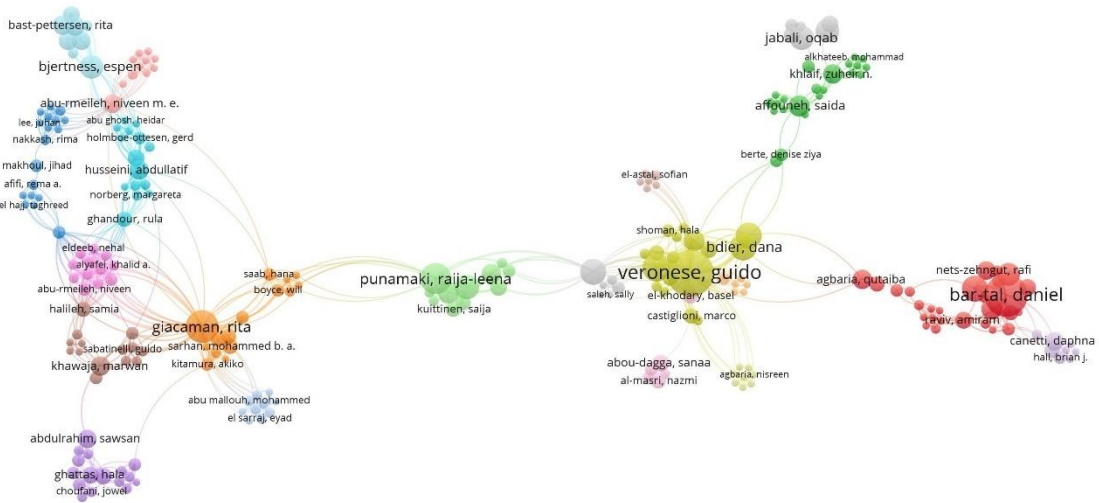
3. Findings of Research

3.1. Co-Author Analysis

The co-author analysis aims to identify interconnected authors who have collaborated on publications. This analysis can be conducted under various constraints; in this study, authors with at least one publication and one citation were included, as the number of works was sufficient for analysis. Initially, there were 3550 authors in the dataset, but this number was reduced to 2830 after applying the citation threshold. To generate a meaningful map, Vosviewer analyzed 1000 of these 2830 authors.

The co-author analysis identified 242 authors distributed across 20 clusters, with 970 connections observed between them. The total connection strength for these authors within the 20 clusters was 1573. In terms of citations, the most frequently cited authors were Awwad, E (1351 citations), followed by Ali, R (1261 citations), and Babor, TF (1261 citations). However, none of these highly cited authors were among the most connected. Regarding publication volume, Veronese and Guido authored 39 studies, Bar-tal and Daniel produced 32 studies, and Bekerman and Zvi published 26 studies. Among these, only Veronese and Guido were identified as highly connected authors.

Figure 1. Co-Authorship Analysis Results

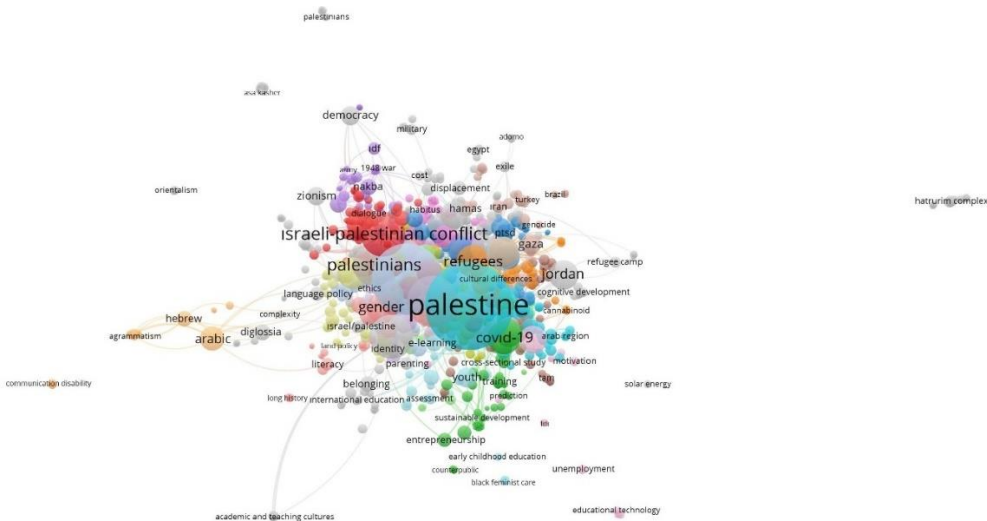

3.2. Keyword Analysis

Based on the dataset obtained from the Web of Science (WoS) database, filtered using the keywords 'Palestine' and 'education,' 4366 works were identified, of which Vosviewer processed 1000. The most frequently occurring keywords were as follows: 'Palestine' (229 occurrences), 'Israel' (151), 'education-Israeli' (79), 'Palestine Conflict' (60), 'higher education' (57), 'Palestinians' (53), 'Palestinian' (37), 'Middle East' (34), 'refugees' (32), 'COVID-19' (32), and 'peace education' (30).

Most of these keywords are closely related to ethnicity and nationality, except 'higher education,' 'refugees,' and 'peace education.' Notably, considering the extensive research on the positive impact of peace and stability on education, 'peace education' is a significant keyword among the frequently mentioned terms. In the keyword analysis, 961 works were grouped into 35 clusters, forming 5946 connections with a total connection strength 6999.

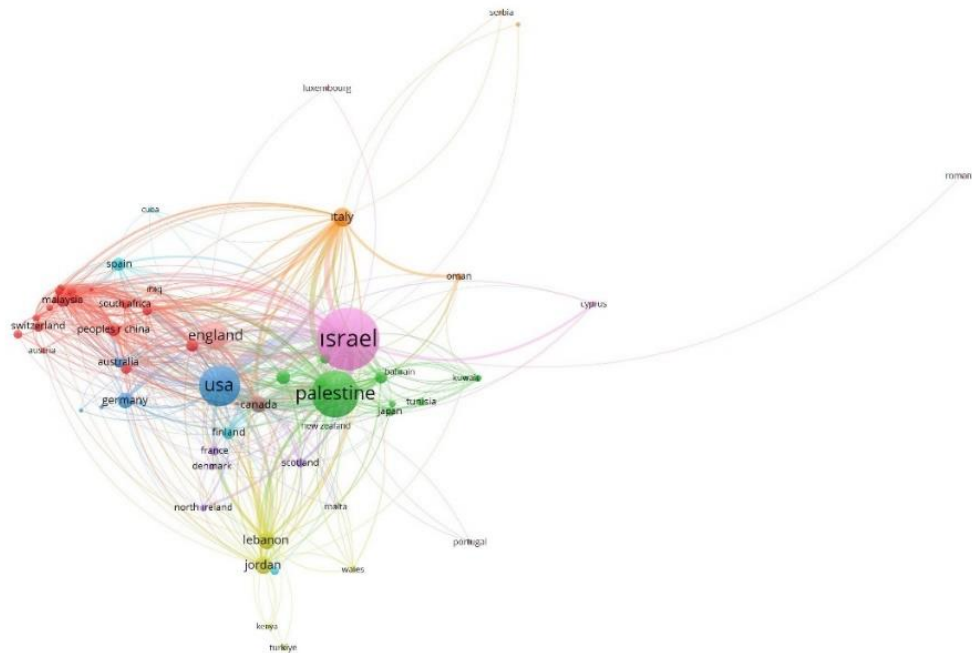
Figure 2. Keyword Analysis Results Map

3.3. Publication Citation Analysis

In the country citation analysis, which maps the connections between countries based on their publications and citations, a restriction was applied whereby each country must have produced at least one publication and received at least one citation. A total of 81 countries were included in this analysis. The results identified 11 clusters, 720 connections, and a total link strength of 4192 between these 81 interconnected countries. The countries with the most citations were Israel with 13523 citations, the United States with 7300 citations, and Palestine with 3488 citations. Regarding publication output, Israel ranked first with 753 publications, followed by Palestine with 422 publications, and the United States in third place with 327 publications.

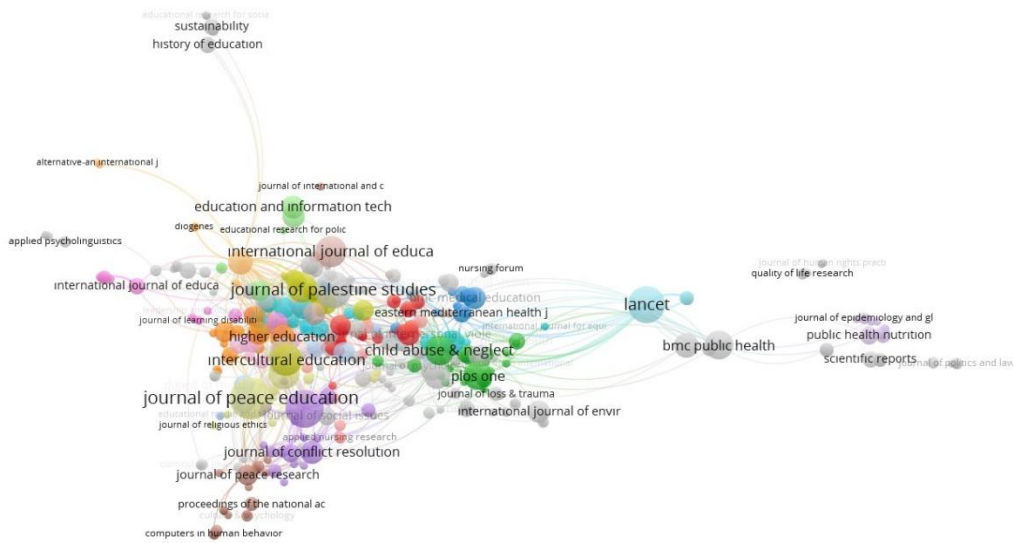
Figure 3. Country Citation Analysis Results

3.4. Source Citation Analysis

In the citation network analysis, sources with at least one publication and at least one citation were selected to generate the citation map. When performing the author citation analysis, 479 connected sources were analyzed. The results revealed 38 clusters, 1467 connections, and a link strength 1856. The most frequently cited source was the Journal of Peace Education with 25 publications, Peace and Conflict: Journal of Peace Psychology with 21 publications, and The Lancet with 20 publications.

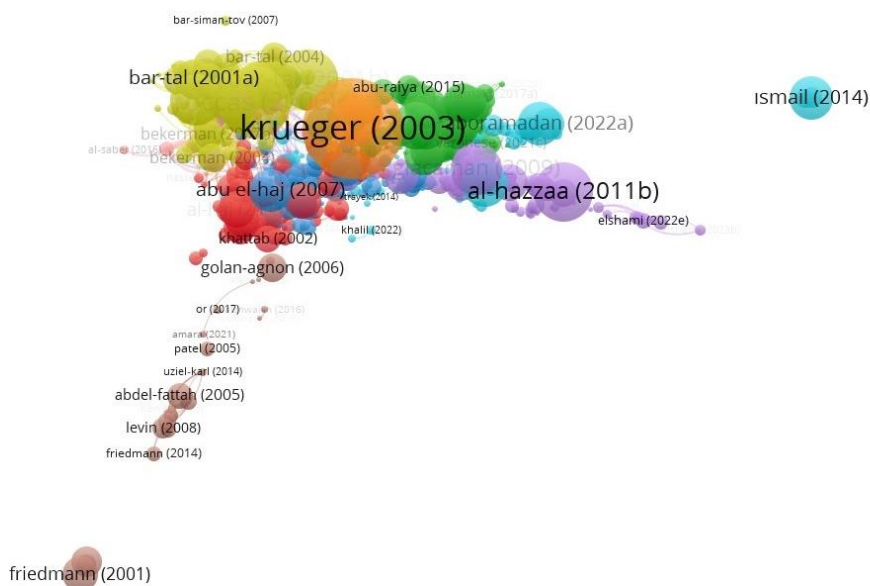
Figure 4. Source Citation Analysis Result Map

3.5. Bibliographic Match Analysis

Bibliographic coupling refers to the process by which two independent works are linked through their citations to a common source. This analysis applied a restriction, including only works with at least one citation. As a result, Vosviewer processed the most significant 1000 works out of the 1352 interconnected studies. This analysis identified 27 clusters, 8292 connections, and a total link strength 3224. The publications with the highest bibliographic coupling were as follows: Kruger (2003) with 743 citations, Roccas (2006) with 386 citations, and Bar-tal (2001b) with 268 citations. In terms of total link strength, the most influential works were Naise (2016), Naise (2012) and Ross (2014).

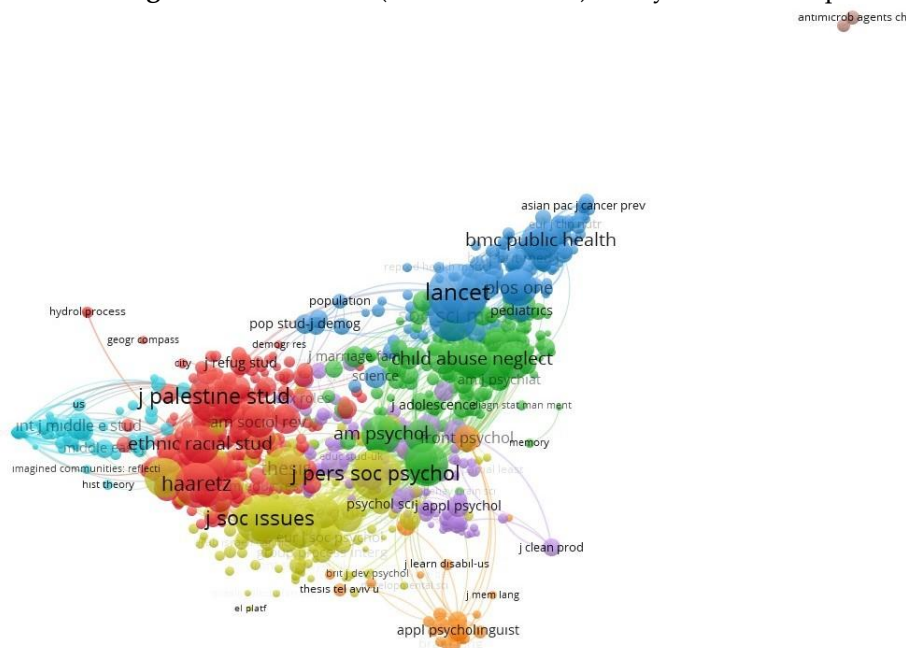
Figure 5. Bibliographic Match (Publication) Result Map

3.6. Co-Citation Analysis (On Source)

The analysis of the common citations in different sources cited in a publication is called co-citation analysis. A total of 15 clusters, 85546 links, and 8248 total link strengths were identified according to the analysis performed by reducing 2551 sources to 1000 by Vosvierer by selecting at least five citations, which is shown in the co-citation analysis map. Lancet (501), Journal of Palestine Studies (390), and Journal of Personality and Social Psychology (358) were identified as the most frequently co-cited sources.

Figure 6. Co-Citation (Based on Source) Analysis Result Map

3.7. The Relationship between the Number of Studies on Information Systems in Education and Pisa Mathematics Achievement Results

In order to create Table 1, firstly, the countries with the highest and lowest scores were identified from the rankings in the OECD PISA report, and their achievement scores were written in the relevant field. Then, information about the studies produced by searching for education and information systems in the Title field in the WoS database was obtained. From this information, the number of studies produced based on countries was transferred to the relevant field of the table. In the table, the result of Palestine is highlighted.

Table 1. PISA mathematics results and the number of studies conducted in the country

Country	PISA Math Result	Education Works
Singapore	575	303
Macau	552	4879
Taiwan	547	916
Hong Kong	540	4879
Japan	536	1004
South Korea	527	732
Switzerland	508	451

Table 1 (Continued). PISA mathematics results and the number of studies conducted in the country

Country	PISA Math Result	Education Works
Canada	497	1788
Netherlands	493	812
Ireland	492	317
Belgium	489	328
Denmark	489	298
United Kingdom	489	2510
Poland	489	554
Australia	487	2259
Austria	487	288
Czech Republic	487	507
Slovenia	485	174
Finland	484	491
Saudi Arabia	389	728
Costa Rica	385	86
Colombia	383	399
Argentina	378	191
Jamaica	377	21
Albania	368	24
Palestinian Authority	366	29
Morocco	365	134
Uzbekistan	364	38
Jordan	361	170
Panama	357	18
Kosovo	355	21
Philippines	355	166
Guatemala	344	8
El Salvador	343	4
Dominican Republic	339	17
Paraguay	338	7
Cambodia	336	12

Table 1 transferred to the SPSS v.21 program and subjected to bivariate analysis. The output obtained from the analysis is shown in Figure 7. According to the bivariate analysis results, the correlation coefficient (r) is 0.555, and the p-value is 0.0004. Based on these results, the correlation coefficient shows that there is a positive and moderate relationship between the number of academic studies on information systems in education and PISA mathematics scores. In short, in countries with more research on information systems in education, there is an increase in educational achievement results. This relationship is statistically significant in the result obtained since the p-value is less than 0.05. Hypothesis H0 is rejected in this case and hypothesis H1 is supported. It is concluded that there is a significant positive relationship between the number of academic studies on information systems in education and PISA mathematics scores.

Figure 7: Bivariate analysis Result

Correlations		PISAMathResult	EducationWorks
PISAMathResult	Pearson Correlation	1	,508**
	Sig. (2-tailed)		0,001
	N	40	40
EducationWorks	Pearson Correlation	,508**	1
	Sig. (2-tailed)	0,001	
	N	40	40

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

CONCLUSION

Education is of utmost importance for both individual and national development. Societies that realize this importance and research education from different perspectives gain significant advantages in accelerating economic growth and empowering individuals. Numerous studies, particularly those focusing on education marketing, emphasize that effective marketing strategies in education can improve its quality and generate positive economic outcomes.

The bibliometric analysis of studies on education in Palestine reveals that efforts in this field are satisfactory. However, the literature identifies several obstacles that hinder the development and marketability of educational activities in Palestine. One significant issue is the infrastructural deficiencies in the Palestinian education system. Many educational institutions struggle to access modern technologies and adequate learning materials, which undermines the effectiveness of distance education and limits equal opportunities in education (Ece and Çelik, 2024). Technical issues, particularly in online learning environments, reduce student engagement and overall education quality (Gedik, 2023).

An examination of the literature on Palestinian education shows that a substantial number of studies addressing educational activities in the region are conducted in foreign contexts. Notably, the term 'peace education' frequently appears among the most commonly used keywords, highlighting its potential role in improving educational outcomes. Economic barriers represent another critical challenge. Financial limitations in educational institutions hinder access to high-quality teaching staff and learning resources, directly affecting the quality of education (Akbay, 2024). Additionally, economic instability reduces families' ability to cover educational expenses, lowering the demand for educational services (Taş, 2023).

Another key finding of the study is the positive correlation between research intensity on information systems in education and educational success. Countries that invest more in research on educational information technologies achieve higher levels of academic performance. Information and communication technologies (ICTs) enhance personalized learning experiences. AI-supported platforms, for example, analyze students' learning styles and provide tailored feedback and content (Thomas, 2024). These technologies contribute to improved educational outcomes by addressing the unique needs of each student (Aslan et al.,

2011). Moreover, educational management information systems (EMIS) are vital for collecting and analyzing educational data, enabling institutions to make informed decisions (Leta, 2024).

This study contributes to the literature by examining the correlation between the focus on information systems, as indicated by academic research, and educational achievement measured by OECD PISA mathematics scores. The findings reveal a significant relationship, emphasizing the potential role of information systems in enhancing educational outcomes. Furthermore, the bibliometric analysis conducted using Vosviewer offers a detailed overview of research on information systems in Palestine. This analysis highlights key trends and gaps in the literature and serves as a valuable resource for future studies seeking to explore similar themes within the context of Palestine or other regions.

This study has certain limitations. One fundamental limitation is the incomplete dataset, as not all countries could be included due to missing data in some OECD reports. This limitation may affect the generalizability of the results. To address this, future research could incorporate data from local Palestinian sources, which may provide more comprehensive insights and allow for a deeper analysis of the educational context in Palestine. Furthermore, the study could be repeated with additional data from non-OECD countries, offering a global perspective on the relationship between information systems and educational success.

From the perspective of societal development and national economic growth, enhancing the education system in Palestine could significantly improve its ability to market value-added educational activities. Despite the substantial body of research on education in Palestine, only a tiny proportion comprehensively addresses the systemic challenges the sector faces. Future studies with larger datasets could provide valuable insights into improving both the marketability of educational activities and the overall educational achievement in Palestine.

Research and Publication Ethics Statement

In this study, I declare that we have obtained the data, information, and documents presented in it in accordance with academic and ethical standards. I have adhered to all scientific ethical and moral rules in presenting all information, documents, evaluations, and results. I have appropriately cited all the work used in the study, and we have not made any changes to the data used. I affirm that the study is original. In case of any contrary situation, I acknowledge to accept all potential rights losses that may arise.

Contribution Rates of Authors to the Article

A single author created this work. All parts of the article are the author's decision and writing.

Ethics Committee Approval

Approval of the ethics committee is not required for this article. The wet signed consent form stating that an ethics committee decision is not required is available in the article process files on the system.

Declaration of Interest

Since the study was single-authored, there was no conflict of interest during the literature review and preparation.

REFERENCES

- Abelha, M., Fernandes, S., Mesquita, D., Seabra, F. and Ferreira-Oliveira, A. T. (2020). Graduate employability and competence development in higher education—a systematic literature review using prisma. *Sustainability*, 12(15), 1-27. <https://doi.org/10.3390/su12155900>
- Abukhattab, S., Kull, M., Abu-Rmeileh, N. M. E., Cissé, G., Crump, L., Hattendorf, J. and Zinsstag, J. (2022). Towards a one health food safety strategy for Palestine: A mixed-method study. *Antibiotics*, 11(10), 1-21. <https://doi.org/10.3390/antibiotics11101359>
- Abuzerr, S., Zinszer, K. and Assan, A. (2021). Implementation challenges of an integrated one health surveillance system in humanitarian settings: A qualitative study in Palestine. *SAGE Open Medicine*, (9), 1-6. <https://doi.org/10.1177/205031212111043038>
- Adnyana, I. M. D. M., Mahendra, K. A. and Raza, S. M. (2023). The importance of green education in primary, secondary and higher education: A review. *Journal of Environment and Sustainability Education*, 1(2), 42-49. <https://doi.org/10.21791/jesse.2023.1.2.5>
- Aghoozi, M. F. (2020). Evaluation of clinical education status from the viewpoint of nursing-midwifery students at Mazandaran University of Medical Sciences. *J Womens Health Gyn*, 7, 1-6. <https://doi.org/10.17576/jwhg-2020-0701-01>
- Akbay, H. A. (2024). Sosyal eğitimin teorik temelleri ve uygulamaları: bireylerin ve toplumların gelişiminde kritik bir araç. *Milli Kültür Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 87-104. <https://doi.org/10.30841/milli-kultur.1000061>
- Amaluddin, A. (2020). The nexus between poverty, education, and economic growth in Indonesia. *Economics Development Analysis Journal*, 8(4), 345-354. <https://doi.org/10.15294/edaj.v8i4.37069>
- Aslan, S., Huh, Y., Lee, D., and Reigeluth, C. M. (2011). The role of personalized integrated educational systems in the information-age paradigm of education. *Contemporary Educational Technology*, 2(2), 95-117. <https://doi.org/10.30935/cedtech/931>
- Bazyar, J., Alimoradi, S., Seydi, M., Pourvakhshoori, N. and Sadeghifar, J. (2021). Coronavirus disease-2019 risk management uses the health system's strengths, weaknesses, opportunities, and threats analysis approach. *Journal of Education and Health Promotion*, 10(1), 453 -465. https://doi.org/10.4103/jehp.jehp_1599_20
- Belovitskaya, S., Guseva, T., Shatokhina, I., Shcherbina, E. and Mahdi, M. A. H. K. (2021). Teachers' professional formation under the conditions of digital transformation of higher education. *E3S Web of Conferences*, 273(1), 12070-12077. <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202127312070>

- Buchanan, R. (2020). Through growth to achievement: Examining edtech as a solution to Australia's declining educational achievement. *Policy Futures in Education*, 18(5), 523–540. <https://doi.org/10.1177/1478210320908836>
- Cabero-Almenara, J. and Palacios-Rodríguez, A. D. P. (2021). La evaluación de la educación virtual: las e-actividades. *Revista Iberoamericana de Educación a Distancia*, 24(2), 169-188. <https://doi.org/10.5944/ried.24.2.30308>
- Doughty, K. (2020). Increasing trauma-informed awareness and practice in higher education. *Journal of Continuing Education in the Health Professions*, 40(1), 66–68. <https://doi.org/10.1097/CEH.0000000000000295>
- Ece, N. and Çelik, R. (2024). Salgın döneminde ilahiyat fakültesi öğrencilerinin uzaktan öğretime yönelik görüşlerinin incelenmesi. *İnsan Ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 13(1), 203-232. <https://doi.org/10.15869/itobiad.1226664>
- Eom, S. B., Wen, H. J., and Ashill, N. J. (2006). The determinants of students' perceived learning outcomes and satisfaction in university online education: an empirical investigation. *Decision Sciences Journal of Innovative Education*, 4(2), 215–235. <https://doi.org/10.1111/j.1540-4609.2006.00101.x>
- Flores, N. and Schissel, J. L. (2014). Dynamic bilingualism as the norm: Envisioning a heteroglossic approach to standards-based reform. *Tesol Quarterly*, 48(3), 454-479. <https://doi.org/10.1002/tesq.164>
- Förster, A., Bol, T. and Werfhorst, H. G. (2016). Vocational education and employment over the life cycle. *Sociological Science*, 3, 473-494. <https://doi.org/10.15195/v3.a21>
- Gedik, H. (2023). Pandemi döneminde uzaktan eğitim sürecine ilişkin sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüşleri. *Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(3), 1272-1292. <https://doi.org/10.33710/akef.1234567>
- Habib, A., Astra, I. M. and Utomo, E. (2020). Media pembelajaran abad 21: Kebutuhan multimedia interaktif bagi guru dan siswa sekolah dasar. *JARTIKA: Jurnal Riset Teknologi Dan Inovasi Pendidikan*, 3(1), 25-35. <https://doi.org/10.35438/jartika.v3i1.123>
- Hikmat, H. (2022). The readiness of education in Indonesia in facing the society era 5.0. *Jurnal Basicedu*, 6(2), 2953-2961. <https://doi.org/10.31004/basicedu.v6i2.1031>
- Jakimovski, M. (2019). Education and quality of life. *Eurasian Journal of Social Sciences*, 7(3), 1-10. <https://doi.org/10.12973/ejss.2019.7.3.1>
- Kotásková, S. K., Procházka, P., Smutka, L., Maitah, M., Kuzmenko, E., Kopecká, M. and Hönig, V. (2018). The impact of education on economic growth: The case of India. *Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis*, 66(1), 253-262. <https://doi.org/10.11118/actaun201866010253>
- Leta, M., Bekele, M., and Tafasse, M. (2024). Educational management information system: Practices and challenges in oromia education bureau, Ethiopia. *Authorea Preprints.*, 1-21. <https://doi.org/10.22541/au.1671234567>

- Lodato, B. N. (2024). *COVID-19, the great recession and young adult identity development: Shock-sensitive Dynamic Ecological Systems Theory*. Taylor and Francis.
- Macit, H. B. (2023). Examination of the information systems and technologies department in our state universities in terms of curriculum and sector demands. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Dergisi*, 7 (2), 231-244. <https://doi.org/10.30798/makufbd.1234567>
- Malik, M., Valiyaveetil, D., and Joseph, D. (2021). Optimizing e-learning in oncology during the covid-19 pandemic and beyond. *Radiation Oncology Journal*, 39(1), 1-7. <https://doi.org/10.3857/roj.2021.00156>
- Meo, S. A., Sattar, K., Ullah, C. H., Alnassar, S., Hajjar, W. and Usmani, A. M. (2019). Progress and prospects of medical education research in Asian countries. *Pakistan Journal of Medical Sciences*, 35(6), 1475-1481. <https://doi.org/10.12669/pjms.35.6.1475>
- Öztürk, S. and Atmaca, H. E. (2017). İlişkisel ve ilişkisiz olmayan (nosql) veri tabanı sistemleri mimari performansının yönetim bilişim sistemleri kapsamında incelenmesi. *Bilişim Teknolojileri Dergisi*, 10(2), 199-209. <https://doi.org/10.17671/gazibtd.309303>
- Piccoli, G., Ahmad, R., and Ives, B. (2001). Web-based virtual learning environments: a research framework and a preliminary assessment of effectiveness in basic it skills training. *MIS Quarterly*, 25(4), 401-426. <https://doi.org/10.2307/3250989>
- Qahman, A. A., Zakaria, H. A. D. M. S., Hussin, M., Samra, Y. K., Aldaya, R. F., Din, R. and Othman, N. (2023). Adopting ai-enabled adaptive e-learning environment in Palestinian schools: Integrating extended technology acceptance and system success models. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 13(12), 3976-3990. <https://doi.org/10.6007/IJARBS/v13-i12/3976>
- Qassrawi, R. M., and Al-Ramahi, R. (2024). Jerusalemite Students: Challenges in Israeli-Occupied Higher Education Institutions. *Education as Change*, 28(1), 1-17. <https://doi.org/10.25159/1947-9417/1234>
- Skevington, S. M. (2009). Qualities of life, educational level, and human development: An international health investigation. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 44(5), 387-396. <https://doi.org/10.1007/s00127-008-0455-0>
- Taş, H. (2023). Türk eğitim sisteminde denetim alt sisteminin yapılanma sorunsalı ve bir model önerisi. *Eğitim Ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori Ve Uygulama*, 14(27), 169-196. <https://doi.org/10.29228/ejh.1234567>
- Thomas, T. (2024). The role of artificial intelligence in formal and informal education for students. *International Journal for Research in Applied Science and Engineering Technology*, 12(3), 69-71. <https://doi.org/10.22214/ijraset.2024.1234567>
- Tiwow, G. M., Batmetan, J. R., Sumual, T. E. M. and Sumual, S. D. (2023). Human resources management in trouble time: Strategy to increase organization agility for digital transformation in university. *International Journal of Information Technology and Education*, 2(4), 99-112. <https://doi.org/10.1007/s12345-023-12345>

- Turan, N., and Kaya, H. (2017). Cloud computing and health care/Bulut bilisim ve saglik bakimi. *Journal of Education and Research in Nursing*, 14(2), 161-167. <https://doi.org/10.3917/jern.172.161>
- Yılmaz, E. N., Gönen, S., Şanoğlu, S., Karacayılmaz, G., and Özbirinci, Ö. (2021). The forgotten component in the development process of Industry 4.0: cyber security. *Düzce Üniversitesi Bilim Ve Teknoloji Dergisi*, 9(4), 1142-1158. <https://doi.org/10.29130/duzcebt.1234567>
- Zafar, M. W., Shahbaz, M., Sinha, A., Sengupta, T. and Qin, Q. (2020). How renewable energy consumption contributes to environmental quality? The role of education in OECD countries. *Journal of Cleaner Production*, 268 (1), 122149-122161. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2019.122149>
- Zamir, Z. (2023). Can the system, information, and service qualities impact employee learning, adaptability, and job satisfaction?. *Applied Computer Science*, 19(1), 25-46. <https://doi.org/10.35784/ac.1234567>

SİLAHLI ÇATIŞMALAR HUKUKU AÇISINDAN AKSA TUFANI OPERASYONU

Meryem TEMİZ¹

Öz

Silahlı çatışmalar hukuku, uluslararası silahlı çatışmalar ve uluslararası olmayan silahlı çatışmalar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bu ayrım, çatışmaların doğası ve tarafların kimlikleri temelinde yapılmakta olup, bireylere uygulanacak yasal koruma rejimi ile savaşan tarafların hak ve yükümlülüklerinin belirlenmesi açısından önem taşımaktadır. Aynı zamanda tarafların uluslararası hukuk bağlamında hak ve sorumluluklarının neler olduğu, çatışma sırasındaki eylemlerinin hukukiliği gibi pek çok parametre açısından da önem taşımaktadır. Makalenin amacı, Aksa Tufanı Operasyonunun silahlı çatışmalar hukukunun hangi kategorisinde değerlendirilebileceğini tartışmaktır. 1949 Cenevre Sözleşmelerine Ek 1. Protokole göre, sömürgeci güçlere, yabancı devlet işgaline ve ülkelerindeki ırkçı rejime karşı self determinasyon hakkını kullanan halkların ulusal kurtuluş savaşlarında uluslararası silahlı çatışma kuralları uygulanmaktadır. Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulu, Filistin halkının 1967 yılından bu yana işgal altında olan Filistin toprakları üzerinde self determinasyon hakkına sahip olduğunu teyit etmiştir. Dolayısıyla, halkların sömürgecilikten ve yabancı işgalinden kurtularak bağımsızlık elde etmesi veya üçüncü bir devletle birleşmesi hakkını ifade eden dışsal self determinasyon hakkı uyarınca, Filistin Ulusal Konseyi'nde çoğunluğu elde eden ve 2007 yılında düzenlenen seçimleri kazanarak Gazze'yi El Fetih'den teslim alan Hamas (İslami Direniş Hareketi)'ın gerçekleştirdiği Aksa Tufanı Operasyonu'nun tabii olacağı hukuki rejim, uluslararası silahlı çatışmalar rejimi olarak değerlendirilebilir.

Anahtar Kelimeler

Silahlı Çatışmalar Hukuku
Uluslararası Silahlı Çatışmalar
Uluslararası Olmayan Silahlı Çatışmalar
Hamas
Aksa Tufanı Operasyonu

Makale Hakkında

Araştırma Makalesi

Gönderim Tarihi : 27.08.2024
Kabul Tarihi : 27.12.2024
E-Yayın Tarihi : 31.12.2024
DOI : 10.58702/teyd.1539428

¹ Arş. Gör., Başkent Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, e-posta: temizmeryem3@gmail.com, ORCID: 0000-0001-6950-1389.

OPERATION AQSA FLOOD IN TERMS OF THE LAW OF ARMED CONFLICT

Abstract

The law of armed conflicts is divided into two categories: international armed conflicts and non-international armed conflicts. This distinction is made on the basis of the nature of conflicts and the identities of the parties. It is also important to determine the legal protection regime to be applied to individuals and the rights and obligations of the warring parties. It is also important in terms of many parameters, such as the rights and responsibilities of the parties under international law and the legality of their actions during the conflict. The aim of this article is to discuss in which category of the law of armed conflicts Operation Aqsa Flood can be categorized. According to the 1st Protocol to the 1949 Geneva Conventions, the rules of international armed conflict apply to wars of national liberation of peoples who exercise their right to self-determination against colonial powers, foreign occupation and racist regimes in their countries. The UN General Assembly has affirmed that the Palestinian people have the right to self-determination over the Palestinian territories occupied since 1967. Therefore, pursuant to the external right of self-determination, which refers to the right of peoples to achieve independence from colonialism and foreign occupation or to unite with a third state, the legal regime to which Operation Al-Aqsa Flood, carried out by Hamas, which gained a majority in the Palestinian National Council and took over Gaza from Fatah after winning the elections held in 2007, can be considered as the regime of international armed conflicts.

Keywords

Law Of Armed Conflicts
International Armed Conflicts
Non-international Armed Conflicts
Hamas
Operation Aqsa Flood

Article Info

Research Article

Received : 27.08.2024
Accepted : 27.12.2024
Online Published : 31.12.2024
DOI : 10.58702/teyd.1539428

Kaynakça Gösterimi: Temiz, M. (2024). Silahlı çatışmalar hukuku açısından aksa tufanı operasyonu. *Toplum, Ekonomi ve Yönetim Dergisi*, 5 (Filistin), 167-193.

Citation Information Temiz, M. (2024). Operation aqsa flood in terms of the law of armed conflict. *Journal of Society, Economics and Management*, 5 (Palestine), 167-193.

GİRİŞ

Devletler arasındaki ilişkileri düzenleyen uluslararası hukuk, savaş durumları için de silahlı çatışmalar hukuku olarak adlandırılan çeşitli kurallar ve prensipler getirmektedir. Silahlı çatışmalar hukuku, devletlerin birbirlerine karşı silahlı kuvvet kullanımını düzenleyen ve çatışma durumlarında insan haklarını ve hukuki normları korumayı amaçlayan hukuk dalıdır. En temelde, savaşan tarafların askeri eylemlerini sınırlamayı, sivil halkı korumayı ve insan haklarına saygı göstermeyi amaçlamaktadır. Uluslararası hukukta silahlı çatışmalar uluslararası silahlı çatışmalar ve uluslararası olmayan silahlı çatışmalar şeklinde ikiye ayrılarak incelenmektedir. Silahlı çatışmalar hukukundaki uluslararası ve uluslararası nitelikte olmayan şeklindeki ayırım, çatışmaların doğası ve tarafların kimlikleri temelinde yapılmakta olup çeşitli hukuki normların uygulanmasını etkilemektedir. Aynı zamanda bu ayırım, tarafların uluslararası hukuk bağlamında hak ve sorumluluklarının neler olduğu, çatışma sırasındaki eylemlerinin hukukiliği gibi pek çok parametre açısından da önem taşımaktadır (Taşdemir, 2009, s. 86-87).

Uluslararası silahlı çatışmalar ve uluslararası olmayan silahlı çatışmalar pek çok benzer norm ve ilkeye tabii olduğundan, Hamas ile İsrail arasındaki silahlı çatışmanın mevcut bağlamda uluslararası veya uluslararası olmayan silahlı çatışmalar olarak sınıflandırılmasının büyük ölçüde teorik bir endişe kaynağı olduğu görüşü akla gelebilmektedir. Bununla birlikte, ikili ayırım bireylere uygulanacak yasal koruma rejimi ile savaşan tarafların hak ve yükümlülüklerinin belirlenmesi, çatışma sırasındaki eylemlerinin hukukiliği gibi parametrelerin belirlenmesinde rol oynayacağından, teorik bir endişenin ötesine gitmektedir.

Makalenin inceleme sahasını oluşturan 7 Ekim 2023 tarihli Aksa Tufanı Operasyonu'nun yasal çerçevesi, uluslararası insancıl hukuk olarak da bilinen silahlı çatışmalar hukuku ile çizilmiştir. Makalenin amacı, Aksa Tufanı Operasyonunun silahlı çatışmalar hukukunun iki temel kolundan hangisi kullanılarak açıklanabileceğini okuyucuya sunmaktır. Silahlı çatışmanın niteliği, uygulanacak normları değiştireceğinden tespitinin yapılması önemlidir. Makalenin araştırma sorusu, 'Aksa Tufanı Operasyonu'nun tabii olacağı hukuki rejim nedir?' olarak belirlenmiştir. Makalenin temel hipotezi ise tarafların statüsü dikkate alındığında, Aksa Tufanı Operasyonunun uluslararası silahlı çatışmalar kategorisine dâhil edilerek incelenmesi gerektiğidir.

Makale, bir giriş, üç bölüm ve bir sonuç olmak üzere toplamda beş bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde silahlı çatışmalara bir girizgâh yapılmış olup; alt başlıklar halinde uluslararası silahlı çatışmalar ve uluslararası nitelikte olmayan silahlı çatışmalar açıklanmıştır. İkinci bölümde, Hamas hakkında genel bir çerçeve çizilmiş ve 7 Ekim 2023 tarihinde Hamas tarafından gerçekleştirilen Aksa Tufanı Operasyonu'na ilişkin bilgi verilmiştir. Üçüncü bölümde, Aksa Tufanı Operasyonunun silahlı çatışmalar hukuku açısından sınıflandırılması meselesine iki senaryo üzerinden mercek tutulmuştur. İlk senaryoda, gerçekleştirilen Aksa Tufanı Operasyonu tabii olacağı hukuki rejim, zemini itibariyle uluslararası nitelikte olmayan silahlı çatışma kategorisine dahil edilirken; ikinci senaryoda Aksa Tufanı Operasyonu'nun tabii olacağı hukuki rejim, zemini itibariyle uluslararası silahlı çatışma kategorisine dâhil edilmiştir. Sonuç bölümü, üçüncü bölümde gerçekleştirilen ikili ayrıma getirilen kanaat niteliğinde olup Aksa Tufanı Operasyonu'nun tabii olacağı hukuki rejime ışık tutulmaya çalışılmıştır.

1. Silahlı Çatışmalar

Clausewitz, *Savaş Üzerine* isimli eserinde, “Savaş, siyasetin başka araçlarla devamı” olarak tanımlamıştır (Clausewitz, 1968, s. 76). Savaşın değişmez doğasına da işaret eden bu tanıma göre savaş, ulusal politikanın rasyonel bir aracı olarak değerlendirmiştir. Grotius, Clausewitz ile benzer biçimde, *Savaş ve Barış Hukuku* simli eserinde savaş, uluslararası sistemin doğal bir durumu olarak değerlendirmiştir. Devletlerarasındaki anlaşmazlıklar savaşa yol açmaktadır. Bu, uluslararası ilişkilerin doğasında mevcuttur. Yani uluslararası toplumun doğal bir parçasıdır. Grotius, savaşı mücadele olarak değil, uyuşmazlıklarını zorlama yollarına başvurarak çözmeye çalışanların birbirleri karşısındaki durumu olarak tanımlamaktadır (Grotius, 1625/Çev. Meray, 1967, s. 17).

Modern çağ ile birlikte ulus devletler doğmuş, siyaset sekülerleşmiş ve meşru otorite Tanrı’dan ve Tanrı’yı yeryüzünde temsil ettiğini iddia eden kiliseden devlete geçmiştir. Modern çağ ile kavramsallaşan savaş olgusu, teolojik öğretinin egemenliğinden kurtulmuş ve rasyonellik kazanarak teorik bir çerçeveye oturmuştur (Taylor ve Botea, 2008, s. 27). Geleneksel öğretilerde savaş, devletler arasında vuku bulan hukuki bir durumdur (Sönmezoğlu, 2017, s. 496). Savaş olgusu, 19. yüzyıla gelinceye dek devletlerin münhasır egemenliklerinin doğal bir parçası olarak görülmüş ve birbirlerine karşı kullanabilecekleri meşru bir dış politika aracı olarak kabul edilmiştir. I. ve II. Dünya Savaşlarının sonucunda insanlığın karşılaştığı büyük yıkım, savaşın önlenmesi gereken bir felaket olduğu fikrinin yerleşmesini sağlamıştır (Ereker, 2004, s. 2-3).

Uluslararası anlaşmazlıklar yaşandığında, devletlerin savaşa başvurmayacaklarını taahhüt ettikleri ilk uluslararası belge 27 Ağustos 1928 tarihinde 63 devlet tarafından imzalanan ve Briand-Kellog Paktı olarak da bilinen Paris Antlaşmasıdır (T.C. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu - Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı, 2023). Briand-Kellog Paktı’na kadar savaşa başvurma hakkı, devlet egemenliğinin bir parçası olarak kabul edilmiştir. Briand-Kellog Paktı’nın 1. maddesi uyarınca, Taraflar, uluslararası anlaşmazlıkların çözümü için savaşa başvurulmasını kınadıklarını ve birbirleriyle ilişkilerinde ulusal politikanın bir aracı olarak savaştan vazgeçtiklerini kendi halkları adına kabul etmişlerdir. Paktın 2. maddesi uyarınca, Taraflar, aralarında doğabilecek bütün uyuşmazlıkların ya da çatışmaların çözümünü, barışçı yollarda arayacaklarını kabul etmişlerdir (Kellogg-Briand Pact, t.y.).

Devletlerarası ilişkilerde kuvvete başvurulmasına ilke olarak evrensel düzeyde yasak getiren ilk antlaşma, II. Dünya Savaşı’nın ardından 26 Haziran 1945 tarihinde imzalanan BM Antlaşmasıdır. BM Antlaşması, devletler arasındaki ilişkilerde kuvvet kullanımına getirdiği evrensel düzeydeki yasak sebebiyle silahlı çatışmalar hukuku açısından önem taşımaktadır (Pazarıcı, 2016, s. 517). 111 maddelik BM Antlaşması’nda *savaş* terimi yalnız bir defa, Giriş bölümünde geçmektedir. BM Antlaşması’nın maddelerinde savaş terimi yerine, madde 2/4’te kuvvet kullanma terimi, Güvenlik Konseyi’nin yetkilerini belirleyen 39. maddede ise barışa yönelik tehdit, barışın bozulması ve saldırı terimleri yer almaktadır (Keskin, 1998, s. 18).

BM Antlaşması’nın 2. maddesinin 4. fıkrasında, devletlerin uluslararası ilişkilerinde kuvvet kullanmaları ve kuvvet kullanma tehdidinde başvurmaları yasaklanmıştır (Birleşmiş Milletler, 1945, s. 5). Madde 2/4, devletlerin uluslararası ilişkileri açısından geçerli tutulmuş

olup ülke içerisinde yaşanan iç savaş veya ayaklanma gibi durumlar bu yasağın kapsamı dışında bırakılmıştır. Bununla birlikte, bu duruma bir kural dışılık olarak self determinasyon ilkesi getirilmiştir (Keskin, 1998, s. 18). 39. maddeye göre iç çatışmalar uluslararası barış ve güvenliği tehdit eder nitelikte ve önlem almayı gerektirse bile BM Antlaşması'nda kuvvet kullanmayı düzenleyen temel madde olan 2/4'te yasaklanan kuvvet kullanma yolları içerisinde değerlendirilmemektedir (Birleşmiş Milletler, 1945, s. 14).

1976 tarihinde yürürlüğe giren Medenî ve Siyasî Haklara İlişkin Uluslararası BM Sözleşmesi (1/589) ile Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara Ait BM Sözleşmesine (1/434) göre, tüm halklar self determinasyon hakkına sahiptirler. Self determinasyon hakkı uyarınca halklar kendi siyasal statülerini hür bir biçimde belirleyebilir ve yine hür bir biçimde ekonomik, sosyal ve siyasal gelişimlerini gerçekleştirebilirler (Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, 1976). Karşılıklı fayda ilkesinin bir sonucu olarak tüm halklar kendi doğal zenginlik ve kaynaklarından özgürce yararlanabilme hakkı ile donatılmış olup; varlıklarının devamlılığı için gerekli olanaklarından yoksun bırakılamazlar (T.C. Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğü, 2003).

BM Şartı'nda yer alan self determinasyon ilkesi uyarınca, bütün halklar serbestçe ve dışarıdan bir müdahale olmaksızın siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel gelişim sergileme hakkına sahiptir. Devletler BM Şartı'na uygun biçimde self determinasyon ilkesine riayet etme yükümlülüğü altında olup; ferdi olarak ve müştereken self determinasyon ilkesinin gerçekleşmesi için ilgili halkların serbestçe açıklanan iradelerini dikkate almak suretiyle Şartın öngördüğü sorumlulukların yerine getirilmesinde Örgüte yardım etme sorumluluğu altındadırlar. Self determinasyon ilkesi, kendisini, egemen ve bağımsız bir devlet kurma, serbest bir şekilde bağımsız bir devletle birleşme veya bütünleşme, halk tarafından serbestçe tayin edilen diğer herhangi bir siyasi statüye kavuşma şeklinde uygulama alanlarına sahiptir (BM Enformasyon Merkezi, 2007).

Silahlı çatışmalar, 1864 tarihli Savaş Alanında Yaralıların Durumunun İyileştirilmesi Sözleşmesi ile uluslararası hukukun inceleme alanına dâhil olmuştur. İlgili sözleşmenin kabulü, silahlı çatışmalar hukuku açısından önemli bir gelişmedir. 1863 Cenevre Konferansı'nın başarılı bir şekilde sona ermesinin ardından, İsviçre Federal Konseyi, Cenevre Komitesi'nin inisiyatifiyle, savaşta yaralananların durumunun iyileştirilmesi için bir sözleşme kabul etmek amacıyla bir konferans düzenlemiştir. 16 devletin temsil edildiği konferans, 8-22 Ağustos 1864 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Cenevre Komitesi tarafından hazırlanan ve konferansa sunulan taslak sözleşme, Konferans tarafından kabul edilmiştir (International Committee of the Red Cross, t.y.). 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmeleri, savaş mağdurlarının korunmasına yönelik ayrıntılı hükümler içermektedir. Dört Sözleşmeden her biri farklı bir mağdur kategorisini incelemektedir (Reisman ve Silk, 1988, s. 460-461).

12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmelerinin ardından silahlı çatışmalar hukuku, insancıl hukuk olarak da anılmaya başlamıştır. İnsancıl hukuk, silahlı çatışmalar sırasında uyulması gereken kuralları düzenlemektedir. Savaşan tarafların birbirleri arasında ve savaşan taraflar ile savaşın tarafı olmayanlar arasında uyulması gereken kuralları düzenleyen insancıl hukuk, geleneksel savaş hukukunun bir alt dalıdır. Bununla birlikte öğreti, silahlı çatışmalarda uyulması gereken kuralları açıklamak için silahlı çatışmalar hukuku terimini kullanma eğilimindedir (Pazarıcı, 2016, s. 536-537). BM Genel Kurulu, 19 Aralık 1968 tarihli ve

2444 sayılı kararıyla tüm silahlı çatışmalarda temel insani ilkelerin uygulanması gereğini kabul etmiştir. BM Genel Kurulu'nun 12 Aralık 1973 tarihli Sömürgeci ve Yabancı Egemenliğine ve Irkçı Rejimlere Karşı Mücadele Eden Savaşçıların Hukuki Statüsüne ilişkin 3103 kararı ile silahlı çatışmalarda insan haklarının korunmasına ilişkin uluslararası hukukun evrensel olarak tanınan diğer normlarına saygı göstermenin önemi belirtilmiştir (United Nations Digital Library, t.y.).

1.1. Uluslararası Silahlı Çatışmalar

Uluslararası silahlı çatışmalar, devletler arasında vuku bulan silahlı çatışmalardır (Sur, 2015, s. 287). Bununla birlikte, 2 Ağustos 1949 Tarihli Cenevre Sözleşmelerine Ek Uluslararası Silahlı Çatışmaların Mağdurlarının Korunmasına İlişkin 1. Protokolün 1. maddesinin 4. fıkrası uyarınca, devletler ile sömürge durumunda olup self determinasyon hakkını kullanan halkların, yabancı kuvvet işgaline ve ırkçı rejimlere karşı mücadele verdiği silahlı çatışmalar da uluslararası silahlı çatışmalar kapsamına alınmıştır (International Committee of the Red Cross, 1977a/2009, s. 180). Ülke içinde gerçekleşen kimi silahlı çatışmalar silahlı iç çatışma özelliğini haiz olsa da uluslararası bir düzeye taşındığında uluslararası silahlı çatışma olarak değerlendirilmektedir (Sur, 2015, s. 287).

Christopher Greenwood, Eski Yugoslavya Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin 1997 tarihli Tadic Davası kararını, uluslararası insancıl hukukun gelişiminde ve özellikle de iç silahlı çatışmalar alanında derin bir etkiye sahip yenilikçi bir karar olduğunu belirtmiştir (Greenwood, 1996, s. 281-282). Tadic Davası'na göre, bir devletin organlarının başka bir devletin topraklarındaki bir çatışmaya katılması, çatışmanın bir tarafının başka bir Devlet tarafından finanse edilmesi ve teknik ekipman sağlanması, devlet tarafından meşru hükümete karşı silahlı bir mücadeleye girişen güce savaşan statüsünün verilmesi ve bir iç savaş gerçekleşmesi durumunda üçüncü devletlerin silahlı çatışmaya müdahil olmasıyla, uluslararası bir çatışma söz konusu olmaktadır (International Tribunal for the Prosecution of Persons Responsible for Serious Violations of International Humanitarian Law Committed in the Territory of the Former Yugoslavia since 1991, 1999, s. 55).

2 Ağustos 1949 Cenevre Sözleşmelerine Ek Uluslararası Silahlı Çatışmaların Mağdurlarının Korunmasına İlişkin 1. Protokol'ün 48. Maddesine göre, uluslararası silahlı çatışmalarda, sivil halkın korunması amacıyla, çatışan tarafların muharipleri ve siviller birbirinden ayırt etmesi ve buna uygun olarak operasyonlarını yalnızca askeri hedeflere yöneltilmesi zorunlu kılınmıştır (International Committee of the Red Cross, 1977a/2009, s. 212). Belirli kişilerin, belirli malların ve çevrenin korunması ile misilleme uygulanmaması esas alınmıştır. Korunan kişilere saldırılması, sivillerin mallarının yağmalanması ve askeri gereklilik dışı nedenlerle yok edilmesi, kentlerin ablukaya alınması yasaklanmıştır. Adli güvenceden yararlanma hakkı tüm taraflara getirilmiştir. Sivillerin yaşamına, kişiliğine, kişisel haklarına, onuruna, inançlarına, ibadetlerine, geleneklerine saygı gösterilmesi; her türlü şiddet ve baskıdan bağışık tutulmaları esas alınmış, işkence ve kötü muamele yasaklanmıştır (Sur, 2015, s. 281).

Uluslararası hukuk uyarınca muharip olarak nitelendirilenler, silahlı çatışmalara doğrudan katılanlardır. Muharip olmayanlar ise silahlı çatışmanın dışında kalan kişilerdir. Muhariplerin silahlı çatışma dışında kalmaları durumunda hedef olmaları yasaklanmıştır. 2

Ağustos 1949 Tarihli Cenevre Sözleşmelerine Ek Uluslararası Silahlı Çatışmaların Mağdurlarının Korunmasına İlişkin 1. Protokolün 41. maddesinin 2. fıkrası, çatışma dışı kalmanın koşullarını düzenlemiştir. Karşı tarafın eline geçen, teslim olan, bilinç kaybı, yaralanma veya hastalık gibi nedenlerle acizyet yaşayanlar, çatışma dışı kalmış olarak değerlendirilmektedir. Başlıca savaş dışı kalmış kişiler, savaş tutsakları, yaralılar, hastalar ve deniz kazazedeleridir (International Committee of the Red Cross , 1949/2009, s. 25).

2 Ağustos 1949 Tarihli Cenevre Sözleşmelerine Ek 1977 tarihli Uluslararası Silahlı Çatışmaların Mağdurlarının Korunmasına İlişkin 1. Protokolün 50. maddesi, sivil halkın tanımını yapmıştır (International Committee of the Red Cross, 1977a/2009, s. 213). Protokole taraf olan tüm devletlerin sivillere karşı, bu kişilerin devletlerinin Protokole taraf olup olmamasına bakılmaksızın özel koruma rejimini uygulamaları kabul edilmiştir. Savaş tutsağı statüsünden yararlanması kabul edilen kişi grupları 1949 Cenevre Harp Esirlerine Yapılacak Muamele ile ilgili Cenevre Sözleşmesi'nde düzenlenmiştir. Sözleşme uyarınca harp esirlerine (savaş tutsaklarına) insancıl muamele yapılması zorunlu tutulmuştur. Şiddetin her türüsü, kötü muamele ve baskı uygulanması yasaklanmıştır (International Committee of the Red Cross, 1949/2009, s. 50). Uluslararası silahlı çatışmalar sırasında kasıtlı öldürmelerin gerçekleştirilmesi, işkence yapılması, bedensel ceza verilmesi, rehin alınması ve toplu cezalar uygulanması yasaklanmıştır. Öğretide insancılık ilkesi olarak da geçen Martens Kaydı uyarınca, silahlı çatışmalar sırasında gereksiz acılar çektirilmesi ve gereksiz kayıpların yaşanmasına sebebiyet verecek silahların ve yöntemlerin kullanılması yasaklanmıştır. Yine, sivillerin ve sivil yerlerin hedef alınması, güven suiistimaline sebep olacak eylemlerin gerçekleştirilmesi yasaklanmıştır (International Committee of the Red Cross, 1997).

Uluslararası silahlı çatışmalar esnasında ayırım gözetmeyen etkileri bulunan konvansiyonel, kimyasal, biyolojik, bakteriyolojik ve yakıcı silahlar ile mayınların kullanımı yasaklanmıştır. İşgal edilen ülkenin yurttaşı olan sivillerin başka bir yere yerleştirilmek üzere yerlerinden edilmesi, karşı tarafın ülkesini işgal eden devletin kendi yurttaşlarını işgal ettiği tarafın ülkesine yerleştirmesi yasaklanmıştır. Savunulmayan kentlere, güvenli bölge ilan olunan yerlere, askersizleştirilmiş ve tarafsız bölgelere saldırılması yasaklanmıştır. Hastaneler, sağlık tesisleri ve ambulanslar gibi kimi tesisler, binalar ve eşyalar silahlı çatışmalar sırasında koruma altına alınmış kabul edilmiştir (Pazarıcı, 2016, s. 545-547). 2 Ağustos 1949 Tarihli Cenevre Sözleşmelerine Ek 1977 tarihli Uluslararası Silahlı Çatışmaların Mağdurlarının Korunmasına İlişkin 1. Protokol, sivillerin hayatta kalması için elzem olan gıdalara, tarımsal alanlara, temiz su kaynaklarına, sulama tesislerine, barajlara ve nükleer santrallere saldırı gerçekleştirilmesini yasaklamıştır (International Committee of the Red Cross, 1977a/2009, s. 216.).

1.2. Uluslararası Olmayan Silahlı Çatışmalar

Bir devletin içinde bulunan silahlı grup ya da grupların mevcut hükümete karşı iktidarı ele geçirebilmek amacıyla giriştikleri silahlı çatışmalar, BM Antlaşmasına kadar uluslararası hukukun kapsamı dışında bırakılmış ve devletlerin iç güvenlik meseleleri olarak değerlendirilmiştir. 12 Ağustos 1949 Tarihli Cenevre Sözleşmelerine Ek Uluslararası Olmayan Silahlı Çatışma Mağdurlarının Korunmasına İlişkin 2. Protokol ile uluslararası nitelikte olmayan silahlı çatışmaları düzenleyen kurallar şekillenmeye başlamıştır. Uluslararası olmayan silahlı çatışmalarda, Cenevre Sözleşmelerinin 2. Protokolü ile Cenevre

Sözleşmelerinin ortak 3. maddesindeki insancıl hukuk normları uygulanmaktadır (Sur, 2015, s. 287). 2. Protokol, uluslararası olmayan silahlı çatışmalara yönelik olarak üç temel durumu düzenlemiştir. Bunlar, insani muamelenin her tarafa ve kişiye uygulanması; gerçekleşen silahlı çatışmada hasta, yaralı ve deniz kazası geçirenlere hususi bir korumanın sağlanması ve sivillerin korunmasıdır (Pazarıcı, 2016, s. 631).

1949 Cenevre Sözleşmelerinin ortak 3. maddesi uyarınca, uluslararası nitelikte olmayan silahlı çatışmanın sözleşmeye taraf devletlerden birinin ülkesinde gerçekleşmesi durumunda hem hükümet kuvvetleri hem de ayaklanan grup, temel insancıl hukuk hükümlerini uygulamakla sorumlu kılınmıştır. Temel insancıl hukuk hükümlerinin uygulanmasının silahlı çatışma halinde olan tarafların hukuki durumlarında herhangi bir değişikliğe sebep olmayacağı bildirilmiştir (International Committee of the Red Cross, 1949/2009). Yani, uluslararası niteliği haiz bulunmayan silahlı çatışmalarda uygulanan bu normlar, ayaklanana savaşıcı sıfatı kazandırmamaktadır. Uluslararası niteliği haiz olmayan silahlı çatışmalarda hükümete karşı ayaklanan grup üyelerine savaşıcı veya ayaklanan sıfatı tanınmazsa herhangi bir uluslararası hukuk statüsü kazanmamaktadırlar. Bu sebeple de gerçekleştirdikleri fiiller, ilgili devletin ulusal ceza yasaları uyarınca değerlendirilmektedir (Pazarıcı, 2016, s. 545).

14 Mayıs 1954 tarihli La Haye Silahlı Bir Çatışma Halinde Kültür Mallarının Korunmasına Dair Sözleşme'nin 19. maddesi, *uluslararası nitelikte olmayan çatışmalar* başlığı altında incelenmiştir. 19. maddenin 1. fıkrasına göre, uluslararası nitelikte olmamakla birlikte çatışma halindeki taraflardan birinin ülkesinde gerçekleşen silahlı çatışma durumunda taraflar, kültürel mirasa saygı gösterilmesini kabul edeceklerdir. 2. fıkrasına göre çatışmanın tarafları, özel anlaşmalar yoluyla, ilgili Sözleşmenin diğer hükümlerinin tümünü veya bir kısmını yürürlüğe koymaya çalışacaklardır. 3. fıkrasına göre, BM Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO), çatışmanın taraflarına hizmetlerini sunma hakkına sahiptir (UNESCO, 1956).

12 Ağustos 1949 Cenevre Sözleşmelerine Ek 8 Haziran 1977 tarihli Uluslararası Olmayan Silahlı Çatışmalarda Mağdurların Korunmasına İlişkin 2. Protokolün 1. maddesi, bu Protokolün uluslararası nitelikte olmayan silahlı çatışmalar için de uygulanacağını bildirmektedir (International Committee of the Red Cross, 1977b/2009, s. 266). Madde 2/1, Sözleşmeye taraf devletlerden birinin meşru silahlı kuvvetleri ile kendisine muhalif silahlı kuvvetler veya sürekliliği olan, belirli bir komuta altında bulunan ve planlanmış askeri operasyonlar gerçekleştirebilmek üzere taraf devletin ülkesinin bir bölümü üzerinde kontrol sağlayabilmiş örgütlü silahlı gruplar arasındaki silahlı çatışmalarda uygulanmaktadır (International Committee of the Red Cross, 1977b/2009, s. 266). Yani, yasal bir hükümete karşı yöneltilen düşmanca eylem kolektif bir nitelik taşıyorsa ve asgari düzeyde bir örgütlenmeyi içeriyorsa, 3. madde anlamında bir silahlı çatışmanın varlığı inkâr edilememektedir (International Committee of the Red Cross, 1963, s. 82-83). Akit Taraflardan birinin silahlı kuvvetleri ile ülkesi üzerinde başkaldıran küçük ve etkisiz bir silahlı grup arasında vuku bulan düzensiz ve düşük yoğunluktaki silahlı çatışmalar, bu kapsam içerisinde değerlendirilmemektedir. Sokak hareketleri ve terör saldırıları gibi iç karışıklıklar, 1949 Cenevre Sözleşmelerinin ortak 3. maddesinde yer alan uluslararası nitelikte olmayan silahlı çatışmaların dışında bırakılmıştır (Pazarıcı, 2016, s. 546).

2. İsrail-Filistin İhtilafında Önemli Kırılmalar ve Aksa Tufanı Operasyonu'na Giden Yol

Hamis kelimesi, Arapça'da *gayret* anlamına gelmektedir ve Harakat al-Muqawama al-Islamiya'nın (İslami Direniş Hareketi) kısaltmasıdır. Hamas, 1987 yılında I. İntifadanın başlangıcında Mısır'daki Müslüman Kardeşler örgütünün Gazze'deki üyelerinden biri olan Filistinli Şeyh Ahmed Yasin tarafından kurulmuştur. Müslüman Kardeşler Örgütünün Filistin kanadı olarak kurulan Hamas, Birinci İntifada sırasında Filistin'de sahaya inmiş ve kurulduğu günden bu yana işgal altındaki Filistin topraklarındaki silahlı direnişin ön saflarında yer almıştır (Filiu, 2012, s. 54).

Birinci İntifada'nın ilk günlerinde, Müslüman Kardeşler Örgütü'nün Gazze'deki önde gelen üyeleri, dini ve milliyetçi duyguları harekete geçirmek ve geniş halk gösterilerinin yayılmasını sağlamak amacıyla bir araya gelmiştir. 14 Aralık'ta Müslüman Kardeşler Örgütünün liderleri tarafından halkı İsrail işgaline karşı durmaya çağırılan bir bildiri yayınlanmıştır. Hamas, bu bildiriye ilk tefrika edilmiş bildirisi olarak kabul etse de Ocak 1988 yılında 'Hamas' adını kullanarak broşürler yayınlamaya kadar kendisini bu isimle tanımlamamıştır (Abu-Amr, 1993, s. 9-10).

Hamas, 18 Ağustos 1988 tarihinde İç Tüzüğünü yayınlamıştır. Tüzüğe göre Filistin, hiçbir zaman gayrimüslimlere teslim edilemeyecek bir İslam vatanıdır ve Filistin'in kontrolünü İsrail'den almak için kutsal savaş başlatmak Filistinli Müslümanlar için dini bir görevdir (Encyclopædia Britannica, 2024). Tüzükte Filistin topraklarının, kıyamet gününe kadar tüm Müslüman nesiller için İslami bir emanet olduğu belirtilmiştir (Beaumont, 2023). Tüzüğün 15. maddesine göre, Müslüman topraklardan bir kısmını düşman işgal ettiğinde cihat her Müslüman'a farzdır (May, 2023).

Ocak 1988'de Şeyh Ahmed Yasin, Batı Şeria'da Müslüman Kardeşler Örgütünün üyelerinden ve Kudüs'teki El Aksa Camii'nin vaizlerinden biri olan Şeyh Cemil Hamami'yi Batı Şeria'da Hamas'ın bir şubesini kurması için görevlendirmiştir. Müslüman Kardeşler Örgütü'nün bir kanadı olarak Hamas'ın I. İntifadadaki aktif rolü ve Filistin Kurtuluş Örgütü'nün (FKÖ) İsrail ile silahlı mücadeleye katılmadığı için eleştirilmesi, Filistin halkında karşılığını bulmuş ve çok geçmeden FKÖ'nün önderlik ettiği laik güçlere ciddi bir meydan okuma haline gelmiştir (Abu-Amr, 1993, s. 12-13).

FKÖ'nün en önemli organı, sürgündeki Filistin parlamentosu sayılan Filistin Ulusal Konseyi'dir. Konsey aynı zamanda, yürütme kurulu üyelerini seçen ve FKÖ'nün politikalarını yöneten en yetkili organdır. Filistin Ulusal Konseyi tarafından seçilen Yürütme Kurulu, hükümet niteliğindedir. Meclisçe belirlenen ana programa göre örgütü fiilen yönetmektedir (Karaman, 1996, s. 103-106). Sürgündeki hükümet olarak hareket eden Filistin Ulusal Konseyi, 1988 yılında Cezayir'de bir toplantı düzenlemiş ve toplantının sonucunda Filistin'in %56,47'sinin Yahudi devletine, %43,53'ünün (BBC NEWS Türkçe, 2024) ise Arap devletine bırakılmasını ve Kudüs'ün uluslararası bir idare altına verilmesini öneren 1947 yılındaki BM kararını kabul ettiklerini açıklamıştır (Ör, 2018, s. 59).

İki devletli çözümü kabul eden FKÖ, BM Güvenlik Konseyi tarafından verilen İsrail'in 1967 yılında işgal ettiği topraklardan çekilmesini öngören 242 sayılı karara dayanan müzakere isteğini dile getirmiştir. 242 sayılı karara göre, savaş yoluyla toprak kazanılamayacağı ve bölge

devletlerinin güven içinde yaşayabilmesi için adil ve kalıcı bir barışın tesis edilmesini gerekliliği ifade edilmiştir. Buna göre, İsrail Silahlı Kuvvetlerinin yaşanan son çatışmalar neticesinde işgal etmiş olduğu topraklardan çekilmesi, savaş durumunun sona erdirilmesi ve bölge devletlerinin ulusal egemenliğine, toprak bütünlüğüne ve siyasi bağımsızlığına hanel getirebilecek herhangi bir tehdidin engellenmesi veya güç kullanmaksızın, güvenli sınırlar içinde barış içinde yaşama haklarına saygı gösterilmesi vurgulanmıştır (United Nations, 1967).

1967 ve 1973 Savaşlarının ardından Filistin topraklarına yönelik olarak Güvenlik Konseyi tarafından alınan 242 ve 338 sayılı kararlar uyarınca, Filistin'in meşru sınırları, Doğu Kudüs, Batı Şeria ve Gazze Şeridini içine alan ve 'Yeşil Hat' olarak bilinen topraklar olarak kabul edilmiştir (Topuz ve Arafat, 2023, s. 262). Güvenlik Konseyi'nin 338 No'lu kararına göre, kararın kabul edilmesinin ardından en geç 12 saat içerisinde mevcut çatışmanın tüm taraflarına, işgal etmiş buldukları mevzilerde tüm ateşi kesmeleri ve tüm askeri faaliyetleri sona erdirmeleri çağrısında bulunulmuştur. 338 No'lu karar uyarınca ilgili taraflara, ateşkes sağlandıktan sonra 242 (1967) sayılı Güvenlik Konseyi kararının uygulanması çağrısında bulunulmuştur. Yine, Ateşkes ile eşzamanlı bir biçimde ve derhal, ilgili taraflar arasında Orta Doğu'da adil ve kalıcı bir barışın tesis edilmesini amaçlayan müzakerelerin başlatılmasına karar verilmiştir (United Nations, 1973).

ABD Dışişleri Bakanı James Baker'ın çabalarının sonucunda 1991 yılında İspanya hükümetinin ev sahipliğinde Madrid'de FKÖ, İsrail, Avrupa Topluluğu, Suudi Arabistan, Suriye, Lübnan, Ürdün, Mısır temsilcileri bir araya gelmiştir. Madrid Konferansının neticesinde alınan kararlardan en önemlisi, İsrail ve Filistin cephesinde bundan sonra kan akıtılmaması kararıdır. Barış görüşmelerinin ardından 10-12 Aralık 1991 tarihleri arasında Washington'da delegeler düzeyinde ve 28-29 Ocak 1992 tarihleri arasında Moskova'da bakanlar düzeyinde toplantılar gerçekleştirilmiştir (Kaştan, 2007, s. 1805).

ABD'nin çabaları neticesinde İsrail, Suriye ve Filistin-Ürdün heyetleriyle ikili görüşmeler gerçekleştirmeyi kabul etmiştir. 20 Ocak 1993 tarihinde Norveç'in Sarpsborg kasabasında Oslo Görüşmeleri gerçekleşmiştir. İsrail'in Filistin topraklarında işgal ettiği yerlerden kademeli olarak çekilmesi karşılığında Filistin, İsrail devletini tanımayı kabul etmiştir. Gerçekleşen görüşmelerin ardından Washington'da İlkeler Deklarasyonu imzalanmıştır (BBC NEWS Türkçe, 2018). 1993 yılında Washington'da İlkeler Deklarasyonu ismiyle de bilinen Oslo Antlaşması, Güvenlik Konseyi'nin 242 ve 338 sayılı kararları temelinde, Filistinlilerin Batı Şeria ve Gazze'de kendileri yönetmeleri için bir çerçeve oluşturmuştur (Topuz ve Arafat, 2023, s. 362).

Hamas, Ekim 1991'de Madrid'de düzenlenen barış konferansını protesto etmiş ve (United Nations, 1967) her türlü müzakere girişimine karşı çıkmıştır. Hamas, FKÖ'nün İsrail Devleti ile bir arada var olacak bir Filistin Devletinin kurulması çağrısında bulunan siyasi programını ve BM Güvenlik Konseyi'nin 242 ve 338 No'lu Kararlarını kabul etmesini sert bir şekilde eleştirmiştir. Filistin'de halk mücadelesine öncülük edecek İslami bir liderlik kurulmasının gerekliliğini bildirmiştir (Abu-Amr, 1993, s. 12-13). Aynı yıl Hamas'ın silahlı kanadı İzzeddin el-Kassam Tugayları kurulmuştur (Beaumont, 2023). 27 Aralık 2008 tarihine gelindiğinde, İsrail Savunma Kuvvetleri, abluka altındaki Gazze Şeridi'nden İsraili sivillere yönelik gerçekleşen sürekli füze tehdidine karşılık Gazze'de Dökme Kurşun Operasyonu'nu başlattığını duyurmuştur. Operasyonun amacı, terör faaliyetleri için kullanılan altyapıları

vurmak ve Gazze Şeridi'nden İsraili sivilleri hedef alan roket atışlarını durdurmak olarak bildirilmiştir (The Israel Defense Forces, 2017).

Uluslararası Af Örgütü'nün raporuna göre, 22 gün süren Dökme Kurşun Operasyonu sırasında aralarında 300'ü çocuk olmak üzere yaklaşık 1400 Filistinli öldürülmüştür. Binlerce Filistinlinin evsiz kaldığı, yüzlerce iş yeri ve kamu binasının yıkıldığı saldırılar için Uluslararası Af Örgütü tarafından Gazze'de gerçekleştirilen araştırmaların sonucunda, gerçekleşen yıkımın kasıtlı olduğu ve askeri zorunluluk gerekçesiyle haklı gösterilemeyeceği vurgulanmıştır. İsrail güçlerinin ambulansları ve sağlık ekiplerini hedef aldığı; yaralıları kurtarmaya çalışan çok sayıda sağlık çalışanını öldürdüğü belirtilmiştir. Kurtarılabilecek yaralı sivillerin, İsrail güçleri tarafından ambulanslara erişimin engellenmesi nedeniyle hayatını kaybettiği, operasyon boyunca Gazze sınırlarının kapalı tutulduğu ve sivillerin kaçmasına izin verilmediği belirtilmiştir (Amnesty International, 2009).

İsrail, 14 Kasım 2012 tarihinde Gazze'ye hava saldırısı başlatmıştır. Saldırıda İzzeddin el-Kassam Kuvvetleri komutanı Ahmed Said Halil el-Jabari öldürülmüştür. Hamas, İsrail'e roket saldırılarıyla misilleme yapmış ve İsrail ile Hamas arasında 21 Kasım'da ateşkes anlaşması gerçekleşmesine dek karşılıklı saldırılar devam etmiştir. 12 Haziran 2014 tarihinde Batı Şeria'da üç İsraili gencin kaybolmasının ardından İsrail ile Hamas arasındaki gerilim artmıştır. Dönemin İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu, Hamas'ı İsraili gençleri kaçırmakla suçlamıştır. İsrail güvenlik güçleri, İsraili kayıp 3 gence ulaşmak amacıyla Batı Şeria'da geniş çaplı bir arama operasyonu başlatmıştır. Aralarında Batı Şeria'daki Hamas liderinin de bulunduğu, üye bağları olduğundan şüphelenilen Filistinliler tutuklanmıştır (Encyclopædia Britannica, 2024).

8 Temmuz 2014 tarihinde İsrail, Hamas'ın üye faaliyetleriyle bağlantılı olduğundan şüphelendiği çeşitli hedefleri yok etmek için füze ve havan ateşi kullanarak Gazze Şeridi'nde geniş çaplı bir hava saldırısı başlatmıştır. Bir haftadan uzun süren hava bombardımanının Gazze Şeridi'nden gönderilen roket ateşini durdurmada başarısız olmasının ardından İsrail güçleri, Hamas üyeleri tarafından kullanılan yer altı tünellerini etkisiz hale getirmek amacıyla kara operasyonu başlatmıştır. Ağustos ayı başlarında İsraili liderler kara operasyonunun amacına ulaştığını açıklamış ve İsrail askerlerini ve tanklarını Gazze Şeridi'nden çekmiştir. Ağustos ayının sonlarına doğru taraflar ateşkes gerçekleştirmiştir (Encyclopædia Britannica, 2024).

2018 yılının Mayıs ayında Gazze'de düzenlenen sınır protestoları, İsrail tarafından şiddetli bir tepkiyle karşılanmıştır. Sınırı geçmeye çalışan protestocularının üzerine ateş açan İsrail güçleri, 60 Filistinlinin ölümüne ve 2700 Filistinlinin yaralanmasına sebep olmuştur. 2021 yılında, Müslümanların kutsal Ramazan ayında Doğu Kudüs'te bulunan Mescid-i Aksa'ya fanatik Yahudiler tarafından baskın düzenlenmesini önlemek amacıyla nöbet tutan Filistinliler ile İsrail polisi karşı karşıya gelmiştir. 7 Mayıs günü İsrail polisi tarafından Mescid-i Aksa'da teravîh namazı kılan Filistinli cemaate müdahale edilmiştir. Gerçekleştirilen müdahalenin sonucunda yüzlerce Filistinli sivilin yaralanmasının ardından Hamas, Kudüs'e roket saldırısında bulunmuş, İsrail ise hava saldırısıyla cevap vermiştir. 11 gün süren çatışmaların ardından Hamas ve İsrail arasında ateşkes gerçekleşmiştir (Koyuncu, 2021).

7 Ekim 2023 tarihinde sabah saat 06.30'da Hamas'ın askeri kolu olan İzzeddin el-Kassam Tugayları, Gazze sınırını geçerek İsrail'in güneyine saldırı gerçekleştirmiştir. Operasyon, Hamas'ın 2007 yılında Gazze'nin kontrolünü ele geçirmesinden bu yana gerçekleştirdiği en yoğun operasyon olarak nitelendirilmiştir. Saldırıları, açık hava müzik festivali ile yerleşim alanları da dâhil olmak üzere sivil yerleri hedef almış, 1200 İsraili öldürülmüş; yaklaşık 253 İsraili asker ve sivil rehin alınmıştır. İzzeddin el-Kassam Tugayları'nın komutanı Muhammed ed-Dayf, gerçekleştirilen operasyonunun isminin Aksa Tufanı olduğunu belirtmiştir. Muhammed ed-Dayf, İsrail güçlerinin Mescid-i Aksa'ya yönelik baskınlarını arttırdığını, Müslümanların kutsal mekânlarına saygısızlık ettiğini ve başta kadınlar, çocuklar ve yaşlılar olmak üzere ibadet edenlere saldırılar gerçekleştirdiğini bildirmiştir (Schmitt, 2023).

İsrail Savunma Kuvvetleri ise 7 Ekim 2023 tarihinde, terör örgütü olarak nitelendirdiği Hamas'ın, İsrail'in güneyindeki sivillere saldırdığını; gerçekleştirilen saldırı sonucunda 1300 İsrailinin öldürüldüğünü ve yüzlercesinin Gazze'ye kaçırıldığını belirtmiştir. İsrail Savunma Kuvvetleri, gerçekleştirilen mücadelenin tek amacının Hamas'ın askeri ve idari yeteneklerini ortadan kaldırmak olduğunu açıklamıştır (The Israel Defense Forces, 2023). İsrail, mevcut Gazze ablukasını yoğunlaştırmış, tünellere ve binalara saklanan Hamas üyelerini öldürmek için büyük çaplı bir hava bombardımanı başlatmıştır. Netanyahu 'savaşayız' açıklamasında bulunarak düşman güçlerinin Gazze'den kesin olarak temizlenmesini hedeflediklerini açıklamıştır (BBC NEWS, 2023).

Hamas'ın İsrail topraklarına yaptığı saldırı sırasında İsraili sivilleri öldürmesi, savaş sırasında sivilleri ve mallarını korumak için tasarlanmış Cenevre Sözleşmelerinin sivillere ve muharip olmayanlara insanca muamele edilmesini gerektiren Ortak 3. Maddesi; sözleşmelerin sivil nüfusu saldırılara karşı koruyan I. Protokolünün 51. Maddesi; ve Uluslararası Ceza Mahkemesi (UCM) Roma Statüsünün 7. ve 8. Maddelerinde yer alan savaş suçları ve insanlığa karşı suçlarla ilgili hükümlerini ihlal etmektedir (International Committee of the Red Cross, 2009). İsrail ve Filistin, 1949 tarihli dört Cenevre Sözleşmesi'ni onaylamıştır. Filistin 1977 tarihli 3 ek Protokolü de onaylamış olup; İsrail, Sözleşmelere ek I. ve II. Ek Protokolleri onaylamamıştır. Hamas, özellikle Filistin'de kendi militan güçleri üzerinde kontrolü olan fiili bir yönetim otoritesi kurduğundan, Filistin devletinin bir parçası olarak Cenevre Sözleşmelerine ve üç Protokole uymakla yükümlüdür. Filistin devleti aynı zamanda UCM'nin Roma Statüsü'ne taraftır; bu da Hamas liderlerinin ve personelinin, soykırım, insanlığa karşı suçlar veya savaş suçları işlemekten sorumlu tutulabileceği anlamına gelmektedir. İsrail, Roma Statüsüne taraf bir devlet değildir, ancak UCM savcısı, taraf bir devletin toprağı olan Gazze'deki askeri eylemlerini inceleme hakkına sahiptir (Scheffer, 2023).

3. Aksa Tufanı Operasyonunun Silahlı Çatışmalar Hukuku Açısından Sınıflandırılması

Bu bölüm, 7 Ekim 2023 tarihli Aksa Tufanı Operasyonunun tabii olacağı hukuki rejim, silahlı çatışmalar hukukunun iki temel kolundan hangisi kullanılarak açıklanmalıdır? sorusu üzerine inşa edilmiştir. Aksa Tufanı Operasyonunun tabii olduğu hukuki rejim iki farklı senaryo üzerinden incelenmiştir. İlk senaryoda, gerçekleştirilen Aksa Tufanı Operasyonu tabii olacağı hukuki rejim, zemini itibariyle uluslararası nitelikte olmayan silahlı çatışma

kategorisine dâhil edilirken; ikinci senaryoda Aksa Tufanı Operasyonu'nun tabii olacağı hukuki rejim, uluslararası silahlı çatışma kategorisine dâhil edilmiştir.

3.1. Birinci Senaryo: Uluslararası Nitelikte Olmayan Bir Silahlı Çatışma Zemini

15 Kasım 1988 tarihinde Cezayir'de bulunan Milletler Sarayı'nda düzenlenen Filistin Ulusal Konseyi toplantısında, başkenti Kudüs olan bağımsız bir Filistin Devletinin kurulmasını da içeren Bağımsızlık Bildirisi ilan edilmiştir. Filistin Devleti şu anda 139 devlet tarafından tanınmaktadır (Permanent Observer Mission of the State of Palestine to the United Nations, 2024). BM Genel Kurulunun 67/19 kararı uyarınca, FKÖ'nün BM'deki Filistin halkının temsilcisi olarak edinilmiş hakları, ayrıcalıkları ve rolü saklı kalmak üzere, 29 Kasım 2012 tarihinde Filistin'e BM'ye üye olmayan gözlemci devlet statüsü tanımıştır (United Nations, 2024a). Bununla birlikte ilk senaryoya göre, Filistin, devlet statüsüne sahip olsa bile Hamas, Haziran 2007'de Gazze'deki hizip çatışmalarından yararlanarak FKÖ hâkimiyetindeki Filistin Yönetimini devirmiş ve Gazze Şeridi'nin kontrolünü ele geçirmiştir² (May, 2023). Dolayısıyla, ilk senaryo uyarınca Gazze Şeridi üzerinde etkin bir hükümet bulunmadığı söylenebilir.

İsrail'in Aksa Tufanı Operasyonu'na karşı başlattığı Demir Kılıç Operasyonu, İsrail tarafından meşru müdafaa hakkının kullanılması olarak değerlendirilmektedir. Meşru müdafaa, bir devletin bir başka devlet tarafından kendisine karşı yöneltilen hukuka aykırı kuvvet kullanma eylemine karşı ivedilikle, orantılı bir şekilde ve doğal olarak cevap vermesidir (Birleşmiş Milletler, 1945, s. 16). BM Antlaşması'nın 51. maddesi meşru müdafaa düzenlemektedir. BM Antlaşması'nın 51. maddesi uyarınca, BM üyelerinden birine silahlı bir saldırı gerçekleştirmesi durumunda, uluslararası barış ve güvenliğin korunması için Güvenlik Konseyi tarafından gerekli önlemler alınana dek, saldırının hedefi olan üyenin doğal olan bireysel ya da ortak meşru müdafaa hakkı saklıdır (Birleşmiş Milletler, 1945, s. 16). Ancak; 11 Eylül terör saldırılarından bu yana genel eğilim, devlet dışı bir aktörün silahlı saldırısı bir devlet namına gerçekleşme bile, devlet dışı bir aktöre karşı meşru müdafaa hakkının kullanılabilmesi yönündedir. Bununla birlikte, İsrail'in bu amaca ulaşmak için güç kullanmasının BM Şartı kapsamındaki meşru müdafaa hakkına uygun olması ve silahlı çatışma hukuku ile uluslararası insancıl hukuka uygun olması önemini korumaktadır (Scheffer, 2023).

Böyle bir durumda meşru müdafaa hakkını kullanan devlet, silahlı saldırıyı bertaraf etmek için aynı şekilde gereklilik, ivedilik ve orantılılık ilkelerine tabidir (Schmitt, 2023). Bununla birlikte, meşru müdafaa hakkını kullandığını beyan eden İsrail'in bu hakkını hangi sınırlılıklar içerisinde ve hangi noktaya kadar kullanabileceğinin belirlenmesi, altı çizilmesi gereken hususlar arasındadır. Meşru müdafaa hakkı çerçevesinde kullanılan gücün, saldırı eylemi ile orantılı olması gerekmektedir. Karşı tarafı cezalandırmak veya intikam almak amacıyla gerçekleştirilen güç kullanımı meşru müdafaa hakkının sınırlarını aşmaktadır. Aynı zamanda sivillere ve sivil yerleşim yerlerine saldırıda bulunmak meşru müdafaa hakkı

² İlgili görüşe bir parantez açmak gerekmektedir. İşgal altındaki Filistin toprakları, üç bölgeyi içine almaktadır. Bunlar, Batı Şeria, Kudüs ve Gazze'dir. Bu topraklarda yaklaşık 4,5 milyon Filistinli yaşamaktadır. Batı Şeria ve Gazze Şeridi, Hamas'ın 2006'daki parlamento seçimlerini kazanmasının ve El Fetih'i Gazze'den çıkarmasının ardından meydana gelen iç çatışmalardan bu yana siyasi olarak bölünmüş durumdadır. İlgili tarihten beri Hamas Gazze Şeridi'ni kontrol ederken, Filistin Yönetimi Batı Şeria'yı kontrol etmektedir (European Council on Foreign Relatio, t.y.).

içerisinde değerlendirilememektedir. İsrail'in Gazze'de gerçekleştirdiği askeri eylemler sivil zayıata sebep olmakta, sivil yerleşim yerlerine ve sivil altyapıya zarar vermektedir (Acer, 2023).

İlk senaryo uyarınca Hamas, sürekliliği olan, belirli bir komuta altında bulunan ve planlanmış askeri operasyonlar gerçekleştirebilmek üzere taraf devletin ülkesinin bir bölümü üzerinde kontrol sağlamış bir yapıdır. Hamas'ın Gazze toprakları üzerindeki örgütlenme ve kontrol düzeyi, 1977 tarihli 2. Ek Protokol kapsamında değerlendirilebilecek niteliktedir (Hemptinne, 2023). 1977 tarihli 2. Ek Protokol, uluslararası olmayan silahlı çatışmalarda sivillerin korunmasına dair hükümler içermektedir (International Committee of the Red Cross, 1977a/2009). Filistin 2. Ek Protokol'ün tarafıdır. Bununla birlikte, 1977 tarihli 2. Ek Protokol'e İsrail Devleti taraf değildir. Bu nedenle bu senaryo altında gerçekleşen silahlı çatışmanın ilkeleri ile bireylerin korunması 1949 Cenevre Sözleşmelerinin ortak 3. Maddesi ile düzenlenmektedir (Hemptinne, 2023). İsrail'in taraf olduğu ve uluslararası teamül hukukunu yansıtan 1949 Cenevre Sözleşmelerinin Ortak 3. Maddesi uyarınca, sivillere zarar verilmesi teamülen yasaklanmıştır (International Committee of the Red Cross, 1949/2009, s. 2). Bununla birlikte, 3. Maddenin 1. Fıkrası uyarınca, *düşmanca eylemlerde aktif rol almayan kişilere* koruma sağlanması hususunun altı çizilmiştir. Dolayısıyla, sivillerin düşmanca eylemlere doğrudan katıldıkları 'süre boyunca' saldırılara karşı korumadan yararlanamayacağı yorumu İsrail tarafından savunulmaktadır (International Committee of the Red Cross, 2006).

1967 yılında İsrail, Doğu Kudüs'ü işgal etmiş, 1980 yılında ise Kudüs'ü başkent ilan etmiştir (BBC NEWS Türkçe, 2018). 20 Ağustos 1980 tarihinde Güvenlik Konseyi, zorla toprak ediniminin kabul edilemez olduğunu teyit eden ve İsrail'in Doğu Kudüs'ü başkent ilan etmesini geçersiz sayan 478 sayılı Kararı almıştır (UNSCR Search engine for the United Nations Security Council Resolutions, t.y.). İsrail 1967 yılında Gazze'yi işgal etmiş ve Yahudi yerleşimleri inşa etmeye başlamıştır. 2005 yılında, Gazze Şeridi'ndeki 21 Yahudi yerleşim birimini boşaltmış ve askerlerini Gazze içinden tahliye etmiştir (BBC NEWS Türkçe, 2018). 18 Ekim 1907 tarihinde La Haye'de İmzalanmış, IV Sayılı, Kara Harbinin Kanunları ve Adetleri Hakkında Sözleşme'nin 42. maddesine göre, düşman ordusunun fiilen yetkisi altında bulunan bir toprak işgal edilmiş olarak telakki edilmektedir. İşgal ancak, bir yetkinin tesis edildiği ve icra edildiği topraklarda geçerli olmaktadır (International Committee of the Red Cross, 1907). Dolayısıyla işgalin gerçekleşmiş olabilmesi için bölgenin, İsrail'in 'etkili kontrolü' altında bulunması şartı karşılanmamaktadır.

İsrail güçleri 2005 yılında Gazze bölgesinden çekildiği için Gazze'nin işgal altında bir toprak olmadığı; dolayısıyla, İsrail güçlerinin Gazze bölgesinde hükümet otoritesini kullanmadığı ileri sürülebilir. Aynı zamanda, İsrail tarafından gerçekleştirilen Dökme Kurşun Operasyonu'nun Gazze'nin kendine özgü koşulları altında gerçekleştirdiği askeri bir operasyon olduğu iddia edilebilir. İsrail güçlerinin Gazze'den çekilmesinden bu yana Gazze'nin Hamas ve diğer organize silahlı gruplar tarafından İsrail'e gerçekleştirilen önemli askeri operasyonların üssü olarak kullanılması, İsrail'in bölgeyi etkin bir şekilde kontrol etmediği tezini güçlendirmektedir (Schmitt, 2023). Bu senaryo uyarınca, Gazze'de yaşanan silahlı çatışma, uluslararası nitelikte olmayan bir silahlı çatışma olarak sınıflandırılabilir. Bununla birlikte, Hamas'ın 2006'daki parlamento seçimlerini kazanmasından bu yana Gazze Şeridi İsrail'in hava, deniz ve kara ablukası altındadır. Gazze Şeridi'nde yaşayan Filistinlilerin

Batı Şeria ile seyahat etme ve ticaret yapma imkânlarını kısıtlamaktadır. Bu durum Gazzeliler için ciddi insani, sosyal ve ekonomik zorluklar yaratmaktadır (European Council on Foreign Relatio, t.y.). Dolayısıyla, İsrail güçlerinin Gazze bölgesinde hükümet otoritesini kullanamadığı ve işgalin gerçekleşmiş olabilmesi için bölgenin, İsrail'in 'etkili kontrolü' altında bulunması şartının karşılanmadığı söylenebilir.

3.2. İkinci Senaryo: Uluslararası Silahlı Çatışma Zemini

Uluslararası hukukun temel süjesi devletlerdir. Devlet, belirli bir ülke parçası üzerinde teşkilatlanmış olarak bulunan ve ülkede yaşayan halk üzerinde yetki kullanma kudretine sahip olan siyasi bir birimdir (Toluner, 1989, s. 1). Diğer bir ifade ile devlet, belirli bir coğrafi alanda hâkim olan siyasi bir otorite altında yaşayan insan topluluğundan meydana gelen ve devamlılığı bulunan egemen bir varlıktır (Sur, 2015, s. 104). 1933 yılında imzalanan Montevideo Sözleşmesi'nin 1. maddesi, uluslararası hukukun bir süjesi olarak devletin sahip olması gereken dört temel unsuru ortaya koymaktadır. Bunlar, kalıcı bir nüfus, tanımlanmış ülke toprağı, siyasi bir otorite ve diğer devletlerle ilişki geliştirme kapasitesidir (Convention on Rights and Duties of States adopted by the Seventh International Conference of American States, 1934). Bununla birlikte, kurucu unsurlar arasında sayılan diğer devletlerle ilişki geliştirme kapasitesi, tartışmalıdır. Buna göre, tanıma bir devletin kurucu öğelerinden biri değildir. Öteki devletler tarafından tanınmayan bir devlet, fiilen var olduğu sürece uluslararası sistemde hesaba katılmak durumundadır. Devletlerin Hak ve Görevlerine Dair Montevideo Sözleşmesi'nin 3. maddesi uyarınca, devletin siyasi varlığı diğer devletler tarafından tanınmasından bağımsızdır (University of Oslo The Faculty of Law , 1934).

28 Mayıs 1964 tarihinde FKÖ tarafından ilan edilen Filistin Ulusal Şartı'nın 5. ve 6. maddelerinde, resmi olarak ilk kez Filistin halkı tanımlanmıştır. Bu tanımlama, devlet olmanın şartlarından olan insan unsurunun açıklığa kavuşması açısından önem arz etmektedir. Filistin Ulusal Şartı'nın 5. maddesine göre, *Filistinlilik*, babadan oğula geçen, kalıcı ve gerçek bir özelliği ifade etmektedir. Filistin Ulusal Şartı'nın 6. maddesine göre, Filistin halkı, bugün Filistin'de yaşamını sürdürsün veya sınır dışı edilmiş olsun, 1947 yılına kadar Filistin'de yaşamış Arap vatandaşlarını kapsamaktadır. 1947 yılından sonra Filistinli Arap bir babadan doğan her çocuk, Filistinlidir (Eidgenössische Technische Hochschule Zürich, 1964).

Worldometer'ın verilerine göre, 2024 tarihi itibarıyla Filistin Devletinin nüfusu 5.371.230'dur (Worldometers, 2024). Bugün Filistin halkını oluşturan nüfusun 2,1 milyonu Gazze Şeridi'nde, 3,2 milyondan fazlası ise Batı Şeria'da bulunmaktadır (World Population Review, 2024). 1993 yılında İsrail devleti, Oslo İlkeler Bildirgesi'nde Filistin halkını, siyasi hakları bulunan bir halk olarak tanıdığını deklare etmiştir (Shlaim, 2013, s. 272). Ayrıca pek çok devlet ve uluslararası kuruluş, Filistin halkını tanımakta ve bölgede yaşayan halkı ifade etmek için 'Filistin halkı' terimini kullanmaktadır (Nevo ve Megiddo, 2009, s. 107).

Ülke toprağı koşulu bakımından incelendiğinde, Yeşil Hat olarak anılan sınırlar, Filistin Devletinin meşru ülke toprağı olarak kabul edilmektedir. Adını, çizildiği yeşil işaretten alan Yeşil Hat, 1948 Arap-İsrail savaşının ateşkes hattıdır. Doğu Kudüs, Batı Şeria ve Gazze şeridini kapsayan bu Hat, 1967 yılında İsrail'i Altı Gün Savaşı ile ele geçirdiği topraklardan ayıran çizgi haline gelmiştir (J Street, 2024). Filistin Ulusal Konseyi, 1988 tarihli bağımsızlık

bildirgesiyle, BM Genel Kurulu'nun 22 Kasım 1967 tarih ve 242 sayılı Kararı ve 22 Ekim 1973 tarih ve 338 sayılı Kararını referans göstererek Yeşil Hattı, Filistin ülkesi olarak ilan etmiştir.

Belirli bir toprak parçası üzerinde kendi kendini yönetebilme yeteneğini haiz örgütlü siyasal bir organizasyonun varlığı bakımından incelendiğinde, ilk kez Gazze'de 1948 yılında Geçici Filistin Yönetimi ve Filistin Ulusal Konseyi kurulmuştur. 1964 yılında ise örgütlü siyasal bir yapı olarak FKÖ kurulmuştur. 1974 yılına gelindiğinde Arap Birliği ve İslam Konferansı Örgütü, Filistin Kurtuluş Örgütü'nün Filistin halkının tek ve meşru temsilcisi olduğunu kabul etmiştir. Yine 1974 yılında BM Genel Kurulu 3236 sayılı kararı kabul etmiştir. 3236 sayılı karar ile Filistin Halkının başta self determinasyon hakkı olmak üzere, devredilemez ve vazgeçilemez haklarının varlığı teyit edilmiştir (Bölme ve ark., 2011, s. 7-8).

BM Genel Kurulu tarafından kabul edilen 3237 sayılı karar FKÖ'yü BM'ye gözlemci üye olarak kabul etmiştir. 13 Eylül 1993 tarihinde imzalanan I. Oslo Antlaşması'nın 1. maddesi uyarınca, Gazze Şeridi ve Batı Şeria üzerinde Filistin halkı tarafından bir yönetimin kurulabileceği, İsrail Devleti tarafından kabul edilmiştir. 15 Kasım 1988 tarihinde Filistin Ulusal Konseyi tarafından BM Genel Kurulu'nun 242 sayılı kararı kabul edilmiş ve Filistin Devleti ilan edilmiştir. BM Genel Kurulu tarafından 1998 yılında Filistin'in BM çalışmalarına ve uluslararası konferanslara katılabilmesine karar verilmiştir (Bölme ve ark., 2011, s. 7-8).

15 Kasım 1988 tarihinde bağımsız bir Filistin Devletinin kurulduğu ilan edilse de bugün Filistin toprakları İsrail işgali ve ablukası altındadır. Uluslararası Adalet Divanı'nın 9 Temmuz 2004 tarihli İşgal Altındaki Filistin Topraklarında Duvar İnşasının Hukuki Sonuçları Konusundaki Danışma Görüşü, Filistin topraklarının İsrail tarafından işgal edildiğinin tanınması açısından önemlidir. İlgili davada, Doğu Kudüs ve çevresi de dâhil olmak üzere İşgal altındaki Filistin topraklarında İsrail tarafından inşa edilen duvarın hukuki sonuçları ve uluslararası hukuka uygunluğu incelenmiştir (International Court of Justice, 2004).

Uluslararası Adalet Divanı'nın 2625 sayılı Genel Kurul kararında ortaya konan halkların kendi kaderini tayin hakkı ilkesine dikkat çekmiştir. Divan, örf ve adet hukukunun bir parçası haline geldiğini söylediği 1907 tarihli Lahey Sözleşmesi'nin hükümlerine ve 1949 tarihli Dördüncü Cenevre Sözleşmesine atıfta bulunmuştur. Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme, BM Çocuk Hakları Sözleşmesi gibi insan hakları sözleşmelerinin İşgal Altındaki Filistin Topraklarında geçerli olduğunu tespit etmiştir (International Court of Justice, 1986).

Divan, duvarın inşasının ve ona bağlı rejimin kalıcı hale gelebilecek bir oldubitti yarattığını ve fiilin ilhakla eşdeğer olduğu tespitini yapmıştır. Duvar inşasının İşgal Altındaki Filistin Topraklarının demografik yapısında ilave değişikliklere yol açtığı ve Filistin halkının kendi kaderini tayin hakkını kullanmasına engel oluşturduğu kaydedilmiştir. Divan, İsrail'e Filistin halkının kendi kaderini tayin hakkına saygı duyma yükümlülüğünü hatırlatarak bu ihlallerin sonuçlarını değerlendirmeye devam etmiştir. Divan, Dördüncü Cenevre Sözleşmesine taraf olan tüm devletlerin, Şarta ve uluslararası hukuka saygı gösterirken, İsrail'in bu Sözleşmede yer alan uluslararası insancıl hukuka uyma yükümlülüğü altında olduğuna da dikkat çekmiştir (International Court of Justice, 2004).

Oslo Anlaşması ile geçici Filistin Otoritesi kurulmuş ve kurulan Filistin Otoritesi tarafından 1995 yılında seçim kanunu ilan edilmiştir. Yaser Arafat 1996'da gerçekleştirilen ilk

seçimlerde Filistin Otoritesinin başkanı seçilmiştir. 1996 seçimlerinde ayrıca 88 üyeli Filistin Otoritesi Konseyi kurulmuştur (Bölme ve ark., 2011, s. 8-9). Böylece Filistin toprakları üzerinde, Montevideo sözleşmesinin üçüncü kriteri olan, örgütlü, demokratik yollarla iktidara gelmiş ve egemenlik sahibi bir siyasal otorite şartı sağlanmıştır. 2005 yılında Filistin Yönetimi Başkanı Mahmud Abbas ile İsrail Başbakanı Ariel Şaron, İsrail'in işgal ettiği bazı Filistin topraklarından askerlerini kademeli olarak geri çekmeye hazırlandığını duyurmuştur. Gerçekleştirilen uzun müzakerelerin ardından İsrail kademeli olarak Gazze Şeridi'nden askerlerini geri çekmiştir (May, 2023). Filistin Ulusal Konseyi'nde çoğunluğu elde eden Hamas, 2007 yılında düzenlenen seçimleri kazanmış, Gazze'yi El Fetih'den teslim alarak bu bölgede yönetimi ele geçirmiştir (BBC NEWS Türkçe, 2018).

31 Ekim 2011 tarihinde UNESCO, Filistin'i üye olarak kabul etmiştir. FKÖ, Filistin halkının temsilcisi olarak BM Genel Kurul görüşmelerine katılmaya davet edilmiştir. BM Genel Kurulu tarafından 29 Kasım 2012 tarihinde kabul edilen 67/19 sayılı kararla Filistin'e BM'ye üye olmayan gözlemci devlet statüsü verilmiştir. Filistin halkının 1967 yılından bu yana işgal edilmiş durumda bulunan Doğu Kudüs de dâhil olmak üzere Filistin topraklarında kendi kaderini tayin hakkı teyit edilmiştir. 15 Kasım 1988 tarihinde, FKÖ'nün gözlemci statüsüne hâle getirmeksizin, BM sistemindeki Filistin Kurtuluş Örgütü adı yerine Filistin adının kullanılmasına karar verilmiştir (United Nations, 2012).

Filistin, 2 Ocak 2015 tarihinde Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin tam üyeliğine kabul edilmiştir. Uluslararası Ceza Mahkemesi Lahey'deki Mahkeme merkezinde, Filistin'in Roma Statüsüne taraf 123. devlet olarak kabul edilmesi için bir tören düzenlemiştir. Filistin, katılım belgesini 2 Ocak 2015 tarihinde BM Genel Sekreterine tevdi etmiştir. 6 Ocak 2015 tarihinde BM Genel Sekreteri, Roma Statüsüne katıldığını kaydetmiştir. Filistin, Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin temelini oluşturan Roma Statüsüne taraf bir devlet olarak Statünün tanıdığı tüm hak ve sorumluluklarla donatılmıştır. Roma Statüsü, Filistin için ileriye yönelik yargı yetkisiyle 1 Nisan 2015 tarihinde yürürlüğe girmiştir (Parliamentarians for Global Action, t.y.).

İkinci senaryonun muhtevasını oluşturan uluslararası silahlı çatışmalar, devletler arasında vuku bulan silahlı çatışmalardır. Bununla birlikte, 2 Ağustos 1949 Tarihli Cenevre Sözleşmelerine Ek Uluslararası Silahlı Çatışmaların Mağdurlarının Korunmasına İlişkin 1. Protokolün 1. maddesinin 4. fıkrası uyarınca, devletler ile sömürge durumunda olup self determinasyon hakkını kullanan halkların, yabancı kuvvet işgaline ve ırkçı rejimlere karşı mücadele verdiği silahlı çatışmalar da uluslararası silahlı çatışmalar kapsamına alınmıştır (Sur, 2015, s. 287). Aksa Tufanı Operasyonu, Filistin halkının self determinasyon hakkı bakımından incelendiğinde, self determinasyon hakkı tüm halkların kendilerini sömürgecilikten veya yabancı tahakkümden kurtarma hakkı olarak tanımlanmakla birlikte, temelde dışsal self determinasyon ve içsel self determinasyon hakkı olarak ikiye ayrılmaktadır. Dışsal self determinasyon hakkı, halkların sömürgecilikten ve yabancı işgalinden kurtularak bağımsızlık elde etmesi veya üçüncü bir devletle birleşmesi hakkı iken içsel self determinasyon hakkı, halkların kendi siyasi, ekonomik ve sosyal sistemlerini özgürce seçme hakkıdır (Senese, 1989, s. 19).

Self determinasyon hakkı, BM Antlaşmasının 1. maddesinin 2. fıkrasında ve 55. maddesinde düzenlenmiştir. 1. maddenin 2. fıkrasına göre BM sistemi, uluslararası sistemde yer alan halkların hak eşitliğine ve halkların kendi geleceklerini kendilerinin belirlemesi

ilkesine saygı gösterme üzerine kurulmuştur. 55. maddeye göre BM, uluslararası sistemde yer alan halkların hak eşitliğine ve halkların kendi geleceklerini kendilerinin belirlemesi için gerekli koşulları yaratmak üzere gerekli kolaylaştırmaları yapmayı kabul etmiştir (TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, t.y.).

BM Genel Kurulu 4 Aralık 1950 tarihli beşinci oturumunda halkların ve ulusların kendi kaderlerini tayin etme hakkını temel bir insan hakkı olarak tanımıştır. Paris'teki 6. Oturumda alınan 545 (VI) sayılı karara göre Genel Kurul, uluslararası barış ve güvenliği ilerletmek ve uluslararası eşit haklar ve kendi kaderini tayin etme ilkesine saygı temelinde dostane ilişkiler geliştirmeyi kabul etmiştir. BM Antlaşmasında belirtilen ilkeyi yeniden teyit ederek, tüm halkların ve ulusların kendi kaderini tayin etme hakkına ilişkin bir maddenin Uluslararası İnsan Hakları Sözleşmelerine dâhil edilmesini desteklemiştir. Tüm devletlerin, BM'nin amaçları ve ilkelerine uygun olarak bu hakkın gerçekleştirilmesini desteklemesi gerektiğinin altını çizmiştir. 545 (VI) sayılı karar uyarınca, self determinasyonun bir hak olduğu, halkların da self determinasyon haklarını kullanma hakkına sahip oldukları bildirilmiştir (United Nations Digital Library , 1952).

BM Genel Kurulu tarafından 30 Kasım 1970 tarihinde kabul edilen 2649 sayılı kararın 29. maddesinde, İsrail'in Filistin halkının temel haklarını sürekli ve kasıtlı olarak ihlal ettiği belirtilmiş ve Filistin halkının kendi kaderini tayin etme ve bağımsızlığını kazanmasına engel teşkil eden eylemleri kınanmıştır (United Nations, 1983). BM Genel Kurulu tarafından 22 Kasım 1974 tarihinde alınan 3236 sayılı kararda, Genel Kurul, Filistin halkının BM Antlaşması uyarınca self determinasyon hakkına sahip olduğunu kabul etmiş, Filistin halkının devredilemez haklarından, özellikle de self determinasyon haklarından yararlanmasının engellendiğini belirtmiştir. Filistin halkının kendi kaderini tayin hakkını onaylayan ilgili kararlarını hatırlatarak, Filistin halkının devredilemez haklarını yeniden teyit etmiştir (United Nations, 1974). BM Genel Kurulu'nun 29 Kasım 2012 tarihinde kabul edilen 67/19 sayılı kararı uyarınca, Filistin halkının 1967 yılından bu yana işgal edilmiş durumda bulunan Filistin topraklarında self determinasyon hakkına sahip olduğu deklare edilmiştir (International Court of Justice, 2012).

SONUÇ

7 Ekim 2023 tarihli Aksa Tufanı Operasyonunun tabii olacağı silahlı çatışmalar hukuku kategorisinin belirlenmesi açısından iki senaryo incelenmiştir. Oluşturulan iki senaryonun çatısı, Aksa Tufanı Operasyonunun tabii olacağı hukuki rejimin silahlı çatışmalar hukukunun iki temel kolundan hangisi kullanılarak açıklanabileceği sorusu üzerinden şekillendirilmiştir. Uluslararası silahlı çatışmalar, devletlerin arasında vuku bulan silahlı çatışmalar olarak kabul edilmektedir. Filistin, 1933 yılında imzalanan Montevideo Sözleşmesi'ne göre uluslararası hukukun bir süjesi olarak devlet olmanın dört kriterini yerine getirmektedir. Filistin'in uluslararası kuruluşlarda temsil edilmesi, uluslararası hukuki kişiliğinin olduğu ve bir devlet olarak kabul gördüğünün kabulü açısından önem taşımaktadır. BM'de gözlemci devlet statüsünü kazanmasının yanı sıra yalnızca devletlerin katılabildiği Uluslararası Ceza Mahkemesine üye olması, Filistin'in zimni olarak devlet statüsü kazandığını gözler önüne sermektedir (United Nations, 2024b).

Bununla birlikte, devletler ile sömürge durumunda olup self determinasyon hakkını kullanan halkların, yabancı kuvvet işgaline ve ırkçı rejimlere karşı mücadele verdiği silahlı çatışmalar da uluslararası silahlı çatışmalar kapsamına alınmıştır. 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmeleri ortak madde 2'ye göre uluslararası silahlı çatışmadan bahsedebilmek için çatışmanın iki ya da daha fazla devlet arasında gerçekleşmesi gerekmektedir. Bununla birlikte, 2 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmelerine Ek Uluslararası Silahlı Çatışma Mağdurlarının Korunmasına İlişkin 1. Protokolde, sömürgeci güçlere, yabancı devlet işgaline ve ülkelerindeki ırkçı rejime karşı self determinasyon hakkını kullanan halkların ulusal kurtuluş savaşlarında uluslararası silahlı çatışma kurallarının uygulanması öngörülmüştür.

BM Antlaşmasının 2. maddesinin 4. fıkrası, devletlerin uluslararası ilişkileri açısından geçerli tutulmuş olup ülke içerisinde yaşanan iç savaş veya ayaklanma gibi durumlar bu yasağın kapsamı dışında bırakılmıştır. Bununla birlikte, bu duruma bir kural dışılık olarak self determinasyon ilkesi getirilmiştir. Self determinasyon ilkesi uyarınca, sömürge yönetimi altında bulunan toplumların sömürge rejimden bağımsızlıklarını kazanma mücadelesi, devletlerin iç güvenlik meselesi olarak değerlendirilmemiş, madde 2/4'te belirtilen biçimiyle kuvvet kullanılmasının yasaklanması ilkesi kapsamına alınmıştır.

BM Genel Kurulu'nun 4 Aralık 1950 tarihli beşinci oturumunda halkların ve ulusların kendi kaderlerini tayin etme hakkının temel bir insan hakkı olduğu kabul edilmiştir. BM Genel Kurulu, Filistin halkının 1967 yılından bu yana işgal edilmiş durumda bulunan Filistin topraklarında self determinasyon hakkına sahip olduğunu teyit etmiştir. Dolayısıyla, operasyonun gerçekleştiği andan itibaren çatışmanın, 2 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmelerine Ek Uluslararası Silahlı Çatışma Mağdurlarının Korunmasına İlişkin 1. Protokolde yer alan sömürgeci güçlere, yabancı devlet işgaline ve ülkelerindeki ırkçı rejime karşı self determinasyon hakkını kullanan halkların ulusal kurtuluş savaşlarında uluslararası silahlı çatışma kurallarının uygulanması kriterini karşıladığı görülmektedir.

Self determinasyon hakkı dışsal self determinasyon ve içsel self determinasyon olarak ikiye ayrılmaktadır. Dışsal self determinasyon hakkı, halkların sömürgecilikten ve yabancı işgalinden kurtularak bağımsızlık elde etmesi veya üçüncü bir devletle birleşmesi hakkını ifade etmekte olup, Filistin halkının dışsal self determinasyon hakkını kullandığı söylenebilir. Filistin Ulusal Konseyi'nde çoğunluğu elde eden ve 2007 yılında düzenlenen seçimleri kazanarak Gazze'yi El Fetih'ten teslim alan Hamas, İsrail tarafından işgal edilen Gazze Şeridi üzerinde yaşayan Filistin halkını temsil etmektedir. Aksa Tufanı Operasyonu Batı Şeria'yı değil Gazze Şeridi'ni hedef almaktadır. Dolayısıyla, Aksa Tufanı Operasyonu Filistin halkı tarafından kullanılan dışsal self determinasyon hakkının bir yansıması olarak değerlendirildiğinde, ilgili silahlı çatışma sırasında uygulanacak hukuki rejimin, uluslararası silahlı çatışmalar rejimi olduğu görülmektedir. Uluslararası silahlı çatışmalar rejimi içerisinde değerlendirilmesi, ulusal bağımsızlık savaşının 'uluslararasılaştırılması' yönündeki çabaları arttırması ve kuvvet kullanma hakkına sahip meşru bir birim olduğu yönündeki fikri güçlendirmesi bakımından önem taşımaktadır. Ayrıca İsrail, Aksa Tufanı Operasyonu'nun gerçekleşmesinden bir gün sonra *savaş* ilan etmiştir (Al Jazeera Media, 2023).

Cenevre Sözleşmeleri ortak madde 2, savaş halinin devletler arasında vuku bulduğunu söylemektedir. Buna göre, İsrail tarafından gerçekleştirilen savaş ilanı, Filistin'in devlet olduğu görüşünü perçinlemektedir. Buna göre, tarafların statüsü dikkate alındığında ikinci

senaryonun bağlayıcılığı üzerinde durulmuş ve Aksa Tufanı Operasyonu'nun tabii olacağı hukuki rejimin, zemini itibariyle uluslararası silahlı çatışmalar hukukuna tabi olması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla, uluslararası silahlı çatışmalar hukuku açısından İsrail, yalnızca Hamas militanlarını ve onların askeri altyapısını hedef almak ve sivil kayıpları ve sivil altyapının tahribatını en aza indirmek için gerekli tüm önlemleri almalıdır. İsrail'in hava ve kara harekâtı, sivil-savaşan ayrımı, orantılılık ve askeri gereklilik gibi hukuki ilkeler tarafından yönlendirilmelidir. Çatışma sonrasında yerinden edilmiş sivillerin geri dönüşüne izin vermelidir. Sivillerin bir çatışma alanından geçici olarak tahliyesi yasal olarak talep edilebilirken, sivil nüfusu evlerinden kalıcı olarak uzaklaştırmak uluslararası silahlı çatışmalar hukukuna aykırıdır. Bugün İsrail tarafından düzenlenen operasyonlar, Filistinli sivil halk için büyük zorluklar yaratmaktadır ve İsrail bu zor koşulları iyileştirmek için tedbirler almalıdır.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Yapmış olduğum bu çalışmada sunmuş olduğum veri ve analizleri, elde ettiğim bilgileri, belgeleri ahlaki kurallar ve akademiye uygun kurallar çerçevesinde elde ettiğimi bildiririm. Yine elde ettiğim tüm bilgileri, dokümanları ve neticeleri bilimsel kaynaklardan etik kurallarına uyarak yararlandığımı bildiririm. Yaptığım çalışmamda faydalandığım tüm eserlerin uygun atıflarda bulunarak kaynak gösterimi yaptığımı ve kullandığım verilerde bir farklılık oluşturmadığımı, çalışmamın özgünlük yönünden uygunluğunu bildiririm. Aksi bir hal ortaya çıktığında aleyhime oluşacak her türlü hak kayıplarını kabul ettiğimi açıklarım.

Yazarların Makaleye Katkı Oranları

Hazırlanmış olan bu çalışma sadece bir yazar tarafından hazırlanmıştır.

Etik Kurul İzni

Bu makalede etik kurul iznine gerek yoktur. Etik kurul kararı gerekmediğine ilişkin ıslak imzalı onam formu sistem üzerindeki makale süreci dosyalarında yer almaktadır.

Çıkar Beyanı

Bu çalışmanın hazırlanmasında çıkar çatışması yaşanacak herhangi bir durum bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

Abu-Amr, Z. (1993). Hamas: A Historical and Political Background. *Journal of Palestine Studies*, 22(4), 5–19. <https://doi.org/10.2307/2538077>

Acer, Y. (2023, Ekim 10). Uzmanlar cevaplıyor: İsrail-Filistin çatışması. <https://www.setav.org/uzmanlar-cevapliyor/uzmanlar-cevapliyor-israil-filistin-catismasi> adresinden 13 Haziran 2024 tarihinde alınmıştır.

Al Jazeera Media. (2023, Ekim 8). Israel declares state of war, attacks on Gaza intensify. <https://www.aljazeera.com/gallery/2023/10/8/intense-battles-as-israel-declares-state-of-war> adresinden 18 Haziran 2024 tarihinde alınmıştır.

Amnesty International. (2009, 9 Temmuz). Israel/Gaza: Operation 'cast lead'- 22 days of death and destruction facts and figures. <https://www.amnesty.org/en/wp->

content/uploads/2021/07/mde150212009eng.pdf adresinden 7 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.

BBC NEWS. (2023, Şubat 24). Israel's PM Netanyahu lays out Gaza plan for after the war. <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-68379646> adresinden 1 Temmuz 2024 tarihinde alınmıştır.

BBC NEWS Türkçe. (2018, Mayıs 15). İsrail-Filistin sorunu: 1799'dan günümüze Filistin tarihi. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-44128837> adresinden 6 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.

BBC NEWS Türkçe. (2024, Eylül 3). 1799'dan günümüze Filistin tarihi: Siyonizm, İsrail işgali, savaşlar ve hasretle beklenen barış. <https://www.bbc.com/turkce/articles/cq5d72y272po> adresinden alınmıştır.

Beaumont, P. (2023, Ekim 12). What is Hamas, the militant group that rules Gaza? <https://www.theguardian.com/world/2023/oct/12/what-is-hamas-the-militant-group-that-rules-gaza> adresinden 6 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.

Birleşmiş Milletler. (1945). Birleşmiş Milletler Antlaşması. https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/2212020141836bm_01.pdf adresinden 3 Temmuz 2024 tarihinde alınmıştır.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu. (1976, Mart 23). Kişisel ve siyasal haklar uluslararası sözleşmesi. https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/2312020093321bm_05.pdf adresinden 1 Temmuz 2024 tarihinde alınmıştır.

BM Enformasyon Merkezi. (2007, Mayıs 22). Devletler arasında Birleşmiş Milletler Şartı'na uygun şekilde dostane münasebetler kurma ve iş birliği yapmaya dair milletlerarası hukuk ilkeleri hakkında bildiri. https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/2312020095256bm_30.pdf adresinden 24 Temmuz 2024 tarihinde alınmıştır.

Bölme, S., Ulutaş, U., Torlak, F. ve Ziya, S. (2011, Eylül). Birleşmiş Milletler 'de Filistin oylaması: Devlete doğru mu?. *SETA Analiz*, 4-20.

Convention on Rights and Duties of States adopted by the Seventh International Conference of American States. (1934, Aralık 26). United Nations treaty collection. <https://treaties.un.org/pages/showdetails.aspx?objid=0800000280166aef> adresinden 6 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.

Eidgenössische Technische Hochschule Zürich. (1964). Palestine national charter. https://www.files.ethz.ch/isn/125413/2123_Palestinian_National_Charter.pdf adresinden 13 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.

Encyclopædia Britannica. (2024). Hamas Palestinian nationalist movement. <https://www.britannica.com/topic/Hamas/Conflict-with-Israel> adresinden 6 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.

Ereker, F. (2004). İlkçağlardan günümüze haklı savaş kavramı. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 1(3), 1-36.

- European Council on Foreign Relatio. (Tarih yok). Occupied palestinian territory (OPT). https://ecfr.eu/special/mapping_palestinian_politics/opt/ adresinden 13 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.
- Filiu, J. P. (2012). The origins of Hamas: Militant legacy or Israeli tool?. *Journal of Palestine Studies*, 41(3), 54-70. <https://doi.org/jps.2012.XLI.3.54>
- Greenwood, C. (1996). International humanitarian law and the Tadic Case. *European Journal of International Law*, 7(2), 265-282. <https://doi.org/10.1093/oxfordjournals.ejil.a015513>
- Grotius, H. (1625). *Savaş ve barış hukuku* (S. L. Meray, Çev.). Ankara Üniversitesi Basımevi. (1967).
- Hemptinne, J. D. (2023, Kasım 13). Classifying the Gaza conflict under international humanitarian law, a complicated matter. <https://www.ejiltalk.org/classifying-the-gaza-conflict-under-international-humanitarian-law-a-complicated-matter/> adresinden 13 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.
- International Committee of the Red Cross [ICRC]. (1907). Convention (IV) respecting the laws and customs of war on land and its annex: Regulations concerning the laws and customs of war on land. International Humanitarian Law Database. Retrieved from <https://ihl-databases.icrc.org/en/ihl-treaties/hague-conv-iv-1907> adresinden 24 Temmuz 2024 tarihinde alınmıştır.
- International Committee of the Red Cross. (Tarih yok). Convention for the amelioration of the condition of the wounded in armies in the field. Geneva, 22 August 1864. <https://ihl-databases.icrc.org/en/ihl-treaties/gc-1864> adresinden 24 Temmuz 2024 tarihinde alınmıştır.
- International Committee of the Red Cross. (1963). Humanitarian aid to the victims of internal conflicts. <https://international-review.icrc.org/sites/default/files/S0020860400015072a.pdf> adresinden 28 Temmuz 2024 tarihinde alınmıştır.
- International Committee of the Red Cross. (1997). The Martens Clause and the laws of armed conflict. <https://www.icrc.org/en/doc/resources/documents/article/other/57jnhy.htm> adresinden 13 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.
- International Committee of the Red Cross. (2006, Aralık 13). Israel, the targeted killings case. <https://casebook.icrc.org/case-study/israel-targeted-killings-case> adresinden 13 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.
- International Committee of the Red Cross. (2009). *12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmeleri ve ek protokolleri* (M. B. Yamaner, A. E. Öktem, B. Kurtdarcan ve M. C. Uzun, Çev.). Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları. (Orijinal eserin yayın tarihi 1949, 1977a, 1977b).
- International Court of Justice. (1986). Judgment of 27 June 1986. <https://www.icj-cij.org/node/103143> adresinden 14 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.

- International Court of Justice. (2004). Legal consequences of the construction of a wall in the occupied Palestinian territory. <https://www.icj-cij.org/case/131> adresinden 14 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.
- International Court of Justice. (2012). Legal consequences of the construction of a wall in the occupied Palestinian territory. <https://www.icj-cij.org/case/131> adresinden 29 Temmuz 2024 tarihinde alınmıştır.
- International Tribunal for the Prosecution of Persons Responsible for Serious Violations of International Humanitarian Law Committed in the Territory of the Former Yugoslavia since 1991. (1999, Temmuz 15). *The Prosecutor v. Duško Tadic, Case No.: IT-94-1-T ("Judgement")*. <https://www.icty.org/x/cases/tadic/acjug/en/tad-aj990715e.pdf> adresinden 24 Temmuz 2024 tarihinde alınmıştır.
- Israeli Ministry of Foreign Affairs, (2009, Temmuz). The operation in Gaza, factual and legal aspects. <https://www.gov.il/en/pages/the-operation-in-gaza-factual-and-legal-aspects> adresinden 26 Haziran 2024 tarihinde alınmıştır.
- J Street. (2024). J Street. The green line <https://jstreet.org/the-green-line/> adresinden 23 Haziran 2024 tarihinde alınmıştır.
- Karaman, M. L. (1996). Filistin Kurtuluş Örgütü. <https://islamansiklopedisi.org.tr/filistin-kurtulus-orgutu> adresinden 23 Haziran 2024 tarihinde alınmıştır.
- Kaştan, Y. (2007). Ortadoğu'da Arap İsrail mücadeleleri ve Türkiye. *Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongres Bildirileri (ICANAS)*, 1797-1817. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu.
- Kellogg-Briand Pact 1928. (Tarih yok). Kellogg-Briand Pact 1928. <https://loveman.sdsu.edu/docs/1928KelloggBriand.pdf> adresinden 23 Haziran 2024 tarihinde alınmıştır.
- Keskin, F. (1998). *Uluslararası hukukta kuvvet kullanma: Savaş, karışma ve Birleşmiş Milletler. Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları.*
- Koyuncu, H. (2021, Mayıs 10). Mescid-i Aksa'da olaylar sürüyor: Gerginlik nasıl başladı, nedenleri neler?. <https://tr.euronews.com/2021/05/10/mescid-i-aksa-da-olaylar-suruyor-gerginlik-nas-l-baslad-nedenleri-neler> adresinden 7 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.
- May, T. (2023, Ekim 8). A quick look at Hamas. <https://www.nytimes.com/2023/10/08/world/middleeast/hamas-military-gaza-explained.html> adresinden 5 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.
- Nevo, Z. ve Megiddo, T. (2009). Lessons from Kosovo the law of statehood and Palestinian unilateral independence. *Journal of International Law and International Relations*, 5(2), 90-114.
- Ör, Ç. (2018, Mayıs). Birleşmiş Milletler 1947 Filistin'i taksim planı ve Türkiye. *Türk Yurdu*, (369), 59-63.

- Parliamentarians for Global Action. (Tarih yok). Palestine and the Rome statute. <https://www.pgaction.org/ilhr/rome-statute/palestine.html#:~:text=Palestine%20acceded%20to%20the%20Rome,%2C%202015%2C%20with%20prospective%20jurisdiction> adresinden 14 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.
- Pazarıcı, H. (2016). *Uluslararası hukuk*. Turhan Kitabevi.
- Permanent Observer Mission of the State of Palestine to the United Nations New York. (2024). Diplomatic relations. <https://palestineun.org/about-palestine/diplomatic-relations/> adresinden 5 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.
- Reisman, W. ve Silk, J. (1988). Which law applies to the Afghan conflict. *American Journal of International Law*, 82(3), 459-486, <https://doi.org/10.2307/2202961>
- Scheffer, D. J. (2023, Aralık 19). What International Law Has to Say About the Israel-Hamas War. Council on Foreign Relations: <https://www.cfr.org/article/what-international-law-has-say-about-israel-hamas-war> adresinden alınmıştır.
- Schmitt, M. N. (2023, Ekim 10). Israel – Hamas 2023 Symposium – The legal context of operations Al-Aqsa flood and swords of iron. <https://lieber.westpoint.edu/legal-context-operations-al-aqsa-flood-swords-of-iron/> adresinden 7 Temmuz 2024 tarihinde alınmıştır.
- Senese, S. (1989). External and internal self-determination. *Social Justice*, 16(1(35)), 19-25.
- Shlaim, A. (2013). The rise and fall of the Oslo Peace Process. L. Fawcett (Ed.), *International relations of the Middle East* (s. 268-280) içinde. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/hepl/9780198809425.003.0013>
- Sönmezoglu, F. (2017). *Uluslararası ilişkiler sözlüğü*. DER Yayınları.
- Sur, M. (2015). *Uluslararası hukukun esasları*. Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.
- Taşdemir, F. (2009). *Uluslararası nitelikte olmayan silahlı çatışmalar hukuku* (1. Baskı). Adalet Yayınevi.
- Taylor, B. ve Botea, R. (2008). Tilly Tally: War-making and state-making in the contemporary third world. *International Studies Review*, 10(1), 27-56. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2486.2008.00746.x>
- TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu. (Tarih yok). Birleşmiş Milletler Antlaşması. https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/2212020141836bm_01.pdf 14 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.
- T.C. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu-Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı. (2023, 3 Haziran). Briand-Kellog Pakti (1928). <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/briand-kellog-pakti-1928/> adresinden 14 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.
- T.C. Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğü. (2003, Nisan 25). Medenî ve siyasi haklara ilişkin uluslararası sözleşmenin onaylanmasının uygun bulunduğu dair kanun tasarısı ve dışişleri komisyonu raporu (1/589).

<https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d22/c016/tbmm22016089ss0150.pdf> adresinden 14 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.

The Israel Defense Forces. (2017, Ekim 30). Operation cast lead. <https://www.idf.il/en/minisites/wars-and-operations/operation-cast-lead/> adresinden 7 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.

The Israel Defense Forces. (2023). The Hamas-Israel war. <https://www.idf.il/en/minisites/hamas-israel-war-24/> adresinden 7 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.

Toluner, S. (1989). *Milletlerarası hukuk dersleri devletin yetkisi (Yer ve kişiler bakımından çevresi ve niteliği)*. Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.

Topuz, Z. ve Arafat, M. (2023). Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararlarının Filistin-İsrail barış sürecine etkisi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 78(2), 357-380. <https://doi.org/10.33630/ausbf.1065955>

UNESCO. (1956, Eylül 4). Convention for the protection of cultural property in the event of armed conflict with regulations for the execution of the convention. <https://www.unesco.org/en/legal-affairs/convention-protection-cultural-property-event-armed-conflict-regulations-execution-convention?hub=415> adresinden 15 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.

United Nations. (1967, Kasım 22). Security Council Resolution 242: The situation in the Middle East. <https://peacemaker.un.org/middle-east-resolution242> adresinden 15 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.

United Nations. (1973, Ekim 22). Security Council Resolution 338: Ceasefire in the Middle East. <https://peacemaker.un.org/middleeast-resolution338> adresinden 13 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.

United Nations. (1974). The General Assembly twenty ninth session. <https://www.un.org/unispal/wp-content/uploads/2016/05/ARES3236XXIX.pdf> adresinden 14 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.

United Nations. (1983). Right of peoples to self-determination – GA resolution. United Nations the question of Palestine: <https://www.un.org/unispal/document/auto-insert-184195/> adresinden 3 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.

United Nations. (2012, Aralık 4). Resolution adopted by the General Assembly on 29 November 2012. <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N12/479/74/PDF/N1247974.pdf?OpenElement> adresinden 14 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.

United Nations. (2024a, Nisan 18). Palestine's status at the UN explained. UN News Global perspective Human stories. <https://news.un.org/en/story/2024/04/1148351> 14 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.

United Nations. (2024b, Mayıs 10). At emergency special session, General Assembly overwhelmingly backs membership of Palestine to United Nations, Urges Security

Council support bid. <https://press.un.org/en/2024/ga12599.doc.htm> 14 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.

United Nations Digital Library. (Tarih yok). Basic principles of the legal status of the combatants struggling against colonial and alien domination and racist regimes. <https://digitallibrary.un.org/record/191382> adresinden 1 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.

United Nations Digital Library. (1952). Inclusion in the International Covenant or Covenants on Human Rights of an article relating to the right of peoples to self-determination. <https://digitallibrary.un.org/record/210795?v=pdf> adresinden 1 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.

University of Oslo The Faculty of Law. (1934). Montevideo convention on the rights and duties of states. <https://www.jus.uio.no/english/services/library/treaties/01/1-02/rights-duties-states.html> adresinden 2 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.

UNSCR Search engine for the United Nations Security Council Resolutions. (Tarih yok). Resolution 478 Territories occupied by Israel. <http://unscr.com/en/resolutions/478> adresinden 14 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.

Worldometers. (2024, 12 Mart). State of Palestine population. <https://www.worldometers.info/world-population/state-of-palestine-population/> adresinden 14 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.

World Population Review. (2024). West Bank population 2024. <https://worldpopulationreview.com/territories/west-bank-population> adresinden 13 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.

EXTENDED ABSTRACT

International Committee of the Red Cross, In international law, armed conflicts are divided into international armed conflicts and non-international armed conflicts. The distinction between international and non-international armed conflicts in the law of armed conflicts is made on the basis of the nature of the conflicts and the identity of the parties and affects the application of various legal norms. It is also important in terms of many parameters, such as the rights and responsibilities of the parties under international law and the legality of their actions during the conflict. At the same time, the nature of the armed conflict is important in determining the legal protection regime to be applied to individuals and the rights and obligations of the belligerents.

The aim of the article is to present to the reader which of the two main branches of the law of armed conflict can be used to explain Operation Aqsa Flood. It is important to identify the nature of the armed conflict as it will change the norms to be applied. The research question of the article is 'What is the legal regime to which Operation Al-Aqsa Flood?'. The main hypothesis of the article is that, considering the status of the parties, Operation Aqsa Flood should be analyzed by including it in the category of international armed conflicts.

International armed conflicts are recognized as armed conflicts between states. According to the Montevideo Convention of 1933, Palestine fulfils the four criteria of statehood as a subject

of international law. Palestine's representation in international organizations is important for the recognition that it has an international legal personality and is recognized as a state. In addition to gaining observer state status at the UN, Palestine's membership in the International Criminal Court, which only states can join, demonstrates that Palestine has tacitly gained state status.

In addition, armed conflicts between states and colonized peoples exercising their right to self-determination against foreign occupation and racist regimes are also included in the scope of international armed conflicts. According to Common Article 2 of the Geneva Conventions of August 12, 1949, in order to be considered an international armed conflict, the conflict must take place between two or more states. However, Protocol No. 1 to the Geneva Conventions of August 2, 1949 on the Protection of Victims of International Armed Conflicts provides for the application of the rules of international armed conflict in wars of national liberation of peoples exercising their right to self-determination against colonial powers, foreign occupation and racist regimes in their countries.

The fifth session of the UN General Assembly on December 4, 1950 recognized the right of peoples and nations to self-determination as a fundamental human right. The UN General Assembly affirmed that the Palestinian people have the right to self-determination in the Palestinian territories occupied since 1967. Therefore, from the moment of the operation, the conflict appears to have met the criterion of the application of the rules of international armed conflict to wars of national liberation by peoples exercising their right to self-determination against colonial powers, foreign occupation and racist regimes in their countries, as enshrined in Protocol I to the Geneva Conventions of August 2, 1949, for the Protection of Victims of International Armed Conflicts.

The right to self-determination is divided into two categories: external self-determination and internal self-determination. The right to external self-determination refers to the right of people to achieve independence from colonialism and foreign occupation or to unite with a third state, and it can be said that the Palestinian people have exercised their right to external self-determination. Hamas, which won the majority in the Palestinian National Council and took over Gaza from Fatah after winning the 2007 elections, represents the Palestinian people living in the Israeli-occupied Gaza Strip. Operation Aqsa Flood targets the Gaza Strip, not the West Bank. Therefore, when Operation Al-Aqsa Flood is considered as a reflection of the external right of self-determination exercised by the Palestinian people, it is seen that the legal regime to be applied during the relevant armed conflict is the regime of international armed conflicts. Consideration within the regime of international armed conflicts is important in terms of increasing efforts to *internationalize* the national war of independence and strengthening the idea that it is a legitimate entity with the right to use force. Accordingly, considering the status of the parties, the binding nature of the second scenario was emphasized and it was concluded that the legal regime to which Operation Aqsa Flood would be subject should be subject to the international law of armed conflicts.

TEYD

TOPLUM, EKONOMİ VE YÖNETİM DERGİSİ
JOURNAL OF SOCIETY, ECONOMICS AND MANAGEMENT